

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

Уређивачки одбор:

др *Алексић Радомир*, др *Грицаић Ирена*, др *Коларич Рудолф*, *Конески Блаже*,
др *Николић М. Берислав*, др *Павловић Миливој*, др *Пецо Асим*, др *Пешикан*
Мишаф, др *Стевановић Михаило*, др *Храсије Мајте*

Главни уредник

М. СТЕВАНОВИЋ

књ. XXVI — св. 3—4.

БЕОГРАД
1963 — 1964.

Штампа: Издавачка установа „Научно дело“, Београд, Вука Караџића бр. 5

САДРЖАЈ XXVI КЊИГЕ

Критика	Страна
1. R. Kolarič: Slavica pragensia IV (Acta Universitatis Carolinae 1962, Philologica 3)	519—532
2. Milan Moguš: Ivšičev Zbornik (Zbornik u čast Stjepana Ivšića, izdalo Hrvatsko filološko društvo, Zagreb, 1963, str. VII—XXII i 1—423)	532—537
3. R. Kolarič: Zbornik za filologiju i lingvistiku IV—V. Matica srpska, Novi Sad 1961—1962	537—544
4. Мил. Павловић: М. Стевановић: Савремени српскохрватски језик. Граматички системи и књижевнојезичка норма. I. Увод, фонетика, морфологија. Научно дело, Београд, 1964.	545—556
5. Митар Пешикан: Josip Jedvaj: Bednjanski govor. Hrvatski dijalektološki zbornik, knjiga I, Zagreb 1956, 279—330	556—580
6. А. Пецо: Irmgard Mahnken: Zur Frage der Dialekteigentümlichkeiten des serbokroatischen in Dubrovnik im XIV. Jahrhundert (Opera Slavica IV) и други новији радови о супстрату дубровачког говора	581—590
7. М. Стевановић: Српски дијалектолошки зборник. — Књ. XIV, стр. 412. Београд 1964.	590—603
8. И. Грицкат: Др Малик Мулић: Српски извори „плетенија словес“. Загреб 1963, стр. 1—139 (литографисано) . . .	604—608
9. М. Стевановић: Божо Видоески: Кумановскиот говор. Институт за македонски јазик. Скопје. Посебни изданија, књ. 3	608—614
10. А. Пецо: Зборник средњовјековних натписа Босне и Херцеговине. — Издање Земалског музеја, I, Сарајево 1962; II, Сарајево 1964.	614—621
11. И. Грицкат: Др Александар Младеновић: О народном језику Јована Рајића. Пос. изд. Матице српске 1964, 155 + резиме на руском + 8 слика у прилогу	621—623
12. М. Pavlović: Mélanges André Vaillant. Revue des Etudes slaves. Tome quarantième, Paris, 1964	623—629

VIII

Библиографија

Скраћенице	631—632
I Филозофија и језик	632—636
II О словенској језичкој заједници и словенским језицима	637—641
III Етимологија, историја речи, тумачење речи, збирке речи	641—648
IV Несловенски језици	648—655
V Балканологија	655—656
VI Старословенски језик	656—660
VII Српскохрватски језик	
а) Фонетика (експериментална, физиолошка, фонологија)	661—662
б) Граматика и граматичка питања	662—671
в) Савремени књижевни језик	671—673
г) Дијалекти	673—678
д) Текстови 'стари и нови, издања; њихова критика, по- рекло итд.	678—686
ђ) Историја српскохрватског језика	686—691
е) Метрика	691—692
ж) Стил	692—694
з) Методика наставе књижевног језика	694—697
и) Терминологија	697—698
ј) Народне умотворине (текстови, тумачења итд.)	698—701
VIII Македонски језик	701—708
IX Словеначки језик	708—718
X Речници стари и нови српскохрватског језика (српскохрват- ског и ког страног језика)	718—723
XI Биографије, аутобиографије и сл. грађа	723—727
XII Библиографија	727—729
XIII О становништву	729—730
XIV Различно	730—738

In memoriam

M. Hraste: Prof. dr Stjepan Ivšić	739—741
---	---------

Регистар

Регистар речи	773—806
Регистар имена	807—822

1. — **Slavica pragensia IV** (Acta Universitatis Carolinae 1962, Philologica 3).

Za sedamdesetogodišnjicu života akademika profesora Bohuslava Havránka (30. I 1963) Karlov univerzitet u Pragu izdao je opsežan zbornik naučnih radova (746 strana) koji je u stvari zajednički doprinos čeških i slovačkih lingvista, filologa i istoričara književnosti 5. međunarodnom slavističkom kongresu u Sofiji 1963.

Na početku zbornika *L. Řeháček* i *K. Horálek* dali su analizu Havránkovog naučnog rada za poslednjih deset godina, od njegove šezdesetogodišnjice naovamo. Na kraju zbornika dodata je bibliografija Havránkovih radova od 1953. do 1962. i dopune bibliografiji u zborniku za njegovu šezdesetogodišnjicu.

Zbornik je podeljen po srodnosti problema koji se tretiraju na sledećih sedam grupa:

I. Prva grupa se odnosi na opšte probleme lingvistike. U prvom članku ove grupe (K dialektice jazykového vývoje) izlaže *M. Komárek* marksističko shvatanje jezičkog razvitka, insistirajući na primeni dijalektičkog metoda u ispitivanju toga razvitka. — *Pavel Novák* i *Petr Sgall* govore u svom radu (K otázce zákonu jazykového vývoje) o problemu zakonitosti u jeziku, u prvom redu o razvojnim zakonima (o uzrocima jezičkog razvitka, njegovim faktorima, o motivaciji, uslovima, mogućnostima itd.). Oni ističu potrebu jednoobraznog opisa jezika. A takav opis suponira jednoobrazno stanovište, usidreno u jednoobraznoj terminologiji. Dalji uslov je savlađivanje nedovoljnosti našega poznavanja jezika. Opisano je srazmerno malo jezika a razvitak jezika poznat je samo u jedva приметnom deliću. Treba izgraditi potrebne teorije i kritički pregledati dosadašnje. Poslednje sredstvo da se savlada nedovoljnost empiričkog poznavanja jeste eksperiment. Na osnovu svega toga treba detaljno ispitati jezičku strukturu. — *Jos. Vachek* (K otázce vlivu vnějších činitelů na vývoj jazykového systému) u svom članku utvrđuje da se njegova formulacija problema o uticaju spoljašnjih faktora

na razvitak jezičkog sistema ne sukobljava sa formulacijom B. Havráneka od pre trideset godina ni sa formulacijom V. N. Jarceve iz 1952. god., nego da samo specificuje i precizira pojam „des raisons intrinsèques“ koji je u Havránekovoj formulaciji obuhvaćen. U formulaciji Jarceve je ispravno impliciran regulativno kontrolni zadatak jezičkog sistema u akceptaciji spoljašnjih uticaja. — U svom prilogu „Gramatičnost a význam“ A. V. Isačenko, na osnovu nekoliko engleskih i čeških primera, dokazao je da je totalno izdvajanje „značenja“ (ma kako razumeli ovaj termin) u jezičkoj analizi na određenom stupnju te analize nemoguće. Tako se npr. češka rečenica *Tento dopis je psán tužkou* ne može transformisati u aktivnu *Tento dopis psala tužka*, jer se tome protivi jedino značenje reči *tužka* (olovka). Međutim pasivna rečenica *Tento dopis je psán ženou* može se transformisati u aktivnu rečenicu *Tento dopis psala žena*. — U poslednjem članku ove grupe (O konfrontačnim studiu přfbuzných jazyků = O kontrastivnom ili analitičko-komparativnom izučavanju srodnih jezika) *Vilma Barnetová* i *Vladimír Barnet* u prvom redu ograničavaju kontrastivno izučavanje srodnih jezika prema istorijsko-komparativnom i tipološkom izučavanju. Kontrastivni metod može se upotrebiti i kod sinhronog i dijahronog istraživanja. Pri dijahronom istraživanju može se upotrebiti istorijsko-komparativni, kontrastivni i tipološki metod, dok se jezička sinhronija služi samo kontrastivnim i tipološkim metodima. Osnovni deo radne tehnike svih triju grana uporedne lingvistike je poređenje. Poređenje, kakvo je gajila Praška lingvistička škola, imalo je za cilj produbljivanje jezičke analize koja je upoređivanjem jezika manje ili više međusobno srodnih, ali bez vođenja računa o njihovom genetskom odnosu, pružala dragocene podsticaje poznavanju jezičke strukture.

II. Druga grupa članaka tiče se fonetike i fonologije. U svom članku „K otázce primárních a sekundárních motoricko-akustických znaků hlásek“ B. Hála pokušava da objasni razvitak češkog ř iz opšteslovenskog palatalizovanog ř. — E. Petrovici (Может ли пересадка звуков (на киноплёнке или на магнитной ленте) решать фонологические вопросы?) smatra da samim premeštanjem glasova na zvučnim zapisima iz jedne reči u drugu ne mogu da se reše fonološka pitanja, ali se ovim premeštanjem ipak mogu odrediti izvesne irelevantne karakteristike kombinatoričnih varijanata, npr. palatalni tembr na početku vokala zadnjega reda u ruskom i rumunskom pa i bugarskom jeziku. — M. Romportl (K akustické podstatě a klasifikaci okluzív) raspravlja na osnovu sonagrama o akustičkoj prirodi i klasifikaciji okluziva (uglavnom ruskih). — J. Ondráčková (K analýze přízvuknosti, zvláště v češtině) dolazi na osnovu podataka spektrometra i sonagrama do zaključka da akcenat u češkom nije kompleks apsolutnih, samo jednom slogu svojstvenih osobina koji bi isključivao osobine neakcentovanog

sloga, nego samo diferencijalni znak oba sloga. — *K. Korvasová* i *B. Palek* (Některé kvantitativní charakteristiky kombinací písmen v českém slovníku) govore o statističkom istraživanju frekvencije čeških fonema i strukture češkog rečnika u češkoj lingvistici i o uslovima za optimalno kodovanje. Ispituju se odnosi (sekvence) suglasnika i samoglasnika u pojedinim kombinacijama, realizovane kombinacije i njihova učestalost. U češkom rečniku (elektrotehničkom) istupaju najviše veze nejednakih vrsta slova. Utvrđivanje takvog koda neophodno je za korišćenje kod tzv. direktnog metoda ispitivanja leksike za mašinsko prevođenje. — *A. Lamprecht* u svom prilogu „K fonologickému systému v lašských nářečích“ upoređuje fonološki sistem laških dijalekata (na severoistoku Moravske) sa susednim poljskim dijalektima i dolazi do zaključka da laški dijalekti pripadaju, sa sinhronog i istorijskog gledišta, perifernim dijalektima češkog jezika. — *Stojko Stojkov* (Fonologická hodnota souhlásek *ž, ů* a *ch'* ve spisovné bulharštině) u svom članku utvrđuje da su suglasnici *ž, ů* i *ch'* u suglasničkom sistemu književnog bugarskog jezika samo varijante, a ne foneme. — *R. Krajčovič* (O príčinách vzniku západoslovanskej kontrakce) govori o uzrocima kontrakcije psl. *-aiä* → *ā* i *-iä* → *iā* u zapadnoslovenskim jezicima (nejednaka upotreba zakona o otvorenim psl. slogovima u poslednjoj fazi formiranja ovih psl. dijalekata). Ova se kontrakcija, po njegovom mišljenju, izvršila u poslednjoj trećini 9. veka. — *E. Pauliny* (Vznik zdvojených spoluhlások na západnom Slovensku) smatra da se udvojeni odnosno dugi suglasnici u zapadnoslovačkim pokrajinama nisu razvili u isto vreme. Uslovi za njihov postanak nastali su odmah posle nestanka i vokalizacije poluglasnika u slučajevima kao *měkk- → mákký, paňna → panna, dьňn- → denný, podьdati → poddati* itd. Po njegovom mišljenju početak udvojenih suglasnika u zapadnoslovačkim govorima može se staviti u vreme promene *t' → ć, d' → dz* a u potpunosti su se ovi suglasnici mogli razviti tek posle pojave zvučne neutralizacije (u 13. veku).

III. Morfologiji i sintaksi posvećeno je najviše priloga, svega 34. Na prvom mestu je tu interesantan članak *VI. Skaličke, Das Wesen der Morphologie und Syntax*. Autor pokazuje na koji se način manifestuju morfologija i sintaksa. Sintaksa je kompleksna, zato što je jezik uopšte kompleksan. To važi u prvom redu za osnovnu sintaksu (u običnom smislu reči), manje za leksikalnu, implicitnu i za stilističku sintaksu. Morfologija nije kompleksna, ukoliko se tiče opšte strukture. Jezici imaju samo jednu morfologiju. Razlika između morfologije i sintakse je u tome što je morfologija izlišna, a sintaksa antropocentrična. — *J. Popela* (K slovním druhům v češtině) pokušava da prema staroj podeli reči na gramatičke kategorije nađe novu podelu i nove nazive, npr. *kvalitativum* umesto starog *adjektivum*, *kvantitativum* um. *broj*, *relativum* um. *adverbium*, *aktivum* um. *glagol (verbum)*;

od starih naziva sačuvao je *substantivum* i *interjekciju*. — *M. Zatovkačuk* (Slovnědruhová povaha vytykávkých adverbij) na osnovu materijala iz ruskog jezika, u kome neki prilozi funkciraju jednom kao prilozi jednom kao partikule, smatra da su prilozi-partikule autonomne grupe reči. — *Ján Horecký* u svom članku „K definícii morfémny“ daje novu definiciju morfeme. Polazi od *J. Ružičkine* teze da morfema pripada onim jezičkim elementima koji imaju značenje. Na osnovu kvantne teorije pokušava da da novu definiciju. — *M. Pavlović* (jedini Jugosloven u zborniku!) u svom prilogu „Gramatički srednji rod opšte vrednosti“ govori o interesantnim primerima u srpsko-hrvatskom gde oblici neutruma mogu značiti biće bilo kojeg roda, npr. *Jesi l' bio mlado neženjeno, Razbolje se mlado neudato* itd. — *J. Hamm* (Iz prošlosti slavenske fleksije) daje nova objašnjenja dosada nedovoljno objašnjenih nastavaka u psl. fleksiji: -ъ u n. sg. o-osnova, novije -a u ak. sg. istih osnova, -y u g. sg. a-osnova, nastavak -a rus. *города, профессора, дома* pa i nekih drugih nastavaka. — U članku *C. Bosáka* (Jeden typ ruské redukce a jeho důsledky pro morfológiu [нѣс — несла]) konstatuje se da se ređanje akcentovanog *o* iza mekog suglasnika i njegovog neakcentovanog parnjaka (npr. *нѣс — несла*) pojavljuje zbog redukcije. Redukcija se odražava i u morfologiji, naročito stoga što se u instr. tipa *автомобилем* (rus.) izdvaja nastavak *-ом* (a ne *-em*). — *M. Těšitelová* (K homonymii v morfológičeském systému zájmen osobních v nové češtině) je statističkim metodom utvrdila da u češkom padeži i oblici ličnih zamenica koji ne izražavaju rod (*já, ty — my, vy*) i oni koji izražavaju rod (*on, ona, ono*) u pisanim iskazima (iz lepe književnosti i iz stručne literature savremenog češkog jezika) pokazuju visoku frekvenciju dativa, što je očigledno uslovljeno specifičnom semantikom zamenica. Time se one razlikuju naročito od imenica. — *Fr. Daneš* i *K. Hausenblas* u svom interesantnom prilogu „Přivlastňovací zájmena osobní a zvrtná ve spisovné češtině“ govore o konkurenciji „ličnoprisvojnih“ zamenica sa „refleksivnoprisvojnim“ zamenicama; tu su autori izneli svoje teorijske poglede na ovu komplikovanu problematiku. — *J. Kurz* (Církevněslovanské a staroruské *ничьѣомже*) odbacuje izlaganje Haline Safarewiczowe (RSI XX, 1958) da je starorus. *ничьѣомже* bilo prvobitno nominativ i misli da je to bio akuzativ i da njegova funkcija u staroruskom nije postala sekundarno iz priloške upotrebe ove zamenice, nego da je to njegova stara i prvobitna funkcija. — *O. Leška* (À propos du sujet pronominal en russe) podvlači korisnost pogleda na funkcijske zavisnosti kod interpretacije jezičkih pojava i upozorava na razliku između funkcijskog i sistemskog pogleda na jezik. Svoje tvrdnje zasniva na ruskom materijalu sa pronominalnim subjektom. — U svom prilogu „Vzťažná funkcia zámen“ govori *J. Ružička* o relativnoj funkciji zamenica (na osnovu slovačkog, a i nemačkog i mađarskog materi-

jala). Problem relativne funkcije ne može se na isti način rešiti za sve jezike. Relativnu funkciju imaju upitne i pokazne zamenice; pokazne zamenice su u slovenskim jezicima uglavnom indikator odnosa među rečenicama, kao, uostalom, i drugde — isp. npr. nem. *O glücklich der, den Ihr belehrt* (Goethe). — *Jaroslav Bauer* raspravlja u svom članku „Relativa a spojky“ o sličnom problemu. Relativne zamenice i relativni prilozi su najčešća sredstva za vezivanje rečenica iako sami nisu rečenični delovi, nego izražavaju samo odnos između rečeničnih delova ili rečenica. Svoje zaključke izvodi Bauer većinom na osnovu češkog materijala. — Glagolska problematika je zahvaćena već u članku *Igora Němeca* (Slovesa okamžitá v soudobém systému českého slovesa). Radi se o trenutnim glagolima češ. *bodnout, dát, kmítnout, říci, střílet, zdvihnout* i o semantičkoj razlici između glagola tipa *křiknout* i *zakřičet* pa i *křiknout* i *zakřiknout*. — *Fr. Kopečný* utvrđuje u svom prilogu „Ke vzniku futurálního významu dokonavého přezentu“ da se futursko značenje svršenog prezenta razvilo prvo kod tzv. ingresivnog prezenta. Posle nastanka glagolskog vida ingresivni prezenti su većinom postali svršeni. Ova je činjenica bila jedan od impulsa u specifikaciji svršenog prezenta za označavanje budućnosti. Izvođenje značenja budućnosti iz samog karaktera svršenosti nije moguće. Na str. 236. primer iz *Pleteršnika* za prezent *ponesem* treba pravilno da glasi: *pone:ó* (3. pl.) *me na pokopalište* (a ne: *kopalište*). — *S. B. Bernštejn* osvrće se u svom članku „Об одной особенностях глагольной флексии 1. л. ед. настоящего времени в юго-восточных говорах Болгарии“ na interesantnu činjenicu jugoistočnobugarskih dijalekata koji psl. nastavak *o* u 1. sg. prez. nisu zamenili atematskim nastavkom *-m* kao većina bugarskih dijalekata, pa i ostali južnoslovenski jezici. Bernštejn smatra da današnji nastavak *-o* u tim jugoistočnim dijalektima nije inovacija, nego refleks starog *-o*, dok je nastavak *-a* iz *-a^m* < *-am*. — *Joz. Štolc* govori u članku „Participium l-ové sloviess s infinitivným kmeňom na *-i*, *-e* v slovenských nárečiach“ o neočekivanim oblicima radnog prideva glagola IV i III vrste (po Dobrovskom) u raznim slovačkim dijalektima, npr. *robel robila, kosel -ila, varel -ila, pel pila* i sl. ili čak *robjol -ila, piol pila*, ev. *robiöu ~ roboü* itd. U tim slučajevima se radi o fonetskim promenama, katkad i pod uticajem poljskih i ukrajinskih govora. — O problemu modusa (modus relativus, m. debitivus) u savremenom letonskom jeziku govori *Jiří Marvan* (K otázkám kategorie slovesného způsobu v současné lotyštině). Kategorija glagolskog modusa proširivala se u letonskom jeziku preinačavanjem nekih konstrukcija finitnog glagola. — Morfološka analiza prema poslednjem slovu (Morfologická analýza podle posledního písmena) *D. Konečne* i *J. Hroneka*, koju su oni obavili za potrebe mašinskog prevođenja, uzima za osnovu relativno kratak tekst (5406 reči). Ako bi u češkom egzistirala puna kumulacija

gramatičkih funkcija i ako ne bi dolazilo do paradigmatičnih neutralizacija, češki bi jezik imao 787 gramatičkih oblika za imena i 720 gramatičkih oblika za glagole, dakle ukupno 1507 gramatičkih formi odnosno 1508, ako se računa jedna gramatička forma još za nepromenljive reči. U članku je izložen samo jedan od mogućih metoda morfološke analize. — *P. Trost* (Subjekt a predikat) u svom kratkom prilogu ističe da rečenična shema S — P u jezicima nije ni opšta ni jedinstvena. S i P mogu se sa jezičkog gledišta odrediti, ali treba uzeti u obzir i oblik i značenje. Vrednost rečenice je relativna kategorija, što se vidi već iz suprotnosti glavne i zavisne rečenice. — *VI. Hrabe* (Věta, nevětná výpověď a finitní sloveso v současné ruštině) govori o problemu rečenice, rečeničkog iskaza i ličnog glagolskog oblika u savremenom ruskom jeziku. Rečenični iskaz u sadašnjem vremenu nema lični glagolski oblik, ali ga u prošlom vremenu ima (*Уже осень: Уже бы л а осень*). Autor za ruski ne preporučuje uvođenje termina „nerečenički iskaz“. — U svom članku „Безсоюзное сложное предложение в берестяных грамотах“ ističe *V. I. Borkovski* dragocenost materijala koji se tiče složene rečenice u novgorodskim poveljama na kori od breze (11—15. vek). — *K. Svoboda* (Souřadná souvětí asyndetická a souřadná souvětí se spojkou a ve spisovné češtině) u svom prilogu smatra da između asindetske priređene rečenice i priređene rečenice sa veznikom *a* ne postoji samo gramatička razlika nego i razlika u sadržajno-semantičkim odnosima u koje mogu stupiti asindetske i sindetske priređene rečenice. Rečenične veze sa veznikom *a* mogu biti u kopulativnom, adverzativnom i konsekutivnom odnosu, a asindetske pored takvih odnosa i u eksplikativnom i u rektifikativnom odnosu; izražavati mogu i odnos psihološkog subjekta i predikata, glagolsku radnju i njen pravac, odnos lica ili stvari i njihovih osobina. — *Max. Braun* (Zur Frage der Wortfolge im Russischen) u početku utvrđuje da termin „red reči“ označava dve različite jezičke pojave: u užem smislu raspored pojedinih reči u većoj smisaonoj jedinici i raspored podređenih smisaonih jedinica u glavnim jedinicama (übergeordneten Sinneinheiten); u širem smislu znači „red reči“ raspored delova rečenice u rečenici. Red reči u ovom širem značenju je jedno od osnovnih sredstava rečenične strukture. Binarnost rečenice važi i za rusku rečenicu, ali ne može objasniti sve varijante ruskog reda reči. One su uslovljene još i sledećim pojavama: a) inverznim isticanjem, b) semantičkim afinitetom, c) redukcijom rečenice, d) psihološkim stepenovanjem (Staffelung). — Članak „K úloze sémantiky ve slovosledu“ *Přemysla Adameca* govori o tome da svaka rečenica s određenom leksikalnom strukturom ima i odredjen najobičniji red svojih komponenta koji odgovara minimalnom kontekstu, tj. ima neutralni red reči (npr. shrv. *Otac čita novine*). — O balkanskim paralelama u izražavanju hipotetičke modalnosti govori *Jan Sed-*

láček u svom članku „K balkánským paralelám ve vyjadřování hypotetické modálnosti“. Dolazi do zaključka da su pogodbeno rečenice sa *va, sd, tē, da* u grčkom, rumunskom, albanskom, bugarskom i makedonskom postale, verovatno, u procesu zbližavanja balkanskih jezika. — O emocionalnoj strani iskaza (Cítová stránka výpovědy) raspravlja *Mir. Grepl*; on pokušava da objasni suštinu emocionalnog izraza u iskazu. Po njegovom mišljenju lingvistika treba da se bavi ne samo emocionalnom funkcijom pojedinih jezičkih elemenata, nego i emocionalnom stranom iskaza u celini. — „Govorni faktori u sintaksičkom sistemu govornog jezika, naročito dijalekata“ (Promluvové faktory v syntaktickém systému mluvené řeči, zvláště nářečí) je naslov članka *Jana Chloupeka*. Sistematsko ispitivanje dijalekatske sintakse donelo je potrebu da se lokalni dijalekt (češki) ispita i po tome koliko ima zajedničkog sa drugim usmenim strukturama narodnog jezika, npr. s opštim češkim jezikom i uopšte s interdijalektima ili sa celokupnošću izražajnih sredstava koja su karakteristična za govorni stil književnog jezika. — O izražajnim sredstvima „prisajedinjavanja“ u lokalnim govorima (Výrazové prostředky přičlenění v místních nářečích) govori rad *Antonína Vaška*. „Prisajedinjavanje“ je neka vrsta paratakse. Autor razlikuje „prisajedinjavanje“ rečničnih delova i „prisajedinjavanje“ cele rečenice ili više rečenica. „Prisajedinjavanje“ može biti sindetsko ili asindetsko (*pomlúvad' nebošýka to je to nájškarečý co móže byt'. A lechké je to! : no a fčyl' kaj Jura špekul'irovál, jag by se mu vychlad'íl* (= pomstil). *Temu súsedov'i.*). — *Jan Petr* u prilogu „O problemu atributivne upotrebe nominalnih adjektiva u staropoljskom“ (K otázce atributivního užití jmenných adjektiv v staré polštině) dolazi na osnovu materijala, koji je sam skupio, do zaključka da se u istorijskoj eposi poljskog jezika (od 14. veka nadalje) ne upotrebljavaju kraći oblici kvalitativnih prideva, nego samo posesivni adjektivi. — O mestu dativa u rečničnoj strukturi (Místo dativu ve výstavbě věty) govori *Ivan Poldauf* na osnovu češkog i engleskog materijala i utvrđuje više interesantnih grupa ove upotrebe. — *R. Mrázek* (K predikativnímu instrumentálu v nynějších slovanských jazycích) nanovo pretresa problem predikativnog instrumentala u slovenskim jezicima, u prvom redu književnim: taj instrumental je vrlo živ u ruskom, otprilike isto u ukrajinskom i beloruskom; poljski ima već dosta izmenjenu upotrebu; češki i slovački pokazuju istu strukturu, ali upotreba predikativnog instrumentala je tu znatno ređa i zatičemo je u izmenjenim pozicijama; u gornjoluzičkom predikativni instrumental je nestao iz svakidašnjeg govora, upotrebljava se sa predlogom kao u slovenačkom. Od južnoslovenskih jezika sačuvao ga je srpskohrvatski. Slovenački primeri *koga si boš tovariša izbral i imenovali so ga strica* (str. 352) zvuče danas arhaično, drugi primer u govoru *ne živi*, nego se kaže samo: *rekli so mu stric*.

— Autor članka „Sloveso *býti* ve vazbách s přičestím trpným v ruštině a češtině“ R. Zimek pretresa sintagme tipa češ. *byl vyznamenan, bude potre- stán*, rus. *был награжден, будет наказан*, dakle veze „biti + svršení trpni pridev“ (pt. pass.). — Poslednji članak ove velike grupe je *Věre Michál- kove* o izražavanju negacije u istočnomoravskim dijalektima (K vyjadřování negace ve východomoravských nářečích). Autorka se ograničava samo na neke probleme i na neke tipove takvog izražavanja, u prvom redu na stalne i srazmerno česte elemente gramatičkog sistema. Govori o slučajevima u kojima se negativne forme glagola upotrebljavaju za izražavanje ekspresivnih odnosa (učtivosti, opominjanja, molbe itd.), dalje o sintaksičkoj ulozi i lek- sičkom značenju negacije *nic*, i konačno o tipu rečenica koje su gramatički afirmativne a sa semantičkog gledišta negativne.

IV. U ovoj grupi članaka tretiraju se problemi građenja reči, etimologije i leksikologije. *Miloš Dokulil* u svom interesantnom radu govori o uzajamnom odnosu građenja reči i sintakse (K vzá- jemnému poměru slovo tvorby a skladby). Nema spora oko činjenice da među strukturom motivisane reči i sintaksičkim konstrukcijama postoji duboka unutrašnja srodnost (npr. *pismonoša = onaj koji nosi pisma*), ali se ono što je specifično sintaksičko u fundiranoj reči ne odražava. Autor govori o raznim kategorijama takvih odnosa. — *Alois Jedlička* (K slovo tvornému vývoji v novější spisovné češtině) bavi se problemom razvitka građenja reči u novijem češkom književnom jeziku u kome, zahvaljujući novom soci- jalnom, privrednom i kulturnom razvitku, svaki dan izbijaju nove reči. Autor utvrđuje po kojim principima i na kakve načine nove reči nastaju. — *H. Křížková* (K problematice tvoření abstrakt v slovanských jazycích) govori o problematici pravljenja abstraktnih reči u slovanskim jezicima, u prvom redu od kvalitativnih prideva (*logičan → logičnost*). Autorka govori najviše o primerima koji se ne odnose na spoljašnju formu, nego na semantiku adjek- tiva, njegovo mesto i odnos prema drugim adjektivima, tj. naročito na odnos prema odgovarajućem antonimu (*príjemnost — nepřijemnost, tvrdost — měkkost*). — Problem slovenskog antroponimijskog sistema (K slovanské antroponymické soustavě) predstavlja sadržinu članka *Jana Svobode*. Stari indoevropski sistem imena poznao je tri tipa, a takođe i praslovenski: složenice (*Domaslavъ*), skraćena imena (*Domašъ, Slavs*) i neizvedena imena (*Vьlkъ, Prodana*). Slovenski tip složenih imena je slovenska ino- vacija, dakle mlađi tip, ali je jako produktivan. Za neizvedena imena često se uzimaju obični apelativi, pa i nadimci. — *G. Horák* (K problému zara- denia živočišných přídavných mien) govori o klasifikaciji prideva izvedenih od imena životinja s nastavkom *-i/-aci*, npr. slovač. *ovčí, tel'ací, obrí*; ovi se pridevi obično svrstavaju među prisvojne prideve. Autor smatra da je

bolje ako se oni svrstaju u posebnu grupu o d n o s n i h prideva. Pored odnosnih prideva izvedenih od imena za životinje sa suf. -f u slovačkom se upotrebljavaju i pridevi s nastavcima -ov/-in, tipa *psov* i *kravin*. — U vezi s izražavanjem neodređenosti kod zamenica i zameničkih priloga (K vyjadřování neurčitosti u zájmen a zájmenných příslovci) donosi *Jaroslav Porák* interesantan materijal iz češke književnosti i svrstava ga u tri tipa: 1. *dělej co dělej*, 2. *ať děláš co děláš*, 3. *ať dělal co dělal*; objašnjava ih i istorijskim materijalom. — Analiza građenja tzv. složenih priloga u savremenom češkom književnom jeziku (Словообразовательный анализ т. наз. составных наречий, генетически содержащих формы именных прилагательных) sadrži je članka *Tamare I. Konstantinove*. Radi se o prilozima tipa *zhruba*, *po česku* i sl. Autorka je mišljenja da su to samo složenice strukturno i semantički nedeljivog formanta za građenje reči. — *Ivan Lekov* (Наблюдения над типологией на звукоподражательните междуметия в чешкия и българския език) raspravlja u svom prilogu o tipologiji čeških i bugarskih onomatopejskih uzvika. Metodod tzv. „mikroanalize“ objašnjava neke teorijske aspekte za klasifikaciju raznih vrsta uzvika, njihovu povezanost sa normativnom fonološkom strukturom, sa gramatičkim sastavom, razvojnim tendencijama celoga jezika i sl. — *T. Lehr—Splawiński* u svom kratkom članku (Z uwag nad tzw. „Geografem Bawarskim“) objašnjava slovenska plemenska imena u pomenutoj povelji s nastavkom -*ovi* (po Geografu), koji autor čita -*ovci* iz psl. * -*ovsci*. Povelja je iz prve polovine IX veka; o jeziku nosilaca ovih imena i njihovoj lokalizaciji povelja ništa bliže ne govori. Tip imena na -*ci/-ovci* ograničen je uglavnom na teritoriju južnih Slovena. Neke su etimologije prihvatljive, neke nisu (*Phesnuzi*). — O imenima potesa (mikrotoponimima) na -*sko* i o postanku jedne izoglose u češkom raspravlja *Frant. Cuřin* u članku Pomístní jména na -*sko* a vznik jedné izoglosy“. U imenima tipa *Lažansko*, lok. sg. na *Lažanště*, sačuvan je stari oblik loc. sg. na -*ě*. — Problemom tzv. praznih prefiksa kod nekih glagola u imperativu i futuru sa *po-* u slovenskim jezicima (K otázce tzv. prázdných předpon: imperativy a futura s *po-* u Slovanů) bavi se *Václav Machek*. Prefiks *po-* ne izražava glagolski aspekt (češ. *pojď, pones; přijď, ponesu*). Pref. *po-* u češkom imperativu *pones* znači „ovamo“ (*pones* = donesi ovamo), futursko *po-* (*ponesu*) ne perfektivizira glagol. Prvo *po-* potiče po Macheku od ide. **upa* (stind. *úpa*, gr. *ὕπεδ*), a drugo iz apokopiranog *por-* (baltsko *par*) altern. *per*. Za značenje prvoga *po-* „ovamo“ moram dodati da slovenačko *ponesi* znači „tamo, onamo“, isto *ponesem*. — *Wolfgang Steinitz* donosi etimologije četiri ruske reči: *дубас, нѣры, сырѣѣ* i *черкѣн*. — *André Vaillant* (Vieux-prussien -*winūt*, polonais *winować*) izvodi stprus. -*winūt* od poljskog *winować*. Stsl. imperfektiv *povinovati* je po svoj prilici postao kontaminacijom izraza *vinŋti* (in-

ativ prema *viti*) i *vinovati* (denominativ od *vina*). — O hetitskom glagolu *mai-/mija-* „rasti“ i njegovom položaju u *hi*-konjugaciji (Das hethitische Verbum *mai-/mija-* „wachsen“ und seine Stellung in der *hi*-Konjugation) misli Šimon Ondruš da je produžavanje ide. korena **mei-* i da je *mai* : *mija* slična alternacija kao *ai* : *iia*. — Fr. Rysánek (Naporúdzi) traži osnovu od koje je izgrađena slovačka reč *naporúdzi* (češ. dij. *naporúzi*) „pod rukom, spreman“ u vezi sa odgovarajućim padežnim oblikom imenice *ruka* sa predlogom *po*: *po ruce*. Ovakav oblik postao je prilog i u vezi sa predlogom *na* etimološki je nejasan. — O problematici rusko-češke homonimije (K problematice rusko-české homonymie) govori Jos. Vlček: U leksičkom sistemu češkog jezika postoji 3500 leksičkih jedinica koje se mogu naći i u ruskom ali pored određene fonetske i grafičke sličnosti razlikuju se među sobom drugačijim leksičkim značenjem. Autor naziva takve reči međujezičkim homonimima smatrajući pri tom da treba posebno govoriti o homofoniji, homografiji i homonimiji. Za međujezičku homonimiju karakteristične su sledeće crte: 1. zvučna sličnost, 2. grafička sličnost ili ekvivalentnost, 3. leksička diferencijacija, 4. sposobnost da obuhvata cele reči pa i delimične forme reči. — Marc Vey (Quelques caractères des vocables les moins usuels du tchèue moderne) upoređuje reči koje se nalaze u materijalu „frekvencijskog“ češkog rečnika, tj. rečnika onih reči koje se često upotrebljavaju, sa rečima kojih u tom materijalu nema (najmanje upotrebljavane reči). — E. Michálek (Staročeská ustálená spojení typu *bez času, bez čtsla*) razmatra u svom članku staročeske ustaljene veze tipa *bez času, bez čtsla*. Takvih veza ima u staročeskom prilično mnogo. Autor pokušava da na staročeskom materijalu odredi kriterije, po kojima je tip *bez času, bez miery* moguće smatrati za leksikalnu jedinicu, i pokazuje glavne razlike između staročeskog i novočeškog stanja. — Vincent Blanár u svom prilogu „*Dať (darovat) na krásu, robiť (činiť) krásu*“ kaže da takvih veza u savremenom slovačkom književnom jeziku nema. Ali u opisima starih svadbenih običaja iz 16. i 17. veka one se često mogu naći; postojao je običaj da se čestitoj a siromašnoj navesti *d a j u p o k l o n i* (*dávat' na [pocitivú] krásu*). Sličan običaj poznat je i kod Slovenaca gde se isto tako na svadbama „*dajalo nevesti za kralcelj*“ u naknadu za „venac nevinosti“ koji će u braku izgubiti. — O prenošenju značenja u okviru leksičkih jedinica, naročito na osnovu sličnosti i kontiguiteta (= dodira stvari u vremenu i prostoru) govori u svom radu Jos. Filipec (O přenášení významu v slovní zásobě, zvláště na základě podobnosti a soumeznosti). Prenošnje značenja odnosi se na slučajeve kada ime jedne stvari znači i drugu stvar, drukčije rečeno: kada ista leksička forma s određenim primarnim značenjem (F_1/Z_1 , tj. s određenom primarnom funkcijom) dobiva pored toga još i novo sekundarno značenje (novu funkciju, F_1/Z_2), npr. *oči*

hvězdáren se vnoří do noci. Sekundarno značenje je motivisano primarnim; ovde se, dakle, radi o semantičkoj motivisanosti. Autor razmatra problem sa istorijskog i sinhronog gledišta i utvrđuje trostruku funkciju prenošenja značenja. — *Viera Budovičová* (K metode významového razboru v lexike) bavi se problemom metoda semantičke analize u leksici. Kritički pretresa tradicionalno semantičko značenje leksičkih pojava u rečnicima i utvrđuje nove principe, tj. ukazuje na važnost kontekstualnog (sintagmatskog) odnosa reči. — Interesantnu temu o teoriji dvojezičke leksikografije (Из заметок о теории двуязычной лексикографии) tretira *Leontij Kopeckí*. Moderna leksikografska dela treba postaviti na šire metodološke principe, pri tom revidirati i utemeljiti sve informacije o reči koje savremeni rečnik treba da pruža. Najznačajniji novi principi za koje se autor zalaže jesu: 1. „prekodovanje“ kao osnovni zadatak dvojezičke leksikografije; 2. zahtevi koje treba da ispuni savremeni dvojezični rečnik i obim informacije o reči koju treba da pruža; 3. princip inventarizacije i pitanje „potpunosti“ skupljene građe; 4. uklaпанje reči u rečnik; 5. ukazivanje na veze reči (sintagme) u rečniku; 6. izbor frazeologije u rečniku; 7. terminološki deo rečničkog blaga u rečniku; 8. odraz sistemskih veza („системовости“) rečničkog blaga u rečniku. — *L'ubomír Ďurovič* (Porovnávací slovník súčasných slovanských spisovných jazykov) govori u ovom članku o mogućnostima da se izradi uporedni rečnik savremenih slovenskih književnih jezika.

V. Književni jezici i dijalekti. Ovoj problematici posvećeno je 12 priloga. *Stanisław Urbańczyk* (U progę polszczyzny literackiej) govori o staropoljskom književnom spomeniku *Kazania świętokrzyskie* iz sredine XIV veka koji obiluje ne samo mnogim arhaizmima (koji su bili već ispitani), nego je moguće u njemu videti i napredak u razvitku rečničkog blaga karakterističnog za književni jezik. — U svom prilogu „Úvahy o všeslovanském jazyku v době obrozenské“ donosi *Robert Auty* interesantne opaske o pokušajima da se u prvoj polovini XIX veka načini zajednički slovenski književni jezik. Autor govori o tome kako i gde se ova ideja rodila, razvijala, pa i propala. — *Katarína Habovštiaková* (Podiel češtiny na formovaní Bernolákovej spisovnej slovenčiny) piše o slovačkom književnom jeziku kako ga je Bernolák kodificirao u svom rečniku (Budae 1825—1827) i u svojoj gramatici (Posonii 1790). Bernolák se oslonio na češku lingvističku literaturu i preuzeo mnoge češke elemente, naročito one koji su bili živi u jeziku zapadnoslovačke kulture, pre svega u razgovornom jeziku obrazovanih ljudi i u lepoj književnosti. — O leksici češke publicistike koja je tek nastajala u 18. veku govori *Adolf Kamiš* (Z lexika začínající české publicistiky v 18. stol.), ukazujući na stilske i leksikološke teškoće s kojima su se susretali prvi češki novinari. — *Sáva Heřman* (K vývoji spi-

sovné bulharštiny a rumunštiny v XIX. století) razmatra u svom članku opštu problematiku razvitka bugarskog književnog jezika i rumunskog književnog jezika, posebno se zadržavajući na onome što je predstavljalo problem postupne stabilizacije oba jezika u XIX veku. — Vrlo interesantno pitanje istraživanja gradskih govora tretira *Jaromír Bělič* (Ke zkoumání městské mluvy). Bělič iznosi čitav niz metodskih mogućnosti ispitivanja gradskih govora: predlaže ispitivanje pojedinaca, raznih radnih i socijalnih grupa na raznim nivoima, jer bi samo tako opsežan zahvat mogao objasniti šarenilo gradskog govora u celini. — *Slavomír Utěšený* govori u svom radu „O územním rozrůznění běžné mluvené češtiny na Moravě“ o teritorijalnoj diferencijaciji svakidašnjeg govornog češkog jezika u Moravskoj, i to na osnovu horizontalne stratifikacije tog govornog jezika; u suštini se ovde radi o odnosu toga jezičkog tipa prema lokalnim dijalektima. Slični problemi pojavljuju se već i kod nas. — Problemom laških dijalekata (K otázce lašských nářečí) na češko-poljskoj granici u istočnoj Moravskoj bavi se *Stanislav Králík*. Ovaj dijalekt pokazuje češke, slovačke i poljske elemente. Autor smatra da su ovi dijalekti nastali usled nemačke kolonizacije severnog dela ove teritorije, koja je prekinula vezu sa zapadnijim češkim dijalektima; ovi su dijalekti u kasnijem razvitku došli pod jači uticaj šleskopoljskih govora, tako da se raspao stari češki jezički sistem. — U članku *Josefa Sekuline* (Glosa o lašském nářečí na území Polské lidové republiky) tretira se slična laška problematika i objašnjava se, na osnovu novog jezičkog materijala iz ovih dijalekata sa teritorije Poljske, glasovna struktura koja se danas, sasvim prirodno, razvija u pravcu poljskog jezika. — *Jaroslav Voráč* i *Pavel Jančák* u prilogu „K dnešnému stavu nářečí střešlinských Čechů v Polsku“ analiziraju nekadašnji češki dijalekt češkog jezičkog ostrva Střešlinsk kod Vratislave. Stara generacija govori još uvek jezikom koji pokazuje crte severo-istočnih čeških dijalekata. U zajedničkom životu sa Nemcima Česi od njih nisu primili gotovo nikakve karakteristične pojave. Najjači je bio uticaj u leksici. Posle drugog svetskog rata pokazuje se i uticaj poljskog jezika. — *Jaroslav Moravec* (K úloze bilingvismu ve vývoji pomezních nářečí) raspravlja o ulozi bilingvizma u razvitku pograničnih dijalekata više sa principskog gledišta, a na osnovu materijala iz srednjokarpatskog (ukrajinskog) sela Ubli. — O problematici rečničkog blaga pograničnih slovenskih dijalekata (O słownictwi pogranicznych dialektów języków słowiańskich) govori *Zdzisław Stieber*. Svoja razmišljanja bazira na prilikama i materijalu iz poljsko-čeških pograničnih govora u ratiborskom srezu, pa i iz belorusko-ukrajinske zone.

VI. U grupi Stilistika, jezik i stil umetničke književnosti objavljeno je sedam priloga. *Mária Ivanová—Šalingová* (Ku klasifikácii štylov spisovného jazyka) u svom članku polazi od starijih (E.G.

Riesela i drugih) klasifikacija stilova i iznosi svoju klasifikaciju: a) govorni, b) stručni, c) umetnički i d) publicistički stil. — *Josef V. Bečka* (Řeč, jazykový projev) analizira pojmove: govor, enuncijacija, jezik i stil. Jezik je celokupnost sredstava za izražavanje; govor je akcija u kojoj se služimo jezikom za komunikaciju; enuncijacija je rezultat akcije govora, tj. realizovana komunikacija. — O problemu nominalnog načina izražavanja (K nominálnímu způsobu vyjadřování) piše *Milan Jelínek*. U centru njegovog razmišljanja je stilska funkcija oblika tipa nomina actionis u češkom jeziku. — *Olga Parolková* i *Radegast Parolek* u svojim napomenama koje se tiču izučavanja jezika i stila umetničkog dela (Poznámky ke studiu jazyka a stylu uměleckého díla) ističu da analizirajući jezik umetničkih proizvoda nailazimo na dve kategorije opštih zakonitosti: 1. zakonitost jezika kao sistema znakova, 2. zakonitost umetničke literature kao sistema likova. — Teorijom neknjiževnih sredstava lepe književnosti bavi se *K. Horálek* u svom prilogu (K teorii nespisovných prostředků umělecké literatury). Efikasnost lepe književnosti nije direktno vezana ni za jezičku ekskluzivnost ni za konformnost sa normom pisanog jezika. Ne samo razna odstupanja od književne norme, nego i elementi stranih jezika i dijalekata su u beletristici česte pojave. Zbog toga se ne može govoriti o jedinstvenom i izrazitom karakteru tzv. pesničkog jezika. — Eksploatacija razgovornih i neknjiževnih sredstava u dramama Karla Čapeka (Využití hovorových a nespisovných prostředků v dramatech Karla Čapka) je tema kojom se bavi *Karel Mára*. K. Čapek se u početku svoje pozorišne prakse zauzima za kolokvijalni jezički stil (češ. mluvnost), za premošćivanje jaza između pisanog i govornog jezika; kasnije je tražio pravi pozorišni češki jezik. Autor analizira Čapekove drame s jezičke strane i ističe da je Čapek postizao traženi jezički efekat („mluvnost“) najviše biranim sintaksičkim sredstvima. — *Lubomír Doležel* utvrđuje u svom članku „Jazykové typy současné české prózy“ sledeće jezičke tipove u savremenoj češkoj prozi: 1. „literarni tip“ koji se zasniva kako na književnoj tako i na konverzacionoj jezičkoj formi; 2. „neliterarni tip“ kojemu je u prvom redu baza obični razgovorni češki jezik i žargon omladine; 3. „mešani tip“ koji u različitoj meri i na različite načine iskorišćava književna i neknjiževna jezička sredstva.

VII. Poslednja grupa članaka posvećena je problemima istorije književnosti, tekstologije i sličnim pitanjima. *Antonín Dostál* govori o slovenskim verzijama vizantijskih hronika (Mala-lovoj i patrijarha Nikifora). — *Jiří Daňhelka* daje kritičke napomene na tekst Husovog pisma br. 153. — O formi stila u staročeškoj pesmi *Svár vody s vínem*, koji autor upoređuje s rukopisom *Rada otce synovi* (II pol. 14. veka) piše *Josef Hrabák*. — *Felix Vodička* donosi interesantne napomene

o dotle nepoznatom tekstu koji svedoči o izdavačkoj delatnosti Fr. F. Procházke (iz II pol. 18. veka; pronašao ga je sam Vodička u lenjingradskoj biblioteci Saltykova—Ščedrina). Vodička objavljuje i pronađeni tekst. — *Jiří Lípa* govori u svom prilogu o malo poznatoj delatnosti A. J. Puchmajera, naime o njegovom delu *Románi Čib* (Ciganski jezik), 1821. — *Petr G. Bogatyrev* analizira slovačke narodne vojničke pesme; one su svojim umetničkim sredstvima vrlo bliske ostalim lirsko-epskim i lirskim slovačkim narodnim pesmama. — O ulozi pripovedača u Nerudovim Malostranskim pripovetkama piše *Artur Závodský*. — U poslednjem članku zbornika govori *Oldřich Králík* o funkciji ličnog imena u pesničkim delima Petra Bezruča.

R. Kolarič

2. — Ivšićev Zbornik (Zbornik u čast Stjepana Ivšića, izdalo Hrvatsko filološko društvo, Zagreb, 1963, str. VII—XXII i 1—423).

Pojava zbornika koji je nastao kao plod nastojanja da se istaknutom učenjaku takvom knjigom oduže učenici i suradnici (u širem i užem smislu) znači, u pravilu, uvijek kvalitetan dobitak za nauku. U prigovoru da zbornici obično ne predstavljaju tematski homogenu cjelinu može se, u stvari, vidjeti dijapazon disciplina koje pripadaju određenom znanstvenom stablu. Zato zbornici i jesu „knjiga koja se traži“. Takvi su bili, da ostanemo samo na području jugoslavistike, Rešetarov zbornik, Jagićev i oba Belićeva, a takav je, može se odmah reći, i Ivšićev zbornik.

„Prof. Stjepan Ivšić — kaže se u Uvodnoj riječi Zbornika — istaknuti je hrvatski i jugoslavenski lingvist koji je u velikoj mjeri unaprijedio hrvatskosrpsku nauku o jeziku... Kao učenik Tome Maretića, F. F. Fortunatova i A. A. Šahmatova prof. Ivšić je s velikom ljubavlju proučio hrvatske i srpske dijalekte, povijest hrvatskosrpskog jezika, problematiku hrvatskosrpskog književnog jezika, hrvatsku glagoljsku književnost, odnose među slavenskim jezicima i osobito problematiku razvoja slavenskih akcenata. U svakom od tih područja dao je magistralne radove... U čitavom svojem naučnom i nastavničkom radu prof. Stjepan Ivšić bio je vjeran sljedbenik naučne spoznaje o jedinstvu hrvatskosrpskog jezika, pa ga u tom nisu pokolebala ni najteža iskušenja.“ Eto, u čast takva naučnog radnika Hrvatsko filološko društvo, uz financijsku pomoć Savjeta za nauku i kulturu SRH, izdalo je 1963. godine ovaj Zbornik.

U Zborniku je najprije odštampana „*Bibliografija radova prof. Stjepana Ivšića*“ što ju je izradio Marin Somborac (Zagreb), a iz koje se vidi da Ivšićeva opera omnia iznose preko 130 bibliografskih jedinica ne uključujući, dakako, ovamo uredničke radove.

Nakon *Bibliografije* nižu se rasprave pedeset i trojice naučnih radnika iz 20 kulturnih središta Evrope i Amerike. Budući da su rasprave tematski raznorodne, možemo ih grupirati u nekoliko oblasti, premda je njihove granice teško odrediti. A nije lako, zbog tako velikog broja suradnika u Zborniku, o svakome napisu opširnije govoriti i ocjenjivati ga, nego se ovaj prikaz nužno mora svesti tek na osnovne informacije.

Najviše je rasprava s područja hrvatskosrpskog jezika. Možda bismo kao uvod u ovo područje mogli spomenuti napis Ivana Lekova (Sofija) *За някои от най-съществениите типологични черти на сърбохърватския език* u kojem se obrađuju četiri tipološke značajke morfološke prirode, a to su: analogija, dvojnost, sintetski oblik za futur i red riječi u rečenici. Problematični reda riječi pristupa opširnije Ljudevit Jonke (Zagreb) u raspravi *O redu riječi sa sintaktičkog i stilističkog gledišta u hrvatskosrpskom jeziku*. Autor navodi da s obzirom na red riječi postoje određena pravila za neke kategorije, ali da izvan tih kategorija vlada veliko šarenilo, pa se čini kao da ovdje ne bismo mogli postaviti nikakva pravila. A upravo u takvim, „slobodnim“, slučajevima red riječi zavisi o vremenu i funkcionalnosti teksta jer — niti je red riječi u nekom jeziku svezremenski, niti su jednaki svi tekstovi određene epohe. Ako želimo utvrditi kakav je red riječi u suvremenom književnom jeziku, onda moramo analizirati tekstove novijih, suvremenih pisaca i unutar toga, opet, razmotriti situaciju u tekstu koja će diktirati izbor sintaktičkih mogućnosti reda riječi da bi on stilistički funkcionalno djelovao. Sintaktičkim pitanjem bavi se i Sreten Živković (Zagreb) u članku *Glavna funkcija perfekta*. Na temelju primjera iz suvremenoga govornog jezika Živković zaključuje da perfekt, za razliku od imperfekta i aorista, pokazuje rezultativnost prošlih događaja u sadašnjosti i da se takav odnos prošlosti i sadašnjosti — kao glavne funkcije perfekta — vidi i u obliku za perfekt: prezent + part. perfekta. Mihailo Stevanović (Beograd) u članku pod naslovom *Синтаксички однос делова изведених именица*, za razliku od ranije iznošenih mišljenja, pokazuje da su i mocioni nastavci kao i nastavci imenica subjektivne ocjene odredbe osnovnih imenica i da se izvedene imenice ne dijele samo na dvije grupe: na imenice subjektivne ocjene i na one koje to nisu. Tu je dalje sasvim dobro pokazano i kako nastavci mogu i od osnovnog elementa dobiti neko značenje i, u nekim slučajevima, postati sami nosioci toga značenja. Članak Josipa Jerneja (Zagreb) *Dioba glavnih rečenica po sadržaju* nije samo osvrt na dosadašnju rečeničnu diobu u grama-

tikama hrvatskosrpskog jezika, nego, još više, nacrt za novu podjelu rečenica na: 1. izjavne rečenice, 2. rečenice zamisli, 3. rečenice htijenja, 4. upitne rečenice i 5. kontemplativne rečenice. Na komparativnoj sintaktičkoj osnovi obrazlaže Rikard Kuzmić (Sarajevo) *Paralelnu upotrebu nepromjenjive odnosne zamjenice sa dopunom u raznim jezicima* osvrćući se na tu pojavu osobito u srpskohrvatskom, ukrajinskom i francuskom jeziku, a Antica Menac (Zagreb) pokazuje na mnogim primjerima kako se vlada *Datunski genitiv u hrvatskosrpskom i ruskom jeziku*.

Iz područja tvorbe riječi štampano je nekoliko radova. Vilim Francić (Krakov) govori o učestalosti formanta -je (-ovlje, -evlje, -inje, -enje) u odlomku *Ze studiów nad chorwackoserbskimi collectivami*, Valentin Putanec (Zagreb) prikazuje nastavke -alija (-ajlija) i -ahija (-aija) u članku *Dva naša sufiksa turskog porijekla*, a Blaž Jurišić (Zagreb) raspravlja *O produktivnim formantima u tvorbi nomina agentis* osvrćući se na formante -ac (-lac), -ač, -ar, -nik, -telj.

Akcentatskim pitanjem bavi se Bratoljub Klaić (Zagreb) u napisu *Jedan pedagoški pokušaj u akcentuaciji*, rješavajući, vrlo uspješno, „najnejasniji problem naših gramatika: kada je na proklitici akc. “, a kada ‘‘. Miroslav Kravar (Zadar) govoreći *O logičkom akcentu u srpskohrvatskom* pokazuje da je rečeničnom akcentu korijen u sintagmatskim, a logičkom u asocijativnim odnosima među riječima. U akcentuaciju našega jezika išao bi i prikaz Dalibora Brozovića (Zadar) *O Sijepanu Ivšiću kao slavenskom i hrvatskosrpskom akcentologu* gdje je prvi put dana cjelovita kritika Ivšićevih akcentoloških studija (Prilog za slavenski akcentat, Akcentat u gramatici Matije Antuna Reljkovića, Akcentat u gramatici Ignjata Alojzija Brlića, Današnji posavski govor, Jezik Hrvata kajkavaca, Iz naše akcentuacije i dijalekatske problematike).

Iz problematike hrvatskosrpske dijalektologije odštampano je u Zborniku nekoliko rasprava. O jednom fonetskom problemu govori Mate Hraste (Zagreb) u raspravi *Refleks nalaza q u bužetskom kraju*. Otuda doznajemo za do sada slabo poznat refleks q > a u čakavaca koji, dakako, nema nikakve veze s inače poznatim akanjem i koji, nužno, odbacuje tezu o izjednačenosti oblikâ za nominativ i akuzativ jednine imenica ženskoga roda jer je i akuzativno q dalo u tom kraju također a. Što je još važnije, ova pojava nije u Istri nova, kako nam svjedoče zapisani nazivi Sativanac i Satlovreč. Čakavskoj dijalektologiji pripada i rasprava Josipa Hamma (Beč) *Čakavski imperfekt*, koja nas još jedanput upozorava da se imperfekt upotrebljava „gotovo na cijelom čakavskom području, od Istre i Kvarnerskih otoka do Brača, Hvara i Korčule“, a osobito na otoku Susku, ali koja nam donosi novost u dobroj razradi imperfekatske upotrebe na čakavskom terenu, pokazujući tako odraz

bogatstva koje se i u ovim stranama upotrebljavalo kao što se upotrebljava danas npr. na bugarskom i na makedonskom području. Iz područja kajkavske dijalektologije štampana je rasprava Nikole Majnarića (Zagreb) *Neke sintaktičke pojave u ravnogorskom narječju*, u kojoj pisac dopunjava svoj ranije objavljeni rad (JF XVII) u onom njegovu dijelu gdje se govori o zamjenici *tá* u službi člana, o izričajima *jēt vās* (ići u pohode) i *prīt vās* (doći u pohode), o upotrebi prijedloga *iz* i o konjunkcionalnim pitanjima. Budući da se radi o podacima s dijalektološkog istraživanja, uvrstit ćemo ovamo i šest Oblakovih pisama što ih uz prigodan komentar objavljuje Josef Kurz (Prag) u članku *Korespondence Vatroslava Oblaka Františku Pastrnkovi*.

Iz leksikologije — bilo da se radi o starini riječi, etimologiji, promjenama značenja ili uspoređivanju — valja spomenuti napise Milovana Gavazzija (Zagreb) *Rukovet leksikologijskih priloga* (kuserva, popun, redica, brnjica, fčaci, jále, kuželj, toralj, taraj, parenjüha), Zdzisława Stiebera (Varšava) *Kaszubskie karno, serbo-chorwacki krdo* (karno < krdŕno istog je porijekla kao hs. krdo), Andréa Vaillanta (Pariz) *Etymologie et intonation* (rëka, ulica), Maxa Vasmera (Berlin) *Serbokroat. ručak „Mahlzeit“ und Verwandtes*. Ovamo se može pribrojiti članak Rudolfa Filipovića (Zagreb) *Najstariji izvor za etimologiju engleske riječi argosy* (argosy < Aragouse < Ragusa) i Valentina Kiparskog (Berlin) *Über die „Entmannung“ des Walfisches*.

Za proučavanje historije hrvatskosrpskog književnog jezika interesantna je rasprava Zlatka Vince (Zagreb) *Puristička zaoštrenost suradnika „Zore dalmatinske“*, gdje nam se otkriva Zadar kao vrlo živ i borben kulturni centar u doba ilirskog preporoda. Novu građu za proučavanje bosančice i našeg jezika u 16. stoljeću priopćuje Monica Patridge (Nottingham) u članku *Three Slavonic Manuscripts from Yugoslavia Now in England*.

Problemi staroslavenskog jezika privukli su također pažnju nekolicine suradnika. Tako Robert Auty (London) u članku *Glagolitic M̋ and W̋: Facts, Conjectures and Probabilities* razmatra različite interpretacije navedenih dvaju slova pa zaključuje da Ćirilovo slovo M̋ treba da predstavlja grčko slovo γ ispred prednjih vokala, a da slovo W̋ nije bilo slovo originalnog glagoljskog alfabeta nego ligatura š + t koja je uvedena u 10. stoljeću. Utjecaj staroslavenskog jezika na „arhaik“ ruskoga pjesnika E.A. Baratynskoga predmet je rasprave Günthera Wytrzensa (Beč) *Zur „Archaik“ bei E. A. Baratynskij*. Konačno, Vladimir Mošin (Zagreb) iznosi „nekoliko svojih zapažanja i sugestija o postupnosti zadataka u planu rada i o načinu njihova izvršenja“ s obzirom na *Pitanje generalnog kataloga južnoslavenskih rukopisa*.

Slovenski jezik predmet je izučavanja Rudolfa Kolarića (Novi Sad) koji pokazuje *Uporabnost slovenskih narodnih pesmi in pripovedk za zgodovino slovenskega jezika*. O problematici rumunjsko-bugarskih jezičnih utjecaja

пише Vladimir Georgiev (Sofija) u članku *Румџнско влияние върху някои български говори*. Iz oblasti ruskoga jezika štampani su prilozi Romana Jakobsona (Cambridge, SAD) *Избыточные буквы русского алфавита и смежные орфографические вопросы*, Maximiliana Brauna (Göttingen) *Zur Intonation des Fragesatzes im Russischen* i V. I. Borkovskoga (Moskva) *Форма изогидидце в бересильной грамоіте XIV в.* Na staropoljske nazive Neriuani, Zeriuani i Verizane osvrće se Tadeusz Lehr—Splawiński (Krakov) u članku *Trzy nazwy plemienne o analogicznej budowie u tzw. Geografa Bawarskiego*. Svoje mišljenje o modalnoj kategoriji riječi iznosi na temelju češke građe František Trávníček (Brno) u napisu *Tak zvaná modální slova*.

Iz oblasti neslavenskih jezika vrijedan je pažnje romanistički članak Mirka Deanovića (Zagreb) *Latinski gn, romanski n(n), mn* jer se u njemu posebno ukazuje na refleksе skupa *gn* u starim romanskim jezicima na Balkanu.

Druga veća skupina rasprava pripada književnoj problematici. U toj skupini najbrojniji su prilozi iz starije hrvatske književnosti. Možda bismo ovdje mogli, za početak, izdvojiti neke vrlo uspješne analize tekstova. To se u prvom redu odnosi na raspravu Milana Ratkovića (Zagreb) pod naslovom *O autorstvu pjesme „Horvat Horvatu horvatski govori“*. On je tekstološkom analizom riješio u stvari dva problema: prvo, dokazao je da je autor spomenute anonimne pjesme Grgur Kapucin (pravim imenom Juraj Maljevac) i, drugo, još važnije, što iz toga slijedi: oslobođen je Tito Brezovački autorstva te konzervativne pjesme koja je, nepravедно, do sada stajala kao „mrlja na svijetlom liku jednog od najsimpatičnijih i najnaprednijih hrvatskih duhova i smionog borca za ljepši i pravedniji društveni poredak“. Isto je tako i Franjo Švelec (Zadar), također analizom teksta, u napisu *Autor dvanaesteračke Legende o svetom Jeronimu*, mislim, definitivno potpomogao rješenju da je Marko Marulić autor *Legende*.

Literarnu analizu djela dvaju starijih pisaca proveli su Krešimir Georgijević (Beograd) i Nikola Ivanišin (Zadar). Prvi je vrlo tamnim tonovima prikazao *Lik Jurja Habelića poslije trista godina*, a drugi je u prirodности i naivnosti vidio prednosti *Poezije „Ribanja i ribarskog prigovaranja“* Petra Hektorovića.

Tomo Matić (Zagreb) u članku *Hrvatski putopis iz sredine osammaestoga vijeka* otkriva nam potpuno nepoznato rukopisno djelo Jakova Pletikose „Putovanje k Jerozolimu god. 1752.“ kao „najstariji putopis pisan hrvatskim jezikom“. Nove priloge za bolje i cjelovitije poznavanje pjesnikova rada i života objavili su Veljko Gortan (Zagreb) *Latinski sonet Igrnjata Đurđevića*, Dragoljub Pavlović (Beograd) *Dva manja priloga poznavanju života i rada*

Ivana Gundulića i Josip Torbarina (Zagreb) *Dva neobjavljena pisma Dživo Marina Gundulića Pieru Vettoriju.*

Utjecaj Kačićeva djela na Václava Hanku uvjerljivo obrazlaže Julius Dolanský (Prag) u članku *Kačićův „Razgovor“ a jeho první české ohlasy.*

Iz novije hrvatske književnosti, upravo iz razdoblja ilirizma, čitamo dva priloga: prvi je Ive Frangeša (Zagreb) *Mažuranićev prijevod Savioelijevе pjesme Veneri*, a drugi Olge Šojat (Zagreb) *Ljudevit Vukotinović prema narodnoj poeziji.* Iz srpske književnosti objavila je Vera Javarek (London) članak pod naslovom *English Writers in the „Etika“ of Dositej Obradović and the „Istituzioni di etica“ of Francesco Soave*, a iz slovenske književnosti Anton Slodnjak (Ljubljana) *Prešernova balada Prekop in Ivšičeva izdaja Lucidarja.*

Odjek djela jugoslavenskih književnosti u Poljskoj i, u vezi s tim, registar prijevoda za razdoblje od 1944. do 1961. dao je T. S. Grabowski (Krakov) u članku *Recepcja literatur jugosłowiańskich w „Polskiej bibliografii literackiej“.*

O problemima metrike bilo u umjetničkoj bilo u narodnoj poeziji govore Kiril Taranovski (Los Angeles) *O ulozi cezure u srpskohrvatskom stihu*, Alois Schmaus (München) *Der Zwölfsilber in dalmatisch-ragusäischen Literatur des 16. Jahrhunderts* i Karel Horálek (Prag) *K charakteristicě slovínského folklórního verše.*

Mogli bismo sada, na kraju makar i ovako škrtoг prikaza, staviti jednu od početnih rečenica u upitnu formu, tj. zapitati: znači li i ovaj Zbornik kvalitetan dobitak za nauku? Moj je odgovor, kao i na početku, pozitivan. Samo, neka se i to kaže, u ovakvu Zborniku nisu se smjele dopustiti tolike štamparske pogreške.

Dr Milan Moguš

3. — Zbornik za filologiju i lingvistiku IV-V. Matica srpska. Novi Sad 1961—1962.

Ovaj je Zbornik posvećen sedamdesetogodišnjici rođenja prof. dra Milivoja Pavlovića. On sadrži 57 članaka domaćih i stranih autora. Članci zahvataju problematiku sledećih lingvističkih oblasti: 1. opšte lingvistike (M. Braun, R. Flora, J. Stuchlík, K. Todorović), 2. fonetike, fonologije i akcenta (M. Karaš, H. Koneczna, J. Kuryłowicz, B. M. Nikolić, A. Peco, O. Penavin, J. Petr, St. Popović, A. Rosetti, Zdz. Stieber), 3. morfologije i sintakse (D. Ignjatović, D. Jović, R. Kolarić, R. Lafon, V. Machek, Sv. Marković, A. Schmaus, M. Stevanović), 4. etimologije, leksikologije

i građenja reči (I. Ajeti, Y. Ed. Boeglin, W. Doroszewski, Vl. Georgiev, I. Grickat, H. G. Lunt, Ž. Muljačić, G. B. Pellegrini, G. Rohlfs, Fr. Sławski, Ed. Stankiewicz, W. Taszycki, A. Vaillant, Alf. Zaręba), 5. dijalektologije (D. Barjaktarević, J. Bělič, Ch. E. Bidwell, D. Brozović, V. Ilić, P. Ivić, A. Mladenović, W. Pomianowska, B. Vidoeski), 6. književnog jezika, metrike i stila (K. Horálek, M. Ivić, Zl. Vince), 7. filoloških istraživanja (M. Deanović, P. Đorđić, R. Jakobson, J. Jernej, St. Josifović, T. Lehr—Splawiński, Đ. Sp. Radojičić, G. Ružičić).

1. U članku „Zum Problem der Sprachbegabung“ iznosi M. Braun interesantne misli o darovitosti pojedinaca za učenje stranih jezika; on smatra da je ovakva darovitost uslovljena naročitim načinom mišljenja koji je merodavan i za postanak i razvitak jezika uopšte. — Radu Flora, u „Reči i stvari: Banatska vojna granica“ na osnovu svoje ankete u jugoistočnom Banatu prati život devet tipičnih nemačkih reči. Njega interesuje semantički sadržaj i fonetske izmene značenja tih reči koje su se pre ukidanja vojne granice 1873. god. redovno upotrebljavale i prešle čak u srpski i rumunski jezik. Ispitano je pet generacija informatora (1860—1960). — J. Stuchlík govori u svom članku „K problematice sémantického hodnocení prázdných jazykových neomorfismů“ o rečima bez semantičke vrednosti (naročito kod fizički ili psihički defektnih lica) koje autor klasifikuje na sledeći način: 1. kenologizmi, tj. semantički prazne reči koje ne označavaju ništa; 2. aglomeracije prividnih reči, tj. koje su samo prividno slične normalnim rečima; one nekad izazivaju asocijaciju sa izvesnim značenjem, uglavnom kod govornog lica, ali su ipak u suštini semantički prazne; 3. psitacizmi, pojave ponavljanja reči bez značenja; 4. „posebne reči“ — one koje su nastale intencionalno, od odlomaka semantičkih izraza, ali su same semantički prazne. — K. Todorović (Afazija kao govorni patofiziološki poremećaj specijalnih delova centralnog živčanog sistema) raspravlja o afaziji kao govornom poremećaju koji ne dolazi u rezultatu gubitka sećanja i pamćenja već usled nemogućnosti da se zvučni i vizuelni utisci prenesu do centra u mozgu. Opisana su četiri tipa afazije.

2. M. Karaš u svom radu „Na marginesie opisu fonologicznego w dialektologii“ odbacuje stari fonetski način opisa dijalekata. Prvi zadatak lingvističke analize je, po njemu, da pre svega odredi fonološki sistem i precizira okolnosti pod kojima se javljaju pozicione varijante. Funkcionalna analiza glasova datog govora predstavlja takođe osnovni zadatak ispitivanja. Tek pošto je obavljen taj zadatak može se prići razmatranju glasovnog sistema na planu dijahroničnom i komparativnom. Pri opisu dijalekatske fonetike takođe se ne smeju zanemarivati razlike koje se pojavljuju u datom govoru u zavisnosti od uzrasta ispitivanih lica. — Koliko je još uvek aktuelna proble-

matika nazalnih vokala u slovenskim jezicima, vidi se iz članka pokojne H. Koneczne „Samogłoski nosowe w językach słowiańskich“. H. Koneczna pokušava da osvetli uslove njihovog postanka u praslavenskom i njihovog srazmerno brzog nestanka odnosno barem delimičnog čuvanja u pojedinim slovenskim jezicima. — Od velikog je značaja za slovensku akcentologiju članak J. Kuryłowicza „L'intonation des voyelles allongées“. On smatra da mđra, kao intonacioni deo akcenta, predstavlja ključ za pravilno shvatanje ne samo intonacije kao takve već i njene morfološke funkcije. S druge strane, podređenost jednosložnih osnova (tema) u odnosu na višesložne dozvoljava da se u više slučajeva pređe iz akcenatske diferencijacije koja obuhvata dva susedna sloga u intonacionu diferencijaciju koja se tiče samo dveju mora jednog dela dugog sloga. — B. Nikolić (Akcentatski rečnik šabačkog govora) upoređuje akcente u gradskom šabačkom govoru s Vukovim i Daničićevim akcentom kao i s akcentom u važnijim rečnicima srpskohrvatskog jezika. — Poznatim problemom izgovora zvučnih suglasnika na kraju reči u srpskohrvatskom jeziku bavi se A. Peco. Na osnovu materijala koji je dobio pomoću kimografa autor dolazi do drukčijih rezultata nego ranije Ivković. Priloženo je četrnaest kimografskih trasa. — O. Penavin (Prilog proučavanju diftonga) iznosi najznačajnija mišljenja naučnika o diftonzima. Potom, prema sonagramima, dobijenim na osnovu podataka iz mađarskog govora u Korogu, donosi svoj zaključak: diftong je u fonetskom pogledu jednosložna ili dvosložna veza dvaju samoglasnika, a u funkcionalnom smislu, fonološki, realizacija jedne jedine duge foneme; komponente diftonga zasebno nemaju fonološki značaj, ne mogu menjati značenje reči, već funkcionišu samo u ukupnosti kao jedna (duga) fonema. Priloženo je devet sonagrama. — U članku „K otázce vývoje staropolského ě“ objašnjava Jan Petr oblike gen. sing. ženskoga roda na -y kod adjektiva i zamenica iz staropoljskih zapisa kao oblike složene promene, dobijene sužavanjem nastavka -e. — St. Popović (O nekim pokretima vokala u češkom jeziku) smatra da su tokom razvoja vokalskog sistema češkog jezika izvršene izvesne promene za koje danas teško možemo utvrditi čime su bile uslovljene i da li su prouzrokovane kakvim spoljnim uticajem ili ne. Autorka traži rešenje u današnjim pomeranjima vokala, za koje kaže da ih spaja ista komponenta, isti pokret. — A. Rosetti (Remarques sur la palatalisation des consonnes en roumain) ističe da u velikom delu rumunskih govora, izrazito u govorima severozapadne Transilvanije, Valahije i Oltenije, ne postoji palatalizacija, dok se u ostalim govorima javlja izmena konsonanata, labijala i dentala, koja ne utiče na promenu sistema. — Delimično istom problematikom kao H. Koneczna bavi se u svom sažetom prilogu Zdz. Stieber (Przyczynek do problemu słowiańskich denazalizacji). Autor

misli, na osnovu svojih zapažanja o situaciji u kašupskim dijalektima, da denazalizacija povlači za sobom istovremenu promenu boje samoglasnika. Podizanje veluma prouzrokuje širenje zadnjeg dela usnog rezonatora (otud npr. rus. 'a < e). Reakcija nosilaca govora protiv takvog širenja rezonatora može dovesti do njegovog prekomernog sužavanja (otud u < ρ u raznim slovenskim jezicima).

3. Dušana Ignjatović govori „O vremenskim prilozima tipa *danas, noćas, letos, zimus* i sl.“; dolazi do zaključka da svi ovi prilozimi nisu iste starosti. Za najstarije uzima *danas, letos, zimus* koje nalazimo i u drugim slovenskim jezicima. Najmlađi su *proletos* i *jesenas*. — D. Jović piše „O problemu imenica III vrste u nekim štokavskim govorima“, uglavnom iz zone Rače Kragujevačke i kosovsko-resavskog govora okoline Trstenika. — R. Kolarić (Določni in nedoločni spolnik v slovenščini) utvrđuje da je upotreba određenog člana (*ta, ta, to*) u slovenačkom i neodređenog člana (*en, ena, eno*) postala nezavisno od nemačkog člana i paralelno s njim. Određuje glavne kategorije upotrebe oba člana u slovenačkom. — R. Lafon (Sur quelques syntagmes nominaux du basque) iznosi u svom članku mišljenje da je u baskijskom jeziku red reči u imeničkim sintagmama bio oduvek određen. — V. Machek daje potpuno prihvatljivo objašnjenje postanka i rekcije slovenskih predloga *podz, *perdz, nadz, za, med'u* i odgovarajućih složenih predloga *ispod, popod* itd. — S v. Marković (Međusobni položaj glagolskih i zameničkih enklitika u jeziku Ivana Ančiča utvrdio je u svojoj raspravi da pojave starijeg reda, sa obema zameničkim enklitikama ispred glagolske, nema kod Ančiča, što znači da se enklitika *se* već ustalila na svome mestu, a što je ujedno i dokaz o njenom uticaju na promenu mesta enklitike. — A. Schmaus tretira problem normiranja gramatičkog roda turskih imenica u južnoslovenskim jezicima, naročito u srpskohrvatskom i bugarskom. Pojedini jezici postupaju pri tome na razne načine, ali uvek u skladu sa svojim gramatičkim sistemom. — M. Stevanović (Dativske sintagme s predlozima *prema* i *ka*) dolazi do zaključka da je upotreba predloga *ka* u dativskim sintagmama znatno šira od upotrebe predloga *prema*, jer označava ne samo upravljenost nego i dospevanje do samog pojma s imenom u dativu. To važi samo ukoliko se sintagmama označava fizička usmerenost u pravcu nekog cilja, dok se za označavanje apstraktne upravljenosti, tj. namene pojmu s imenom u dativu, za označavanje raspoloženja ili stava koji se ima prema pojmu s imenom u tom padežu, *ka* danas više ne upotrebljava, iako se nekada upotrebljavalo.

4. Etimologije raznih reči donosi više autora: I. Ajeti (srpskohrv. *prās/prāz*; arb. *thān, sān*; arb. *trevē*; arb. *nozull*; arb. *shuplakē/shēplakē*; arb. *fjalē*, arb. *strinē*; antičko *Pelso* „Plattensee“). Yves Ed. Boeglin

(Lesina). V. Georgiev (Dak. Δρουγητης, DRU/OBETA/E/ = rum. *druete* „Holz“). H. G. Lunt (Russian ПУЩАДЬ). Ž. Muljačić (*Skorovajta* = „noćna ophodnja“). G. B. Pellegrini (Rumeno *iele*). G. Rohlf s (Italianismi o grecismi — autor govori o latinsko-grčkim kalkovima u južnoj Italiji [nekadašnja Grecia Magna], gde su se gotovo sve do danas sačuvali ostaci grčkog stanovništva). Fr. Sławski (Prastary północnosłowiański termin bartniczy *otz-lěkz* „głowa barci“). E d w. Stankiewicz iznosi interesantne primere o ekspresivnom sufiksu *-x-(-ch-)* u poljskom i drugim slovenskim jezicima; taj se sufiks javlja u slovenskim jezicima u dvema varijantama: sa vokalom koji mu prethodi posle zadnjeg suglasnika osnove (rus. *golod-ux-/a/*, češ. *slaboch* i sl.) i bez vokala, u osnovama koje se završavaju vokalom (polj. hipokor. *Zdzich* od *Zdzisław*; polj. *kmoch/kmocha* itd.). W. Taszycki (Praslow. **jēti*, stpol. **jeć* „jechać“). A. Vaillant, Lituanien *sėmti* „puiser“ (autor, oslanjajući se na pojave deprefiksacije povratnih glagola u baltijskom koje je konstatovao E. Fraenkel, objašnjava litavsko *sėmti* „crpsti“ pomoću *iš-si-ĩmti* „uzeti za sebe“). A. Zaręba, Ze słowiańskich związków leksykalnych (govori o međusobnim vezama: 1. južnoslov. *sět-* i polj. dij. *szat-* / shrv. *slj/ećati se*, stsl. *sětiti sę*, bug. *ceуам ce*, mak. *ceūu*: polj. dij. *u-szat-a-ć* i sl., 2. o južnoslov. i istočnoslov. *sět-/bъnъ/*, polj. dij. *siet-/ny/*). W. Doroszewski, „O analogii w słowotwórstwie“, pokazuje na raznim primerima iz poljskog i francuskog da je analogija modifikacija ili građenje izraza i formi po ugledu na druge izraze i forme, npr. polj. dij. *białny* prema *czarny*. — Novina u našoj lingvističkoj literaturi je članak Irene Grickat „O antonimiji“. Autorka povezuje pitanje antonimije sa suprotnostima uopšte, u drugim oblastima mišljenja i realne stvarnosti, ali konstatuje da „antonimiju“ kao termin treba pripisivati samo onim slučajevima u kojima je reč o određenoj pojavi, „prisutnoj ili odsutnoj“. I. Grickat daje dva tipa leksičkih antonimima: 1. potpune antonime — „jedan parnjak predstavlja, u celom svom semantičkom polju, antonim prema drugom parnjaku“ (*lewo — desno, synchronija — dijahronija*); i 2. nepotpune — to su „reči . . . bogatije po značenju, pa ne ulaze celom svojom sadržinom u antonimijski odnos“ (*kopno — more, zemlja — nebo*). Disjunkcija je tip „parnjaštva“ za koji autorka naglašava da se ne sme mešati sa antonimima.

5. Dijalektologiji, sinhronoj i dijahronoj, posvećeno je više značajnih članaka. D. Barjaktarević u svom članku „Glasovne i morfološke osobine u govoru sela Čumića“ dolazi do zaključka da se selo Čumić odlikuje, u stvari, mešanim govorom šumadijsko-vojvođanske grupe sa prisustvom elemenata koji ukazuju na dinarske, kosovsko-metohijske i moravsko-varđarske migracije. Govor još nema izgrađen dijalekatski tip. — J.

B ě l i ć raspravlja o razvoju dijalekata u češkoj jezičkoj oblasti. Autor pokazuje da današnja osnovna razlika dijalekata u češkoj jezičkoj oblasti nije nasleđe predistorijskog perioda plemenskih podvojenosti, već da je ta diferencijacija nastala tek u vremenima koja su uslovljavala teritorijalnu podeljenost karakterističnu za feudalizam. Krajem XVIII veka razvoj dijalekata stagnira i u doba kapitalizma se dijalekti povlače. U poslednje vreme prodiru književni elementi i širi se govorni tip češkog jezika. — Kratku sliku bugarskog govora banatskog sela Belo Blato daje Ch. E. Bidwell. — O staroj ikavsko-ijekavskoj granici govori D. Brozović u svom članku „O jednom problemu naše historijske dijalektologije“. Autor iznosi osnovne elemente koji će pomoći rešavanju ovog pitanja. — Voj. Ilić piše o „Mijačko-brsjaćkim varijantama denazalizacije u jednom mikrodijalekatskom pomeranju i aspektu“. U pojedinim zonama makedonskih govora glas *ж* je sačuvala elemenat svoje nekadašnje artikulaciono-akustičke vrednosti, u drugima je dobio poluglasničku prirodu, u trećim pune, čiste vokalne reflekse. U ovim govorima biće *o* ili *a* varijanta u zavisnosti od toga koliko stanovništva govori kojom varijantom. — Makedonskom dijalekatskom problematikom bavi se i Božo Vidovski u svom članku „Кон разграничувањето на подошките говори“ (sa dve karte). Na položskoj jezičkoj teritoriji (između Šar-Planine i Suve Gore) karakteristična su tri govorna tipa: gostivarski na jugu, vratnički na severu i tetovski u sredini, za koje autor daje pregled karakterističnih osobina. Na teritoriji tetovskog govora zabeleženo je oko 60 fonetskih i morfoloških crta koje su grupisane u tri snopa izoglosa (što je lepo prikazano u karti br. 2). Ovi snopovi označavaju ne samo granice položskih govora već i granicu između zapadnog narečja i severnih govora na ovoj jezičkoj teritoriji. — Vanredno interesantan je rad Pavla Ivića „Prilog rekonstrukciji predmigracione dijalekatske slike srpskohrvatske jezičke oblasti“. Članak govori o čitavom nizu govora u raznim delovima Mađarske, štokavskim (ekavskim šumadijsko-vojvođanskog, kosovsko-resavskog i severnoslavonskog tipa, štokavskim i sa čuvanjem fonološke individualnosti *đ*), čakavsko-štokavskim, čakavskim i kajkavskim. Iz priložene mape se vidi da postoje u blizini austrijske granice (na visini Budimpešte) i dva sela sa govorom slovenačkog porekla koja slovenačka lingvistika dosada nije imala u vidu. Autor je na osnovu fonetskih i morfoloških osobina govora ispitanih mesta povezao te govore sa govorima na našoj teritoriji i odredio im mesta među njima. — Istorijske dijalektologije (grafije i ortografije) tiče se članak A. Mladenovića „Prilog proučavanju čakavskih rukopisa iz Dalmacije“. Autor detaljnije ispituje grafiju i ortografiju Suzane Marka Marulića, koja je sačuvana prema rukopisu Petra Lucića Trogirana iz druge polovine XVI veka. — Za Opšteslovenski lingvistički atlas

je značajan članak W. P o m i a n o w s k e „Metody mapowania w atlasie ogólnosłowiańskim“. Autorka govori o svrsi i predmetu lingvističke kartografije, o raznim vrstama lingvističkih mapa (na osnovu već poznatih dela i pokušaja), o raznim metodima i praktičnim predlozima za izradu Opšte-slovenskog lingvističkog atlasa. Autorka se zalaže u prvom redu za poljski način kartografiranja koji se ne slaže uvek sa predlozima drugih radnih grupa za pomenuti atlas.

6. Za problematiku književnog jezika, metrike i stila od važnosti su naročito članci M. Ivić i K. Horálek. M. Ivić u svom prilogu „Današnji aspekti proučavanja srpskohrvatskog književnog jezika“ polazi od konstatacije da je književni jezik značajan fenomen koji „zahteva neprestanu, budnu pažnju odgovornih stručnjaka. Treba ga ne samo pleviti od neželjenog sitnog korova — „grehova protiv čistote“, treba još i više, i čak u prvom redu, ispitivati i kanalisati njegove glavne razvojne tokove koji izviru iz uslova prošlosti i sadašnjosti, a koji su uvek, za svaki pojedinačni slučaj, drukčiji.“ Autorka ističe da današnji književni jezik nije i ne može biti Vukov jezik, da bi pre svih razgovora o modernom srpskohrvatskom književnom jeziku trebalo raščistiti pojmove oko toga šta je to uopšte književni jezik, da se treba u književnom jeziku čuvati folkloromanije romantičarske epohe (tj. uverenja da je seljak još uvek arbitar u pitanjima književnog jezika), da su i stanovnici gradova, tj. pismeni deo naroda narod, u svakom mogućem smislu, pa i jezičkom. Primeri u gramatikama savremenog jezika treba da prikažu današnje stanje u srpskohrvatskom jeziku, sa uočavanjem i brižljivim beleženjem razlika istočne i zapadne varijante srpskohrvatskog književnog jezika. Sve to važi, mutatis mutandis, i za druge već historizirane književne jezike, npr. za slovenački. — Interesantno je da se neki od ovih pogleda poklapaju sa pogledima Božidara Petranovića na književni jezik u „*Ljubitelju prosvetljenja*“ godine 1845., kako se to lepo vidi iz članka Zlatka Vinceta (Pogledi Božidara Petranovića na književni jezik). — K. Horálek u svom prilogu „*Metrum a styl*“ iznosi neke karakteristike folklornog stiha kod Južnih Slovena (Srba, Hrvata, Bugara, Makedonaca i Slovenaca). Ističe se da je kod Južnih Slovena pretežno silabički stih: po broju slogova kod Srba i Hrvata najviše se raširio deseterac sa podelom 4 + 6, u bugarskoj i makedonskoj narodnoj poeziji osmerac sa podelom 5 + 3, kod Slovenaca i u susednim hrvatskim predelima šesterac (odnosno dvanaesterac sa podelom 6 + 6). Statistički je dokazano da je frekvencija trosložnih reči kod osmeraca veća nego kod deseteraca.

7. U Zborniku su zastupljene i razne pretežno filološke teme. M. Deanović objavljuje izveštaj Frana Leonardija iz Trogira, misionara Kongregacije za propagandu, u radu „Prilog o Stefanu Urošu III Dečan-

skom iz 1642. godine“. Izveštaj sadrži sem čisto propagandnih elemenata i mnoge podatke o prilikama u našim krajevima onoga doba. — Članak P. Đorđića „O transkripciji srpskoslovenskih tekstova“ utvrđuje da je srpskoslovenski fonetski sistem XIV veka uglavnom imao isti broj glasova koji poseduje i savremeni srpskohrvatski jezik danas, da nepostojano *a* ima veću frekvenciju u srpskoslovenskom nego u današnjem jeziku i sl. Zbog toga treba pri transkribovanju srpskoslovenskih tekstova primeniti sve odredbe savremenog pravopisa, uključujući i pravila o jednačenju i gubljenju suglasnika. — U svojoj raspravi „Struktura dveju srpskohrvatskih pesama“ Roman Jakobson je na sasvim novi način objasnio strukturu pesme „Siluanovo slovo sv. Savi“ i pesme Džora Držića „Na lovu“. — Jos. Jernej govori „O talijanskoj gramatici Vikentija Ljuštine“, srpskog racionaliste koji je živeo na prelazu iz XVIII u XIX vek. Njegova „Gramatika italijanskaja“ je i po svojim karakteristikama imala da posluži u prvom redu srpskoj mladeži. Ova gramatika svojom bogatom leksičkom građom interesuje ne samo italijaniste nego i slaviste, jer može poslužiti kao koristan izvor za proučavanje razvitka srpskohrvatske leksike i izražajnih mogućnosti srpskohrvatskog jezika uopšte. — St. Josifović daje u raspravi „In Euripidis Bacchas observationes criticae“ svoje ispravke i objašnjenja uz veći broj iskvarenih, oštećenih, nejasnih, odnosno spornih stihova ove Euripidove tragedije. — T. Lehr—Spławski (Z dziejów slawistyki w Polsce) navodi interesantne podatke o tome koliko se u XX veku na Jagiellońskom univerzitetu u Krakovu gajila južnoslovenska filologija. — Đ. Sp. Radojičić (Zapisi o starim našim rudarima) objavljuje iz Hronike Georgija Hamartola interesantne zapise o starim srpskim rudarima; dodato je pet kopija tih zapisa. — G. Ružić objavljuje i objašnjava „Tri stare srpske povelje“: povelju Stefana Nemanje Splićanima, pisanu između 1190. i 1192. godine, povelju kralja Vladislava od 23. juna 1237, izdanu isto tako Splićanima, i nedatiranu povelju humskog kneza Andrije Trogiranima, pisanu između 1227. i 1250. godine.

Na kraju Zbornika dodata je gotovo kompletna „Bibliografija radova profesora dra Milivoja Pavlovića“. Nju je izradio A. Mladenović.

Iz ovog se pregleda vidi da je problematika, koja se u Zborniku tretira, uglavnom ista ili bar srodna problematici kojom se za svog plodnog života bavio prof. Milivoj Pavlović.

R. Kolarič

4. — М. СТЕВАНОВИЋ: **Савремени српскохрватски језик. Граматички системи и књижевнојезичка норма. I. Увод, фонетика, морфологија.** Научно дело, Београд, 1964.

Граматика једнога језика треба да буде приказ његове структуре, његовог механизма, његових комуникативних функција и његових психолошких и социјалних вредности. И, како је језик непосредни израз а не само средство социјалне динамике, он са друштвеном средином доживљава своју еволуцију, некад револуционарне преломе, и сталне микролингвистичке процесе, у зависности од етничких, психолошких и културних превирања. Стога и слика језичких појава и процеса, типично динамогеног карактера, мора бити приказана једино у статичком просеку. Отуда пресеци у језичком развоју морају приказивати синхронично стање као једино потенцијално схваћену динамику, а као резултат приказивања дијахроно изражене динамике. Тако проф. М. Стевановић није узео да представи слику језичке синхронизације у апстракцији језичког система, већ је књизи дао реалистички вид дијахроно условљених језичких појава изражених у комплексној ситуацији савременог стања. Овакав основни став наметала је сама намена књиге, као и њена уска повезаност са стабилисањем и развојем самога књижевног језика Срба и Хрвата, дакле и са развојем проучавања и приказивања тога језика од Вука Караџића и доба илирских писаца до наших дана.

Књига М. Стевановића се несумњиво укључује у приказе формирања и развоја књижевног српскохрватског језика. — Свом револуционарном ставу и одлучној борби за увођење народног говорног језика Вук Караџић, после претходне слике (*Писменица*), дао је структурне граматичке основе у *Грамаицици* (уз *Рјечник*, 1818), чије је постулате ставио на ниво савремене славистике Буро Даничић у својој *граматици* и *Основама*. Тиме је први основни проблем био решен. Другом проблему посвећује пажњу Стојан Новаковић, уносећи екавску основу и осврт на стање из друге половине XIX века. Тек је крајем XIX века интензивно обрађен и у довољној ширини приказан језик из дела Вука Караџића и Буре Даничића, укључујући народне умотворине и преводе Новог и Старог завјета. Такву солидну основу и за проучавање и за даљи развој књижевног језика дао је Т. Маретић (*Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika*). Уношење поетских вредности у стил романтичара, а затим народских елемената у прозни стил реалистичких писаца, отворило је нову епоху развоја. Међутим, у духу магистралне студије *Погледи Вука Караџића на књижевни језик и дијалекте*, проф. А. Белић

у предавањима (*Савремени српскохрватски језик*) и у многим својим делима и чланцима, сматрао је наш књижевни језик типично Вуковим и вуковским, уз изразито његово богаћење, наравно.

И поред врло значајне улоге коју су одиграли Маретићева Граматика и Броз—Ивековићев Речник, по завршетку првог светског рата наметало се питање јединства српског или хрватског језика, који се доста дуго развијао у поларизацији око два културна и политичка центра. Осим овог културно-политичког момента конкретно се осетио невероватно велики процват нове, тематски и изражајно јако диференциране књижевности, уз тражење нових могућности израза. Књижевни језик је постајао све више средство уметности и носилац културе и научне мисли. Значај такве нове усмерености и нових изражајних квалитета истакао сам у Српском књижевном гласнику (1921). Многи проблеми који су проистекли из оваког стања захтевали су проучавања и научне дискусије, од којих су многе везане за часопис *Наш језик*. Све то водило је испитивању савременог стања језика и наметало потребу књиге каква је ова о којој говоримо, и чији аутор и сам то истиче у предговору (с. 3).

После другог светског рата, револуцијом усмерени догађаји условили су нове и веома динамичне појаве, како у књижевној функцији језика, тако и у његовој општој примени у култури и животу. Двоструки социолошко-културни процес прилива сеоског становништва у градове и урбанизација села (мада мање изразита него што изгледа), подржан веома великим развојем штампане речи, књижевних дела оригиналних и преведених, периодичних и дневних листова, — стварао је многоструко динамизирани ситуацију. То је све подстицало тежњу да се, у духу општег, а посебно културног јединства, формулише заједнички књижевно-културни језик. Сматрало се да ће се уједначењем правописа доћи до решења. Од значаја је да су велики напори у томе правцу бар покренули ово питање, данас више комплексно него икад раније.

Проф. Стевановић се нашао пред вишеструком проблематиком, израженом у више праваца. Стога, ради што свестранијег и што објективнијег разматрања ове књиге, морамо разгледати став аутора према основним проблемима, као и резултате његових анализа језичке структуре. Пре свега треба уочити став према типу и основним вредностима савременог књижевног језика; затим став према његовој основи; став према његовим компонентама и према самој материји; најзад став према намени и методолошким применама. Из свега овога добиће се као резул-

тат схватање о основном теоријском проблему, о нормализацији књижевног језика.

Очигледно, аутор не сматра да је данашњи књижевни језик исто што и језик Вука Караџића, нити да су Вукова тражења што адекватнијег књижевног изражаја увек узор данашњем књижевном формулисању. Али вуковски тип језика је остао у основи доста дуге и широке језичке еволуције, мада више није по упрошћеном схватању само „народски“. Он се, како бисмо најтачнијим изразом могли рећи, развијао културно-политички екстензивно, а интензивно у естетској и опште-социјалној функционалности. Тако се једино може разумети назив „српскохрватски савремени језик“. Тај језик није престао бити вуковског типа, иако више није идентичан са Вуковим језиком. Тај језик није само израз културе и књижевности, јер није прекинуо везу са народним извориштем. Његов типични квалификатив „савремени“ управо указује на двојни опозитум, према ранијим типовима и према Вуковој, полазној фази. Идући за Вуком, који је, у принципу, признавао једнакост свих дијалеката, аутор у Уводу износи особине сва три основна дијалекатска типа, штокавског, чакавског и кајкавског. Као и Караџић и његови ранији следбеници, и аутор сматра базом народни језик штокавског типа, и то према савременим погледима у науци, шире дакле но Караџић, али у принципу као Караџић. Дајући дијакрона образложења, он је обухватио и архаичнију генетички изразиту зону, и на њене типолошке поремећаје примењује објашњења балканолошким процесима. — Тежиште је на појавама запаженим по примерима из дела најзначајнијих писаца. Међутим, овим није извршено скретање на ужу литерарну стилистичку тематску анализу једино поетских вредности. Сам аутор истиче да је из дела писаца узимао најинтересантније примере. Тако имамо наводе у великом броју (с. 289—292, 311, 324 и на многим другим местима; некад се дају и општа упућивања на изворе, као на с. 312). Примери из писаца за нормалне и опште појаве у језику не само да нису потребни, него би то захтевало некорисно повећање простора. Напротив, извесни примери узимани из обичног живота, као и из дневне штампе, сачињавају другу компоненту унетог језичког материјала, која даје шири карактер и указује на шире јединство књижевног језика и типа средстава опште комуникативности (Gemeinsprache). Методолошки посматрано, књига је добила структуру која је индицирана самом њеном наменом, тематски: фонетика, облици и грађење речи. Материјал је подвргнут дискусији, нарочито код проблема који по свом значају то захтевају, и код оних питања којима се сам аутор посебно бавио. При навођењу примера, пак, нису истицани извори за опште устаљене

случајеве (нпр. код пословица). Тако груписана проблематика боље истиче теме за дискусију.

Лингвистичким проучавањима формирања говора код деце утврђено је да се фонетски систем јавља као прва координација и да се он тиме мора сматрати и као основни стабилизациони систем језичке структуре. Такав систем се формира око првих семантичких вредности, али носи у себи стабилизационо првенство. Отуда гласови нису језички симболи, како су то сматрали и неки лингвисти, и какву вредност могу имати у естетици (синопсија, сенестезија, cf. у стиховима, Rimbaud). Симболи представа и појмова су речи, а њихови реализациони елементи су гласови, — они су елементи говорне симболике. Такво схватање оправдава што проф. Стевановић први део излагања посвећује гласовима српскохрватског језика, њиховим појавама, укључујући и њихове акценатске вредности.

Исто тако, с обзиром на намену књиге, фонетичка излагања о говорним органима и класификацији гласова почивају на механизму импулса моторичке фонемске компоненте. Ово показује да он прихвата теорију о јединству општегласовне представе (*Allgemeine Lautvorstellung*, по Белићу) а и њеној комплексности (три компоненте: акустичка, моторичка и функционална уже схваћена „фонема“ Трубецкога, cf. *Zeichen der Sprache*, Павловић). — Аутор истиче и функционалну улогу фонеме, као и акцената и дужина (156. и д.), и тиме квалификује музикалност српскохрватског језика. Стављање тежишта на инервационо-моторичке појаве, дакле на артикулациону, а не на акустичку природу фонеме, било је потребно за разумевање међугласовних процеса, изражених у фонационој скупности речи, и у томе смислу је значајно схватање повезаности појава по месту и начину артикулације.

Из овога круга нарочито се истиче питање о граници слога, у вези са природом африката. Оригинално гледиште на ово значајно и сложено питање праћено је принципском дискусијом. При томе су африкате узимане као праскави сугласници (*воћ-ка, квоч-ка*, А. Белић, *Правовојис*, 950, 2). Како пак такви сугласници имају уз праскави елеменат и струјни, који је, по аутору, битнији, — то се африкате „струјношћу својом (иако је ова нешто редуцирана) везују за сугласнике иза себе“ (*ија-чка, илџ-ћка, Срџ-ћко, Пџ-чка, иџ-цнуји*, 155). Овим се стварно и води научном решењу један од врло важних проблема словенских језика, а посебице српскохрватског, проблем отворених и затворених слогова. После ишчезавања крајњих сугласника изразила се у прасловенској заједници општа тенденција ка отвореним слоговима (не само у виду прасловенске метатезе, него, по мом мишљењу, и у виду обра-

зовања назалних вокала). Ишчезавањем полугласника у слабом положају настају и затворени слогови, чији значај умањује обнављање тенденције ка отвореном слогу (*цвей-је — цве-шје — цвеће*, А. Белић). Иако у нашем језику данас има и затворених слогова (чак. диј. *лац-ка* м. *ла-цка*), ипак је изразитија природа отворених слогова. Ауторово мишљење потврђују и резултати експерименталних посматрања (ср. А. Пецо, ЈФ. XXV, 161. и д.). — По моме мишљењу, микролингвистички третирано, и при интензивнијим артикулационим импулсима, може се испољити значај артикулационе дистанце предњепалаталног *ћ* испред *к* или *н*, односно надзубног *ц* испред *к* или *н*, а то би условљавало први слог као затворен (*Срећ-ко, срећ-но, Пец-ка, њец-нући*, према непосредном додиру какуминалне зоне — *ч* и веларне зоне — *к*, односно назалне условљености — *н*: *ма-чка, њид-чка, му-чно, њид-чно*). Двојно третирање, које би проистицало из артикулационе равнотеже, супротставља се релативно јачој тенденцији ка отвореним слоговима, тако да изгледа оправданим и примљивим тумачење Стевановићево. Артикулациона лабилност група чији је почетак африкатног карактера напредна је са давнашњим процесом типа *јунач(с)ки*, које сам у индивидуалном дијалекатском изговору нашао и као *јунашки*, али никад у случајевима у којима се семантички утврдио општи део речи (*мачка, мечка, њачка*). Ипак, из епохе пре формирања новог књижевног језика, имамо јасне примере да је африката припадала наредном слогу — *Грчко-вић* ср. *Грчко-, грчки, Грчић*, односно у дијалектима декомпонирани и сведено на прострујни елеменат — *ош ли дој?* и сл. Мишљење ауторово добија на овај начин ширу потврду.

Аутор говори и о другим појавама код гласова, углавном психо-лошког карактера, и по познатим другим и својим проучавањима. Али нарочито треба истаћи да је у потпуности анализирао и дефинитивно разјаснио рефлексе некадањег *л* на крају речи, и уопште на крају слога. Износићи категорије са устаљеним опозитним односом *л*: *о*, он наводи с једне стране аналошки реформисане облике (тип *соколца*) и стабилисане (*Шйоца, коца*), а нарочито низ речи примљених постериорно према времену процеса. Томе би се могла додати експресивнија стилистичка тенденција — *шйоал* (дочек), према *шйоао* (доручак). Овим није исцрпен низ добрих приказивања и решења, нарочито код покретних вокала, укидања зева, а посебице код употребе *ј*. Требало би додати, поводом придева типа *шумадијски*, да *ј* има образложења и као елеменат који функционално условљава одржавање дужине претходног вокала, у позицији где се дужина неповратно губи.

Фонетски систем српскохрватског језика већ је код Вука Караџића представљао упрошћен и одређен систем, уско везан за извођење реформе правописа. Из приказивања ауторова видимо јасно да је, уза све комплексне појаве, фонетизам типизиран, устаљен, да је то прва појава нормирања у савременом књижевном језику, као основа даље могуће нормативности.

Речи — симболи садрже у себи акценат којим су обједињени њихови елементи, онако како одговара хијерархији семантичких вредности грађења речи и категоријским карактеристикама. Улазећи у састав фонационог тока управо као носилац фонационе динамике, акценатски систем треба да буде у корелацији са гласовним системом, дакле да буде нормализован. То очекује и проф. Стевановић са разлогом, и жели да утврди прецизну слику довољно карактеристичних акцената и њихових довољно изражених односа. Акценти су диференцирани, а то значи: стари у опозитуму квантитета низлазне природе, а померени у опозитуму узлазне дужине. По аутору се наш језик „одликује разноликошћу“ акцената, а то чини основу његове музикалности.

Такав систем, доследан у вуковском типу језика, поремећен је двоструко. Дијалектолошке мешавине у трећој истријској епоси (cf. ЈФ XXV) и прилив у главне културне центре становништва других дијалекатских типова уносе поремећаје акценатских односа с једне стране, а унутрашњи процеси условљавају поремећаје категоријских појава с друге стране (cf. НЈ XI, Б. Николић). Неке појаве указују на извесну поларизацију према главним културним центрима. У говору интелектуалаца у знатној мери има одступања и колебања (*чиїамо* — *чиїамо*, *Јанковић* — *Јанковић*; чести акценатски дублети у *Речнику* Српске Академије наука и уметности, тако и устаљивање *мѡре* према *мѡре* у Вука). — Разбијене некад фонетски оправдане категорије облика, оставиле су трагове у структури облика. Из таквог стања поремећених односа, минуциозним испитивањем и груписањем облика, посебно код сваке врсте, аутор успешно успоставља доста изразита чувања старих односа, или истиче и код имена и код глаголских врста стабилисања нових акценатских вредности. Стање акценатско, приказано у овој књизи и широко документовано, изгледа јасније и сређеније него што би се очекивало, са успостављањем нових односа по глаголској структури и аналогiji. Аутор је добро запазио семантичко диференцирање новог акцента, који прима конкретно значење, и старог, који се чува у лапидарној вредности израза, нпр. у *ва̀здуху*: у *вазду́ху* (фиг.: нешто се осећа), у (његовом) *ѝдгледу*: у *иѡм иѡгледу* (с. 219). Идући за Караџићевом формулацијом, аутор инсистира на томе да стране речи типа *маиу-*

раниј буду усклађене акценатски (с. 158—159, 219). Код оваквих речи треба схватити да оне не чине изохрони прилив у наш књижевни језик, и да су се неке дуже одржавале (осећајући се управо као стране: *диригент*), или као термини (вој. *ађуидни*). Али њихово прилагођавање не треба допустити ни у виду дијалектизма (*кѡмандани*, *ађуиани*); аутор, разуме се, мисли на нормални механизам померања са ултима.

Устаљивање вуковског система акцената преноси се у домен школске наставе и неговања књижевног изговора. Тај пут биће тежак, а још тежи за рехабилитацију дужина, мада аутор износи карактеристичне дужинске корелације (нпр. у именица ж. рода *-а*, с. 238).

Обрада именских облика даје нарочити значај књизи проф. Стевановића. Задржавајући груписање по врстама према дијакроно извршеним процесима, он се задржава и на извесним општејезичким категоријама, а нарочито на збирности (с. 471. и д.) и утврђује типове збирних именица. Општа дефиниција коју даје слаже се у основи са тумачењем које сам дао у чланку о двовалентности збирних именица (Зборник проф. Штиберу, Варшава). Тамо ја објашњавам код неких случајева ситуациону условљеност изражену глаголом (*момчад* као тим, екипа, и *момчад* са уоченим учешћем појединаца и сл.) Аутор такође добро уочава односе према множинским облицима (*јагње*: *јагњићи*: *јагњад*). Можда би посебно требало издвојити случајеве сингулатива, код којих се облик збирности идентификује у нашем језику као основна форма, према којој се изводи посебно облик једнине: *Београђани* а *Београђанин*, па слично тој категорији и *власиела*: *власиелин* (секундарно *власиел*: *власиео*), *госиода*: *госиодин* и тек према овима, секундарно: *власиелини*. Збирност је уопште психолошко-језички лабилна категорија, отуда и тип апстрактне именице *српсѡво* (179—180) тек секундарно добија вредност збирности, као и реч *словенсѡво*. Новије речи *раднѡшѡво*, *сељашѡво* имају као основно значење општост, које је у језичком осећању веома блиско збирности и може се са њом идентификовати. — Разуме се, код речи *чојор*, *сѡадо*, *чеја* целина је семантичка база, са јединском валенцијом, и према себи има нормалне облике множине. Веома је интересантно што су код више писаца уочени примери разних падежа именице *дѡба* (с. 212—213), чак и кад изгледа врло вероватно да неки од таквих примера могу представљати семантичко-стилистичку рехабилитацију (*дѡбом*, *Дучић*; у *дѡбима*, *Босић*).

Анализа дублетних облика појединих падежа, као резултат рушења и мешања појединих категоријских типова, даје нам добру слику наглашених усклађивања, некад и репартиција, а то све далеко превазилази оно што налазимо у књизи Т. Маретића. У томе има много личнога

и лингвистички добро интерпретираногa. Нарочито треба истаћи дискусију око колебања вокатива (с. 293—295, cf. Jezik VI, Наш језик XI), као и истицање вокативске функције номинатива на *-ац* и *-ец* код личних имена (*Милисавац, Сремац, Сремец*, а ово у опозитуму према вокативу *Сремче!*). То исто се може рећи за облике инструментала једине (с. 93—96), и за колебања *ови* — *еви* у номинативу множине (с. 199). Облици типа *двори, брези, млази, шрази, дужди, цари, љуши*, чак и *зиди*, идентификовани су у броју који изненађује, не само у народним стиховима, него и у делима изразито добрих писаца, са специфичним поетским семантичким вредностима. Најзад, треба истаћи и генитив множине, а особито устаљивање наставка *-и* (207).

Посебну вредност има анализа употребе заменице *свој*, објашњење њеног потискивања и њене отпорности. Нарочито су прецизно и лепо приказана специфична значења те заменице: „слободан“, тј. који не зависи од другогa, „који је себи господар“ (Откако је Србија своја, Панчић); „близак“ (Та ми смо своји, Л. Костић); у именичкој функцији (Своју мисли Бранковић с Гертуком, Његош); у правој придевској функцији (Свој хлеб једе). Многи и одабрани примери дају широку основу овим закључцима. — О релативним заменицама је аутор и раније писао (НЈ IV), а одељак о њима овде је опширно и детаљно обрађен (упор. о интензитету и мој чланак у Вајановом Зборнику, RES XL). Желим да нарочито истакнем детаљну, документовану интерпретацију односа *gen. poss. којега* и *чији*.

Стање код придева је јасно приказано, а нарочито форме одређеног вида. Добро је уочено раније истицање да придеви типа *Марков, човеков*, зато што немају *и*, немају форме одређеног вида; то су ипак примарне форме одређености, јер је заменичко-демонстративно *-ов* уносило исти степен одређености као и анафорско *-и*; то би важило и за тип *женин*. Тако се та два типа сврставају директно уз придеве на *-ски*, који немају према себи семантичку вредност неодређеног типа. (cf. Vaillant RES XVI).

Дајући дефиницију глагола, проф. Стевановић је добро први уочио да треба обухватити и појам особина. Управо, глаголи су, по мојој општој дефиницији речи, говорни симболи, а они се могу односити и на добијање, поседовање или изражавање неке особине.

У груписању глагола аутор је дефинитивно узео уједно II и V врсту поделе А. Белића, и не само с обзиром на акценат (као у својој средњошколској граматици). Он тиме управо уноси доследност, јер каже: „Када су већ одбачени историјско-језички моменти у свим дру-

гим случајевима“ (с. 339) нема разлога да се узима у обзир то што поменуте две врсте немају у општем делу исти сугласник.

У овој књизи добило је основе за решење једно питање утанчане анализе медијалних вредности код глагола (333—334). Посебно желим ипак истаћи мишљење аутора о временској вредности пасивног облика сложеног од трпног придева са обликом помоћнога глагола *сам*. Он је то питање већ раније додиривао, и то указивање на проблем, као ново гледиште, имало је свој принципски значај.

Као код именских облика, тако и код глагола успостављање акценатских односа даје књизи одређену основу и њену намену.

Део књиге о грађењу речи је највећи. Истичући недостатак посебних студија у овоме правцу, аутор је, са ослонцем на *Основе* Ђ. Даничића и предавања А. Белића, како сам каже, а са богатом новом грађом, дао ширину и „свој суд о законитостима грађења речи у српско-хрватском језику.“ Губљење мотивисаности са ширењем значења и специфицирање са сужавањем значења (*Bréal*), поларизација и дистрибуција, управо у вези са мултиваленцијом наставака, налазе пуну потврду у материјалу који се овде анализира.

За стварање нових речи дати су нови примери акценатског опозитума диференцијације (придев: именица — зџен: зџџен и сл.).

Сложенице представљају посебан интерес, и главно груписање извршено је по синтаксичким односима саставних делова: синтагме збирне, копулативне и са предикатско-одредничким односом. Нарочито је пажња обрађена на низ случајева код којих је општи, сложенички карактер недовољно изражен. Аутор се са детаљнијим расправљањем задржава на анализи примера чија је вредност за књижевни језик оспоравана. Он даје за право А. Белићу (*О језичкој љрироди и језичком развићку*) и Т. Маретићу (*Jezicki savjetnik*) што констатују да је реч *колодвор* превод, управо калк према немачкој речи; али губљење мотивисаности сложеничких делова, по Стевановићу, даје овој речи нову вредност (§ 472), и тај процес семантичке еманципације рехабилитује такву реч. Слаже се са онима који не прихватају реч *великосила*, која се стварно и није афирмирала, — али са много примера из књижевних дела доказује исправност речи *велесила* и *велеград* (cf. *Вели Јоже*, Назор; оном. *Вела Лука*, *Веље брдо*, *Вељи до*; *око велег гумна*, Његош; *вељи дажд*, Матавуљ; *вели јаде*, Ф. Марковић; *благодарносћ вељу*, Ј. Ј. Змај).

Код изведених речи комплексни односи и мултиваленција наставака били су узрок да аутор одстрани историјску основу примарне деривације, и да материјал изложи према синхроном стању, дискутујући о изражајним вредностима према појединим наставцима. У овоме

правцу било је у научној литератури прилога у знатном броју (Наш језик), а и сам аутор се тим питањем бавио у појединим наставцима. Отуда су излагања о неким наставцима добила вид мањих посебних расправа.

Књигу насталу за потребе универзитетске наставе аутор је наменио не само студентима, него и ширем кругу, нарочито писцима, којима општа функција језика служи као база уметничког обликовања. Тиме аутор објашњава што није унео шири научни апарат (с. 1). Можда би ипак било корисно за одређеније схватање проблематике, и управо зато што су многа стручна дела недоступна, дати ширу документацију у наредном издању, ма и у виду специфичне библиографије, с упућивањем на параграфе, а тиме обим књиге не би био много повећан.

Сам проблем нормирања, много комплекснији данас него што се постављао пред Маретића, односи се у првом реду на устаљивање две нијансе које су, ранијих деценија, изражавале дивергентне тенденције. Анкета о јединству књижевног језика (Јован Скерлић, Српски књижевни гласник, 1911), неопходна духовном и културном јединству Срба и Хрвата, у ствари је само указала на овај веома значајан проблем. Било је потребно неколико деценија да се његово решавање у савременим условима усмери реалистичким лингвистички схваћеним принципом двојства по рефлексу у суштинском јединству. Не дакле: екавски или ијекавски, него и један и други варијетет у процесу дијалектичког развоја. Стога и аутор полази од јединства језика у двојној, ијекавској и екавској формулацији, али у таквој основној и двојној целини тражи доследност у употреби рефлекса јата, нарочито у јужном изговору, с обзиром на извесне недоследности у неким дијалектима тога типа. Он се задржава управо на оној линији коју је одредио Караџић: не допушта јотовање у вези са процесом јата у додиру с усненим сугласницима, а свестрано и опширно дискутује о рефлексу у префиксу (с. 86—87), затим о неким колебањима у типу *жељеџи* — *желим*, о померању у *висџи*: у инфинитиву, изгледа, да се *и* јавља географски нешто шире у разговорном језику. Код опозитне дистрибуције стања и акције (*белеџи*: *белиџи*) сматра недопустивим облик са *и* у првој вредности (с. 88). На ово питање се аутор враћа расправљајући о извођењу глагола (од *придева*), и према колебањима код старијих и новијих писаца (cf. М. Љубиша, С. Ранковић, Р. Домановић; В. Јагић, Ј. Цвијић, М. Јанковић, И. Секулић, В. Петровић, М. Крлежа, И. Андрић, Ч. Миндеровић и др.) констатује тенденцију уопштавања наставка *и* (с. 686, в-ђ). Тако и уопштавање *е* (с. 687) указује на еластичније ауторско схватање и на неслагање с језичким пуристима (упор. *Правојис*,

1960, нпр. с обзиром на однос *оживеѣти*—*оживѣм* и *оживѣиши*: *оживѣм*). Супротно, свакако према дијалекатским колебањима рефлекса јата (с. 86), аутор овде усваја закон узуса. „Ширина употребе овде, међутим, као и у другим оваквим случајевима, много је значајнија од историјско-језичких момената, јер је до овако широке употребе првобитно медијалног и непрелазног глагола и у значењу активно-прелазног дошло опет лингвистичким путем — под утицајем система, по угледу на глаголе који у истом облику могу бити и медијални и активно прелазни“ (с. 616).

Принцип нормирања у нашем књижевном језику, заиста, мора се схватити релативно и примењивати еластично. Има књижевних језика који су изразито стабилисани, као грчки (cf. Meillet), па и други (В. В. Виноградов, *О языке художественной литературы*, Москва, 1959). Али и у таквим случајевима постоји лингвистичка интерференција поетског, научног и општеразговорног типа, који су јасно изражени, иако заједно чине интегралну целину. Српскохрватски језик се развијао на бази која је народна, али већ је Вук допуштао и предвиђао еволутивне могућности. Међутим интерференција између индивидуалних језичких особина писаца са појавама општег комуникативног језика може водити и обично води девијацијама. У том правцу су била потребна нормирања као што смо на неким местима учили у овој књизи. Такве су интервенције биле потребне нарочито због несвакидашњих схватања а и настојања филолошке школе Ј. Бошковића (тип *сѣуденаи*; извођења искључиво на *-оваиши* и сл.). Тако је овде указано на стабилисање у поменутих формацијама (*сѣудении* и сл.); диференцирана образовања *-исаиши*: *-ираиши*: *-оваиши*; расправљано о погрешном механизирању безличних облика глагола „треба“ и о значају медијалне вредности (*се*) према рефлексивној, а само поменуто колебање типа *сагнуо*: *сагао*. О проблему нормализације књижевног језика писао је са одређеном одмереношћу М. Стевановић и посебно (*Однос грамаишчара љрема норми књижевног језика*, Споменица САНУ, књ. 26, 1964; с. 197—209).

Добро је диференциран став према демотивисаном, лексички устаљеним речима (изведени тип *колодвор*), и према застарелим, чију употребу ни поједини писци нису могли рехабилитовати (нпр. *хиниши*, *химба*), а нарочито је значајно већ поменуто усклађивање страних речи, с образложењима која одговарају Вуковом ставу. Можда би још посебним испитивањима требало разјаснити извесне тенденције, као тип *изаћи*: *изићи*, са још неким случајевима, код којих реформа правописа (1960) оставља више или мање оправдане дублете.

Распон у развиту језика мерен у области фразеологије, према ширењу преводилачких калкова по стилистичким и неким синтаксичким појавама, сугестивно засењује структурно-корелативну основу. Али појаве у области структурних односа оправдавају став који проистиче из вуковске револуције и његових слушања могућности устаљивања правог књижевног језика Срба и Хрвата на народној основи, у првом реду у гласовној системи и морфолошкој структури, — а то је управо предмет ове књиге. Али осим овога, књига проф. Стевановића има значаја у томе што конкретним материјалом подстиче на дискусије о језичким појавама и језичким вредностима, и нарочито што упућује на тенденције изражене у микролингвистичким процесима и на принцип стабиљисања.

Мил. Павловић

5. — JOSIP JEDVAJ: **Bednjanski govor**. Hrvatski dijalektološki zbornik, Knjiga 1, Zagreb 1956, 279-330.

I. Једвајев рад о кајкавском говору Бедње, села под планином Иванчицом у котару Иванец, приказао је З. Јунковић¹, указујући и на неке недостатке обраде. Намена је овог (прилично закаснелог) осврта приказивање Једвајевог изванредног богатог и — рекло би се — поуздано забележеног акценатског материјала. Дескриптивност (сам писац каже да је његовом раду „задаћа дескриптивно приказати само бедњански говор“) и обим рада учинили су да је изостало осветљавање материјала са гледишта развоја појединих црта, као и повезивање сродних појава, па ће се овде настојати да се бедњанска акценуација прикаже и идентификује као систем². Бедњанска акцен-

¹ Filologija 2 (Zagreb 1959) стр. 189—192.

² Како је намена овог осврта искључиво приказ акценуације, примере наводим у транскрипцији, приближно реконструишући старији вокализам, који је у овом говору захваћен великим цикличним померањем вокалске боје уз дифтонгизацију дугих вокала (уп. код П. Ивића, Годишњак Филоз. факултета у Новом Саду II, стр. 403; такође Књижевност и језик IX, Београд 1962, бр. 1, стр. 15. и д.). Транскрипција је спроведена овако (иза две тачке наводим напоредо данашње бедњанске рефлексе за кратки и дуги ненаглашени вокал; као дуги понављају се још сви вокали под $\hat{\text{}}$, затим $\acute{\text{}}$ и '' и o под '): i (од *i): i — e^{a} i ; e^{i} (од *e и полу-гласника под дужином или акцентом): e — ie ; e (од *e и *e): e^{a} — a ; a (од *a и полугласника у позицијама старог дуљења — část и сл.): o — ao ; ø (од *a у суседству

туација, иначе доста сродна са словеначком, у многим правцима иде у најархаичније словенске акценатске системе, и према томе је драгоцен за компаративну и историјску акцентологију. Једвајев опис омогућава да се упознају не само акценатски типови најархаичнијих кајкавских говора, него у великој мери и лексичка структура и порекло појединих типова.

II. На основним карактеристикама акценатског система писац се задржао сасвим укратко:

„Акента су три: " (kratki), ^ (dugi silazni) i ~ (akut, dugi uzlazni). Dugi slogovi izvan akcenta . . . nalaze se samo ispred naglašenih slogova. Kratki je akcentat iza dugoga sloga uvijek ekspiratoričan, a inače je intonacioni. Tako je na pr. razlika u izgovoru naglašenog i u kēyrŕti (kuriti) (izgovor je vrlo kratak i odsječan) i sllo (izgovor je nešto dulji i naginje na akut). Na diftonzima silazni se akcentat izgovara, kao da je prvi dio diftonga naglašen brzim akcentom, pa s njega sila izgovora silazi u padanju na drugi dio, koji mnogo slabije dolazi do izražaja. Duljina nije jednolična, nego imade obilježje silaznosti i kod vokala i kod diftonga. To se osobito razabira kod diftonga. Kad bismo htjeli jakost sile, kojom se izgovaraju pojedini vokali na pr. u glāōvō (glava) predočiti brojevima, tad bi ti brojevi bili: 2, 1, 3. . . Praslavenski akcent sačuvan je u mnogo više riječi nego je on sačuvan u općem kajkavskom narječju, pa se tako naš akcentat u vrlo mnogo slučajeva podudara s akcentom čakavskoga dijalekta i ruskoga jezika“.

Писац се даље не задржава на фонетским карактеристикама и историји акцентуације, али је изнесен богат материјал (описан је акценат у деклинацији, конјугацији и придевском виду), у којему се огледају ове основне законитости (неке од њих спадају у познате општије кајкавске појаве):

(1) Ненаглашене дужине чувају се само испред кратког акцента: *glāvā-glavé, brāniti-brānim, nōsim* итд.

(2) Секундарно дуљење доследно је захватило слог испред кратког акцента ако је он на крајњем слогу (отвореном или затвореном): *mēglā, lētēt* (али *letēt*). Да треба разликовати ново дуљење од чу-

са назалним сугласником): *u—au* (ou); *o* (од **o*): *e^a—ue^a; ou* (од **o* и **u*): *u—ou; u* (од **u*; каткад и од **o* или **o* у суседству са *v*): *y—e^ay; ə* (од полугласника изван дужине и акцента): „кратак е глас без јасне гласовне квалитете“; *r* (од **r*— примарног и секундарног): *e^r*. Занемаривано је и умекшавање консонаната (и пратилачко *j* добивено неком врстом декомпозиције такве палаталности) испред *i* и *eⁱ*. Друге појаве у консонантизму (*j, č < *dj, *tj; d, č|tj < *daj, *tj; ž|žd, š|šc < *zg', *sk' - st'; žd|zđj, stj < *zdaj, *staj; rj, -r < *r'; l < l'— крајњег?; протетичко v* испред **o* и **u*, *j* испред **o* и затвореног *a, h* испред вокалног *r* — итд.) начелно су задржане и у транскрипцији. Нетранскрибовани вокали (у нејасним случајевима) представљени су великим словима.

вања старе дужине, показују алтернације типа *korāti - kōrāi - korālo* (тако и *letē'ti, noslti, česāti*): *plāti - plāi - plālo* (тако и *brānti, lizāti, māhnd'ti*)³.

(3) Начелно се чува место старог акцента, изузимајући појаве поменуте под (8).

(4) Прасловенски стари акут рефлектује се у основним позицијама као кратки акценат: *čūdo, sito, korlto, lpa, rba, krāva, mrāz, vīde'ti, sellti* итд.

(5) У тзв. метатонијским позицијама на месту старог акута среће се нови циркумфлекс: *pālc, ribnjak, rākov* G. pl., *dignem, vīdim* итд. (в. ниже).

(6) Прасл. циркумфлекс сачувао се као циркумфлекс: *grād, zlāto, rđ'ko* A. sg., *misel* итд.

(7) Прасл. кратки силазни акценат начелно се рефлектује као $\acute{}$, *dōm, rōmoč, mōrje, lōvil* и сл. Малобројни су случајеви у којима срећемо $\grave{}$ у позицијама где упоредна ситуација указује на прасловенски силазни акценат: *dēset, v-đ'gljen* (уп. шток. *ŷelēn*, словеначко *ogljēn*).

(8) Метатакса прасл. силазних акцената према крају речи није широко заступљена, мада има несумњивих примера за њу: *obād, oblāk, kocēn*, „кочањ“, *korēn, de'vēr, plavē'n* „пламен“, *golō'b, kolđvrat, grebēn, *kokōt* („*dvā kokōta*“), *perō't, kokōš, lovil* (поред *lōvil*), *bojāl se, smējāl se, vesěl, zelēn, drvēn, zemljēn*. С друге стране имамо *zlāto, mōrje, grāda* G. sg., *dōma* G. sg. итд. — а сретне се и понеки пример где се силазни акценат није пренео ни на следећи затворени слог (*rōmoč*). Изгледа да се акценат није преносио на крајњи отворени слог (одступање од овога можда представља дублетно *nōgo' / nogō'* у A. sg. код изворно кратких хетеротона ж. рода), а да је у осталим случајевима долазило до потискивања акцената — мада оно ни ту није доследно спроведено (*lōvil : lovil, rōmoč : kokōš*).

(9) Прасл. нови акут начелно се чува: *brānim, līsije, sūhi, bik*.

(10) Најмање је јасан развој прасл. другог кратког („метатонијског“, узлазног) акцената, који се рефлектује тројако (*kđnj, vđlja, kónj-ski* — в. ниже).

III. Запажа се висок степен паралелизма позиција у којима стоји акут (на изворно кратким слоговима понекад и кратки акценат) и позиција у којима се среће нови циркумфлекс — уп. G. pl. *glāv, nóg, trāv, žen*: *žāb; brānim, nōsim : gāzim; sūhi, nōvi, trūdni, dōbri : siti; līsije*,

³ Силазну дужину о којој говори Једвај треба, мислим, разумети као јављање секундарне наглашености на предакценатском дугом слогу.

stráža, gó'ska: ztnje, svája, hrúška — итд. Вањ ових симетричних позиција нови акут се среће код окситона у облицима где је акценат био на крајњем полугласнику (*bík*, тако и нови кратки акценат: *kǫnj*), у ж. и ср. роду придева неодр. вида (*slȳn: slȳna, slȳno; trūdē'n: trūdna, trūdno*; уп. и *dǫbǫr, dǫbra, dǫbro*), такође на наставку G. sg. женског рода (*glavé*, поред *kūnē*); пада у очи још рекло би се генерализована примена новог акута у сложеним глаг. именицама на *-a* (*záhvala, pódloga* и сл.), са чим је у сагласности шток. тип *zácūava* и чешка дужина. Нови циркумфлекс без напоредног акута (међутим, у изв. опозицији са окситоничним образовањима) среће се испред неких наставака за творбу речи (рекло би се испред оних који садрже дуги вокал или полугласник⁴): *mīnar, pālǫc* и сл.

Опозиција примарних и секундарних („обележених“) акцената прожима у великој мери акценатску парадигму сва три главна типа (окситоне, хетеротоне и баритоне) именица, конјугацију, придевске видске односе, у знатном степену и односе у творби речи. Одсуство ове опозиције (изотонија) карактеристично је углавном за она образовања код којих је секундарни акценат генерализован.

Прасл. други кратки акценат (`) рефлектује се као „ углавном у овим позицијама; у N. sg. именичких окситона м. рода (*kǫnj, žlvdt*); на крајњем отвореном — кратком или већ у прасл. скраћеном слогу *sēld, žēnā* итд.); у неким продуктивним образовањима, првенствено код глаголских именица на сугласник ако су грађене с префиксом (*slǫg, zǫdk, pǫdǫk*)⁵, понекад и у сличним образовањима на *-a* (*nevǫlja*); код придевских бивших окситона (*dǫbǫr, vǫdǫr*); у неколико позиција у глаголској парадигми (*nǫsim, pǫkǫl, pǫči, pǫčmet*). Као акут рефлектује се у именичкој парадигми, придевским видским односима и творби речи — где год постоји паралелизам новог акута и новог циркумфлекса (*kǫnjǫv, sēla, nǫvi, zǫlje, žēnski* итд.), док у глаголској парадигми тај рефлекс начелно не срећемо. Најзад — прасл. ` рефлектује се у неким лексичким случајевима као ^ (*mēlja, stēlja, slǫga, vǫlja, kǫra*).

Према томе, за порекло бедњанских акцената вреди углавном ово:

— кратки акценат имамо на месту прасл. старог акута (*žāba, sīto*), на месту прасл. ` у неким позицијама (*kǫnj, slǫg, dǫbǫr, nǫsim* и др.), можда у неким случајевима и на месту прасл. ^ (*dǫset, v-ǫgljen*);

⁴ Уп. код Ившића, Ljetopis JAZU 48, стр. 71.

⁵ Овом моделу алтернацију на дугим слоговима чини не само прасл. стари акут, него и силазни (иницијални) акценат — уп. шток. *ǫbzor: ǫbzǫr*, буг. *ǫokpǫv: ǫokpǫv*, слнч. *doxǫr: pǫzǫr* итд.

— бедњански циркумфлекс срећемо на месту оба прасл. силазна акцента (*xlâto, môrje, pômoč*), као резултат метатаксе силазних акцената према крају речи (*de'vêr, obâd*), као секундарни акценат према прасл. старом акуту, понекад и према " ој прасл. ' (*brâtov, žâb, potdkov*), најзад — на месту прасл. ' у неким речима (*slôga, vólja*);

— бедњански акут срећемо на месту прасл. новог акута на дугим слоговима и на месту прасл. ' у активним „метатонијским“ позицијама код именица и придева.

IV. У лексичком материјалу добро се чувају три основна словенска типа: окситоне (означене са *a* у приложеним табеларним прегледима), хетеротоне (речи за које је карактеристичан прасл. силазни акценат у неким од основних облика, ознака *a^b*) и баритоне (речи са прасл. старим акутом на основи, ознака *b*). Само за последњи тип карактеристична је уједначеност акцента у парадигми и деривацији, а иначе се у оквиру појединих лексичких типова комбинује неколико акценатских модела. Најбитнију улогу у уобличавању појединих лекс. типова играју ови модели (типови у ужем смислу):

(1) Иницијални модел (прасл. силазни акценти) представља основну карактеристику хетеротона (*grâd—grâda, glâve* N. pl., *môrje, nđč* и сл.). Код окситона је само спорадично присутан (суп. *plêst*, уп. и *vôz: vesti*, шток. *жѣно, јѣначе* и сл.).

(2) Финални модел (претежно кратки акценат: *sêld, bîkâ, letmô* и сл., понекад и ' : *ženê* G. sg., *pletô* 3. pl.) представља основну карактеристику окситона, али је веома заступљен и код хетеротона.

(3) Неоакутски модел (паралелно дуги и кратки слогови) изузимајући ситуацију код глагола једнако је присутан и код окситона и код хетеротона. Разликује се изједначена и неизједначена варијанта (*sêla, drê'va: nđsim, brânim*). Случајеви типа *vólja* немају битнијег значаја за распоред акц. типова. Посебно место имају акценти пренесени са крајњег полугласника који задржавају јасну узајамност са финалним моделом (*letiš: letimô, bîk: bîkâ, stôlê'c: stôlcâ* и сл.).

(4) Двоакутски (коренски) модел (на дугим слоговима прасл. ", на кратким ') игра извесну улогу у формирању међутипова *ab* (в. ниже) и среће се (на основи) у неким секундарним морфол. образовањима кад је основна реч окситона (*pôidk, zâtk* „чеп“, *slâdâk, lêhâk*, уп. и *mîâdost*, комп. *mlâji*, шток. *прâшка, кѣска, погѣдак, порѣдак* итд.); за шток. *улѣвим* није извесно спада ли овамо или у неоакутски модел.

(5) Суфиксни модел (стари акут на дугим слоговима; нема довољно материјала да се закључи протеже ли се овај модел и на кратке слоге) карактеристичан је у творби речи за двосложне суфиксе кад је основна реч окситона или хетеротона, а у парадигми се среће као продужење финалног модела кад наставак има слог више (*stolka*, *ženđmi*, *noslti* итд.).

(6) Протоакутски коренски модел (неизмењен или модификован у „метатонијским“ позицијама) карактеристичан је за баритоне (са изворно дугим слогом у основи).

V. Акцентнајски односи код именица. За именичку парадигму карактеристична је готово потпуна изједначеност прасловенских кратких и дугих основа у оквиру појединих акценатских типова, што проистиче из општих карактеристика бедњанске акцентуације („кановачко“ дугљење, скраћивање дужина испред дугих акцената, прелаз прасл. " у ^). Разлика се одржала практично једино у N. sg. окситона м. рода (*kdnj*, *žtvdŕ*: *bŕk*, *oráč*); уп. још колебање *nđgo^u/nogđ^u* A. sg., које је изгледа ограничено на изворно кратке основе.

Преглед акценатских типова дат је у табели. За три основна типа (*a*, *a^b*, *a*) карактеристично је постојање опозиције у парадигми између примарних и секундарних („метатонијских“) акцената, који се срећу у овим позицијама:

	N.	G.	D.	A.	I.	L.
Sg. <i>o</i> -masc.	±	—	—	—	—	+
<i>o</i> -neutra	—	—	—	—	—	±
<i>i</i>	—	—	—	—	+	±
<i>a</i>	—	+	—	—	+	—
Pl. <i>o</i> -masc.	—	+	—	—	+	+
<i>o</i> -neutra	+	+	+	+	+	+
<i>i</i>	—	+	—	—	+	+
<i>a</i>	—	+	—	—	—	—

Акут се, како је већ речено, јавља у G. sg. окситона и хетеротона *a*-основа напоредо са " (овај други акценат карактеристичнији је за окситоне). У L. sg. ср. рода измењен акценат (акут) јавља се код окситона, и то само са наставком *и*-основа (*-U*), што је у вези са пореклом ове појаве (уп. руско *в збродѣ* : *в лесу*). Сем G. sg. ж. рода, акут је на наставку и у I. sg. именица ж. рода обе врсте (*nočjđ^u*, *ženđ^u*), у I. pl. *i*-основа (*nočmŕ*, уп. и спорадично *xo^ubmŕ*, *sinmŕ*), факулгативно и у L. sg. именица м. рода (*grádeⁱ/gradéⁱ*); иначе је секундарни акценат на основи. Уп. и *zŕbeli* : *nđčŕ* L. sg.

окситоне	<i>a</i>	bík oráč	kònj živòt	ljčē raspēlò	sēlò rešetò	trāvā težīnā	žēnā topōlā	
хетеротоне	<i>a^b</i>	grād	mēd	drēivo	òko	zīmā	nōgā	rēič nòč kokòš
	<i>a₂^b</i>	pēinez		(vrēime)				pòmoč
	<i>*a^b</i>	vid (obād)	kòs (korēn)	zlāto	mòrje			
баритоне	<i>b</i>	prāg jēzjk	slòg òtòk	blāto držālo		žāba kobyla	kòza gnusòba	smpt (pòstāt)
	<i>b₂</i>	kāmen?			vūleiče	grlica	òšvica	pāmet
	<i>b₃</i>					vēverica		
	<i>b'</i>	(dēidak)	(òčak)	ljūdstvo	mlēizivo			
мешовите	<i>ab</i>	slēiplč	zākòn	kopjto				zāvjst zībēl
секундарни типови	<i>α</i>			vlatjé	Jesenjé		gospá	
	<i>β</i>			lístje kaméinje	pérje	súša rakíta		stvár
	<i>β₂</i>	léišnjak	stólnjak	Zágorje	kóliče	zábava	pódloga	
	<i>β₃</i>	préivod- njak				góuše- nica		
<i>B</i>	v-újac (obād)	bògac (korēn)	zřnje šikārje	dòlj: podgòrje	svāja kosítva	slòga večērja		
<i>B₂</i>	sítar	oplēčak	zřnjiče		govēdina	grēblica		

Код хетеротона м. и ср. рода јавља се и варијанта са стабилизованим акцентом (**a^b*). У м. роду она је једва засведочена, али у ср. роду њој припада основна маса именица са прасл. силазним акцентом. За вишесложне основе са потиснутим акцентом (*obād* и сл.) изгледа да је изотонија нормална карактеристика (као и за друге основе са генерализованим секундарним акцентом); однос *kokòš-kokošjò^a* биће условљен специфичним приликама у овој врсти именица. Изотонâ варијанта баритона (*b'*) среће се мање-више спорадично, углавном на вишесложним основама кад акценат није на њиховом последњем слогу. Ван ових случајева изотонија је карактеристична за секундарна (понекад и „тер-

цијарна“ : *stōl* → *stōlni* → *stōlnjak*) образовања са генерализованим новим акцентом (типови α , β , *B*).

Мешовити тип (*ab*) има интонациону линију својствену окситонама (у метат. позицијама акут за један слог испред примарног акцента: *zībēl* – *zībēljo*⁶), али је примарни акценат на крајњем слогу основе, а не на наставку. Треба напоменути да овакве акценатске односе Једвај није изричито констатовао за именице м. рода (он именице типа *zākōn* просто укључује у окситоне типа *stōlēic* – *stōlcā*, што мислим да треба разумети као подударане за *zībēl* – *zībēli* – *zībēljo*⁶). Изгледа да основу типа *ab* чине речи које на основи имају " од прасл. ' , које се иначе срећу и по типу *b*.

VI. Што се тиче гласовне структуре речи у основним типовима, бедњањски говор добро чува особине својствене словенским језицима уопште. По типу *b* начелно иду основе са дугим вокалом у којима је дужину прасловенски наследио из индоевропског; особенија је појава укључивање у овај тип извесног броја прасл. кратких основа (*slōg*, *pōtōk*, *kōza* и сл.), у чему има неког паралелизма са развијањем ' од прасл. ' (слично је и код придева). Преовлађивање рефлекса прасловенских дифтонга (*ra*, *la*, *o*⁶ од *l* и др.) међу дугим хетеротонама условљено је чињеницом што је прасл. циркумфлекс стајао претежно на слоговима у којима је дужина настала у прасловенском (од индоевр. дифтонга са кратким компонентама). Ова карактеристика изостаје код изотоне варијанте ових именица, где пада у очи концентрација именица са прастаром (индоевропском) дужином : *vid*, *zlato*, *meso*, *se'no*, *te'isto*⁶. Неоправдано би, ипак, било са овим доводити у везу изотонију ; пре ће бити да су ове именице подлегле продуктивности изотона са секундарним акцентом (тип *B*) зато што се ретко употребљавају у множини.

Упадљива је разлика у структури кратких основа мушког рода (свих типова), где изразито преовлађује вокал *o* у основи (сем код основа на *ij*), и кратких основа средњег рода, где доминира вокал *e*. Ако су тачне претпоставке да су баритоне средњег рода прелазиле у мушки род (где су прерађене у окситоне)⁷ — онда ово у основи није морфолошка него акценатска опозиција. Другим речима, за основе са -*o*- била би карактеристична баритонија, а за основе са -*e*- окситонија; овај однос мора бити веома старог порекла, иако можда није искључена извесна његова продуктивност у раном прасловенском.

⁶ Уп. В. М. Иллич-Свитыч : Именная акцентуация в балтийском и славянском (Москва 1963), 153.

⁷ *Ib.*, 123—133.

VII. Што се тиче односа у творби именица, уочавају се неке шире групе образовања (углавном у складу са ширим словенским приликама) :

(1) Једносл. суфикси м. рода са дугим вокалом, где начелно вреде формуле: $a, a^b + suf. = a; b + suf. = B_2$ (*lončár, domár : mlínar*). Други тип изгледа да је у повлачењу (уп. *kravár* и сл.). Особенија је појава у овој групи нови циркумфлекс у другом типу.

(2) Суфикси м. рода са полугласником (јаким), где су односи начелно овакви: $a, a^b + suf. = a; b + suf. = B$ (*krivčec, stöläc : želodac*). И овде се развија нови циркумфлекс, али у неким случајевима изостаје — рекло би се напоредо са стабилизацијом *ə* (првенствено код *-ək*: *dědək* и сл.) — тако да добијамо тип b_2 ; овај модел показује извесну експанзију (*šinək, đčək*), иначе изгледа да је и у овој групи продуктиван окситонијски тип (*stārčec* ум. **stārəc* или **stārəc*).

(3) Двосложни суфикси са првим вокалом изворно дугим (првенствено ж. род изузев придевске именице на *-ina*, затим ср. — *-ilo, -alo, -išče*, а паралелизма има и код м. суфикса *-ič*) упућују на ове формуле: $a, a^b + suf. = b_1; b + suf. = b_2$ (*stolca, gorica : šibica*). Иако овде код изведеница изостају окситоне, односи су паралелни са онима у претходним групама (*domár, stöläc, stolca : mlínar, želodac, šibica*). И овде ће други тип бити у повлачењу.

(4) Код образовања са некадашњим slabim *ə* у суфиксу (ж. и ср. род — првенствено суфикс **-bje*) долазило је до појаве нових акцената: $a, a^b + suf. = \beta(x); b + suf. = B$ (*vlatjé, lstje : zrnje*). За типове α и β остаје нејасно зависе ли од тога је ли основна реч окситона или хетеротона.

(5) За образовања са изворно кратким вокалом у суфиксу материјал је недовољан за сигурније закључке. Могуће је да је ту било појава прототоније (*siröta* од **šrota* ?); код *i*-основа изгледа да су владали специфични односи (*jākōst : mlādost* — можда двоакутски модел).

Наравно, изложене формуле не представљају строга правила, него само изв. начелне тенденције, од којих има доста одступања (нпр. „терцијарна“ образовања — именица → придев → именица — где последња изведеница може преузети секундарни акценат од придева: *stólnjak, trā[v]nik*).

VIII. Акцентнајски односи код *придева*. Три основна типа дају се пратити и код придева, али се запажају знатна померања, при којима је, изгледа, морфолошки критеријум (генерализовање акцената у оквиру неких обличких модела) играо знатну улогу. Тако су код једнослож-

них основа окситоне очигледно у повлачењу (у корист хетеротона): *bēi*, *nōv*, и изгледа да се углавном ограничавају на основе са непостојаним *ə* (првенствено *-ən*): *vrēdē'n* и сл.; уп.: и *dān,-a* /*prodān,-ānā*. Разлоге овом мешању треба видети у подударању одр. вида и ж. и ср. (првобитно вероватно само ж.) рода у неодр. виду. Тип са " (баритоне) одржава се стабилно: *slāb*, *stār* и сл., али делимично (првенствено образовања на *-ək*) прилази једном делу кратких окситона формирајући међутип *ab* (са акугом у одр. виду). Изједначење је вероватно настало као резултат процеса код кратких окситона са секундарним полугласником: **dobrə* > **dōbrə* > *dōbər* = *slādək* < **sōldək*. Продуктивност је изгледа остала у оквиру основа са *ə* (примарним и секундарним).

Запажа се изв. генерализација места секундарног акцента у одр. виду (последњи слог основе): *plōsnat* — *plosnāti*, *pē'gav* — *pē'gāvi* и сл., уп. и *pāmetən* — *pamētni*.

окситоне	<i>a</i>	<i>trūdē'n</i>	<i>trūdni</i>	(<i>vīsōk</i>	<i>visōki</i>)
хетеротоне	<i>a^b</i>	<i>sūh</i>	<i>sūhi</i>	<i>nōv</i> <i>vesēl</i>	<i>nōvi</i> <i>vesēli</i>
мешовите	<i>ab</i>	<i>slādək</i> <i>pāmetən</i>	<i>slātki</i> <i>pamētni</i>	<i>drōbən</i> (<i>vīsōk</i>	<i>drōbni</i> <i>visōki</i>)
баритоне	<i>b</i>	<i>stār</i> <i>bōgāt</i> <i>pē'gav</i>	<i>stāri</i> <i>bogāti</i> <i>pē'gāvi</i>	(<i>mnōgo</i>) <i>dēbēl</i> <i>plōsnat</i>	<i>mnōgi</i> <i>debēli</i> <i>plosnāti</i>
	<i>b'</i>	<i>hrāpav</i> (<i>so^usēidov</i> (—	<i>hrāpavi</i> (—) <i>lēitošnji</i>)	(<i>strīčēv</i> (<i>ōcev</i>	(—) (—)
секундарни типови (пуни и де- фективни)	<i>β</i>	(<i>sestrin</i> (— (— (<i>gō^uskin</i> (<i>lāstovičin</i>	(—) <i>zimski</i>) <i>domāci</i>) (—) (—)	(— (—	<i>bōžji</i>) <i>jesēnjski</i>)
		<i>dōužən</i> (—	<i>dōužni</i> <i>divji</i>)	(— <i>drvēn</i>	<i>nōčni</i>) <i>drvēni</i>
	<i>B</i>	<i>zmāzan</i> (<i>krāvin</i> (<i>nevēistin</i> (<i>māterin</i>	<i>zmāzani</i> (—) (—) (—)	<i>kōžnat</i> (<i>ōčin</i>	<i>kōžnati</i> (—)

IX. Суфикси *-av*, *-at* (можда и *-ast*) показују акценатске односе аналогне трећој групи именичких суфикса, тј. кад је у основи тип *b*, акценат изведенице остаје на истом слогу (непромењен), иначе прелази на суфикс. На суфиксу *-en* (градивни и др. придеви) изгледа да је генерално $\hat{}$, можда као резултат метатаксе силазних акцената. Градивни придеви са суфиксом *-ov* изгледа да имају уједначен акценат (*hrđstov* и сл.), а у присв. придевима овај суфикс не изазива промену акцената основне речи. Насупрот овоме, испред *-in* развија се нови $\hat{}$ према типу *b* у основној речи: (*mūha*: *mūhin*, *māti*: *māterin*), а секундарни акценат остаје непромењен (*gō'ska*: *gō'skin*); за деривате од окситона и хетеротона нема довољно података (уп. *sestrin*).

Код придева односа који се јављају само у одр. виду акценат је аналоган оном у „метатонијским“ падежима основне речи — тј. према типовима *a* и *a^b* имамо акут, према типу *b* нови циркумфлекс, док генерализовани секундарни акценат основне речи остаје непромењен (*zīmski*, *kónjski*, *lětni*, *Būkovski*); према типу *b₂* (одн. *b'₂*) акценат се не мења (*vūlēčni* = пролећни, према *vūlēče*).

X. Акценатски односи у конјугацији. За глаголе је карактеристично да се разлика између прасл. кратких и дугих основа одржава знатно боље него код именица; такође пада у очи да изостаје акут на изворно кратким слоговима.

У погледу акцената облици се групишу начелно у три групе: прва (окситонија или секундарни акценат) — презент, пасивни партицип, ж. род активног партиципа (код прасл. основа на сугласник и сви облици инфинитивне основе сем супина); друга (силазни акценат или рефлекс старог акута — коренски и суфиксни модел) — м. и ср. род активног партиципа и супин (код сугл. основа само супин); трећа (доследно рефлекс старог акута — коренски и суфиксни модел) — само инфинитив вокалских основа. Императив начелно иде у презентску групу, али се код окситона и хетеротона поред акцената на наставку генерално јавља и $\hat{}$ на основи, вероватно по пореклу емфатични. Акценат глаг. прилога изгледа да је уједначен: *stojěč*, *mogó'či*, *pláčó'č* и сл.

Што се тиче односа акц. типова, консонантске основе показују извесне тенденције уједначавања. Тако је међутип *ab*, који се у шток. говорима добро чува, једва засведочен као посебни тип (*gristi*, *pasti*); кратке окситоне са основом на *-t*, *-d* изједначају се у оба партиципа са типом *b* (и иначе је у пас. партиципу приметна тежња уједначавању); глагол *mđči* је једини који има презентске (уосталом и инфини-

нитивне) облике по неоакутском моделу. Нејасно је порекло неоакутског модела у инф. основи окситона: бедњански односи су исти (само инверзни у погледу презентских и инфинитивних облика) као код *brānlti — brānim, noslti — nōsim*, али би се према ширим словенским приликама (нарочито с обзиром на шток. доследније везивање акцента на основи за сложене основе него за просте) пре могло мислити на аналогију за шток. *улдвѣм (: ловѣм)*.

окситоне	<i>a</i>	trésti	trést	trésəl, -sla, -o	trêsen, -a/ -êna	trêsêmo/ -êmō	
		pěči	pěč	pěkəl, -kla, -o plěl, -o plēla	pečén, -a pléten, -a/ -êna	pěčêmo/ -êmō	
	(<i>a^β</i>)	mđči		mđgəl, -gla, -o	pomđren, -a	mđrem	
мешовите	<i>ab</i>	grłsti/ grłsti	grłst	grłzlo	grızəl, -zla	grızen, -a/ -êna	grıžêmo/ -êmō
баритоне	<i>b</i>	sěsti	sěst	sěl, -o dįglo	sēla dįgəl, -gla	krājen, -a sēdem	

Некадашње конс. (одн. сонантске) основе које су пришле вокалским показују изв. узајамност са конс. окситонама (*kléti: trésti*), али и са изворно вокалским основама (*klél — kléla: pil — píla*). Изворно вокалске основе практично се деле у два типа: хетеротоне, које се јасно подударују са типом **a^b* вишесл. основа (*lovlti, bojāti se* и др.), и баритоне, аналогне истом типу у другим морфол. типовима. Оваква подела проистиче првенствено из акцента једносл. облика; двосложни презент најчешће је у складу са акцентом у једносл. облицима (*kđn-^hnēm, pļjēm, bljēm* итд.), само што баритоне са друкчијим (пуним) степеном вокализма у презенту имају овај облик по неоакутском моделу (*kđljem, mđljem, žĖnjem*; уп. и *dĖnem*).

(<i>a-a^b</i>)	kléti	klét	klél, -o	kléla	klét, kléta	nāpnem kōnēm
<i>a^b</i>	płti vužgāti	płt vūžgat	płl, -o vūžgal, -o	píla vužgála	dán, -a prodánā vūžgān	pļjêmo/ -êmō dāmō
<i>b</i>	błti	błt	błl, -o	bíla	błt, -a	bijem znām (kđljem)

Код вишесложних вокалских основа у компаративно-историјском смислу најзначајнија је ситуација код глагола са акцентом на наставку презента. Ту падају у очи првенствено ове појаве:

(1) Јасно се разликују два типа оваквих глагола. Први (а) практично се ограничава на глаголе на **-ēti*, и има презент на *-im* по уобичајеном финалном моделу (*želim, želimō*), док у варијанти *želēti — želējem* изгледа да је генерално спроведен суфиксни модел (тако да имамо исти акценат као код баритона, само што је на наставку а не на основи). За други тип (**a^b*) карактеристично је присуство рефлекса старих силазних акцената (у чему има доста јасне лексичке подударности са подацима шток. говора : *bojāti se, smeājāti se, kovāti, roditi*) и одсуство разлике између изворно дугих и кратких основа.

(2) Штокавско и (судећи по материјалу из Суска — Хрв. дијал. зб. I) чакавско изједначавање типова **hladišь* и **bránišь* (у корист другог) код изворно дугих основа није својствено бедњанском говору, који се у овоме јасно подудара са словеначким, бугарским, руским и чешким језиком.

(3) Посебно је карактеристично присуство неправих окситона (**a^b*) међу глаголима на *-no^uti/-nem* (са особеним акцентом инф., подударним са конс. окситонама — *minō^uti, trēsti, klēti*. Подударност бедњанског говора са руским језиком у овој појави доводи у питање уобичајено схватање да у презенту овог морфол. типа није било финалног акцената. Појава се може објаснити претпоставком да су и овде владали односи засведочени штокавским *ловѣм*: *улѡвѣм*; другим речима — за шток. глаголе на *-нем* (и *-јем*) била би карактеристична она иста појава која је у црногорским говорима захватила и тип **ловѣм* — *улѡвѣм* (уједначавање према слож. глаголима), док би за кајкавски и руски систем уједначавање имало обрнут правац у свим морфол. типовима, укључујући глаголе на *-iti*. Траг типа *улѡвѣм* изгледа да представља малобројна група сложених глагола на *-iti*, где је однос овакав: *stvoriti — stvōrim — stvōril* (тип **a^b — a^β*).

ПРЕГЛЕД ТИПОВА ВИШЕСЛОЖНИХ ГЛАГОЛА

a окситоне	rēžāti živēti	rēžāt živēt	rēžāl živēil	rēžala živeila	skfbljen	režīm, -īmō živīm, -īmō
	držāti letēti	držāt letēt	držāl letēil	držala letēila		držīm, -īmō letīm, -īmō (želēijem)
*a^b неправе окситоне (примарне хетеротоне)	minōuti smejāti platīti	minōut smejāt platīt	minōul smejājāl platīl/ plātīl	minōula smejājala platila	svijnjen/ svin én plačén	mīnēm, -ēmō/-ēmō smēijēm, -ēmō/-ēmō platīm, -īmō
	orāti kovāti bojāti lovīti	orāt kovāt bojāt lovīt	orāl kovāl bojājāl lovīl/ lōvil	orāla kovāla bojāla lovīla	orān kovān bojān rojén	ōrjēm, -ēmō/-ēmō kūjēm, -ēmō/-ēmō bojīm, -īmō lovīm, -īmō
a^β хетеротоне (секундарне)	māhnōuti/ māhnōuti shājāti pītāti brānīti	māhnōut shājāt pītāt brānīt	māhnōul shājājāl pītāl brānīl	māhnōula shājajala pītala brānila	potēgnjen dāvān pītān brānjen	māhнем shājēm pītām brānim
	dēihnouti česāti pljūvāti kopāti nosīti	dēihnōut česāt pljūvāt kōpāt nōsīt	dēihnōul česāl pljūvāl kōpāl nōsīl	dēihnoula česala pljūvala kōpala nōsila	mēiknjen čēsān pljūvān kōpān nōšen	dēihнем čēsēm pljūjem kōpām nōsim
b баритоне	dignouti pljūnouti brīsati čākat videiti gāziti	dignout brīsat čākat videit gāzit	dignoul brīsal čākal vidəl gāzil	dignoula brīsala čākala vidla gāzila	dignjen brīšan čākān gāžen	dignem brīšem čākam vidim gāzim
b'	pāsati tīrati	pāsat tīrat	pāsal tīral	pāsala tīrala	tīrañ	pāšem tīram
B	rīntati obēidu- vati	rīntat obēidu- vat	rīntal obēidu- val	rīntala obēidu- vala	prōbañ	rīntam obēidujem

XI. ГРАБА*

1. ИМЕНИЦЕ. 11: Окситоне (*шиш а*). **11.01:** *Мушки род. 11.011:* Једносложне — *дуге* (bik-bjka ..., L. sg., G. pl., I. pl., L. pl.: bfk-): žnjač svak jal kralj *Kralj (презиме) kvar plast hrast, rep, greih deil *dreim stein hleiv (стаја), stric bik križ *Križ (през.), *stoup kouč použ, *grm trn *strn, *luč ključ *mulj sulj (мвраз) žulj *gunj; *крајке* (N. sg. kdnj, G. pl. kónjev/konjév, остало као bik): šelv dež, bob grob pod grozd broj tork (уторак) kol vol konj pop koš post krov nož, *уј. и:* *šēin—snā, *pēis, *pēikal, křč (крчевина).

11.012: *Проширене нејосиојатим о* (krivēic—krivcā итд. као bik) — *дуге:* jareim mač-etk... *ražeinj *nareiv, kriv-eic...; *крајке:* *koteil kozeil *j-ogeinj oceit bod-eic... Vuzeim (Ускрс), *уј. и* rucelj.

11.013: *Вишесложне — дуге* (oráč—oráčā итд. као bik): seij-až... čud-ak... čuv-ar... pravd-až... *vod-eir... skrbn-ik... pastir plaviš (слаба ракија), lor-uh... babosuk („мушкарац која се прижени удовици“), *уј. и:* komád pur-an..., gureilj (колар), komin (биљка), račun *štas-un... *Kišur (през.); *крајке:* *živót (L. sg. živótU), *в. и* ūod 16.2.

11.02: *Средњи род. 11.021:* Једносложне (sg. sēlō ..., L. sg. sēlš/sélU, pl. sél-) — *дуге:* jajce, lice, v-ouže, vlakno platno, jedro njedro, gneizdo mleiko ždrelo veidro gleitvo (длето), krilo čislo pismo vino mito, pro^uglo, krzno, rudo truplo sukno; *крајке:* *polne (podne), deblo sedlo čelo selo pšeno stegno rebro bedro pero, steiklo beitvo, *drvo; *в. и* ūod 16.12.

11.022: *Вишесложне:* raspēlō; vreteno rešeto.

11.023: *Речи са њроширеном осномом:* tēlē (telēta ..., pl. tēliči), *svinčē, *plēmē.

11.03: *Основе на -а. 11.031:* Једносложне (žēnā ..., G. sg. žené/kūnē, I. sg. ženōu, G. pl. žēn) — *дуге:* brazda fala šala brana hrana trava, žeja, sveiča meizga leiška treiška preima (разбој), gizda dika pila svila, pro^uga to^uga žo^una, vrba krma srna, sluga kuna, *в. и* ū. 16.11; *крајке:* zemlja žena, meigla, igla, smola (наведена и као хетеротона) sova, h-rja, *в. и* ū. 16.11.

11.032: *Вишесложне:* tež-īnā ...; topola.

12: *Хетеројоне. 12.1:* Тип а^b. **12.11:** *Мушки род (једносложне)* (grād—grāda ..., L. sg. grādei/gradéi, G. pl. grádov/gradón, I. pl., L. pl.: grād-) — *дуге:* s[v]rab glad hlad mlad (млад месец) grad smrad trag vrag prah strah s[v]lak (биљка) mrak *glas [v]las *pas (појас) kvas *fat *[v]lat vrat tat

* Речи су (где их је више) груписане према карактеристичном вокалу (акцентованом, а код окситона последњем у основи), а у оквиру тога по обрнутом абецедном реду (атерго). Иза домаћих образовања додаване су понекад и позајмице и речи нејасног порекла (као илустрација продуктивности појединих типова); код глагола су такве речи дате заједно са домаћим образовањима. Речи које сам ексерпирало из других делова Једвајева рада (а не из описа акцента) означене су звездом. Упитник стоји уз речи реконструисане на основу неког облика парадигме. У угластој загради су етимолошке реконструкције. Речи за које није означен акценат наглашавају се као и почетна акцентована реч. Са три тачке се указује да у прегледу по суфиксима има још таквих речи.

rast *mрав, sрам sтап, ред, *žleib *žreib *sleid? („vslēid“ прил.) breig *žreip *sveit, zid *blisk *pisk *zvisk (звиздук) sin *zvir (извор) list, zo^{ub} so^{ud} *do^{ug} ko^{uk} *po^{uk} so^{uk} *So^{uk} (през.) *vo^{uk} *Ho^{um} (топ.) go^{ut} pro^{ut} mo^{už} (уп. и: zā mo^{už}), srp *črv, *ljudi („z ljudmi“) *duh šum *gnjus, *йроширене са э*: lākət, gleižənj, v-ou^{gəl}; *крайке*: *tast *lav, led med, *dein *pein^j, god hod rod *drozd rog *gnjoj *Skok (през.) *mosk (мозак) *vosk dol dom (уї. и: dōma прил.) zvon trop *Bos? (през.) nos plot pot most voz, *krt (кртица, *йроширене са э*: *pēdən, *nofət (нокат); уї. и: *trām (грѣда на стропу), *Plāt (топ.).

12.12: Средњи род. **12.121**: Основе на -o (једносложне) (sg. drēiv-, pl. drēiv-): čreivo dreivo, v-uhō; j-oko (pl. и j-ōči); в. и *йод 16.12*.

12.122: Проширене основе: vrēime (vrēimena, pl. vrēimén-), *žrēibe.

12.13: Основе на -a (једносложне) — дуге (glāvā . . . , G. sg. glavō, I. sg. glavō, G. pl. glāv, A. sg., N. pl., D. pl., A. pl: glāv-): brada glava, greda peta, zvezda steina, zima svinja glista, tro^{uha} (трун) ro^{uka}, juha duša, в. и *йод 16.11*; *крайке* (A. sg. и nogō, иначе као glava): čmela/fčela mekla, snei^{ha} de^{iska}, voda noga zorja smola (наведена и као окситона) gora kosa rosa, bo^{uha} so^{za}, в. и *йод 16.11*.

12.14: Основе на *-i (pēč . . . , L. sg. pēčī, I. sg. pečjō, I. pl. pečmi, G. pl., L. pl.: pēči). **12.141**: Једносложне — дуге: mast, dlan sraп (срана), reč zveir *kleit, zgiб tir („утрвеник у снијегу“), *žouč klo^p (клуна), skrb strn žrt („помоћница“) srž svrž (грана), čud (худ); *крайке*: *čast *svast laž, peč, veis, dob zob moč noč (уп. и snōči „сноћ“) oči bol sol kost, brv krv h-rž (раж), v-uš; či (кћи).

12.142: Вишесложне: perōut; *jesen, kokoš; уп. и: *vu vēčer.

12.2: Тип a^b; pēinez (G. pl. peinéz); pōmoč. Уп. и vrēime—vrēimena . . . , pl. vrēimén-, *žrēibe.

12.3: Тип *a^b и *a^b₂ (са стабилизацијом акценатом). **12.31**: Мушки род.

12.311: Једносложне (*a^b): víd, kum; kos.

12.312: Вишесложне (метатакса акцената, тип *a^b): obād oblak, *plavein (пламен), golo^{ub}; kosen (кочањ) koren deiver, *kokot; уї. и *Gorōp (през.).

12.313: Тип *a^b₂: kolōvrat zōvor.

12.32: Средњи род (ијиј *a^b) дуге: sōnce, zlato, meso, teilo seino teisto; *крайке*: pōlje morje, *nebo, proso.

13: Баријоне. **13.1**: Тиј b. **13.11**: Мушки род (rāk—rāka . . . , L. sg., G. pl., I. pl., L. pl.: rāk-). **13.111**: Једносложне — дуге: plač prag grah kraj rak bat brat laz mraz, hleib deid, krič ftič (птица) dim klin sir miš, vrt *prst, jug *Jug (през.) plug puh vnuk kup; *крайке*: seip (врх винограда), slog rok vzrok, trs; уї. и: žmāh (тек) žlak (масница), laпс (ланац) гапс (пораменица на кошуљи), vřč.

13.112: Проширене нејостојаним э: vēitər sveidər (сврдао), *v-ouzəl; češalj svekər, sejəm, *ot-əs . . . strošək (трошак); уї. и: lāgəv, tjedən, pušəlj.

13.113: Проширене сјабилизацијом э (L. sg. чешћи са примарним акценатом; како множина код хипокористика мора бити ретка, то практично значи да теже типу b'₂): dēid-ək . . . ; peis-ək . . .

- 13.114:** *Вишесложне* (дужина се јавља само позиционо, испред крајњег "": *ježik—jezika*) — *дуге*: *siromāk* (једини прим. без дуљења), *rōplāt* **Zalāzi* (топ.) **ōbrāz*, *podšEk* (темељна греда), *obeid* **soʷseid medveid* **Medveid* (през.) **oreh* **človek*, *kor-ič*... *jezik zatik* (чеп), *želōd* (наведена и међу окситонама, уп. 14.01) *obloʷk* (прозор), *trbuh*; *крајшке*: *rōdōj pozoj* (змај) *otok potok*; *yū. u*: *pēhār modraz* (поскок), *Ivān ko-stānj*, *baril*; *в. u* 16.2.
- 13.12:** *Средњи род* (и *мушки на -o*) (sg. *zfn-*, pl. *zfn-*). **13.121:** *Једно-сложне* (*дуге*): *srce*, *pralo salo maslo blato*, *prelo*, *deilo jeilo vreilo leito* **meisto*, **liko* **pilo* **vitlo*, *loʷkno kloʷpko*, *grlo zrno*, *čudo jutro* (уп. и *jūtrei* „сутра“); *yū. u* *ūrez*. **Brāč-ko*...
- 13.122:** *Вишесложне*: *hiž-īše*... , *gib-alo*... , *povešmo*, *ceidilo tvorilo korito* (али на стр. 286. по типу ab: *korito*, N. pl. *kórita*).
- 13.13:** *Основе на -a* (*žāba*... , I. sg. *žāboʷ*, G. pl. *žāb*). **13.131:** *Једно-сложне* — *дуге*: *žaba gnjača* (јапуга) **klada* **Draga* (топ.) *saja* (чаћ) **dlaka* **Sraka* (през.) **šaka jasle sapa* (дах) *kaša krava*, *jaṃa slaṃa raṃa vṃa*, *preja*, **streiha breiska zdeila deikla peina reipa* **meira* **veira ceista*, *riba šiba klica žlica* **kmica* (тама) *ftica knjiga sila lipa* **hripa vidra sliva* *njiva tikva hiža*, **goʷba toʷča* **roučka goʷsle stoʷpa housta*, *hrga kṃpa* **čṛta*, *muha*; *крајшке*: **steiza*, **molba* **ovca koza*, **krha* (крхотина); *yū. u*: *rāca* (патка) *gače hlače kača halja*, *peča* **Bedlja* (топ.), *šinja*, *pusa* (девојка) **puška* **Hrupa* (през.) *pura kusa* (керуша) **Muža* (топ.).
- 13.132:** *Вишесложне* — *дуге*: *ilovāča košara*, *nedeilja neveista*, *tel-ica*... **Šumiga* (през.) **Šarika* (топ.) **Pustike* (топ.) *kobila blaz-ina*... **škroboč-inja*... *seikira* **Juriša* (през.); *крајшке*: *gujusōba nevolja*; *yū. u*: *j-ambrēla*, *štarija* (крчма), *soʷbota*, *kuruza*.
- 13.14:** *Основе на *-ī* **pṛsi*, **smṛt* („smṛtjoʷ“ I. sg.), *nlt* (само N. sg., иначе ab), *pōstāt* (N. sg., A. sg., иначе ab).
- 13.2:** *Тий b₂* и *b₃* (као и тип b, само што акц. није на последњем слогу основе). **13.21:** *Мушки род*: в. 13.113 и 16.31.
- 13.22:** *Средњи род*: *vūleiče* (пролеће), *в. u* 16.32.
- 13.23:** *Основе на -a* — *дуге* (*b₂*): **māčouha razoʷha jaboʷka*, **deitelja* (детелина) *leit-inja*... , *siroʷtka*, *roubača koudeija* **Doʷbrava* (топ.), *grl-ica*... , *čutura*; *крајшке* (*b₂*): *svēkrva*, *ošv-ica*... **Vograja* (през.) *motika postelja* **Zbodulja* (през.) *rodbinja*; *иши* *b₂*: *vēver-ica*...
- 13.24:** *Основе на *-ī* (*stārost*... , I. sg., G. pl., I. pl., L. pl.: *stār-*); *mlad-ost*... *zabrēž* (склад између две њиве), *paṃet* (али: *parpaṃet*), *yū. u* *māti* (A. sg. *māter*, иначе као *jaboʷka*, т. 13.23).
- 13.3:** *Тий b'* (и *b'₂*) (акц. се не мења; засведочене су само у ср. роду): *ljūd-stvo*; *mlēzivo* (прво млеко); *đčinstvo*. *В. u* *и*. 13.113 и 16.3.
- 14:** *Мешовиће* (*иши* ab). **14.01:** *Мушки род*: *slēipč* (L. sg., G. pl., I. pl., L. pl.: *slēip-?*), *želōd* (наведена и међу баритонама); *mozol* (чир) *zakon*; *beteg* (болест, маћ.); *в. u* 16.2.
- 14.02:** *Средњи род* (*korito*... , pl. *kópit-*): *koleino poleino*, *korito* **korito* (в. т. 13.122), уп. и *rāsUha* („виле“, pl. *tantum*).

- 14.03:** Међу основама на *-a* нису засведочене.
- 14.04:** Основе на *-i* (zībēl... , I. sg., L. sg., G. pl., I. pl., L. pl.: zīb-): zavist; zīb-el... , jak-ost... .
- 15:** Секундарни *īīi*ови (акц. се не мења). **15.1:** *Тий*ови са акућом. **15.11:** *Тий* α: *vlatjē *hrastje; *Jesenjē (топ.); gosrā.
- 15.12:** *Тий* β. **15.121:** У мушком роду није засведочен.
- 15.122:** Средњи род: list-je... , vračtvo; per-je... ; kaméin-je... .
- 15.123:** Основе на *-a*: *láda pal-ka... straža, suša; cirkva; rakita.
- 15.124:** Основе на *-i*: stvár.
- 15.13:** *Тий* β₁ и β₂. **15.131:** Мушки род: mládEn-эс... , trǫ[v]nik, leišnjak; téliči (pl. t.), stolnjak; sejnjak (суд у ком се спрема храна за свиње), *Šipuš (през.); zápečak *Zagoršak (през.), preivodnjak (предводник сватова).
- 15.132:** Средњи род: Zágor-je... ; snopiče... (в. -je).
- 15.133:** Основе на *-a*: mládEnka zagvozda zahvala zabava, prehlada, prisega prilika priprava, v-utroba v-usnica; gnjojnica potreiba podloga; štacija; závorn-ica... .
- 15.2:** *Тий*ови са новим циркумфлексом. **15.21:** *Тий* В. **15.211:** Мушки род: pāl-эс... , deič-эк... ; bog-эс... ; в. и т. 12.312.
- 15.212:** Средњи род: zfn-je... , društvo; dolje; šikār-je... bogatstvo... ; podgorje.
- 15.213:** Основе на *-a*: právda *kraja svaja (свађа) jalša („jelca“, дуга или кратка?), sprega pre-lja... kle-tva... , seinsa (сенка) vej-ka... zveigla (свирала) čreišnja, stiska, tož-ba... , skuha (кувано јело) v-ujna буква; *melja stelja, sloga sojka pomlja volja kora; vaga vadlja (опклада) balda (секира) žalta (пеге на лицу), riža, torba škola roža; žerjávka (жеравица), ženi-tva... , posočda, zamuda (закашњење); večerja, spodoba sig-ota... ; komoga osvoga (срчаница).
- 15.22:** *Тий* В₂. **15.221:** Мушки род: *jāstreb rašnj-ak... , *pačočk (паук), *Rib-ič... mlin-ar... ; gegač (1. нож, сврчак) *Meljan (през.), ribaž („рибеж“), *Gromač (топ.) komin školnik; čmelin-ak... *Mravlinčič (през.); oplečak.
- 15.222:** Средњи род: v-ūpan-je... .
- 15.223:** Основе на *-a*: skrajn-ica... ; greblica; *Huhoja (през.); gibān-ica... , goved-ina... .
- 16:** Примери недовољно идентификованог акц. *īīi*а. **16.1:** *Тий* а или а^b. **16.11:** Основе на *-a*: *tlākā, *jeza, *deica, *Ločka (топ.) *sočmlja *vočna(!), *krčma (/křčma), *v-uzda/v-očzda; *sestra, *igla, *rozga *osa.
- 16.12:** Средњи род (pl. tantum): vrāta, jetra, ključa (пљућа); pleča.
- 16.2:** *Тий* б или аб (евенџ. а) (мушки род): *jččmēn, *napoj *sveidok *obrok *v-urok *otrov.
- 16.3:** *Тий* б (одн. б₁, б₂) или б' (одн. б' ₁, б' ₂). **16.31:** Мушки род: *dēič-эс... ; Polānčэс (през.); Bābič (през.) *pastork, *kaḡmen, *paḡmet, *mešec, *vi-gled (огледало), *v-očglijen; *Jedvaj (през.); *Brēizov-эс... ; *prijātel, stvor-iitel... ; *Vrbān-ič... ; *Lūkač-ič... *v-ugodnik *Stubičar (през.) *Trakoščan (през.), *Viletinci (топ.).

16.32 : Средњи род. **16.321** : Основе на -о : *krāljestvo, *predivo; *olovo.

16.322 : Проширене основе: *rāme, *breime *seime, *ime.

17 : Преглед према суфиксима. **17.1** : Мушки род. **17.11** : Са несловеним проширењем основе (одн. са *э*). -*эс* (-*еје*). *Туй* а : *sām-*эс* star-, žgan-, *kļan-, svet-, žreib- jeid- *vein- sleip-, *mlin- kriv-, ro^{ub}-, mrtv-, tul- jun-; *čmel-zden-, bod- stol- kon- lon- zvon- gor- kos- kot- *vdov-; *Peihn- (през.); *Kladiv- (през.), *vrhun-; *črljen-, *Dubov- (топ.) *Sinov- *Žirov- *Ježov- (презимена); *ŠtEfaņ-, *Gamil- (презимена). *Туй* б или б' (одн. б₂, б_а или б'₂, б'_а): *dēič-*эс*; *Kranjč- (през.); *Polānč- (през.); *Brēizov- (топ.); *Kostāņjev- (през.); Vļetinci (топ.). *Туй* β₁: mládEn-*эс*, *Dreinov- (през.); zamúsaņ-. *Туй* В: pāl-*эс* *jazv-, preič-, klin-, v-uj-; bog-; *Začinjāl- *Bogožal- (презимена), pogoreil- *Goreinci (топ.), *Hud-*inč*- (през.) *klasin- (окомак) *Petrinj- (през.) svadliv- lažliv- *s[v]rab-*lživ*- *v-ušiv-, želo^{ud}-; trgov- *Vrhovci (топ.) *Benkovci (топ.); *Jurein- (през.), *Galin- (през.).

-*эк* (-*ејк*). *Туй* а : māč-*эјк*, pet- svet-, *peis- (песак), šip- svit-, smrč- (цврчак); jar- *Jar- (през.), saņ- (крпа), *Tuš- (през.); počet-, *imeit-; četrt-. *Туй* б (одн. б₁, б'₁, уп. т. 13.113): dēid-*эк*, sin-; peis-, oč-*snor*- *Bos- (през.) stroš- (трошак); *Car- (презиме), maņ- (мамица), Iv-, Tonč-; pāstork (пасторак). *Туй* В (одн. В₁): déič-*эк*, kum-; *Lal (през.), Petr-, *Žimbr- (през.), *Turm- (през.); pundēil-; *Baņič- (през.) *Božič- (през.); уј. и *Starēik (през.).

17.12 : Основа проширена изворно крајким слогом: -*овэс* и сл. — в. под -*эс*.

17.13 : Основа проширена изворно дугим слогом. -*аџ*. *Туй* а : žnjāč; seij-*аџ* *Popij- (през.) suk- kol- kop- or- obris- kot-. Уј. и korbáč, *mustáč (брк), Grōmač (топ.).

-*ај*: *Češnjāj; *Jēdvaj (презимена).

-*ак*. *Туй* а: rač-*ак* (патак) *Vo^{uč}- (през.) bed- čud- *rod- selj- veselj- *Polj- (през.) škrlj- (шешир) *divlj- seinj- („сјеник“) drnj- (дрвљаник) trnj- smetnj- (сметниште) *polovnj- požir- (гркљан) svinš- (свињац) leiv- *tež-. *Туй* β₂: léišnj-*ак*; stolnj-; ceinj-; *kotárs-; *Mosteič- *Duboveič- (презимена). *Туй* β₃: zápeč-*ак* *Zagorš- (през.), preivodnj- (предводник сватова). *Туй* В₁: pāšnj-*ак* zglavnj-, zdeinlj-, ribnj- svitnj- slivnj- *Slivnj- (топ.); hlačnj- *Jarnj-, *Ved- *Pred-, *Lonj-, *Ho^usnj- Ho^uz- (презимена); telēžnj-, *Ho^udinj- *Bo^uhinj- *čmelinj- *mrvlinj- kokošinj-, postružnj-; *Teleč- (топ.) opleč-, *Osonj- (топ.); *SEvinj- (топ.), *Jagulnj- (през.) kuružnj-.

-*ан* (-*аа*): purān, *Smiljān (през.); *Trākoščaņ (през.) *Mēljaņ (през.), *Bedljānčaņ.

-*ар*. *Туй* а : lonč-*ар* *vlad- *Brod- (през.) *Cigl- (през.) dom- svinj- konj- lop- mes- pis- krav- *čreiv- čuv- straž- *logož- (порозна торба); уп. lemār (орман) oltār. *Туй* б₁ (или б'₁): *Stūbičar (през.). *Туй* В₂: *Grāb-*ар* (през.), mlin- sit-, *Kuh- (през.) put- („који путе носи у винограду“); žoh-; polāž- (полазник).

-*аš* — *иши* а: pravd-*аš* *mej- sko^uprij- (тврдица).

-*ејр* — *иши* а: *vod-*ејр* kos- past-; *ofic- *tal- *vincil- *dUpl- *tanj- *pap- kro^ump- *kur- *kvart-.

-ič („-ič“). *Tiū* ab: slēip]č. *Tiū* b: ft]č (птица); kōp-řč (камара) pras-vrat- Vož-; b или ab: *Dōub]č (през.). *Tiū* b₂ (или b'₂): *Bāb-ič, *Brl-; *Vrbān-, *Jaguš- (презимена). *Tiū* b₃ (или b'₃): *Gāšpar-ič, *Kramar-, *Jedvaj-, *Bistrov-, Lukač- (презимена). *Tiū* β₁: tēliči (pl. t.).

-ik (-nik). *Tiū* a: skrb-nik *oglav- dočž-. *Tiū* b₃ (или b'₃): vūgodnik. *Tiū* β₂: trā[v]nik. *Tiū* B₂: škólnik.

-ir — *iūi* a: pastir.

-iš — *iūi* a: plaviš (слаба ракија).

-uh — *iūi* a: lop-uh posmet- pEst- (пастух).

-ur — *iūi* a: meih-ur *Kiš- (през.).

17.14: Основа *i*роширена са два слога. -atel, -itel — *iūi* b₂ или b'₂: - *pri-jätel; *v-uč-itel *hrān- *stvor-. Уп. и суф. -an (под 17.13). За прошинене варијанте појединих суфикса (-injak, -ovlč и сл.) в. примере под 17.13.

17.15: Уп. *štac-ūn (дућан), *CEh- (през.) — тип а; teštā-mēnt, fUnda; Tuliĵ-ān (Италијан). В. и суф. -eir (под 17.13).

17.2: Средњи род (и мушки на -o). 17.21: Са неслоговним *i*роширењем основе (одн. са елиминисаним *ə*). -je (од -ĵje). *Tiū* b₂: vūleiče (пролече); b₃ или b'₃: *Zeljmorje (топ.). *Tiū* α: *[v]lat-jé *hrast-; *Jesen- (топ.). *Tiū* β: brān-je stān-, treišče, list-, *pročt-, *grm- trn-; *zel- *per-, *rožde (: rōzĵā) *grob- grozd- *kol- *snop-, *drv-; kaméin- *zļamein-, rakit-; *Vranojel- (топ.) *vesel- mišljen- trpljen- življen- *Sekol- (топ.) *hojov- (борова шума) *bukov- *Zabukov- (топ.) *Podbukov- (топ.). *Tiū* β₂: *ná-ročce Zagor-je nahize (таван) *hripan- *pitan-, grmljiče trnjiče (: tñje: tñ- trñā), *mučan-, količe grobljiče snopiče rožiče (: rōžde: rōzĵā); *To-póliče (топ.). *Tiū* B: zdrāvlje, *šibljje, vrhn-je zrn- trs-; dol- *Dol- (топ.); šikār-, *imañ- križān-, *Podoreiš- (топ.), mošniče (: mošniča „ма-хуна“); podgor- *Podgor- (топ.). *Tiū* B₂: šļjiviče, zrnjiče (zñje: zñno), v-upunje (надање).

-ko. *Tiū* b: klōpko; b или b': *Brāč-ko *Saj-, *Kuč- *Mur-; *Kolāč-, *Petriš- (презимена). *Tiū* B: *ŠtEfānjko (през.).

-lo: в. примере под 11.02 (тип а) и 13.12 (тип б); уп. и суф. -alo, -ilo (т. 17.23).

-vo — *iūi* a: glēit-vođ (длето), beit- („батво“); уп. -stvo, -ivo.

-stvo. *Tiū* b': ljūdstvo. *Tiū* b'₂: dčinstvo; b'₂ или b₂: *krāljestvo. *Tiū* β: vrāčtvo. *Tiū* B: drūštvo; bogāstvo siromaštvo, pohištvo.

17.22 (основа *i*роширена крајњим слогом): -enje, -ovje — в. под -je.

17.23: Основа *i*роширена другим слогом. -alo — *iūi* b: gib-ālo klec- zrc-bič- mah- čes- drž-. Уп. -lo.

-iše (од -išče). *Tiū* b: *Bob-iše (топ.) *MEI- (топ.) strn- *j-ognj- rep-dvor- hiž-. *Tiū* b₃ (или b'₃): *Korlitiše (топ.).

-ilo — *iūi* b: ceid-ilo tvor-.

-ivo — *iūi* b'₂: *prēd-ivo (или b₂?), mleiz- (прво млеко).

17.3: Основе на -a. 17.31: Са неслоговним *i*роширењем основе (одн. са елиминисаним *ə*). -ba. *Tiū* b: *mōlba (G. pl. mōlb). *Tiū* B: tōčž-ba, žur- služ-.

-da — *iūi* B: prāvda.

-ka. *Tiŭ* b: *rǫčka; *ruška. *Tiŭ* b₂: sǫrǫčka. *Tiŭ* β: pǎl-ka, pil- (чеп на бурету), go^us-, trč- (птица). *Tiŭ* β₂: mládEnka. *Tiŭ* B: vēij-ka (грана), zip-, hruš-; žerjāv- (жеравица).

-lja — *iŭiŭ* B: prē-lja, švei-.

-na — *iŭiŭ* B: v-ŭjna.

-nja — *iŭiŭ* B: črēš-nja; luk- (нем. Lücke).

-va. *Tiŭ* b: tǫkva; уп. *brēska. *Tiŭ* b₂: svēkrva. *Tiŭ* B: bǫkva. Уп. -tva, -itva.

-tva *iŭiŭ* B: klē-tva že-. Уп. -itva (т. 17.33).

17.32: Основа *i*роширена изворно крајким слогом. -oba: *gnjusǫba; *v-ǫtroba. Уп. и spǫdǫba.

-ota — тип B: *topl-ǫta sir-.

17.33: Основа *i*роширена изворно другим слогом. -ača. *Tiŭ* b: gnjāča (жаруга); *divj-āča ilov- kUkUv- (кукавица). *Tiŭ* b₂: rǫbāča (кошуља).

-ara — *iŭiŭ* b: košāra.

-aŋja — *iŭiŭ* b: kopānja.

-ica. *Tiŭ* b: klāca žlica kmica (тама) ftica; *žrečb-īca *Trd- (през.) tel-stol- žgaŋ- pšen- deiven- seīn- *pīln- (пивница, уп. pǫlo) kEgn- (дрв. здела) zorn- pesn- prsn- (даска на стропу) *Prašnice (топ.) *ČrEtn- (топ.) *Podbrežnice (топ.) veidr- pastir- gor- (виноград) klEbas- prasles- (лисица) deš- (дашчица) koš- (коштица) *Prav- (през.) živ- (шумица) *[v]dov- *borv- (боровица). *Tiŭ* b₂: pǎl-ica las-, maŋ-, presl-, šib- vil-, grl- trl-, kup- (чаша); pol- *podn- ošv- (руб на кошуљи). *Tiŭ* b₃: jēšcer-ica (гуштер) vever-; coprn- (вештаца); *Rakoš-, *Šinkov- (топоними). *Tiŭ* β₂: v-ūsŋ-ica; gnjojn-; vuzēiml- (ускрпњи колач). *Tiŭ* β₃: *vǎpǫln-ica zavorn-, go^useīn-; vupEsn- (дечја дуга кошуља). *Tiŭ* B₂: skrājŋ-ica (крајња даска на кревету) zadnj-, kusn- (штенара); grebl-; *Purg- (топ.); gibāŋ-, *Štekov- (топ.).

-ika — *iŭiŭ* b: *Šarjka *Pustike (топоними).

-ina (прид. именице) — *iŭiŭ* a: slab-īnǫ glib- (дубина) vroč- sred-svoj- tEpl- močŋ- ro^ubEn- črn- prazn- star- no^utr- vis- stareiš- tuht- (мемла) živ- tež- do^už-. Уп. mašīnā.

-ina (augm. i sl.), -inja. *Tiŭ* b: *led-īna *Ceiline (топ.) *ko^up- *deset-blaz-, *zid-īnja *lup- *luš- (љуска) škrobo^ut-. *Tiŭ* b₂: *trāt-īnja, *leit-, *ist-; rodb-. *Tiŭ* b₃; *pǎmoč-ina (паучина) *mahov-. *Tiŭ* B₂: go-vēd-īna telet-.

-iša: *Jurjša (през.).

-itva — *iŭiŭ* B: žen-ītva kos-. Уп. -tva (т. 17.31).

-ulja *Zbǫdulja (през.).

17.34: Уп. štar-īja (крчма); štācija (станица).

17.4: Основе на *i*-i роширене изворно крајким слогом. -el — *iŭiŭ* ab: pogīb-ǫl zib- ko^up-.

-ost. *Tiŭ* ab: jāk-ǫst lein- kreip-. *Tiŭ* b₂: mlād-ost rad- žal- star-, sveikl-, mil-.

2. ПРИДЕВИ (партиципе в. код глагола). 21: Оксидионе (*iŭiŭ* a: trūdēŋ—trūdŋi) — дуге: *nagei! („nāgli“, прил. nāglǫ), mo^udeŋ (прил. mǫ^udrǫ), trud-ēŋ...

(trúdna -o); уп. и dǎn -a -o, prodǎn -ǎnǎ ānǎ; *крайке* — уп.: *širǒk vísǒk (: visǒki) *gǒtǒv.

22: *Хейеројоне* (šiiu a^b: mlád—mládi). **22.01:** *Једносложне* — *дуге*: mlad drag (прил. drágo) jak (прил. jáko), *slǎn (slǎna -o), *svet? („svéti“), bleid beil *lein *leip? („léipemU“) [*leiv] (léivi, прил. léivo), *gnjil kriv *fin? („fíni“), vrouč skoup žoʉt goʉst *toʉst, *grd? („gfdi“, прил. gfdo) tvrd črn, hud (прил. húdo) suh; *крайке*: [*desǎn] (désni, прил. désno), gol nov.

22.02: *Вишесложне*: *jednǎk? (прил. jednǎko); vesel zelen (али: „boʉ [v]sě zelěnd“ — све he озеленети) črljen, čeměran.

23: *Мешовије*. **23.1:** *Тий* ab — *дуге*: těsǎn (těsni), v-ovz-ǎk . . . , tuhtǎn (влажан); *крайке*: tǎpǎl lehǎk vedǎr, teinǎk, drobǎn *rodǎn dobǎr mokǎr ostǎr; уп. и vísǒk: visǒki и сл. (под 21).

23.2: *Тий* a^b_{2/1}: lǎgodǎn (-ǒdni), pǎmetǎn.

24: *Баријоне*. **24.1** *Тий* b (slǎb—slǎbi). **24.11** *Једносложне основе*: slab *rad *v[sǎk] („sǎki“) star zdrav *prav? (прил. prǎv), mǎl [*sǎm] (прил. sǎmo), mil sit čist, doʉg *Dǒugi (през.) роʉn, *brz? (прил. bǎzo), *tuj? („tǒji“); [*mnog] („fnǒgi“, прил. mnǒgo); *иширене са а*: nǎzǎk hitǎr mǎzǎl, čud-ǎn . . .

24.12: *Вишесложне*: bǒgǎt (bǒgǎti) kosmat gizdav kržljav, srdit lažljiv; debel; spodǒbǎn; уп. и strič-ǎv.

24.2: *Тий* b_{2/1}: bǎdast (-ǎsti) *mesnat? („mesnǎti“), peig-av . . . ; plosnat.

24.3: *Тий* b'₂ (и *дефективне* — *само неodr. вид*): hrǎp-av (-i) . . . ; šEkast (шарен, пегав), čreišnj-ov . . . , *velik? („vǎlika“), srebrǎn.

25: *Секундарни ишиови* (*иридеви са оба вида или само неodr.*). **25.1:** β-*ишиови*: sestrín; gǒʉskin; lǎstovičín.

25.2 В-*ишиови*: dóʉžǎn (-žni); *možǎn? („možǎni“), zemlj-en . . . ; krǎv-in . . . ; kožnat; mǎterín.

26: *Дефективни ишиови* — *само odr.* **26.1:** Ур. godovnb.

26.2: b'-*ишиови*: lěitošnji, *Strmečki, *Hrupački (презимена); vuleični (пролећни) vunjEšnji (вањстај), *GrobEnski (през.); *Veljǎvǎčki/-éički, (през.); *Vočǎkǒvǎčki (éički, през.).

26.3: β-*ишиови*: lánj-ski . . . , tretitreci, božji, sel-ski . . . ; četfti, doma-č . . . , daleič-mi . . . , sakojački (-ski . . .); gladovni, jesenjski; (уп. léivi, désni; vároški.

26.4: В-*ишиови* žǎb-ji . . . , zadnji (-mi, -nji . . .), bap-ski . . . ; nočni (-mi, -nji . . .); lesič-ji . . . , jezični, *Zagraj-ski . . . ; pokojni, gospodski; *Bǒkov-ski . . .

27: *Преглед ирема суфиксима*. **27.1:** *Са несловним иширењем основе (нејосиј. а)*. -ǎk. *Тий* ab: glǎd-ǎk slad- *Slátki (през.) krat-, grǎn- (горак), meh-, reid- kreip-, žoʉh- voʉz-; leh-, tein-. *Тий* b: nǎzǎk.

-ǎn (-ǎin). *Тий* a: kvǎr-žin, žej-, *vreid-, trud-; čalar- kUraž-, betež- (болестан). *Тий* a^b: čeměran. *Тий* ab: těs-ǎn, tuht- (влажан); *jed-, drob- *rod-. *Тий* ab_{2/1}: lǎgod-en (-ǒdni), pǎmet-. *Тий* b: lǎč-en mar- (марљив) *glas-? („glǎšno“), sreč-, veir-, mir-!, čud-; siromǎš-ǎn, pravič-,

- nedElouž- (неспретан), nečetuḡ-; spodob-. *Туй* b₂: srěbrn. *Туй* B: dōužn. *Неидентификовани ишилови*: *srāmni *masni, *gnjusni; *prāvedn. *Уй*. -ji, -ni (-nji), -ski *иод* 27.4.
- 27.2: *Основа ироширена крајким слогом*. -en. *Туй* a^b: zel-ēn, črlj-. *Туй* B: zemlj-ēn, dreiv-, drv-. *Неидентификовани иши*: *so^unč-ēni, *platn-, *cirkv-. *Уй*. и *иасиони иарийици*.
-ov (-ev). *Туй* b' (само неодр.): stričēv. *Туй* b₂ (двовядски и само неодр.): hrāst-ov, drein-, črešnj- breiz-, buk-; ocev.
- 27.3: *Основа ироширена изворно дугим слогом*. -at. *Туй* b: bōg-āt kosm-. *Туй* b_{2/1}: plōsn-at (-āti) *mesn-? („mesnāti“). *Туй* B₂: kōžnat.
-ast. *Туй* b_{2/1}: bēdast-(-āsti). *Туй* b₂: šēkast (шарен, пераг).
-av. *Туй* b: glzd-āv, kržlj-. *Туй* b_{2/1}: zvēid-av (-āvi) peig-, mrš-. *Туй* b₂: hrāp-av krast-, šep-, ging-, čouklj-, prnj-, puklj-.
-an *možāni; *уй*. и *иас*. *иарийици*.
-in. β-*ишилови*: sestrin; gōuskin; lāstovičin. B-*ишилови*: krāv-in, muh-, oč-; nevēist-; māterin.
-it — *иши* b: srdjt.
-iv — *иши* b: lāžljiv.
- 27.4: *Суфикси засведочени само у одр. виду*. -či. *иши* β: domā-či, smrde-, preimogo^u- (имућан); *уй*. и *глаголски адверб*.
-ji. *Туй* β: tréti/-či, božji. *Туй* B: māči vraži žab-ji krav-, div-, človēiči, lesičji; *уп*. и *јаči*, življi.
-ni, -nji. *Туй* b₂: lēitošnji; vuleični (пролећни) vunješnji (вањски). *Туй* β: dalēič-ni; sveteič-, gladov-; *уп*. dēsni. *Туй* B: zādnji, preidnji leitni *Breizni (през.), hižni, vrtni; gnešnji (данашњи), počni dolnji gornji; jezični; pokojni. *Уй*. godovno.
-ski. *Туй* b₂: *Stfmečki, *Hrupački; *Grobenski; *Veljāvōčki (/ēički); *Vočkovōčki (/ēički) (презимена). β-*ишилови*: lānj-ski stranj-, zim- vin- svinj-; sel- žen-, konj-, vunj- zvunj- (најмљени радник); sakojački *OsE-njački *Trstenjački *Breizovnjački (презимена) hrvat-, *Klačin- *Dra- vin- (презимена); jesenj-; vároški *Varoški (през.). B-*ишилови*: bāp-ski, *Smreički (през.); *Zagrāj- (през.), bedljan-, *Podseički *Podoreički *Vōuk-Orēiški, *KorEnički *Podbrežnički *Ostrički *Ledin- *Vo^ugrin- *Repiški (презимена); gospod- *Vrhov- (през.); *Vōukov- *Bukov- (презимена).
3. ГЛАГОЛИ. 31. Консонантске основе. 31.1: Оксийоне (*иши* a). 31.11: *Дуге*: klāsti (klādēm) rasti, zapreči priseči tresti zepsti, vleiči streiči (вребати), točiči dočpsti, skupsti; grēpsti (!).
- 31.12: *Крајике (и краћене)*: pēči (pēčēm) reči teči blesti (бунцати) plesti nesti gnjesti tepsti, cveisti, bosti; mēsti (= мести) smesti ae (смести се) presti, jeisti (само инф. основа).
- 31.2 (*иши* a^β одн. β): mōči (mōrem); dōjti (dōjdem); *уп*. и *dēisti* (/deiti) —deinem.
- 31.3: *Мешовије (иши* ab): pāsti (pāsēm), sēiči, grīsti/preigrīsti.
- 31.4: *Барийоне (иши* b): opāsti (sēdem) krasti, leči sresti sestī, povreiči (отелити).

- 32.** Једносложне вокалске основе. **32.1:** *Тий* а-а^b (некадашње конс. основе): роџџи пријети кети напети зети (zĕmem), дреџи (dĕrĕm) вмреџи запреџи треџи (/tpti) (tĕrem) престреџи зреџи (žĕrĕm).
- 32.2:** *Тий* *а^b (хеџероџионе џримарне): даџи (dám) браџи (bĕrĕm) праџи (pĕrĕm) зваџи (zôvĕm), плјеџи јеџм (през. основа), лиџи (lĭjĕm) клиџи пиџи виџи; згаџи (хибридно, и по типу b).
- 32.3:** *Тий* b (бариџионе): клџи, гнаџи знаџи, зети, деџи млеџи тлеџи (тињаџи) злеџи (мрзети) смеџи доспеџи греџи преџи се вреџи зреџи (сазревати) џтеџи, биџи вмиџи скрџи џиџи; обуџи џуџи дуџи; уп. и вудрџи.
- 33:** Вишесложне вокалске основе. **33.1:** Оксџионе (*џий* а). **33.11:** *Дуге*: беџ-џи (беџ-џи) скеџ- (стењаџи) клеџ- brenџ- zvenџ- reџ-, беџ (!), криџ- (мирисати), мо^u-џ, cvrџ-; fál-џиџи (fal-џи — недостајати), џам- sraџ- se, gled- џер- (чучати), беџ- se osleџ- žmeџ- seџ- (седети), zim- (зепсти) kip- hir- (не напредовати) živ-, џо^ub- sko^up- (шкртарити) жо^u- то^ust-, skrb- s[v]rb- smrd- grm- ĉrn- se, hud- hljud- (духати) šum- hrup- (режати на кога) cur- žmur- hrust-; modr- se.
- 33.12:** *Краџџе* (и краџџене): леџ-џи (lež-џи); дрџ-; жел-џиџи—жел-џи (/želejĕm) velim (деф.) let-, bol- gor-; seџ-d- meџd- (meџdĕjĕm), trp- vrt-; zelen- .
- 33.2:** *Неџраве* оксџионе — *џий* *а^b (краџџе и краџџене): споме-нџи (spomĕ-nĕm), ми- svi-, zgr- „итд.“; ор-џи (ōrj-џи); lEj- („лијевати“), смеџ- se; k-оџиџи (k-џĕm) sn-; *so^umlj-џи (?); боџи се боџи se; vedr-џи (vedr-џи), drob- vgod- rod- zvon- top- kos- pot- se (знојити се) gost- lov- groz- se; oblač- se kad- hlad- grad- sad- taj- kal- gas- plat- jav- vraz- (озледити), pret- svet-, deџ- ceџ- *zameџ- osleџ- zǝgreџ-, *fĉin- mir- kriv-, smo^ud- vo^ud- (сушити месо) zado^už- se, vrš-, gub- v-uĉ- bud- dur- duš- gluš- suš- tuš- pust-; vesel- ĉemer-, sraџot- žalost- oprost- .
- 33.3** *Прелазни џий* (*а^b-а^β): ослобод-џи (oslobōd-џи, oslobōdil) stvor- blago- slov- razlož- .
- 33.4:** *Секундарне хеџероџионе* (*џий* а^β). **33.41:** *Дуге*: маџ-нџи/маџ-ноџи (máh-nĕm), seg- -teg- nabrek- sek- (усекнути), šip- („шинути“), vmo^uk-, prh- frk- srk- [v]skrs-, bluh- (бућнути) posluh- puh- smuk-; помџ-џи (pomāž-џи) mah- shaj- kokodak- javk- (јаукати) mrnjavk- drap- dav- -kaz-, jem- okret- vez-, dreџm- zakleџ- (закључавати), gib- zib- smic- se (клизати се) zid- kih- njih- žmik- kukurik- ftik- (утицаџи) blisk- hrip- šip- (штџпати) pis- rit- poziv- liz-, ko^up-, frk- hrk- šmrk- srk- hrst-, buk- se huk- muk- smuk- se suk-; коџ-џи (kořac-џи) plaĉ- zabad- [v]lad- opad- strad- vzgaj- napaj- kal- valj- zabavlj- javlj- pozdravlj- spravlj- zakap- (закопавати) par- šar- dogovar- donaš- zdihav- crkav- kreprav- pokorav- skušav- smrzav- približav- zadržav-, nagaџj-, zjeџd- poveџd- streџlj- meџnj- ceџp- zakleџ- (закључавати) meџ- leџ- deџv- leџv- popeџv- reџv- („ривати“) zeџv-, zabij- napij- navij- pisk- promišlj- spomin- se zaĉinj- zaklinj- šip- (штџпати) zapir- (затварати) pit- роџiv- vmiv- pokriv- šiv- preživ- križ-, hrd- (глодати), fuĉk- zamus- (запљати) puš- (пуштати) obuv- ozuv- (изувати); *hlapeџи—hlápim (!); vāb-џи (vāb-џи) zab- (заборавити) jaĉ- se vlač- paĉ- (спречавати) mraĉ- vraĉ- fal- šal-

se nagl- blazn- lap- gospodar- par- klatar- se kvar- krvar- praš- mlat- dav- plav- gnjav- trav- snaž- draž-, maṃ- sraṃ- se kaṃ- braṃ- hraṃ- red- (мести месло) paṃet- (памтити), treib- *ožreib- se gnei'zd- beil- kreip- meis- kreis- sveit- (светлити), dič- pil- cvil- šir- mit- pre'križ-, sno'ḃ- ro'ḃ- trou'ḃ- lo'č- blo'ḃ- so'ḃ- kro'ḃ- to'ḃ- zasto'ḃ- mo'ḃ- po'ḃ- (упућивати), krč- srd- t[v]rd- mrs- trž- (продавати), trud- se dul- (дуљити) gul- tul- žulj- bun- kup- lup- kur- (ложити) *gnjuš- služ- .

33.42: *Крајике*: zaklē-nouti (zaklē-nem) kre- tre- gei- (ганути), obr- vr-; deiḥ- vseih- meik- vteik-; уп. nāgnouti—nāgnem; lag-đti (lāž-em), čes- tes- blebet- žuget- kreket- zveket- met-, isk-, zob- glod- lok- kos- cvokot- klopot- kropot-, drht-; уп. poslāti—pōšljem; -ovđti („-uvati“, „-ovvati“) — -ūjem: št-, glad- rad- žal- stan- car- dar- var- (чувати), zlamEn- skEzn- (болети), veik- veir- (vėrvati—vėrjem), bič- božič- razlik- smil- zim-, trg-, kum- kup-; blj-uvđti (blj-ūjem) plj-; valj-đti (vālj-am), cEc- (сисати) pEh- (дирати) sEv- (гирати), sɔnj- (сањати), gizd- se, bogm- se kop-, ko'lt- (бућкати), brblj- frflj- mrmlj-, čuv-; уп. razmđiti—rāzmet; sel-iti se (sēl-im se) žen- klep- (ћушнути), kolč- skoč- moč- toč- hod- vod- doj- gnjoj- poj- broj- mol- sol- gon- govor- oštr- nos- pros- post- voz- .

33.5: *Барийоне* (шii b): vē-nouti (pljū-nouti)—vē-nem, pori- zi-, klju- plju- su-; kap-, vlek- se (уплашити се) mek- povez- (покрити), dig- stig- tih- pik- pis- stis- po'k-, prh- crk-, pljus-; zalāg-ati (zalāž-em) laj- traj- namak- otak- kap- maz-, step- se (скитати) obet-, greij- seij- vej- reiz-, prigib- dih- mik- (гребенати куделу) potik- (спочитовати) sip- bris- hit- duk- (скакати); vrāč-ati (vrāč-am) čak- barat-, lec- (плашити) zagled- sez-, deil-, brig- se kaštig- švig- zij- kim- napinj- zbir- spir- zvir- (извирати), ho'z- (дрмати), trg- krp- vrt-, muc- puc- štuc- kuh- njuh- vuh- (њушити) pljus- cuk- štuk-; vjd-eiti (vid-im), veid- (знати); slāb-iti (slāb-im) grab- klač- se („тлачити се“ = патити се) pašč- se (паштити се) glad- vad- svad- se ščar- par- praš- straš- trat- -prav- ostav- gaz- paz-, fkaṃ- (преварити) raṃ- paṃt-, pe'ṃ meir-, lesič- sil- misl- hit- čist- *ništ-, mo'č- po'ḃn-, *sk[v]rč- prt-, kuč- (куцати) čud- se nud- ruš- *pust- pluž- .

33.6: *Осиали шийови*. **33.61:** b'-šii'ovii: pās-ati—pāš-em (бити по мери); štlm-ati se (štlm-am se, „поносити се“) tir-, nuc- (требати) truc- (ну- дити) dur-; j-ūžin- .

33.62: В-šii'ovii: hāb-ati se (hāb-am se) farb- pravd- se mal- traj- mar- star- se var- šatr- (чарати) kart- se plav- (пливати) žnjav- (гњати), taṃc-, večerj- lekš- tent-, keif- čeiḥ- (чихати перје), rib- rig- rodivj- cifr- tiš- rint-, koljb- (шишати) prob- rond- (бућати) šnof- (њушити) škol- pomlj- (памтити) mor- špot- (псовати) košt- (пробати јело), fund- (упропастити) v-up- se (надати се) punt- (бунити) sput- (свезати); obēđivati—obēđujem.

33.63: *Тии* β₂: nádeijati se—nádeijem se.

Мишар Пешикан

6. — IRMGARD MAHNKEN: *Zur Frage der Dialekteigentümlichkeiten des serbokroatischen in Dubrovnik im XIV. Jahrhundert* (Opera Slavica IV) и други новији радови о супстрату дубровачког говора.

О дубровачком говору, управо о говору најстаријих словенских житеља у овом граду, доста се написало — написало се знатно више него и о једном другом говору или говору неког другог мјеста. А постоје и оправдани разлози за тако плодну дискусију о дубровачком говорном супстрату. Дубровник је кроз цијели средњи вијек зрачио својом културом, огромна је његова улога у нашој књижевности и зато је сасвим разумљиво што се наша наука труди да утврди како се говорило у том славизираном Рагузијуму. Некада је ово питање било проткано и националним моментима, данас, међутим, они који приступају овоме питању приступају му као научном проблему, без бојазни да ће бити погрешно схваћени.

Мишљења о дубровачком говорном супстрату доста су подијелена. А цијела распра о овом питању, како рече Решетар, почела је Кукуљевићевом тврдњом да је Ш. Менчетић, као и сви његови савременици у Дубровнику и Далмацији „писао ... чистим нарјечјем *чакавским*“¹. Мада је Кукуљевић доцније кориговао своје мишљење, јер каже да су у својим пјесмама „стари Дубровчани увијек слиједили језик пјесника далматинских“,² његово раније мишљење дало је повода да питање о поријеклу најстаријег дубровачког словенског говора избије у први план наше историјске дијалектологије. Једни научници су нагињали ка првобитном Кукуљевићеву мишљењу и сматрали су да је супстрат дубровачког говора био дјелимично и чакавски — било да су у питању дубровачка властела (Јагић, Ившић), образовани слојеви Дубровника (А. Вајан), рибари и поморци (Белић), радници и занатлије (Барић), а има мишљења и да је цио говор био „нека врста чакавско-икавског говора“ (Скоп).³

Против било каквог чакавског супстрата — везаног за цио говор или, пак, за поједине његове представнике — одлучно је био један од највреднијих проучавалаца овога питања, иначе рођени Дубров-

¹ Милан Решетар: Најстарији дубровачки говор, Глас САН, ССИ Београд 1951, стр. 4, као и Најстарија дубровачка проза, Посебна издања САН, књига СХСII.

² *op. cit.* 4.

³ В. Облак сматра да је то био прелазни говор са претежно штокавским говорним особинама, Archiv für sl. Philologie, XVI, 447.

чанин, Милан Решетар. Од његова рада: Die „Čakavština“ und deren einstige und jetzige Grenzen¹ објављеног у Јагићевој архиви 1891, у коме се на више мјеста истиче да је супстрат дубровачког говора, тј. супстрат онога свакодневног комуникативног средства старог Дубровника, био штокавски, а да су пјесници у своје стихове уносили и понешто из других говора, из другог дијалекта — чакавског, којим се никако у свакодневном животу нису служили — па до последњег његова рада у коме се говори о овом проблему (Најстарији дубровачки говор) Решетар је заступао тезу о штокавском супстрату дубровачког говора. У последњем овдје наведеном раду, управо у последњим редовима те студије, Решетар каже да и тада тврди као што је тврдио прије 50 година, „да се у Дубровнику није никада говорило, ни у њему цијелом ни у једном његову дијелу, далматинским чакавским говором него увијек само херцеговачким штокавско-јекавским“. Али ово Решетарево мишљење није прихваћено као једина могућност. И послије свих Решетаревих настојања да докаже исправност своје тезе о искључиво херцеговачком супстрату дубровачког говора, то је питање и даље остало на дневном реду и о њему се још увијек пише. Мишљења су различита, понекад и опречна.

У новијим радовима наших језичких стручњака преовлађује мишљење да је најстарији дубровачки говор знао и за понеку особину која није била штокавска, која је ту допрла из чакавских говора. Тако проф. М. Храсте каже да су дубровачки писци, као и сви далматински писци тога времена, „писали углавном народним говором свога краја“, што значи да су и њихови чакавизми били говорна особина ондашњег Дубровника, а ти нештокавски говорни елементи доцније су нестали под све јачим утицајем говора дубровачког залеђа (Zbornik Marka Marulića, Zagreb 1950, 250).

Проф. М. Стевановић у својој граматици (Нолит, Београд, 1957) каже да „дубровачки говор, по битним својим особинама, свакако иде у млађе новоштокавске говоре јекавског изговора“ (стр. 10), али уз то да зна и за понеку нештокавску особину — у гласовима и облицима — које су овамо унесене са чаковског тла. Дакле, и проф. Стевановић не прихвата искључиво штокавску основу дубровачког говора; на формирање дубровачког говора имао је извјесног утицаја и чакавски дијалекат.

Проф. П. Ивић, опет, сматра да су за физиономију дубровачког говора пресудну улогу имали „говори на земљишту Дубровачке ре-

¹ Archiv für slavische Philologie, XIII.

² Најстарији дубровачки говор, 45.

публике“ гдје је било и чакаваца, а ти су говори „уз несумњиву источно-херцеговачку основицу садржали и извесна обележја секундарног значаја заједничка са чакавским икавским дијалектом Далмације“ (Дијалектологија српскохрв. језика, Нови Сад 1956, 143). Новије особине дубровачког говора које подсећају на чакавштину, никако не иду у прилог тези о чакавском супстрату дубровачког говора јер је ријеч о „накнадно развијеним цртама“ (ор. cit. 144).

Не тако давно појавила се и цијела студија у којој се покушава доказати управо чакавски говорни супстрат у Дубровнику. То је студија младог холандског слависте С. Н. van den Berk-а коју је под насловом: *У а-t-il un substrat čakavien dans le dialecte de Dubrovnik* — објавио 1957. године, а коју је у нашем часопису приказао проф. М. Московљевић (ЈФ XXV, 416—422).

Ван ден Берково мишљење о дубровачком супстрату није наишло на добар пријем.⁶ Проф. Московљевић, иако пун хвале о овоме раду, не прихвата ауторово гледиште о чакавском супстрату дубровачког говора. М. Московљевић мисли да се специфичности најстаријег дубровачког говора могу објаснити и тако што се у њима огледа „остатак једног заједничког чакавско-штокавског дијалекта, који се говорио још пре доласка наших предака на Балкан“ (ор. cit. 422). Проф. Московљевић на истом мјесту каже да је, по његовом мишљењу „најстарији рефлекс јата у нашем језику био ... самогласник *e*“ који се „дуго времена чувао и у Дубровнику“ а доцније се „место *e* добило у Херцеговини *и*, које се почело уносити и у Дубровник, као што се види код првих песника“, а ијекавизам се развио најкасније „преко дифтонга, и продрó у дубровачки говор“ (ор. cit. 422). Морам признати да ми нису неке ствари овдје потпуно јасне. Није ми, наиме, јасно како се у херцеговачком говору појавило *-је* и *-ије* ако је том рефлексу јата на том подручју претходила супституција тога вокала вокалом *-и* („доцније се место *e* (као најстаријег рефлекса *љ*, А. П.) добило у Херцеговини *и*“) В. Облак је много обазривији када објашњава ластовски ијекавизам, којему је, у извјесним позицијама, могло претходити *и* мјесто *љ*. Исп. код Облака: *Wir würden dadurch für den Dialect von Lastovo, wenigstens für kurze Silben, für eine ältere Periode die i-Aussprache oder eine derselben sehr nahe kommende des љ gewinnen, aus der sich zuerst in langen Silben des heutige je entwickelt hätte, wobei ich annehme, dass das je nur um einen Schritt weiter vom ursprünglichen Reflex des љ absteht als das i, d. h. ich glaube nicht,*

⁶ Мало више наклоности ка овој Ван ден Берковој тези о дубровачком супстрату налазимо код Рафе Богишића (Filologija, 3 стр. 291-294).

dass dem heutigen *je, ie* für ein reines oder vollkommen ausgeprägtes *i* vorausging (Archiv für sl. Philologie, XVI, 433). То је прво. Друго. Мишљење проф. Московљевић о могућности огледања неких заједничких чакавско-штокавских особина у дубровачком говору, особина које су наслијеђене из предбалканске епохе, а које су се „најбоље сачувале у Приморју, јер је оно било под талијанском влашћу, одвојено од остале наше земље“ (ор. cit. 422) не слаже се са оним што ми знамо о развитуку и међусобним односима између наших дијалеката, а ево због чега:

1. Проф. Белић каже да су у предбалканској епоси, а једно вријеме и на Балкану, чакавски и кајкавски дијалекат чинили ужу заједницу, а да тек од IX вијека долази до ближњих односа између чакавског и штокавског дијалекта (исп.: „од IX све до краја XIV... можемо назвати временом приближавања и равномерног развијања њихових (тј. чакавског и штокавског дијалекта, А.П.) језичких црта“ (Периодизација српскохрватског језика, ЈФ XXIII, 7).

2. Приликом насељавања Балканског полуострва наши преци нису одмах населили и Дубровник. Дубровник је још једно вријеме остао као романско насеље, а тек од XI вијека, као посљедица слабљења бизантијске власти, долази до славенизације града; нарочито је јак процес славенизације у XII и XIII вијеку (в. Enciklopedija Jugoslavije, књ. 3, стр. 129), а потпуну славенизацију имамо тек у XV вијеку. Тај период, период од XII до XV вијека, како каже проф. Белић, представља „један од централних периода у развитуку нашега језика“, а особине које су се појавиле у том периоду на знају за границе између штокавског и чакавског дијалекта „већ их обухватају подједнако“ (Периодизација, стр. 8).

3. Већина особина које карактеришу дубровачки говор и одвајају га од херцеговачких говора његова залеђа, развиле су се ту, на нашем данашњем језичком подручју и нема разлога да њихово поријекло тражимо у предбалканској заједници (в. М. Храсте, Зборник М. Марулића, Загреб 1950, 251—256).

4. Не разумијем ни посљедњу реченицу из овога приказа проф. Московљевића гдје се каже да су се икавци „пред турском најездом . . . помицали све више на запад и преплавили чакавску Далмацију и острва, а на њихово место дошли су јекавци“ (ор. cit. 422). Није ми јасно одакле су ти икавци долазили (ваљда из Херцеговине која је, према проф. Московљевићу, доста рано добила *и < љ*). Помисао о првобитном икавском говору у данашњој јекавској Херцеговини нема основа; али ако и допустимо да је ту био примарни икавизам, онда нам није јасно

одакле су дошли ти јекавци који су се населили у напуштене области некадашњег икавског говорног подручја. Проф. Белић каже да се „икавизам . . . појавио око краја XIII в. . . у северној половини босанских говора“ и по његовом мишљењу, појавио се „прво између Босне и Врбаса“ одакле се почео „енергично ширити у свим правцима“, а икавски рефлекс $\dot{\text{z}}$ у тим крајевима старији је од дифтоншког je које се зачело „на југоистоку босанско-херцеговачке територије“ (Периодизација, 8).

Још одлучније је против Ван ден Беркова мишљења о чакавском супстрату дубровачког говора И. Брабец. У приказу Ван ден Беркове студије који је под насловом: *Die Mundart von Dubrovnik* објављен у часопису *Die Welt der Slaven* (V, 1, 1960) Брабец озбиљно замјера холандском слависти што није водио довољно рачуна, као и неки прије њега, о хронолошко-историјским фактима; што је поновио раније учињене методолошке грешке: говорне одлике једнога дијалекта, једне епохе не могу се поредити са говорним специфичностима другога дијалекта, али сасвим друге епохе — а тако је поступио и Ван ден Берк. И, природно, на основу погрешно постављених премиса добио је погрешан закључак. Зато Брабец, и са правом, указује на Облакове ријечи које је овај истакнути слависта у XVI књизи Јагићева архива упутио онима који се баве проучавањем поријекла најстаријег дубровачког говора: *Bei einer Classification sind immer gleichzeitige Sprach-perioden einander gegenüber zu stellen*“ (стр. 449). Тако се због неких особина које нису данас источно херцеговачке ($\text{c} > \dot{\text{h}}$, $\dot{\text{a}} > \text{a}^\circ$, $\text{b} > \text{j}$, чување фонеме x , $\text{ik} > \text{sk}$, покујство, нојца, пој; икавизми, хиперјекавизми, неке морфолошке специфичности, посебан вид четвороакценатске системе) стари дубровачки говор проглашавао чакавским, а ти дубровачки „чкавизми“ према Брабецу, могли су овамо доћи и из говора источнобосанског типа, који се спуштао до дубровачких граница. На неке од тих особина наилазимо још и данас у говорима источне Босне. Од особина које су и данас заједничке овим говорима (источнобосанском и дубровачком) Брабец указује на акценат, неке икавизме и ње према херцеговачком *не* (*неко*).

Као што видимо, ово је ново мишљење о дубровачком супстрату — то је штокавски говор на чије је формирање могао утицати и источнобосански говор. Ево шта Брабец каже у закључку: *Manche der sogenannten čakavischen Elemente der älteren Sprache in Dubrovnik sollte man nicht nur im Dalmatien, sondern auch im Bosna-Tal suchen, welches mit Dalmatien durch verschiedene Isoglossen enger verbunden ist . . .*, а тај источнобосански говорни тип заузимао је и дио Херцеговине:

Hum, vielleicht auch Teile von Travunia (Trebinje) mussten sprachlich zu Ostbosnien gehören . . . Hum war gleichsam eine Brücke zwischen Bosnien und Dubrovnik (стр. 59). На овакав закључак Брабеца су навеле неке фонетске и морфолошке подударности које постоје између дубровачког и источnobосанског јекавског говора, али ми не изгледа да је ту сасвим у праву.

Од особина источnobосанског говора Брабец наводи ове: посједује неке сталне икавизме, зна се за уопштавање наставака меких основа у замјеничко-придјевској промјени, уопштава вокал *и* у инфинитиву и радном глаголском придјеву глагола типа *вољейи*, *лејџейи*, зна за хиперјеквизме; има: *њeko*, *њейко*; *јейџерица*, *јейџеро*; *греб*, *гребље*; непознаје херцеговачка јотовања; посједује специфичну акцентуацију; зна и за *шћ*; има неизвршено јотовање у примјерима типа *суђе*, *рођак* (стр. 47—50). Одмах треба истаћи да за неке од наведених особина знају и говори данашње јекавске Херцеговине (исп. у мојим радовима: *Говор источне Херцеговине*, СДЗБ. XIV и Мјесто централнохерцеговачког говора . . . ЈФ XXV). Зато ми не изгледа довољно убједљива хипотеза о јачем утицају источnobосанског говора на формирање најстаријег нашег говора у Дубровнику. Зашто је Хум морао да буде мост, кад је могао да буде полазна база? Централна Херцеговина и данас зна за многе особине које налазимо и у дубровачком, а и у источnobосанском говору. Оно што није штокавско у низу тих дубровачких говорних специфичности не би требало тражити у неком трећем говору штокавског дијалекта, ако за њих зна чакавско подручје које је свакако имало утицаја на формирање словенског Дубровника (исп. код Облака, *Archiv* . . . XVI, 447—448). Подударност неких изоглоса између дубровачког и источnobосанског не говори много. Ми бисмо могли наћи сличних подударности и између дубровачког и неких говора Црне Горе, па чак и између дубровачког и косовско-ресавских говора. Значи ли то да сада треба тражити на тим подручјима изворе за најстарији дубровачки говор? Свакако не. И овдје, као и иначе у дијалектологији, треба поштовати начело које каже да нема чврстих граница између појединих говорних типова, али постоје границе између ареа појединих изоглоса (исп. код Облака: „Von Dialektgrenzen kann überhaupt nicht gesprochen werden, sondern nur von den Grenzen der einzelnen charakteristischen Erscheinungen“ (*Archiv für sl. Ph.* XVI, 448, као и Решетар: *Најстарији дубровачки говор*, 33).

Ја сам у раду о источнохерцеговачком говору указао на неке разлике које постоје између тога говора и говора Дубровника (стр. 22. под бројем 4 омашком стоји да група „*шк* у дубровачком даје *чк*“, треба обратнo),

а све те разлике дубровачки је развио послје свога коначног формирања и на основу тих разлика не може се спорити његово херцеговачко поријекло. Не треба заборавити да су неке од тих особина биле и особине источнохерцеговачког говора, неке су још и данас својствене централнохерцеговачком говору, а оне су ту аутохтоне.

Иако узгред, Брабец се овдје осврће и на однос између источнобосанског и источнохерцеговачког говора и констатује да су то два говорна типа, што је нама и од раније познато (исп. код мене *Говор источне Херцеговине*, 25—28). Ја бих овдје указао и на чињеницу да ни цијела јекавска Херцеговина није јединствена, и ту постоје изразите разлике између источне, централне и сјеверне Херцеговине (*Говор источне Херцеговине*, 13—17), зато ја и сматрам да не би било прихватљиво ако бисмо то босанско-херцеговачко јекавско подручје назвали „централним дијалектом“ (исп. код Брабеца: *Man müsste das Ostherzegovinische und das jekavische Bosnische unter einem höheren Namen zusammenfassen. Vielleicht würde diesem Dialekt, im Hinblick auf seine Lage und seine weite Verbreitung auf Kosten anderer Sprecharten, die Benennung „zentraler Dialekt zustehen“* (стр. 5). Познато нам је да је и раније било говора о централним или средишњим дијалектима, макар била у питању и друга област штокавског подручја, али тај назив није прихваћен.⁷ Зато ће бити боље ако и даље останемо при називу: *млађи говори (и)јекавског изговора*, а унутар тога подручја можемо издвајати поједине говорне типове, као: *источнобосански, источнохерцеговачки, централнохерцеговачки, говор Босанске крајине, дубровачки говор и сл.*

И још нешто у вези са ауторовим мишљењем о херцеговачком говору. На 60. страни читамо да се у многим крајевима наше земље у прошлости становништво знатно измијенило, што је сасвим тачно. Али нисам сигуран да се то исто може рећи и за Херцеговину лијеве обале Неретве (исп.: „In vielen Gegenden Jugoslaviens haben sich die Bevölkerungsverhältnisse stark verändert. Etwas Ähnliches muss sich auch am linken Ufer der Neretva abgespielt haben. Von Osten her muss die alte Bevölkerung abgedrängt worden sein. Dadurch haben sich die Sprachverhältnisse geändert. Das Jekavische bosnischer Prägung wurde durch das Jekavische herzegovinischer Prägung ersetzt. Dubrovnik, als geschlossene politische Einheit, hat manches vom Alten bewahrt. Vieles hat es von den neuen Nachbarn übernommen“). Ја сам раније имао могућности да изразим своју сумњу у масовнију емиграцију становништва из долине

⁷ Овај назив налазимо код Б. Финке: *Stjepan Ivšić o današnjoj dubrovačkoj akcentuaciji*, *Filologija*, 4, 222 — у значењу: говори са Вук-Даничићевом акцен-туацијом.

ријеке Неретве (ЈФ XXV, 317). Па ако је до тог масовнијег сељења и дошло, није ми јасно одакле су дошли ти нови херцеговачки јекавци који су босански јекавизам замијенили херцеговачким. Бојим се да овдје нису у питању неке хипотезе које треба да оправдају једну теорију. Без сумње је тачно да дубровачки говор зна за многе архаизме којих данас нема у источнохерцеговачком, али је исто тако тачно да таквих особина налазимо и у централнохерцеговачком. Разлози за чување тих архаизама могу бити, а и јесу, различити (исп. Мјесто централнохерцеговачког говора . . . стр. 320—321), али су резултати подударни. Зато бих ја и даље остао при мишљењу проф. Белића који каже: „До краја XV века развитак је дубровачког језика идентичан са херцеговачким; а од тога времена, иако се то не може за њ рећи у потпуности, ипак је он и даље, нарочито до краја XVII века, огледало онога што се дешавало и у херцеговачком дијалекту“ (Око нашег књижевног језика, СКЗ 1951, 203).

Појавио се још један рад у коме се говори о најстаријем дубровачком говору. То је студија познате њемачке слависткиње Irmgard Mahnken чији смо назив ми ставили у наслов овога осврта.

У почетку ове студије И. Манкен се осврће и на Ван ден Беркову тезу о чакавском супстрату дубровачког говора и сматра да је та теза недовољно убједљива и неприхватљива.

Питање најстаријег нашег говора у Дубровнику И. Манкен овдје посматра кроз архивски материјал. То је материјал латинске канцеларије — писани документи на латинском и талијанском језику — који је до сада само дјелимично био употребљаван за ово питање (Решетар), а тај материјал представља драгоцјену допуну ономе што из тог периода постоји на нашем језику.

Аутор сматра да је развитак најстаријег нашег говора у Дубровнику ишао напоредо са концентрацијом словенског становништва у овом граду, а то становништво долазило је из различитих области наше језичке територије, искључујући кајавско подручје, (стр. 48), и сасвим је разумљиво што се хетерогеност састава становништва одражава и у говору.

Што се тиче рефлекса *ѣ* у дубровачком говору те епохе И. М. сматра да се ту не може говорити, као што је то често случај, о томе да ли је ту био примаран икавски или јекавски рефлекс *ѣ*, него се може говорити: *in welcher Weise sich die Aussprache des zunächst noch vorhandenen Phonems (ě) in Dubrovnik entwickelte und zugunsten welches Lautes oder welcher Lautverbindung das (ě) schliesslich als besonderes Phonem aufgegeben wurde* (стр. 52—53). Ми се слажемо да су они први сло-

венски житељи који су дошли у тада још романски Рагузијум могли имати неискристалисан рефлекс старога вокала ʒ (в. стр. 43), али оно што би се могло рећи за те наше претходнике који су дошли у овај град не би се могло рећи и за она масовнија насељавања Дубровника која су се вршила у XIII вијеку. Јача славелизација Дубровника вршена је управо у оно вријеме када се стари вокал јат почео рефлектовати или као монофтонг (и) у босанским говорима, или као дифтонг џе у херцеговачким говорима дубровачког залеђа. (И. Манкен мисли да је и у том периоду ʒ имао вриједност посебне фонеме, стр. 43). Према томе, није погрешно постављено питање ако се тражи одговор на то да ли је првобитни дубровачки говор био икавски или јекавски, јер се мисли на онај период развитка овога града када је он био углавном слави-зиран, кад се у њему говорило нашим језиком — а то је било свакако послје XI и XII вијека.

На основу материјала латинске канцеларије, како каже аутор, лако се долази до закључка да је у 14. в. икавски рефлекс ʒ у односу на рефлексе е и џе у изразитој мањини и да то јасно говори да супстрат дубровачког говора није био икавски. Оно икавизама што у тим актима налазимо, најчешће се могу фонетски објаснити. Међу такве примјере И. М. ставља и оне у којима је ʒ иза р: *ѝри*, *ѝрид*, *ѝрико* (стр. 57), са чим се тешко сложити. Да је ту у питању фонетска појава, као у примјерима гдје смо имали везе *ѝј*, *ѝљ*, *ѝл*, ми бисмо на те икавизме наишли и на јекавском подручју дубровачког залеђа. Такве икавизме, међутим, не налазимо у јекавској Херцеговини. Зато бих ја овдје и даље остао при Решетареву мишљењу да ту може бити у питању и мијешање префикса *ѝрџ* и *ѝри* (Проза 30). Ја исто тако сматрам да је неприхватљиво и тражење паралелизма у развиту *л* и *ѝ > љо* и *џе*. Да је ту у питању тежња ка „симетричности“, она би остала до краја. А, како то и И. Манкен истиче, *љо* се рано свело на у, рефлекс ʒ ишао је својим путем. За развитак вокализма дубровачког говора, као и говора наших острва, а и приобалног појаса, мора се имати у виду и утицај талијанског језика и његове фонетике.

Писани документи латинске канцеларије потврђују Решетарево мишљење о каснијој вокализацији гласа *л* у финалним позицијама у дубровачком говору (потврде за *о < л* срећу се од почетка XV вијека). Решетареву констатацију да најстарији дубровачки говор не зна за супституцију *љ* са *ј* (Проза, 49, 50, 107) не умањује оно неколико примјера из аката латинске канцеларије гдје налазимо управо *ј* мјесто *љ*, јер се ту може огледати и утицај романске фонетике. И. Манкен уз то констатује да ова архивска грађа упућује на закључак да је у другој

половини 14. вијека била завршена промјена *чр* у *цр*, што значи да је и у тој особини дубровачки говор слиједио развојни пут свог штокавског залеђа.

Мада несавршена ортографија чини потешкоће при доношењу тачних судова о томе да ли писана ријеч, нарочито писана ријеч странаца, вјерно одражава говорну ситуацију, и овдје, као и другдје, мора се водити рачуна и о устаљеним писарским шаблонима. И на крају — И. М. нам је у овом раду лијепо показала да и акта латинске канцеларије јасно говоре да је стари дубровачки говор у 14. вијеку слиједио развитак херцеговачких говора. Овоме се никако не противи оно неколико примјера са *j* мјесто *љ*, као ни они са *шћ* мјесто штокавског и херцеговачког *шић*, јер ти примјери не дају слику свакодневног дубровачког говора.

А. Пецо

7. — Српски дијалектолошки Зборник. — Књ. XIV, стр. 412. Београд 1964.

Детаљном проучавању дијалеката српскохрватског језика приступило се почетком овога века вишестрано значајном студијом А. Белића Дијалекти источне и јужне Србије, која је изишла у Београду 1905. г., као књ. I едиције у којој је досад објављено највише монографија о говорима српскохрватског језика и о чијој књ. XIV овде мислимо казати неколико речи. Појава Белићеве књиге представљала је значајан догађај у науци о српскохрватском језику, у првом реду за тачно утврђивање односа међу јужнословенским језицима, за историју српскохрватског језика и посебно за метод проучавања народних говора. Она је, као таква, била и нека врста програма за даљи рад на српскохрватској дијалектологији, одредила је правац проучавања дијалеката нашег језика, кога су се углавном придржавали наши дијалектолози читаво пола века, испитујући и описујући највише говоре старијега типа, тј. говоре чије ће познавање више допринети осветљавању историјског развитка нашег језика и међусобном односу његових дијалеката. И М. Решетар у својој дијалекатској студији *Der štokavische Dialekt* (Wien, 1907), која је прва донела шира знања о говорима највећег дијалекта српскохрватског језика, обратио је посебну пажњу неким архаичнијим говорима (говору села Прчања у Боки Которској и озринићком

црногорском говору). То исто потврђују проучавања чакавских говора од стране двојице поменутих и других познатих испитивача, затим студија Стј. Ившића о посавским говорима (*Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 196. и 197), као и низ даљих дијалектолошких радова који су се појавили у времену између два светска рата. У том смо међувремену добили тек неколика описа и најмлађих штокавских говора (поцерског говора, нпр., говора Пиве и Дробњака итд.). А у најновије време су детаљно већ проучени, или се ради на испитивању и других најновијих новоштокавских говора (Војводине, северозападне Србије, Херцеговине, источне Босне итд.) — наравно, поред и даљег проучавања раније непроучених старијих говора: централне Србије, централне Босне, старе Црне Горе, централне и западне Херцеговине и др. У кв. XIV Српског дијалектолошког зборника објављене су две опширне монографије говора који чине најужу основицу српскохрватског језика.

1. Асим Пец), *Говор источне Херцеговине* (стр. 1—200). — Ова дијалекатска студија од значаја је за нашу науку поред осталог и што је с принципског гледишта отклонила једну доста крупну заблуду, а наиме заблуду да је наш књижевни језик идентичан с народним говорима његове основице. Одавна ни за кога није спорно да је један од тих народних говора и говор чији је опис дат у овој монографији. А по детаљном опису тога говора у њој види се да има више особина које су у њему друкчије него у књижевном језику. Међу тим разликама има, дакако, и оних до којих је дошло у развиту нашег књижевног језика у току више деценија протеклих од времена његова постављања на народну основицу. Друге од њих ми објашњавамо тиме што Вуков језик није, како се све скоро досад тврдило, искључиво херцеговачке народне основе, него исто тако и основе говора ширег Вукова родног краја, тј. Јадра и северозападне Србије. А није, најзад, ни Вукова ијекавштина у целини — мислим све оно што је у Вукову језику као у говорима Херцеговине, и то управо у говорима источне Херцеговине, у свему иста као у народном језику те покрајине. Из свестраног описа који нам је А. Пецо у своме раду дао видмо да, прво, у гласовном систему није могуће било узети за књижевни језик све оно што се у народним говорима налази. Има ту, пре свега, много народских елемената које сам Вук ни на самом почетку није пренео, нити је могао пренети у свој књижевни језик, а има и таквих тих особина што их је он у прво време узео из народног језика, па их после одбацио : *ји*, нпр., као облик ген. мн. личне заменице 3. лица место *их*; није Вук, осим у изузетним случајевима код неких глагола, узео као књижевну особину ни јотовање

посебне врсте до кога је долази. *o* у додиру уснених сугласника са сугласником *j* од кратког *ǃ*; ни изговор *ǃ* као *e*, који је распрострањенији у источнохерцеговачком од изговора првога гласа; ни изговор сугласника *x* као *k* или *g*, кога има у источнохерцеговачком; ни меке сугласнике *z'* и *c'* добивене јотовањем сугласника *z* (у додиру са *j* у *коз'и*, нпр., или у *из'една*, *из'есџи*), односно сугласника *s* (у *с'уџра*, рецимо, и у свим случајевима где је овај спирант дошао у додир са *j* од вредности кратког *ǃ*), што је општехерцеговачка особина без иједног јединог изузетка. Затим, у облицима, рецимо, у источнохерцеговачком, — то нам Пецо потврђује примерима — уопштена је, или скоро уопштена енклитична заменица за датив 2. л. мн. *ви* (*докле ви доџиче*, *бог ви џомогд*, *да ви јаде џричам* итд.), и у врло је широкој употреби, поред ређег књижевног, па и Вукова облика *вам*; затим су врло чести у употреби и мање-више по целој источној Херцеговини распрострањени облици показних заменица: *ови*, *џа*, *они*, поред књижевног, и Вуковог, дакако, *овај*, *џај*, *онај*. У народном говору овога краја футур I у глагола на *ћи* постао је сложеница: *дићу се*, *наћу*, *доћеш ми*, *оџићу*, *џроће џо*; у њему се среће и употреба атрибута уз именице м. рода на *a* у облику женског рода итд. И само ово је — да више не наводимо, иако би имало шта да се наведе — доказ да језик на коме се развија народна култура није, и не може бити. у свему једнак народном, нити му је једнак био ни онда када је овај последњи постао књижевним језиком.

У вези с овим односом источнохерцеговачког говора према Вукову књижевном језику, управо обрнуто — Вукова језика према источнохерцеговачком, изнећемо нешто у чему Пецо, по нашем мишљењу, неће бити сасвим у праву. Он, наиме, сматра да је Вуков књижевни језик био ближи говору ужег завичаја Вукових предака, тј. говору дурмиторског краја. И то би по логици ствари, и само по себи, било разумљиво. Па и уопште је то свакако тачно, ако се мисли на Вуков језик из првих година његова књижевног рада. Али се ово не може рећи и за језик из зрелог доба Вукова стварања, у коме се он већ сасвим усталио као прави књижевни језик. Поготову данашње језичке прилике источнохерцеговачког и дурмиторског говора друкчије говоре. Пре свега, црногоризама који не иду у данашњи, ни у Вуков књижевни језик у наше време је много више у говорима Пиве и Дробњака него у говорима источне Херцеговине. А можемо претпоставити да их је више било и у време од пре два века, када већ сигурно није било тамо сугласника *x* (већ место њега сугласници *k* или *g*), који се, показаћемо под којим условима, очувао код једног (муслиманског) дела херцеговачког становништва све до данашњег дана. Овакав исти закључак може се

извести и на основу апсолутног непознавања сугласника *џ* и његове редовне замене сугласником *џ* у говорима завичаја Вукових предака и изговора његова у једног (опет муслиманског) дела становништва источне Херцеговине. Или, рецимо, облик вокатива властитих имена ж. р. на *-ица* у дурмиторскоме крају једнак је номинативу, а у говору источне Херцеговине те именице у овоме облику имају завршетак *-е*. Па и у другим неким особинама књижевни језик Вукове основице се, нарочито облички, више подудара с говорима које је Пецо описао него с говорима дурмиторског краја, можда зато што се први по тим особинама потпуније слажу с другим говорима уске основице Вукова књижевног језика, тј. с говорима северозападне Србије. А најзад, не треба мислити ни да је Вукова тршићка средина била само из Дробњака, него је поред Вукових сродника у ближем или даљем суседству било и досељеника из праве Херцеговине, из Гацка и других места с те стране.

С друге стране, и гласовни и облички систем народног језика и синтаксичка структура, које је Вук узео за књижевни језик, налазе се у народним говорима источне Херцеговине и северозападне Србије. Зато с правом те говоре називамо најужом основицом језика Вука Караџића, и књижевног језика уопште. Па и поред тога, монографија о говору источне Херцеговине садржи обиље материјала, занимљивог и с других страна (а не само по неједнакости у односу на књижевни језик) и вредног за проучавања. То је Пецо јасно показао многостраном обрадом овога говора, којом је он обогатио нашу дијалектологију једном студијом која и методолошки може послужити за углед. Он је узео у обзир све моменте који су могли условити физиономију овога говора какву он данас има. Забавио се прво антропогеографским саставом источнохерцеговачког становништва, историјским околностима које су довеле до његова верског подвајања. А тачно је запазио језичке разлике условљене разликом у вери становништва источне Херцеговине, које се састоје у упадљиво чешћој употреби лексичких турцизама код муслимана, затим чувањем у изговору сугласника *џ* и сугласника *х*, које су ови очували под утицајем њихове употребе у турском језику, иако херцеговачки муслимани, осим по изузетку, не познају нити су познавали турски језик, али су многе молитве из Корана по неколико пута дневно понављали наизуст, и не разумевајући њихову садржину. Тако су се тим „вежбањем“ привикли изговору ових гласова пре него су се они изгубили из нашег језика. А изговарајући их у тим молитвама, они су их, како сам Пецо у једном другом своме раду каже, унеколико очували и у речима свог матерњег језика. Пецо је, даље, тачно утврдио однос источнохерцеговачких говора према говорима црногорским на истоку,

према онима што су такође херцеговачког типа, али у границама Црне Горе, према староцрногорским говорима с којима су у посредном суседству говори источнохерцеговачки Билећких Рудина и Корјенића, па онда према црногорским и бокелјским говорима, однос говорâ Зубаца, као и источнохерцеговачких уопште, према говору Дубровника, који је опет у посебним условима нешто измењен херцеговачки говор. Пецо се срећно послужио издатим писмима Херцеговаца из прошлог и ранијих векова, писмима Поповаца, писмима калуђера Требињског манастира, па писмима требињских главара муслимана, писмима Али-паше Ризванбеговића и онима војводе Луке Вукаловића. И језичким особинама које је нашао у тим писмима поткрепљивао је своја објашњења појединих црта на којима се у своме раду задржавао.

У приказивању односа међу суседним говорима најважније је, и за нашу дијалектологију од великог значаја, то што је Пецо јасно показао да стварно стање херцеговачких говора не допушта досадашњу, врло сумарну, њихову поделу на говоре источне и западне Херцеговине, и урачунавање у прве говорâ свих херцеговачких насеља источно од Неретве. Проучавајући говоре Херцеговине, Пецо је запазио и утврдио више битних разлика између говора долине реке Неретве и оних што леже даље на истоку, као и између једних и других ових говора и оних што карактеришу насеља на северу, у окуци Неретве и на запад од ове реке у северној Херцеговини; те тако он дели херцеговачке говоре, без западнохерцеговачких, који су и раније означавани за различне од источнохерцеговачких, на:

а) *централнохерцеговачке*, за које набраја петнаестак језичких црта по којима се они разликују од источнохерцеговачких говора, међу којима треба истаћи једнословну вредност и дугога *љ*, апсолутно одсуство јотовања уснених сугласника *б*, *ѡ*, *м* и *в* у вези са сугласником *ј* од *је* као вредности некадашњег гласа *љ*, доследне заменично-придевске наставке меких основа са завршцима *-их* и *-им*, употребу *-ре* место *-ра* у корену речи *вѡбац* и *расѡи* (*вѡбац*, *ресѡи*), скраћено дуго *р* самогласничко (*кѡв*, *цѡква*), завршетке именица на *-а* у зависним падежима именица типа *Јово* итд.;

б) *севернохерцеговачке*, који се од правог источнохерцеговачког разликују скоро свим особинама које наведосмо за говоре централне Херцеговине, а и од централнохерцеговачких још шћакавизмима (*шћай*, *шћене*, *огњшћѡ*), затим и неким чакавским особинама, честим изговором сугласника *љ* као *ј* (*јуди*, *јѡшо*), па и изговором *ђ* опет као *ј* (*доје*, *јоје*) итд., и

в) *источнохерцеговачке говоре*.

Ова нова класификација херцеговачких говора, довољно научно заснована и образложена, чини другу значајну новину у нашој дијалектологији. А добро је што је Пецо (в. стр. 25—28 његове студије) исправио нетачно приказану дијалекатску слику Буре Шурмина, дату (у *Nastavnom vjesniku III*) под насловом *Nekoliko bilježaka o govoru hercegovackom, 164—175*, као и ону коју налазимо код Обрена Ђурића—Козића у његову раду *Шума и њоври у Херцеговини* (Населња књ. II).

Дијалекатске разлике источнохерцеговачког од суседних му говора и од књижевног језика; разлике у језику становништва у вези с разликом у вери, које је Пецо навео у уводном делу своје монографије; образложење неједнакости појединих језичких појава мешањем аутохтоног становништва са дошљацима из других области; додир херцеговачког становништва и становништва с нешто друкчијим дијалекатским особинама, и објашњење појединих појава, дао је Пецо у детаљном опису свога говора у три дела, у фонетици, морфологији и синтакси, од којих је првој дао сразмерно највише места (стр. 33—110), и то не без икаква разлога. Пецин херцеговачки говор један је од дијалеката нашег језика с највећом и најдуготрајнијом активношћу гласовних процеса. У потврду за ово довољно је навести најновије акценатске промене, које су од двоакценатске штокавске довеле до четвороакценатске системе, и које су се по општеприхваћеном мишљењу прво јавиле на херцеговачком тлу, па се с њега распрострле на многе друге наше говоре, а затим и доследна најновија јотовања гласова у вези са сугласником *j* од *je* као рефлекса старог гласа *џ*, па доследно вршење асимилације, као и разне случајеве дисимилације, појаве метатезе, народне етимологије итд., који су се нудили аутору својом занимљивошћу. И он је свуда давао језичка објашњења, у којима се као солидан зналац општефонетских законитости, с једне, и познавалац литературе о нашим говорима, с друге стране, свагда сигурно сналазио.

У Пецину опису облика речи у говорима источне Херцеговине, како смо већ напоменули, налазимо нешто старијих особина које су им заједничке с новоштокавским ијекавским говорима старијег типа, са староцрногорским говорима, наиме. Њих је Пецо сасвим правилно објашњавао ближим суседством источнохерцеговачких са староцрногорским говорима. Па ипак је у вези с тим потребно прецизно одредити сразмере те истоветности говорних особина, и у вези с тим тачно одредити условљеност те сразмере. Од значаја је, пре свега, истаћи да у источној Херцеговини није нађен ниједан случај једнакости лок. мн. с генитивом, који карактерише староцрногорске говоре као старије.

А од осталих особина неке, као што су облици номинатива *именица ками, грум и њлам*, који су познати и заједнички свима говорима црногорским, Пецо је бележио у источној Херцеговини и далеко од суседства староцрногорског, у Подвележју чак и другде, па се може са сигурношћу тврдити да је та црта и овде аутохтона. То се исто може рећи и за енклитични облик личне заменице 2. л. множине у облику датива *ви* (м. *вам*) и за показане заменице *ови, ња* и *они*. А што нема, или је управо врло редак (свега је на једном месту и у једне особе забележен) енклитични облик акузатива множине *ве*, то говори да је он са стране донесен (в. ниже). За облике, пак, дат. и лок. личних заменица: *мене, њебе* и *себе* Пецо је рекао да их срећемо само у суседству црногорском. Штета је што нам није и забележио где их је све чуо. Јер не треба забравити да су њих могли сачувати у своме језику досељеници црногорски, који су бројнији (то је Пецо пренео из антропографске литературе којом се служио) у Дабру, рецимо, па у Зупцима, где су ти досељеници сачували и другу коју особину црногорских говора. А до мешања говорних особина становништва источне Херцеговине и Црне Горе долазило је и у другим условима. Херцеговци и Црногорци су дуго заједнички четовали по Херцеговини и склањали се у Црну Гору. А те дуготрајне везе њихове нису остајале без икаква утицаја на узајамно прихватање извесних језичких особина. То нам између осталог, говори и један податак који налазимо у Пецину раду. Констатујући да некадашњи, а и данашњи црногорски енклитични облик дат. множине личне заменице *ни* нигде није забележио у говорима источнохерцеговачким, он каже да се налази у писмима херцеговачког војводе Луке Вукаловића, који је родом са Зубаца: *да ни јавише, да ни сиремше*. Ово наглашавање да је Лука Вукаловић са Зубаца, где је знатан проценат становништва црногорског порекла, говорио би да се та особина у Вукаловићево време још чувала код тога становништва. И то није невероватно, мада је вероватније да ће она у језику овог знаменитог херцеговачког војводе бити добивена у сталном његову контакту, с Црногорцима, међу којима је једно време живео, с којима се заједно борио, четовао и ратовао противу Турака и био с њима у преписци. Наведени примери узети су из једног од Вукаловићевих писама црногорском кнезу Николи, па није искључено да су та писма језички и нарочито подешавана према језику онога коме су упућивана. А онај један једини енклитич. и облик акузатива множине *ве*, што га је Пецо забележио у Кули у Гацку, ми мислимо да ће пре бити сачуван у неког објекта црногорског порекла, него што би то био остатак онога што је некада било у употреби и у аутохтоних Херцеговаца.

За заменичке облике дат., инстр. и лок. мн. *нами* и *вами*, које у Пецину раду налазимо у већем броју случајева, најчешће забележених код подвелешких и дабарских муслимана, аутор претпоставља да су раније били распрострањенији у свим говорима источне Херцеговине. И он је, ако мисли на раније векове, несумњиво у праву. Ти се архаизми чувају и у још понеким народним говорима. Од оних херцеговачког типа, за облике *на̀ми* и *ва̀ми* зна дубровачки говор. А ти су облици, како нам Пецо каже, на тој страни и данас у широј употреби у централно-херцеговачком. О архаичном карактеру њихову говоре нам и Пецине потврде о употреби тих облика у писмима калуђера требињског манастира (из друге половине 17. в.) бечкоме двору, затим писма Требињаца Дубровнику, писмо Кемал-ефендије, опет из Требиња, писмо Луке Вукаловића црногорском војводи Мирку Петровићу и писмо херцеговачког народа кнезу Николи. Ова последња писма нарочито никако не доказују да су ти облици и у време од пре сто година још били распрострањени у источнохерцеговачком говору, већ су их као књишку особину употребљавали писмени људи.

Ређе сачувани облик ген. једн. заменице *шѝо* у облику *чеса* могао би бити и остатак старине на овоме тлу, али је вероватније да су они што га употребљавају скорашњег црногорског порекла, јер је опет у Борчу, као и ову особину, Пецо бележио и глагол *бѝши* с истим кореновим вокалом у основи презента (*биднем*, *биднеш*). А већ о старом, у источној Херцеговини ретком, облику акуз. множ. *ње* (тј. *њих*) Пецо каже да је распрострањен у централној Херцеговини, и он би овамо могао бити сачуван у оних чији су га преци с те стране донели.

Иако сразмерно кратак, дат на свега 20 страна (165—185), део који је Пецо посветио синтакси источнохерцеговачког говора свакако је драгоцен. А што је тај део тако мали није узрок скоро традиционално испуштање синтаксе из дијалектолошких радова код нас, него чињеница коју је Пецо констатовао на самом почетку овога дела свога рада, а наиме чињеница што је „синтакса овога говора углавном синтакса Вукова језика“. И управо навођењем неких особина које су заједничке Вукову језику и овоме говору, као што су предлог *у* с генитивом као синоним предлога *код* с истим обликом, затим честа употреба правог објекта у генитиву уз одричне глаголе, употреба предлога *йрема* с обликом генитива и сл. Пецо потврђује одакле у књижевном језику ове данас већ архаичне синтаксичке особине. Ми се ипак питамо зашто код Пеце нема још предлошко-падежних веза данас ређих у књижевном језику, што нема, нпр., такве везе *за* + *ген.* не само у временском него и у значењу намене, о којој нам је познато да је каракте-

ристична за говоре херцеговачке. Вероватно се аутор; фасцикла с таквим примерима негде затурила. То је много вероватније него да он таквих примера није бележио у области коју је испитивао.

А Пецина слика употребе глаголских времена у говору источно-херцеговачком драгоцен је из неколико разлога. Овај говор иде у оне народне говоре наше који познају употребу свих глаголских времена, иако се нека од њих (имперфекат, нпр.) не употребљавају баш тако често. И та је употреба њихова у овим говорима класична управо. А Пецо има сигурно осећање језика, поред осталог и осећање за аутентичну херцеговачку употребу свих тих времена. И с обзиром на то, сасвим је добро што он, мада је показао да познаје доста развијену литературу о овоме делу наше синтаксе, не иде на то да прихвати једно мишљење неког од наших синтаксичара, већ према сопственом језичком осећању, управо према осећању својих Херцеговаца, које је и његово лично, и на основу примера долази до закључка о класичној тројакој употреби глаголских времена. Он посебно показује да се презент у говору херцеговачком употребљава за означавање напредности и у разноврсним модалним функцијама, да је перфект општи претерит, а осим тога доста чест у модалној служби; да је плусквам-перфекат, како је давно констатовано — претерит перфекта; да имперфекат означава напредност у одређеној прошлости, а аорист извршење радње у такође одређеној прошлости или у времену када се говори, поред доста уобичајене модалне употребе, у којој се често јављају и футур I, као и футур II, од којих први облик има и своју индикативну, а и релативну употребу. За други, у облику презента од глагола *бићи* и радног глаголског придева, Пецо наглашава да се ретко среће, а истиче да се и у том говору у овој функцији употребљава презент перфективних глагола. Он посебно овде указује на употребу глагола сложених с предлогом уз (*кад му усџишеш, њоздрави га; ако усџиша, реци му* и сл.), па за њу каже да је — као у књижевном језику, а б. ље је бил;о рећи као донедавна у томе језику и истаћи да је више и нема у њему. И, што је нарочито занимљиво, Пецо истиче да се у служби овог облика употребљава сам облик радног придева (*ако ње зануђаво, једи; ако њадало, немој ић; њоздрави, ако њишо за нас* итд.), наглашавајући да су такви облици овог глаголског времена врло обични у централнохерцеговачком. А ми можемо рећи да на овај „крњи“ футур II управо није досад скретана пажња, иако он није непознат у језику — народних песама, рецимо.

За говоре херцеговачке се управо може рећи да обилују крњим сложеним облицима. За крњи перфект, посебно, II. констатује (не први он, истина) да се употребљава и индикативно. Он даје знатан број увер-

љивих примера за овакву употребу тога облика, тако да после њих индикативна употреба крњег перфекта ни за кога више не може бити спорна.

2. Берислав М. Николић, *Сремски говор* (стр. 201—412). — Ако је аутор непосредно претходног рада на крају дао само начелне напомене (на свега две стране) о акценту свога говора, у којима је изложио најбитније одлике његове, истичући да детаљну обраду акцента оставља за посебну студију, — Николић је приступајући изради монографије о сремском говору пре свега поклонио пажњу његову акценту и посветио му први и највећи део свога рада (стр. 227—305). Он је то учинио с довољно оправдања, јер ни у једној другој области говори Срема не представљају такво шаренило као у акценту, тако да се често у појединим селима (Николић је испитао говор у 24 сремска места) срећу уочљиве разлике. Он је ту дао детаљан преглед акцента по врстама речи, поредећи га пре свега с Даничићевим системама, с једне, и са системама акценатски обрађених најновијих новоштокавских говора: поцерског, пљеваљског, говора Пиве и Дробњака и других — с друге стране. А бавећи се појединим особинама акцента и квантитета овога говора, Николић прати стање тих особина и у свим осталим говорима српскохрватским, уколико су акценатски испитивани, наравно. И тако ствара могућност за извођење поузданијих закључака о дотичним особинама. Други делови његова рада: гласови (306—335), облици (336—361) и синтакса (362—368), — и сви заједно не запремају онолико колико сам акценат, мада се, поготову за прва два од њих, не може рећи да је било шта карактеристично Николић пропустио да о њему не изнесе своје мишљење. А уз то ваља имати на уму да је сремски опет један од говора нашег језика који, као део шумадијско-војвођанског дијалекта, улази у најужу основицу књижевног језика. У свакоме је случају Николићева слика сремског говора, дата у његову опису, сасвим потпуна.

Осим тога, било би несумњиво погрешно ако би се из овога што смо рекли стекао суд да је Б. Николић у својој монографији дао само слику свога говора. Он је настојао, и у својим настојањима успео, да објасни зашто је тај говор баш такав какав јест. У своме раду Николић тражи и даје објашњења пореклу сремскога говора, а, дакако, и пореклу појединих особина у њему, па узимајући податке из богате историјске, антропографске и етнографске литературе долази до закључка о саставу сремског становништва, и ту наравно налази објашњења и појединим језичким особинама, а у свакоме случају даје доста података о извођењу закључака у томе правцу.

Иако данас без икаквих међусобних разлика, српско и хрватско становништво Срема, с неким приметним језичким разликама између источног и западног дела ове наше покрајине, — по подацима које је Николић мајсторски пробрао и читаоце с њима упознао — од неколико је различних слојева. Први слој био би средњовековни, њега чини аутохтоно становништво Срема, које је ту као и у другим деловима Војводине још од времена када су наши преци први пут населили земље у којима данас живе; други слој су дошљаци јужносрбијанске и уопште србијанске струје који су се, покренути најездом Турака, кретали на север и у знатном броју прелазили у Срем током XV и XVI века. Било је неусмњиво досељавања у Срем и из Босне, која су се вршила напредо, или наскоро иза оних с југа. А у Срем је, као и у друге крајеве Војводине, долазило нешто становништва и из осталих западних области наше земље, из Далмације, Лике и Славоније, и то је све било од извесног, кад јачег а кад слабијег, утицаја на дијалекатску слику сремског говора. Од каснијих миграционих струја свакако је била најјача динарска, и она је оставила снажан печат на физиономију сремскога говора. О томе ћемо нешто касније још говорити. А сада ћемо учинити један осврт на карактеристичне особине сремских говора које Николић износи у своме раду. Ту су, пре свега, акценатска одступања од Даничићевих система, која су, уопштено гледајући, приближних размера и углавном истог карактера као и одступања која је приказао М. Московљевић у поцерском, Г. Ружичић у пљеваљском и Ј. Вуковић у говору Пиве и Дробњака. И то поред осталог сведочи о скоро пресудном утицају динарске херцеговачке струје у првом реду на акценат сремског, као и на акценат осталих шумадијско-војвођанских говора. Има ту, наравно, мислимо у области акцента, и утицаја с других страна, са запада, као што је, рецимо, босански и славонски акценат облика личних заменица *мѐне, шѐбе, сѐбе*, који и облашћу у којој у Срему преовлађује говори да је дошао с те стране. Тај акценат срећемо у насељима западног Срема, где налазимо и друге језичке особине, као што је *ни* место *ну* у облицима инфинитивне основе: *крѐнио, скѝнио, загрѝнио, окрѐнио, ѝреврѝнио, чѝчнио, свѝнило, окрѐниѝо* (в. стр. 355), или наставак *ѝ* у трпног придева од глагола *и*-основа: *баѝциѝ, до̀селиѝо, за̀робѝѝи, нај̀равиѝо, ра̀ниѝ, ро̀дѝѝ, сѝрѐмиѝа* (352). Ипак је у области акцента и квантитета најшире размере у Срему узело скраћивање дужина, које се са изузетцима неких категорија и уопштило на крајњем слогу речи, насупрот претежном чувању дужина на унутрашњим слоговима иза акцената.

У овоме се, у скраћивању дужина, по нашем схватању, огледа опет знатан утицај и говора централне Србије на коначно формирање

сремског говора, који неки новији дијалектолози (П. Ивић, нпр.) настоје да негирају, али којима ни Николић никако не даје за право, већ, с циљем да докаже супротно, цео један део свога рада посвећује проблему порекла сремског говора (стр. 376—398), које он повезује, с довољно оправдања свакако, с пореклом сремског становништва. И оправданост тога повезивања потврђује језичким приликама које је нашао у говорима сремских насеља.

И поред тога што је сремски један од оних наших говора који, како рекосмо, чине најужу основицу књижевног језика, ипак се, и из Николићеве студије, и управо из ње, довољно јасно види да су на коначну његову физиономију имали утицаја различни говори нашег језика, па и они удаљенији. И раније је на то указивано, а и Николић потврђује да је вокалску вредност отворених самогласника *e* и *o* (*дѣца*, *вѣчѣ*, *жѣнѣ*, *вѣдѣ*, *зѣвѣ се* итд.) у Срем донело становништво из области средњовековне Србије, које је после њене пропасти прелазило преко Саве и Дунава; косовско-метохијска, и евентуално црногорска, струја донела је високо *а*, а и сремски непчаници *ч*, *ж*, *ш*, *ш* посебне артикулације пореклом су с те стране, као и чест префикс *ѣре-* место *ѣри-* у речи сложених с њим: *ѣревилѣцију*, *ѣрѣблѣжѣду се*, *ѣрѣваѣино*, *ѣрејѣавио*, *ѣрекѣриѣв сам се*, *ѣрѣмеѣнѣвѣ*, *ѣрѣмѣбран*, *ѣрѣтѣисак* итд. (в. стр. 313). Наставак инструментала именица м. рода тврдых основа и у таквих именица на предњонепчане, чак и на меке сугласнике, среће се, истина, и у другим говорима нашег језика, али одвећ чест такав наставак ових именица у Срему такође говори о тесним везама (овде свакако и из каснијег времена) сремског говора с говорима централне Србије, у којима је ту, тако рећи, уопштен наставак *-ом*, без обзира на сугласник којим се завршава њихова основа. А очевидно ни синтаксичка особина јављања облика акузатива у локативским ситуацијама, на коју наилазимо у Срему, мада не тако често, не може бити другог већ косовско-ресавског порекла. Баш зато што су у Срему знатно рећи од облика књижевног језика, ми сматрамо да су старији заменички облици датива и локатива једнине *мене*, *ѣтебе*, *себе* облици глагола *и-*основа са самогласником *e* у 1. л. једн. (*вѣдѣм*, *бѣлѣ ме глѣва* 358), па затим облици 3. л. мн. презента: *мѣду*, *нѣсу*, *рѣду* и сл. пре донесени са стране, такође из јужних и централних области Србије, него што би били аутохтоне особине војвођанских говора.

И редукције вокала, које су врло честа, иако не редовна појава у говору Срема, те им Николић зато посвећује неколико страница свога рада, — за нас су знак тесне везе и непрекинутог територијалног континуитета екавских говора Србије и Војводине, дакако међу њима и

сремског говора. Сремске редукције, у санджију бар, ни по чему се не разликују од кановачких.

Неке од овде набројаних особина и Николић наводи у одбрану схватања порекла сремског говора, које је и по њему једним, и то не незнатним делом косовско-ресавско. Али дискусија коју зналачки и на висини Николић води с имаоцима друкчијег схватања највише се односи на рефлексе некадашњег *ѣ*, на основу којих је, пре свега, извођен закључак да су војвођански говори и сремски, дакако, међу њима самосвојни.

Истина је да би покоја од овде наведених говорних особина и изворно могла бити заједничка говорима централне Србије и Војводине. Нормално је, штавише, претпоставити да је дијалекат аутохтоног, тј. најстаријег војвођанског становништва био истог типа са старијим новоштокавским говорима централне и јужне Србије и да је у њима и гласовна вредност старог самогласника *ѣ*, како држе и Николић и они с којима он у последњем делу свога рада полемише, — била таква да је природно што је из те вредности у овим говорима добивено *е*, што су најме и једни и други ти говори постали екавским, и по Николићевој оправданој претпоставци — војвођански управо негде у време када се већ почео вршити прилив становништва из Србије у крајеве преко Саве и Дунава. А да се Ивићево мишљење о томе да се у српским говорима ових крајева из вредности једног јако затвореног *е*, коју је, по претпоставци, имало некадашње *ѣ*, поред осталих позиција и у слогу пред акцентом, развило *и*, као у примерима *видрица* и *сикира*, никако не може одржати — Николић је доказао низом примера (*белица*, *венчић*, *веридба*, *вечий*, *дечица*, *звездица*, *лењив*, *лењивац*, *лењивица*, *йешлић*, *речица*, *цветић*), које је тамо навео, и којима се могу додати и *белило*, *бледило*, *вейрина*, *сеница* и многе друге.

Николић је, по нашем мишљењу, у праву и када од случајева у којима је *и* (место некадашњег *ѣ*) добивено аналогijом одваја префикс *йрѣ* у садашњој вредности *йри* и *нѣ* — садашње *ни* (којег, осим у облика одречног глагола *нисам*, у Срему Николић нигде није забележио), и сматра их икавизмима. Ми само за разлику од Николића и осталих, ни у прилогу *йзриком* не видимо никакву аналогijу, зато што сматрамо да он, што је и разумљиво, има исту основу с глаголом *изрицаџи*, као што за нас *изреком* опет није никакав екавизам него тај прилог у овоме облику има заједнички општи део с глаголом *изрећи*. У потврду за ово ми можемо навести као доказ употребу овога прилога и у једном и у другом облику и у екавским и ијекавским говорима, а тако исто у језику и екавских и ијекавских писаца.

Николићева одбрана ранијих схватања, схватања Белићевог углавном, а унеколико и схватања М. Решетара, према којима су појаве и место некадашњег *ѣ* у екавске, шумадијско-војвођанске говоре донесене с другим језичким особинама од досељеничких струја с југозапада и запада — врло је уверљива, а тако исто су уверљиве и његове делимичне допуне, ревизије и исправке тих схватања.

Ми овим не мислимо рећи да у говорима војвођанским, и у Николићеву сремском говору, као једном од њих, нема и особина за које се може рећи да су сачуване онаквим какве су биле у најранијег нашег становништва северно од Саве и Дунава. За нас су то прво остаци старе деклинације (за *његови леђи, са свайдџи, за коли, с новци, у Карловци на кдџи* итд.). Наводећи ове и доста бројне друге овакве примере (в. стр. 337 и 338) Николић за облике лок. мн. само констатује да их има „на целој територији Војводине, а затим у Славонској Посавини“, и спорадично чак и у Поцерини (према Московљевићу). Ми не сматрамо да је он тиме хтео рећи да су и ови облици донесени с југозапада или запада, јер су све особине, осим икавизама, за које се то не може рећи, донесене с те стране војвођанским говорима, давале карактер новијих новоштокавских говора. Чисто се војвођанском особином може сматрати и наставак 3. л. мн. презента *-ду* код глагола свих врста, а тако исто и друге неке особине глаголских облика, које је Николић бележио и у Срему, између којих ми указујемо на контраховани облик опет 3. л. мн. презента глагола *-е/ѣ-* основа (не *разџму, џсџу, џму, сџоразџму* се). Ту се, по нашем мишљењу, може навести и облик показне заменице 2. л. с аналогijом добивеним *о* на почетку: *с џиџм рџжњом, с џиџм зџвојом, с џиџм су се џџвили, с џиџм новци, да џе уџдзорџм на џџо, с џиџм џџном* (стр. 348).

Остале сигурне особине, од којих једва да је која од Николића остала незапажена, заједничке су сремском и другом понеком нашем, бжежем или удљенијем, говору. Њих је (и најближе) све унсо у свој рад, не само када су од принципског значаја, него и кад само употребљавају слику сремског говора, за који можемо рећи да дијалектолози, после Николићева испитивања, немају шта у њему више тражити.

М. Сивџановић

8. — Др МАЛИК МУЛИЋ: **Српски извори „плетенија словес“**. Загреб 1963, стр. 1—139 (литографисано).

Докторска дисертација загребачког научника М. Мулића „Српски извори плетенија словес“, успешно одбрањена 1963. год. и засада објављена у целини само као литографисано издање, представља утолико вредније достигнуће што је усмерена на попуњавање једне од осетних празнина наше литерарно-филолошке науке. Недостатак проучавања у овој области, који је Мулић почео да отклања и за који имамо његових наговештаја да ће га и даље отклањати, тежак је не из једног само разлога.

Прво, постоји код нас једна бреша у историјским знањима: бреша на месту где се састају историја језика и историја књижевности. Стари језик — мислимо нарочито на језик са територије старих српских држава — код нас се проучавао и предавао сувише отргнут од онога што представља једну његову важну основицу: од споменика старе књижевности. Наши дијалектолози, својим специфичним методама, успели су да дубље продру у своју материју, у историју незаписиваног говора, да реконструишу слике из дијалекатске прошлости. Махом се баш њихове интерпретације, уз нешто грађе из библијских текстова и нешто из правних и пословних докумената, представљају као историја нашег језика. Проучавање онога што би се могло звати средњовековном лепом књижевношћу, иако предузимано на појединим тачкама, засада не задовољава. А и у овом недовољно урађеном послу треба издвојити важније задатке од мање важних. Историјска фонетика и историјска морфологија подробније истражене на таквим споменицима, вероватно, не би много допринеле нашим садашњим познавањима. Међутим, историјска синтакса, фразеологија, стилистика, историја прозодије, историја творбе речи, стара лексика — то су гране врло захвалне за проучаваоца, и управо ће се у њима свакако наћи више наговештаја језичког и мисаоног живота ондашњих људи него у шаблонизованој и нама данас добро познатој употреби гласова и облика. — Нећемо овде говорити о удаљенијим областима, нпр. о прихватању или неприхватању појединих књижевних родова из страних литература, о некадашњим научним, филозофским, естетским преокупацијама итд., што све такође очекује да се нађе у средишту нечијих, било чијих, интересовања.

Друго на шта треба указати јесте чињеница да се решавања ових наших проблема овде-онде прихвата страна наука. Посматрано са гледишта међународне научне солидарности у томе нема ничег непожељног, када већ домаће снаге не стижу да све обаве. Али се треба чувати утиска да су ствари тиме скинуте с дневног реда.

Мулић је, узевши у разматрање раздобље пре Константинове реформе, готово дуж целог овде обележеног низа питања померио напред науку о српској књижевној прошлости. За то је требало имати широку ерудицију. Његови основни закључци су ови. Китњасто писање, познато под именом „плетеније словес“, није резултат славизације савременог византијског начина писања коју су извели бугарски патријарх Јефимије Трновски и његови ученици, како се то досад углавном сматрало. Оно је постојало и пре њега у јужнословенској и руској литератури. Затим аутор побија тврђење, обновљено у последње време, да је тај компликовани и накићени стил био израз хезихастичког учења, нарочито распрострањеног у 14. веку. И хезихазам је пробијао већ и раније у делима наших писаца, а за њега, по Мулићевом мишљењу, и није било карактеристично реторско претрпавање.

Нас овде више занима прво, чисто филолошко питање. Што се тиче стилских одлика хезихазма, можда ће добри познавалац проблема Д. С. Лихачев успети — а можда неће успети — да одбрани своја интересантна схватања о начину изражавања хезихаста као о тешко изрецивим, екстатичним покушајима да се нађе она „права реч“, дакле о „плетенију словес“ као о изразу ове религиозно-мистичне струје.

Мулићева излагања о томе да бугарску књижевност 14. века не треба замишљати као преносиоца византијских литерарних новина у српски и руски свет надовезују се на слична запажања Вл. Мошина (О periodizaciji rusko-južnoslovenskih književnih veza, Slovo 11—12) и врло их убедљиво поткрепљују и проширују. На почетку Мулић показује како су се, с једне стране, одређена стилистичка начела античке прозе пренела у византијску литературу, док су, с друге стране, на стил њених хришћанских писаца утицали и хебрејски узор. Таква византијска књижевност послужила је, даље, као углед словенској, у преводима библијских и обредних књига а затим и у оригиналном стваралаштву. Дакле, у првим вековима словенске писмености византијска књижевност, у којој је већ тада било уздигнутог, експресивног тона, склоности ка поређењима и цитирањима, вршила је пресудан утицај на православне Словене; Бугарска је тада, до пропасти првог царства, свакако највише служила као апарат за трансформацију и трансмисију. При том се не сме сметнути с ума да су Словени од раније имали и своју усмену прозу и поезију, свој поетски израз, који су морали уносити у новосаздане књижевне творевине. Тадашња њихова литература у мањој је мери имитација него што се то по навици мисли.

У 11. и 12. веку, услед неподесних политичких прилика, књижевно стваралаштво Јужних Словена опада, али остају везе између Византије

и руских културних центара. Тада у Русији делају Иларион Кијевски (11. в.) и Кирил Туровски (12. в.), код којих се јасно запажају одједи грчких реторичких средстава; сви покрети и промене у византијској књижевности налазе мање-више континуираног одјека у Русији, чак и за време касније татарске најезде. Али и у периоду тих неповољних по Јужне Словене прилика руска књижевна радња, због црквених потреба, продире ипак, у ограниченој мери, на Балкан.

У 13. и нарочито у 14. веку долази до веће самосталности у српском културном животу, док у Бугарској, све до половине 14. века, нема ни политичких услова за јачи процват ни значајнијих оригиналних дела, тако да се у том времену литерарно искуство и традиција прикупљају управо на српској страни. Од Саве Немањића и Стевана Првовенчаног пратимо развој једног стваралаштва које се у погледу оригиналности налази негде на нивоу средњовековног књижевног стваралаштва уопште а не испод њега. (И тадашња византијска књижевност била је у великој мери епигонска!) Па и у том раздобљу, као и у претходном, има много доказа о стилском утицају руске књижевности на српску (разуме се, и на бугарску). „Слово о законе и благодати“ Илариона Кијевског утицало је у великој мери на панегирички стил у нашим житијима црквених и световних поглавара, а има и других извора и токова, — што све представља „враћање дуга“ из времена првог јужнословенског утицаја. За даље разрађивање егзалтираног „високог“ стила код Срба било је и сопствених, специфичних разлога: потреба утврђивања православља, указивање на узорне животе из прошлости.

Вероватно као први у нашој науци Мулић сасвим одређено и на примерима показује карактеристике стила званог „плетеније словес“: обилато цитирање Светог писма; богата употреба синонима; повезивање појмова у градацији или у неочекиваним скуповима речи одн. у сложеницама; преплитање речи истога корена, које придаје тексту мелодичност; одређене стилске фигуре, најчешће гомилање сличних елемената, таутологије, парафразе; ритмичност излагања; у садржинском погледу још и специјални психологизам, „бујице страсти и осећања што једнако разапињу ауторе и њихове јунаке“. Ради прављења већег утиска на публику избегавају се конкретне, свакодневне асоцијације, жели се да читалац или слушалац из масе епитета и синонима, бришући појединости, изнесе неки апстрактни заједнички чинилац. Тај високи стил, чије се јављање досад стављало у 14. и 15. век, очигледно је постојао у Србији већ и у 13. веку, не само код Доментијана и Теодосија, него и код Стевана Првовенчаног.

Настаје и време обрнутог, тзв. другог јужнословенског утицаја. Мулић га, између осталог, документује и тиме што у делима руских писаца Кипријана и Епифанија Премудрог (14—15. в.) налази идеје и реченице преузете из ранијих списа Теодосија, Данила и Данилових настављача, или стилске фигуре узете од Доментијана.

Бугарска књижевност нешто је дуже живела углавном од преписа богослужбене литературе, а уз нешто евидентираног српског (касније и хрватског) утицаја. Тек од времена владавине цара Ивана Александра (14. век) почиње јачи самосталан рад бугарских књижевника, највише хагиографски. Тешко би било претпоставити да и у том времену није било утицаја руске и српске литерарне делатности на бугарску (за паралелизме бугарских текстова са руским аутор такође даје илустрације). Чак се може утврдити да је непосредни византијски утицај на Бугаре, укључујући ту и Јефтимија Трновског, мањи него што се то обично мисли. Мулић показује убедљиве сличности између неких Јефтимијевих редова и места из Доментијана, Теодосија и Данила. Што се тиче Јефтимијевог савременика и писца сличних, па и савршенијих хагиографских примерака у Русији, Епифанија Премудрог, кога су често цитирали као бугарског ђака, познато је да је он боравио на Светој Гори, да се тамо упознао са српском књижевном делатношћу, и да је она извршила на њега утицај. Заслуге Јефтимијеве своде се, на тај начин, на стварање правописних норми које су се преносиле у Србију и Русију. Прецењивање његових осталих заслуга Мулић објашњава као легенду, коју су створили руски научници Соболевски и Радченко, у резултату одјека специјалних политичких расположења.

Изнети аргументи су такви да ће будућа Мулићева проучавања вероватно само поткрепити његове досадашње констатације. А ако аутор очекује било какве сугестије, споменућемо то да ће се он, у свом даљем раду, свакако још много пута сретати са иначе добро познатим проблемом преузимања, прерађивања или просто преписивања међу средњовековним писцима, специјално хагиографима. Ми смо убеђени да би систематско колационирање текстова (додуше врло тешко изводљиво) дало занимљиве резултате. Убацавање „плетенија словес“ у преписе најстаријих текстова, њихово подешавање према новом стилу није досад толико привлачило пажњу проучавалаца колико сличности и додири између ближих по епоси писаца. Ево, надохват, паралеле између једног места из Даниловог Житија краља Милутина (према издању Ђ. Даничића, стр. 157; наводи га и Мулић, стр. 97) и Похвале Ђирилу Климента Охридског у једном српском препису из 14. в. (према издању П. Лаврова, Материјали по историји возникновения древнейшей

славјанској писменности, Ленинград 1930, 98). *Ж. Мил.*: Блажоу многопрѣсвѣтлоѣ лице твоѣ озаршене се отъ прѣсвѣтадог доуха, имже и многообразоумныи свѣтъ всина намъ, и именовъ силы крѣпости твоѣи лъсть и шетаниа и силы лоукавыи безбожныихъ поганъ разорши се... Блажоу златозарнѣи твоѣи очи... Блажоу прѣчистованѣи [у другом ркп. прѣчистѣи] твоѣи роуцѣ. — *Похв. Ђ.*: Блажъ же и [у другом ркп. нема же и] многопрѣсвѣтлоѣ лице твоѣ, озарившене [у другом ркп. озаршесѣ] ѿ светаго доуха, имже многообразоумныи свѣтъ всина и многовожнаа лъсть разорисе. Блажъ златообразнѣи твоѣи очи... Блажоу прѣчистиѣи ти роуцѣ... Стил Похвале Ђирилу по својим карактеристикама потпуно одговара високом и засићеном стилу 14—15. века. Питање је сад — у које је време у подлоге овог преписа продрло такво изражавање, кад су се формирале наведене овде реченице, и који је текст заправо послужио оном другом као углед, ако није неки трећи послужио обома?

Мулићева намера није била да говори и о правописној реформи Јефтимјевој. Он је само свео на праву меру значај нове бугарске школе за стил у ондашњој јужнословенској и источнословенској књижевности. Па ипак он спомиње узгред и правописну реформу. Тим поводом треба се подсетити на чланак Вл. Мошина: „Револуције“ у историји српског правописа, Библиотекар бр. 6 (1963), скроман по обиму и одјеку код нас али богат садржајем, који подвргава ревизији и ову област наших досадашњих знања. Јефтимјевом регламентацијом правописа само је крунисан, а не отпочет, процес приближавања бугарске и српске (рашке) редакције грчком начину писања. И грчких слова и грчких акценатских знакова било је већ раније у српским писаним споменицима. Ресавска школа само је делимично прихватила Јефтимјева правила, а понешто је задржала и из сопствене традиције.

Све што је овде укратко набачено показује колико још има да се уради за историју нашег језика.

И. Грицаић

9. — БОЖО ВИДОЕСКИ: *Кумановскиот говор*. Институт за македонски јазик, Скопје. Посебни изданија, књ. 3.

У бујном развитуку младе македонске науке једно од првих места свакако заузима наука о македонском језику. А овде је опет у дијалектологији за релативно кратко време врло много створено. И ово је, и једно и друго, сасвим разумљиво. Разумљиво је, хтели смо рећи,

што се језику — на коме је недавно, тек после другог светског рата, требало отпочети са стварањем и свих осталих грана македонске науке и свих области македонске културе уопште — на почетку неразвијеном и неформираним, одмах обрађена велика пажња и што се, приступајући проучавању овога језика, озбиљно пришло испитивању његових говора, на бази којих се морао формирати и формирао се македонски књижевни језик. И врло је срећна околност што се по ослобођењу земље међу ученим људима у Македонији нашло неколико младих даровитих језичких стручњака који су се озбиљно прихватили тешких задатака стварања македонске азбуке и правописа, састављања граматике и речника македонског језика, утврђивању норме његове. Али је напредо с тим, и даље, било потребно проучавати македонски језик, који раније или није проучаван, или је проучаван с циљевима који нису водили откривању правих научних истина. Ваљало је, дакле, приступити у првome реду проучавању македонских говора да би се пре свега утврдио њихов однос према суседним јужнословенским и другим језицима и однос тих говора једних према другим, и да би се лакше и потпуније расветлио историјски развој македонског језика. На овоме послу огледало се неколико македонских лингвиста, међу којима се врло рано истакао аутор Кумановског говора, и он се једино од првих послератних проучавалаца македонских дијалеката скоро сав посветио овој области науке о македонском језику. А пре ове монографије Видоески је написао низ познатих већ радова из македонске дијалектологије, од којих је прво запажен његов опис говора родног му краја под насловом Поречки говор (Поречкиот говор), који је он обрадио пред крај својих студија и предао за дипломски рад год. 1949. и који је објављен 1953. као посебна књига I издања Института за македонски језик у Скопљу. Даље је Видоески у часопису Македонски јазик једно за другим објавио: *Белешке о говору села Мелнице и Горњих Врановаца у велешком крају* (Белешки за говорот селата Мелница и Горно Врановци во Велешко. Македонски јазик II, 9—10, стр. 201—209); *Место акценџа у крајовском говору* (Местото на акцентот во кратовскиот говор. МЈ III, бр. 2, 58—63, бр. 4, 84—89, бр. 5, 105—108, бр. 6, 134—146); *Вокалски сисџем кривојаланачког говора* (За вокалната система на кривојаланачкиот говор. МЈ IV, бр. 5—6, 112—121, бр. 7, 156—165, бр. 8, 173—182, бр. 9, 206—209); *Северномакедонски говори* (МЈ V, бр. 1, 1—30, 2, 109—202); *Прилози македонској дијалекџологији* (Прилози за македонската дијалектологија. МЈ VI, 2, 113—156). Како се и по овде цитираним насловима види, већи део ових дијалектолошких проучавања Б. Видоескога односи се на северномакедонске говоре. Они су сасвим

оправдано привлачили пажњу овога испитивача бројношћу дијалекатских особина које су им заједничке са српским говорима на северу и бугарским на североистоку. И управо ради тачног утврђивања међусобних односа између три суседна јужнословенска језика наметала се потреба за утврђивањем научних истина за којим је Видоески ишао у свим својим радовима, и које ће дати праву слику македонских говора сродних с говорима два поменута суседна јужнословенска језика. То је управо навело Видоескога да приступи тако детаљном и тако озбиљном проучавању једнога од с те стране најзанимљивијих говорâ, тј. говора кумановског, који не само да нема тачно утврђене границе с македонским говорима на југу, југозападу и југоистоку него ту границу није могуће прецизно утврдити ни на северу према јужноморавским српским говорима, као ни према бугарским говорима ђустендилског краја. То наравно ни у ком случају не значи да су тамо неодређене и националне границе, него је то само доказ о дијалекатским и међујезичким мешавинама у прелазним областима, које су посебно овде одвећ разумљиве. У овој области у току низа столећа није било никаквих државних нити одређених међунационалних или других каквих граница. А првих се векова иза доласка Словена на Балканско полуострво кретање нашег живља вршило од севера према југу. Правац тога кретања био је исти и у средњем веку за владавине Немањића, за које је северна Македонија, и посебно кумановска област, стално била у саставу српске државе. Најезда Турака је углавном променила правац кретања становништва наших земаља, али га је турска владавина над њим читавих пет векова држала уједињено у своје ропству. А осим тога, у највећим делом плодној кумановској области, кроз коју су пролазиле и пролазе важне комуникације, како је Видоески свестрано обавештен из антропогеографске и етнографске литературе која се односи на овај крај, има и знатан број досељеника који су овамо дошли са севера последњих векова. И када се све то узме у обзир, потпуно је разумљива идентичност многих језичких особина кумановског македонског са српским говорима на северу. Ту једнакост чине: самогласник *у* на почетку речи место некадашњег префикса *въ* (*улезе, унуџра* м. *влезе, внуџра*); данашње вредности некадашњег *л* вокалног: *у, лу, и лъ* (*вук, жуџо, слуза, длго*); свођење два полугласника *ѡ ѣ ѡ* на један; скоро редовна вредност некадашњег вокала задњег реда *ж* — *у*; прејотација самогласника *е* на почетку речи (*језик, јеш*); губљење сугласника *х*; чување умекшаности сугласника *љ* и *њ* у свим позицијама (*љуџо, њоље, њега и њива*); јотовања сугласничке групе *лј* (*зеље, коље*); завршетак *е* у ном. мн. именица и придева ж. р. (*жене, добре јабуре*), разлика у облику ном. једн. и општег падежа

(*коњ и коња, добар коњ и доброга коња*); облици заменице *сваки* (*свакакџе, свакојак*); заменичко-придевски наставак *-ога* (*свога, кога, доброга*), облици заменица: *њојзе, њојно, њега (га), гу, њу и њума*; глаголски наставак за 1. л. мн. *-мо* (*имамо*), а за 3. л. мн. *в (џ)* (*имаџ*); наставци *-смо, -сџе, -ше* за аорист и имперфекат (*имасмо, имасџе, рекоше*), наставак *-ја* за мушки род радног придева (*рекја, рекџја*), неки предлози, неки именички суфикси итд. Већи број од сада наведених особина познају и остали северномакедонски говори: скопскоцрногорски, па и други говори скопске котлине (ови свакако нешто мање) и говори Полога. Али је кумановском од свих њих највећи број црта заједнички са јужноморавским говорима.

Ипак и поред тако великог броја особина које карактеришу српске јужноморавске говоре, а кумановскоме су заједничке с тим говорима, то овај последњи не лишава карактера осталих говора македонског језика, из којих су се опет неке језичке особине шириле на врањске и друге суседне српске говоре, те је тиме разлика између македонских и српских говора с једне и друге стране границе између два братска народа још више смањена. Тако се постепена прелазност дијалеката једних у друге и њихова узајамна прожимања нигде боље не огледају него управо у овоме случају. Дакако, и у кумановској области у јужним, југоисточним и југозападним крајевима њеним црте македонског језика су све бројније. Примера ради указујемо на непознавање разлике између облика ном. им. ж. рода на *-а* и облика општег падежа тих именица које карактерише македонски језик, али које је и у њему гласовног карактера. У селима кумановске области на северу општи падеж и ових именица се разликује од номинатива. Он се, рецимо, тамо редовно завршава самогласником *-у*, како у случајевима када је таква именица непосредна допуна (*Викни гу Божану, Не гу знајем мџу бабу, џресече си вџну, ке изгуби главу, исџери овуј кошуљу, џмам краву, голџму мџку џмам, едно шџше ракџју*, тако и уз предлоге: *иду кудџ Божану, бџше у баџшчу, кџчка не сџтанује из браџду, од џскру џламен бџва, и си избегаја из водџницу*. У селима према југозападу: *оџидџше на водџница, избегаја у Туџрџија, биоџици џа гу џџсу џџрава* итд.

Кумановски говор, даље, заједно с другим говорима на североистоку Македоније, с кратовским, наиме, и овчеполским и заједно са скопскоцрногорским говором, који од њега лежи западно, као и непосредно суседни српски говори на северу, у облику 1. л. једине презента глагола *и* и *е*-основа има завршетак у добивено гласовним путем од назала задњег реда *ж*, као некадањег завршетка овога облика свих

глагола осим она неколика атематска глагола, с којих се лични наставак *м* пренео на све остале глаголе — у другим говорима македонског језика, као и у другим говорима српскохрватског језика уосталом, али у свацима од њих, свакако, независно од оних других. Ово нам сведочи управо чињеница што у области северномакедонских и суседних јужноморавских говора, тамо, дакле, где се они међусобно мешају, имамо углавном сачуван стари наставак у његовој гласовно измењеној вредности, наравно.

Међу облицима презента, приказује нам Видоески, имамо дакако и одлика македонског језика. Као једна између важнијих од њих јесте и облик са завршетком *-ӣ* у 3. л. множине, који се поред наставка на *-в* употребљава у источном делу кумановског говора (*вика̄ӣ, бер̄а̄ӣ, ижне̄ја̄ӣ* и са уопштавањем основног вокала — *носӣӣ, бер̄е̄ӣ*). А да је и овај наставак, као и завршетак *-в*, у кумановском говору појава новијег времена, Видоески се позива на Селишчева, који даје доказе да у XIV веку ту имамо наставак *-у*, које је после тога времена, губљењем вокалног елемента, преко несложног *у* дало *в*. А облик с наставком *ӣ* се, као и друге особине македонског језика, кретао из осталих македонских говора према северу и североистоку, да се у знатној мери прошири и у кумановском говору, као год и друге изразито македонске језичке особине: облик радног придева *м* *е̄* *а* *-е* за сваки род, употреба облика перфекта у 3. л. без помоћног глагола (поред употребе с њим), једнакост облика општег падежа самосталних речи с обликом номинатива (опет поред разликовања ова два падежа); сугласници *к'* и *г'*; *-на* (од *-нж*) у инфинитивној основи глагола, презент 3. л. мн. помоћног глагола *са* (поред *су*), употреба члана, која је у кумановском говору у ишчезавању. Поготову *су*, доказује нам Видоески, чланске форме на *-в* и *и* (а наиме члан за 1. и 3. лице) сасвим ишчезле из кумановског говора, док су у говорима источно и западно од ових и те форме још у употреби. А и општи је члан у кумановском говору, како рекосмо, у ишчезавању, уколико се он не јавља опет под утицајем књижевног језика. Члану с разлогом Видоески поклања доста пажње. Из његова приказа стања чланских форми у кумановском и суседним говорима, из одлика тих форми, као што су остаци промене, који се још тамо чувају (*Тури зой на кó њ а ӣ о г а, уӣей̄а̄л кр̄ӣӣ њ̄к а ӣ о г а, кр̄ми ли га во̄ла-ӣб̄га* итд.) — јасно се види и порекло члана у македонском језику. Већина од сада споменутих особина се све више шире и потискују напоредне особине које су кумановском иначе истоветне с говорима на северу од њих — нарочито у новије време. И то не само сада после II светског рата, него су се и пре њега, па и знатно раније с мигра-

цијама македонског становништва из других праваца према северу и североистоку шириле особине македонскога језика. А те су особине млађи нараштаји брже усвајали од старијих. И Видоески је, испитујући свој говор, могао запазити доследнију употребу немакедонских језичких црта у представника старијег становништва. И ако у текстовима које је Видоески, као изванредну илустрацију свога говора, дао на крају књиге знатно претежу те црте, ово је лако објаснити чињеницом што је он текстове дао у облику како их је бележио с уста старијих особа, у којих се дијалекатске особине аутентичније чувају, не само овде него у свим народним говорима и сваког језика, сваког због веће подложности говора омладине утицају језика културног живота.

Дајући свестрану слику кумановског говора македонског језика Видоески је, што је потпуно разумљиво, када се узме на ум давање те слике у време када су тек састављане прве граматике македонског језика, обично давао све облике речи и када су они у свему исти са данас већ стандардним македонским језиком. А то су у овоме случају диктирале и бројне дијалекатске разлике кумановског говора од књижевног језика, па је и у парадигмама (глаголским, рецимо) и методолошки, ради уочавања тих разлика, било потребно дати напоре, и на једноме месту, истоветне облике и облике с дијалекатским цртама.

Поменуто околности налагале су Видоескоме да у свим областима језика на овај начин прикаже свој дијалекат. Тако он на непуних 20 страница, од којих именицама посвећује 10, глаголима 7 и придевима 2, даје јасан преглед грађења речи наводећи углавном све продуктивне наставке за поједине категорије речи по значењским групама. И ту се такође огледа општемакедонски карактер кумановскога говора, али и његова тесна повезаност с говорима на северу.

Такође су драгоцене и главе о прилозима и предлозима, у којима Видоески објашњава често и постанак и порекло ових речи, а увек показује њихово значење. И већ ту облике речи везује с њиховим синтаксичким функцијама за које је и уопште у својој монографији показао озбиљан интерес. И мада синтакси сразмерно не посвећује много места (свега 11 од скоро 350 страница целе књиге) он није занемарио ни једну страну њену. Он говори о реду речи, боље рећи — даје карактеристику његову у своме говору, осврће се на конгруенцију, говори о изразу и исказу, и о типовима реченица уопште, и с осталих страна посматраних.

А да би слика кумановскога говора, изванредно илустрована текстовима на крају књиге, била потпунија, Видоески није занемарио ни речничку страну његову. Он се овде задржава, наравно на ређим речима,

поготову на онима које су туђег порекла, као и на другим речима које су по било чему карактеристичне за кумановски говор у односу на суседне македонске и немакедонске дијалекте.

Ова свестраност у опису кумановског говора, који је редовно праћен објашњењима дијалекатских и општејезичких појава, и то не само лингвистичким објашњењима него и објашњењима услова, историјских, антропогеографских, социјалних и културних — монографији Видоескога о кумановскоме говору даје ранг једне ретко значајне дијалекатске студије, на основу које је он, међу првима, добио степен доктора филолошких наука на Филозофском факултету у Скопљу.

А као докторска дисертација, овај рад Б. Видоескога чини част томе Факултету, на коме је Видоески завршио студије, припремао и одбранио дисертацију и на коме данас ради као један од угледних његових професора и врло истакнутих научних радника, проучавајући и даље, и све успешније, дијалекте македонског језика.

М. Сивановић

10. — Зборник средњовјековних натписа Босне и Херцеговине. — Издање Земаљског Музеја, I, Сарајево 1962 ; II, Сарајево 1964.

Земаљски музеј у Сарајеву заузима истакнуто мјесто међу нашим културним институцијама, и то не само оним које се налазе и које дјелају на подручју С. Р. Босне и Херцеговине него и оним које се налазе ван граница ове наше републике. Поред осталих значајних публикација које издаје ова установа, добили смо и збирку средњовјековних натписа са подручја Херцеговине. У првој књизи овога зборника, како то истиче у уводу његов састављач, проф. Марко Вего, обухваћена је територија западне, дијелови сјеверне, јужне и средње Херцеговине. Преведено на нашу дијалектолошку терминологију, у првој књизи овога зборника налазимо натписе са подручја западне — икавске Херцеговине, као и са подручја сјеверне и централне јекавске Херцеговине. У другој књизи имамо углавном натписе са подручја централне Херцеговине.

Вриједност овога зборника увећана је присуством оригиналних фотокопија. Уколико се могло доћи до натписа, те су фотокопије новијег датума. Уз сваки натпис дата је транслитерација, транскрипција,

превод на француски језик, обимна библиографија и што је нарочито важно, данашње мјесто налазишта натписа. Тако смо сада у могућности, захваљујући Земаљском музеју и његовом вриједном и неуморном сараднику проф. М. Веги, да ауторову транскрипцију не само пратимо на оригиналним фотокопијама, него, ако је то потребно, и да све то верификујемо на терену.

Транскрипција донекде одступа од средњовјековне ћирилице (сви су натписи писани тим нашим писмом), а то је учињено због тога што текст транскрипције прате фотокопије „из којих се могу уочити све палеографске разлике у писању слова“.

Наша је намјера да овдје укажемо на оне језичке особине ових натписа које нам могу нешто више рећи о говорним особинама ове области у средњовјековном периоду. Овдје ће бити говора о материјалу који је интересантан за историјску дијалектологију, за реконструкцију говора тих области који су претходили савременом говорном стању херцеговачког подручја. О палеографским особинама ових натписа овдје неће бити ријечи.

1. Питање рефлекса старог вокала **ѣ** већ је одређено локализовањем натписа. Наиме, за цијелу западну Херцеговину треба очекивати искључиво икавски рефлекс за **ѣ**. Тако и јесте, исп.: *стипану, врми* (Кочерин, 1410—1411, књига I, стр. 12—13). Прва бројка означава страницу на којој је дата фотокопија, друга страница садржи транслитерацију и транскрипцију. Сва мјеста из којих се наводе натписи налазе се на картама које прате текст. *уєнкоше каменъ* (Лединац, вјероватно XV в. I, 14—15), *живиѡхъ, лнѡѡ* (Крушево, XV в. I, 18—19), *комлиновиѡхъ* (Бакри код Читлука, XV в. I, 22—23), из истог мјеста наводи се и примјер са **ѣ**: *комлѣновиѡхъ* а није искључено да је оба натписа писала иста рука (I, 24—25). Интересантно је истаћи да осим наведеног примјера не налазимо на натписима овога подручја више ни једну потврду са несупституисаним старим вокалом **ѣ**, што је, иначе, честа појава на јекавском подручју.

Натписи са онога подручја Херцеговине које се налази источно од ријеке Неретве, а којем одговарају дијалектолошки термини: централна, сјеверна и источна Херцеговина, углавном су писани јекавски: *заприсѡта* (Ходбина, XV в. I, 40—41), *уєнече* (Градац код Хутова, XVI—XVII в. I, 46—47), *луке стѣпанова* (Свитава, XV в. 50—51), *уєнєкоѡхъ* (Ходово, XV—XVI в. II, 8—9), *снече* (Некук, XV—XVI в. II, 14—15), *внєлиѡхъ да ннєси* (Влаховићи, XV в. II, 42—43), *уєнече* (Миљановићи, XV в. II, 46—47).

Поред ових примјера гдје је јекавска замјена *ѣ* јасна, постоји и један број примјера са незамијењеном графицијом: *вѣлопчеланинѣ* (Градац код Коњица, XV в. I, 34—35), *стѣпана* (Дољани код Чапљине, XIV в. I, 42—43), *сѣче* (Опличићи, XV в. I, 54—55, 56—57, 58—59; II, 22—23 — све писало исто лице, Грубач ковач), *прѣтрѣсати* (Тријебањ, XVI в. II, 8—9), *лѣт(о)* (Ходово, XV—XVI в. II, 8—9), *уѣче* (Жаково, XV в. II, 50—51), *уѣрѣхъ*, *вѣрно* (Милавићи — Дабар, XIV в. II, 40—41) *чловѣче* (Влаховићи, XV в. II, 42—43), *невѣста* (Величани, XIV в. II, 48—49), *уѣче* (Жаково, XV в. II, 50—51).

Сви наведени примјери, осим једнога, дати су са *ѣ* и у транскрипцији. Једини изузетак је именица средњег рода *лѣто* која се транскрибује као *лѣйто* (II, 8—9, 11) али ни она не увијек тако (II, 13). Ову неједнакост, свакако, требало је одстранити. Ако се већ у неким примјерима задржава стари графички знак, то је требало спровести до краја и без изузетка.

И на натписима овога подручја, јекавска Херцеговина, има потврда за *и* мјесто *ѣ*: *днѣнца* (Хуми—Лишани, околина Мостара, I, 36—37), *рѣкани* (Ходбина, XV в. I, 40—41), *сѣрѣшихъ* (Хутово, XV в. I, 48—49), *уѣче* (Опличићи, XV в. I, 52—53), *вѣрме* (Опличићи, XV в. I, 56—57), *стѣпана* (Ошанићи, XV в. II, 12—13), *повилижи га* (Крушево, XV в. I, 60—61), *стѣпана*, *вилагъ* (Радимља, XV в. I, 68—69), *сѣче*, *уѣче* (Бољуни, XV в. II, 20—21, 24—25, 26—27), *овѣдн* (Убоско, XV в. II, 44—45).

Цијела проблематика везана за рефлексе старог вокала *ѣ* упућује на следеће закључке:

1) Рефлекси *ѣ*, како их налазимо на натписима овога зборника, у највећој мјери одражавају говорно стање краја гдје се они данас налазе, односно гдје су ти натписи и настали. Отуда имамо искључиво *и* < *ѣ* на натписима са западнохерцеговачке територије. Натписи са централно-херцеговачког подручја, као и они са подручја сјеверне Херцеговине, сасвим разумљиво, имају претежно јекавске рефлексе (о границама и особинама ових говора в. ЈФ XXV, 295. и даље). У вези са транскрипцијом споменика са јекавског тла треба указати на следеће:

а) Аутор Зборника свуда даје мјесто писарског *не* класичну, двосложну ијекавску замјену: *да нијеси ѣроклейѣ* (II, 43), *усијече* (II, 47), *сијече* (II, 15) и сл. Али нам не изгледа да је то најсрећније рјешење. Ако је у питању стандардна ијекавштина и стандардна транскрипција, онда је то требало и посебно истаћи. Ако је у питању савремени изговор крајева гдје се налазе ти натписи, или гдје су настали, а поготово ако је у питању изговор рефлекса *ѣ* онога времена када су натписи настали,

онда класична ијекавштина не одражава право стање говора тога подручја. Познато је, наиме, да ни данас на подручју централне и сјеверне Херцеговине немамо свуда класичну двосложну замјену **џ**; без сумње, такву замјену на овом подручју нису имали ови говори ни у XV вијеку. И данас на том тлу обично имамо *је* мјесто **џ**: *бјело, дјеше*. Тако нешто морало је да буде и раније. Према томе, ако се жељело дати говорно стање краја гдје се налазе натписи, требало је сачувати оригинално писање *-ие*, онако како је поступио Трухелка са натписом из Ходбине (I, 40—41), гдје је *не* транскрибовао као *ие*: *зайриешѝа*. Чини нам се да транскрипција ове врсте више одговара свим овим јекавским натписима него она коју налазимо у Зборнику. Да транскрипција коју налазимо у Зборнику не даје вјерну слику говора већине мјеста гдје се натписи налазе, односно, гдје су настали, говоре и ови моменти.

б) На једном натпису из Свитаве (I, 50) читамо *стипана* у транскрипцији мјесто тога *не* имамо двосложни рефлекс **џ** *-ије*, иако је у питању **џ** (исп. савремено стање: *Шћѝа̃н, Шћѝа* и сл.). Тачно је да се знак *е* употребљава и за *је* (нрп.: *есѝь*), али има потврда и за *е* = *е*, што значи да тај знак нема увијек исту вриједност.

в) Има још нешто што говори против двосложне транскрипције овога рефлекса **џ**. Исту вриједност овоме вокалу налазимо и за натписе из централне и за оне из источне Херцеговине (рецимо, оне из Љубомира). То значи да том фонетском особином повезујемо ова два говорна подручја, иако за то нема довољно убједљивих разлога. Савремени говори тих области имају различите рефлексе **џ** (в. у мом раду: *Говор источне Херцеговине*, СДЗБ, XIV).

г) И још нешто. На једном споменику из Љубомира (Врпоље, II, 60—61) налазимо глагол *ѝријеѝи* — *приѝти* (*приѝати*), са *ије* које не води поријекло од **џ**. Писар је ту осјећао два слога, и то је лијепо графички означио — *иѝ*. Овај примјер потврђује да ни та зона (источна Херцеговина) није у то вријеме имала јасно изражену двосложну замјену **џ**. Постојала је разлика између *приѝти* на једној страни и *тиѝло* на другој страни.

Све ово јасно говори да је при транскрипцији требало поштовати писарско *ие*. Ако се писарска граfiја поштовала кад је у питању графема **ѝ**, тај принцип требало је примијенити и кад су у питању јекавски рефлекси тога вокала.

2) Икавизми које налазимо на натписима овога подручја могу се двојако објашњавати:

а) Неки потичу из језика клесара који су овамо долазили са западно-херцеговачког подручја (в. ЈФ XXV, 314), а и овдје често налазимо име истог писара: Грубач ковач, Милић ковач, Семорад и сл.

б) Неке од тих икавизама још и данас налазимо у говору централне Херцеговине (в. ЈФ XXV, 295 и даље). На основу ових натписа професор Белић је у своје вријеме тврдио да је „Херцеговина у долини Неретве била ијекавска и икавска“ (СНЕ, IV, 1077). Као што сам рекао у ЈФ XXV, 314, ова мисао може се двојако и схватити и тумачити. Међутим, ако се мисли на онај дио Херцеговине који се налази источно од ријеке Неретве, тешко се може прихватити мишљење да је то некада било икавско-јекавско говорно подручје. То потврђују и натписи о којима је овдје ријеч. Они су углавном јекавски. Икавизми који тамо постоје најчешће су везани за одређени број примјера (*сиче, усиче, њобилижси*), што може бити и писарски манир. Отуда толико подударности у овим натписима, отуда у њима налазимо и на несупституисан вокал *љ*.

в) У неким случајевима *и* < *љ* фонетског је поријекла: *билег* — *билљег* (II, 32—33, 40—41).

г) Примјери *мља, дља* не морају одражавати икавски изговор, како то претпоставља састављач Зборника (II, 10—11). Вјероватније је да је ту испуштено *љ*. Пошто је тај натпис из прве половине XIII вијека (1231. године), могуће је да *љ* ту још није било ни супституисано (в. А. Белић: Основи историје српскохрватског језика, I, Фонетика, Београд, 1960, 90—91), и требало је у транскрипцији ставити *љ*, а не *и*.

3) Посебно објашњење изискује примјер *љшљче* (II, 32—33). Као што видимо, ту имамо извршено јотовање струјног *с* испред *је* од *љ*. Познато је да се јотовање овога типа вршило касније, свакако послѣје јотовања група *љје* и *дје* < *тљ*, *дљ*. Да је то тако потврђују нам јекавски говори који су се доста давно издвојили из матичних херцеговачких говора, а који имају *ђевојка* и *ћераљи*, али у чијој фонетици немамо херцеговачке фрикативе *љ* и *љ* (в. ЈФ. XXV, 310). Према томе, ако у наведеном примјеру немамо графичку омисију, замјену *с* са *ш*, тј. ако овај примјер одражава народни говор краја гдје је споменик настао (Горње Храсно, централнохерцеговачко говорно подручје), он није ни из XV ни из XVI вијека, како то претпоставља аутор Зборника, него из доцнијег времена, вјероватно из краја XVII вијека.

Као што нам наведени материјал показује, херцеговачко подручје које се налази источно од Неретве одувјек је било јекавско. Савремени говори тога подручја органски су продужетак говора из ранијих вјекова и о некој новијој имиграцији јекаваца на то тло не може бити

ни говора, као што претпостављају неки савремени дијалектолози. Оно што вриједи за Херцеговину источно од Неретве у цјелини, вриједи и за централнохерцеговачко подручје као дио те цјелине.

II. Глас *x*, као што треба и очекивати за вријеме када су настали ови натписи, досљедно се употребљава: $\tilde{A}x$ (I, 12—13), с \tilde{x} рцџго \tilde{m} ь (I, 12—13), лѣго \tilde{x} ь (I, 12—13), погиво \tilde{x} ь (I, 28—29) са икавског подручја, као и: \tilde{x} рѣврѣ \tilde{n} ь (II, 6—7, 12—13) \tilde{y} снеко \tilde{x} ь (II, 8—9), лѣг \tilde{x} ь (II, 14—15), \tilde{x} рѣковнѣ \tilde{n} ь, лѣго \tilde{x} ь (II, 18—19), ви \tilde{x} ь (II, 32—33) рѣди \tilde{x} ь се (II, 40—41) \tilde{y} мрѣ \tilde{x} ь (II, 40—41), по \tilde{x} вали (II, 46—47) \tilde{x} рѣма (II, 52—53) нма \tilde{x} ь (II, 58—59) и тако редовно. Једини изузетак од овога је облик I. лица једнине аориста \tilde{s} л \tilde{z} жи (I, 12—13) у коме нема гласа *x*. Примјер је из прве половине XV вијека и, свакако, не одражава говорно стање тога времена, него је у питању писарско испуштање гласа *x*, Овај натпис зна и за друга испуштања сугласника: твк \tilde{y} = Твртку, \tilde{z} восимь = З Босном.

Све ово је сасвим у духу онога што се зна о судбини гласа *x* на херцеговачком говорном подручју.

III. Вокализација сонанта *l* на крају слога заступљена је у овим натписима: пѣва \tilde{o} (Багри код Читлука, прва половина XV вијека, I, 24—25 в. и II, 38—39), \tilde{y} ч \tilde{r} то (са сажимањем самогласника *a* и *o* у корист другога, Багри, прва половина XV вијека, I, 26—27). Поред ових примјера наилази се и на понеки примјер са несупституисаним сонантом *l*: ви \tilde{l} ь (Кочерин, прва половина XV в. I, 12—13), потрѣ \tilde{l} ь (Доња Дрежница, 1355—1357, I, 32—33. Овај натпис и иначе има доста архаизама) рѣви \tilde{l} ь (Градац код Коњица, почетак XV вијека, I, 34—35).

IV. Из XV вијека имамо потврду и за редукцију сугласника *v* у примјеру чо \tilde{e} к (II, 28—29). Из истог периода, и са истог подручја, имамо потврду и за сажимање самогласника *o* и *e* послѣ губљења сугласника *j* у вокативу једнине именице чо \tilde{v} јек: чо \tilde{e} ь (II, 46—47). Данас не налазимо на овом подручју сажимање овога типа. Истина, источнохерцеговачко подручје зна за *чeк* — *чека* (Говор источне Херцеговине, 43), али ни то није општа појава. Према томе, за примјер чо \tilde{e} ь највјероватнија је претпоставка да ту имамо испуштање самогласника *v* (чо \tilde{e} ь = чојече).

V. На натписима из XV вијека (околина Стоца) и XVI вијека (Љубомир) налазимо и појаву секундарног *j* у примјерима овој (I, 62—63) и \tilde{y} уј (II, 56—57). Ову фонетску појаву потврђују и савремени говори Херцеговине (Говор источне Херцеговине, 86), а она је била

позната и старијем говору Дубровника. М. Решетар констатује појаву секундарног *j* у најстаријем дубровачком говору (Глас САН, 201, 36), што значи да је ова особина могла доспјети и у Дубровник из говора његова херцеговачког залеђа.

VI. Указујемо на још неке особине ових натписа. Док данашњи говори Херцеговине, без обзира на то да ли су у питању икакски говори западнохерцеговачког говорног подручја, или пак они који се налазе источно од ријеке Неретве, често имају у употреби краћи облик инфинитива: *радиш*, *говориш*, *иричаиш*, *ић*, *доћ*, *иоћ* и сл. (в. Говор источне Херцеговине, 159), они други облици, облици са завршетком на *и* *радиши*, *ићи* данас се на том тлу рјеђе јављају. Раније, како нам то потврђују ови средњовјековни натписи, није било тако. На овим натписима, наиме, редовно имамо управо дуже облике инфинитива: *ви ћети* *вити* (I, 12—13), *да е знати* (I, 28—29), *прѣтвѣсати* (II, 8—9), *крѣти* (= *кренути*, II, 34—35) *лежати* (II, 38—39), *такнѣти* (II, 44—45) *прѣчати* (II, 60—61). Једини изузетак који смо запазили, и то у транскрипцији, је из друге половине XIV вијека *леч* (I, 18—19). Али нам ни овај примјер не изгледа довољно увјерљив. Ако мало пажљивије погледамо фотокопију натписа, увјерићемо се да иза африкате *ч* има још један знак. Изгледа да је то самогласник *е*, што значи да ни у овом примјеру не треба гледати краћи облик инфинитива, односно *супин*, него је ту у питању писарска грешка, супституција једнога самогласника другим.

VII. На натписима из западне Херцеговине налазимо потврде за неизвршено јтовање у облицима глагола *доћи* и *поћи*: *доидѣ* (прва половина XV вијека, два пута, I, 12—13) и *поѣ* (исто). Пошто је то икакско говорно подручје које и данас зна за такве облике (в. А. Белић ЈФ II, 218—221), вјероватно је то већ тада била његова говорна особина. На натписима са подручја јекавске Херцеговине, што је и разумљиво, имамо у примјерима те врсте извршено јтовање: *доидѣ* (= *дође*, II, 60—61), *доидѣ* (= *дође*, II, 34—35). Сасвим је, опет, у духу фонетике тих крајева и тога времена, што налазимо на натписима из XV вијека *вратиѣ* (II, 60—61). У транскрипцији се то даје као *братијо*, иако за такву транскрипцију нема фонетског оправдања. Прије је ту у питању *братијо* него *братиѣо*. Први овдје наведени облик чувао се до краја XVII и почетка XVIII вијека (в. А. Белић, ЈФ II, 221, Фонетика, 126). Ходовско *вратиѣо* (II, 8—9), ја бих читао *браћо*, са извршеним јтовањем. Овамо иде и примјер *нетна* (= *нетјак*, I, 42—43). И ту графема *н* има вриједност сугласника *j*, као у *јран* (= *Јурај*, II, 28—29).

VIII. Да укажемо још и на примјере у којима се огледа асимилација сугласника: сугласник *с* испред палаталног *њ* прелази у *ш*: *ш* *нега* (I, 28—29); безвучно *с* испред *б* прелази у *з*: *з* *Босниа* (I, 12—13). (Оба примјера из прве половине XV вијека).

То су неке од карактеристичнијих фонетских особина ових херцеговачких средњовјековних натписа. Мада је материјал бројно оскудан, он нам, ипак, дозвољава, да закључимо следеће: натписи одражавају говорно стање крајева гдје су и настали. То значи да су данашње говорне особине ових подручја ту аутоктоне и да оне представљају органски продужетак старијих говора херцеговачког тла. Надамо се да ћемо ускоро добити и натписе из осталих крајева Херцеговине који ће обогатити нашу историјску дијалектологију драгоцјеним материјалом и тако нам олакшати реконструкцију говора ранијих вјекова ових подручја.

А. Пецо

11. — Др АЛЕКСАНДАР МЛАДЕНОВИЋ: **О народном језику Јована Рајића**. Пос. изд. Матице српске 1964, 155 + резиме на руском + 8 слика у прилогу.

Треба поздравити сваки рад који доприноси расветљавању чињеница из историје нашег књижевног језика, поготову рад са таквим квалитетима какви су изражени у докторској дисертацији младог научника А. Младеновића. Аутор је наишао на један веома занимљив и осетљив проблем — на почетке стварања данашњег типа српско-хрватског књижевног језика. Испитивање улоге коју су у томе одиграли писци пре Вука (а и поред Вука) наводи читаоца на још праведнију оцену Вуковог значаја, као и на размишљања о томе како би се ти почети даље развили да није било Вука.

Опширно и темељно у оквирима одређеног материјала али концизно када се тиче далекосежнијег закључивања, А. Младеновић је врло добро обавио свој задатак. Одабравши једног од Вукових претходника, он је дао исцрпан опис народног елемента у његовим списима, ради чега је пажљиво пробрао изворе. Напоредо с тим бележио је руске, црквенословенске и српскословенске наносе, уз осврт и на остале стране утицаје, који су мање значајни. Прибележене црте Рајићевог језика поређене су, највише, са одговарајућим цртама код Орфелина и Доситеја, затим код Венцловића, нешто мало са истим цртама у језику дру-

гих, западнијих писаца, Рајићевих савременика, поред тога са Вуком, са данашњим стањем у војвођанским, првенствено сремским говорима, и са данашњим књижевним језиком. Посебно у одељку о графички занимљиве су паралеле са правилима датим у граматици М. Смолитског и у „руководству“, тј. приручнику А. Мразовића, као и са другим, у Рајићево време и пре њега присутним узусима о којима се сазнаје из палеографије.

Није потребно задржавати се на појединим резултатима тог минуциозног упоређивања. Можда је интересантно споменути оно што би се мање очекивало од писца какав је Рајић — његова сведочанства о народним облицима и речима без блиског ослоња у српскословенским (или чак српским) традицијама дотадашње српске књижевности. То су, нпр.: *ладионица*, *расџовина*, *њиве*, *уздануши*, *своји ушију*, *кр'ају*, *закџеваши*: ја би изишао, ми би били; *буднемо*; *умеду*, *изгореду*; *очина рука*, *оваковац*, *поћом*, *мал'* (= умало), *мрџвоглавце* итд. Разуме се, све ово не треба тумачити као уношење дијалектизама у писани опус, пошто је у Рајићево доба недостајао онај књижевни народни језик према коме би се одмеравала књижевна или некњижевна вредност. Важно је колико је Рајић унео народног елемента у своје дело, а мање је важно како тај елемент данас звучи, пошто је то условљено каснијим налажењем базе за књижевни језик. То зна и аутор студије (закључци на стр. 150). — Вредно је истаћи и један методолошки поступак, наиме да је А. Младеновић подвлачио и оне језичке црте у делима поменутих других књижевника и у народним говорима, којих нема код Рајића, чиме је још боље осветлио целокупност Рајићевог стваралаштва. — Исто је тако посебно успело Младеновићево разматрање фонетских особености на основу метра у Рајићевим стиховима, у случајевима кад само писање не даје основа за закључке.

Због велике количине нотираних појава било је тешкоћа око њихове класификације, тако да наилазимо на неуобичајено суседство — у истом одељку — појава *разабраши/избраши*, *величаштво/божештво*, *доиста/заиста*, *до њолика*, *нишша/нишшо*, *йрама* (= према), *началник* (све у одељку о гласу *а*), или у истом п о д о д е љ к у појаве *раздрешши*, *дакле*, *унићи* (сугласничке појаве). На неким местима цитирање литературе о појединим питањима, колебањима и нормама савременог језика има само формалне али не и суштинске везе са проблематиком о којој је реч.

Аутор закључује да је Рајићев „народни“ језик ближи правом народном него Орфелинов, мада не тако близак као Доситејев, да показује доста подударности са данашњим књижевним језиком, што је

разумљиво с обзиром на Рајићево сремско порекло, да се понешто разликује од данашњег сремског говора, пружајући тиме грађе за проучавање развитка тог говора; најзад, „не умањујући уопште значај Вуков, да заслуге за стварање нашег књижевног језика треба проширивати и на друге писце, бар што се скавске варијанте тиче, на оне који су у XVIII веку живели у Војводини и писали на народном језику“ (стр. 154).

И. Грицакџић

12. — MÉLANGES ANDRÉ VAILLANT. Revue des Études slaves. Tome quarantième. Paris, 1964.

Obimnoj, tematski široko obuhvatnoj, sugestivnoj naučnoj aktivnosti Andrea Vajana posvećen je zbornik sa trideset i tri naučna priloga, kao odjek francuske lingvistike i kao priznanje toj lingvistici za izrazito učešće u proučavanjima diferenciranih oblasti slavistike. Razvijajući u značajnim, krupnim linijama učenja Mejeova i tradicije jedne realne i tvoračke nauke, Andre Vajan je, svojom višestranom aktivnošću, radom na raznim disciplinama slavistike, udružio konkretne studije o jeziku Dominka Zlatarića, kao najbolji poznavalac istorije srpskohrvatskog jezika, sa studijama drugih slovenskih jezika, usmeravajući svoja naučna interesovanja ka problematici paleoslovenske zajednice i njenih odnosa prema baltičkim jezicima.

Takva naučna aktivnost je nadahnula dva članka koji čine okvir ovoga zbornika. U uvodnom članku Paskal (Pierre Pascal, *Avant-propos*) toplo i sugestivno prikazuje naučnu ličnost Vajana, njegov naučni stav. U završnom pak članku (André Mazon, *Post-scriptum*), doajen francuske slavistike, svojim prilogom ističe Vajanov značaj za razvoj francuske lingvistike.

Članci u zborniku, objavljeni po azbučnom redu autora, ovde će biti prikazani u tematskoj povezanosti.

Već A. Mazon, vraćajući se na pitanje glagolskog aspekta, daje pregled novijih radova, zadržavajući se i na semantičkoj interpretaciji. — Pol Gard (Paul Garde, *Problèmes du conditionnel dans les langues slaves*) iznosi stanje kondicionala u slovenskim jezicima, sa nerealizovanom uslovnošću („condition non réalisée“). Uslov je izražen bilo u zavisnoj rečenici, bilo nekim drugim sredstvom. Kondicional od starog optativa *bimī—bi*, bilo u vezi sa part. pr. *-lū*, bilo uz infinitiv, izražava želju govornog lica (st. optativ); u vrednosti kondicionala — oblik sa *-lū*. Optativski izražaj, na severu očuvan, na

jugu je izmenjen (*da* sa inf. uticaj grčki). Od detaljnijih ispitivanja autor očekuje potvrdu svoje teze. — Značajno pitanje o interferenciji instrumental-skih nastavaka rešava Š. Stang (Chr. Stang, *De l'instrumental singulier des thèmes en -o- en slave commun*). Prihvatajući mišljenje A. Vajana (*Grammaire comparée des langues slaves* II, 32, 122) da su *omī* resp. *ūmī* zamena za *a* (lit. *u* < *uo*) u koincidenciji sa *a* (lit. *o*) gen. s. teme na *o*, — autor to potkrepljuje opozitnošću lit. akcenata (na korenu : na kraju — *kélmū*: *sūnumī*). Paralelno u slov. kod osnova na *o* je bariton, ali ima i oksitoneze. Iz višestruke analize smatra opravdanim zaključak da je slovenski kao i baltički i s. *u*-osnovā bio oksiton kod „mobilnih“ osnova. To ga pak navodi da se složi sa Kurilovičevim mišljenjem da je Sosirov zakon mogao važiti samo za baltički, ili čak samo za litavski. Pretpostavku da je formacija na *m* sekundarna kod tema na *o* potkrepljuje stanjem u najstarijem grčkom, mikenskom (cf. Lejeune).

Interesantnu grupu čine i prilozi sa temama iz crkvenoslovenskog. Lepisije (Jaques Lépassier, *Du génitif-accusatif inanimé en vieux slave*), suprotno onome kako se mislilo, udružujući ogroman filološki napor sa suptilnom lingvističkom interpretacijom, konstatuje tri stotine primera upotrebe genitiva-akuzativa za neživo. Uspostavivši tri kategorije, autor prelazi na neku vrstu slobodne upotrebe. Ispravno smatra da polaznu tačku treba tražiti u situacijama gde je podjednaka mogućnost upotrebe akuzativa i genitiva. Negiranje nije jedini regens, a pozniji spomenici pokazuju tendenciju potiskivanja genitiva za negaciju akuzativom. Jezičko osećanje postaje u tom pravcu bivalentno. Genitiv partitivni gubio je apsolutnost funkcije. Tako je genitiv u izvesnim slučajevima primao funkciju objekta. Ali s punim pravom autor konstatuje da ovaj problem izlazi iz okvira staroslovenskog, i ukazuje na proučavanje živih jezika u dijahroniji, a svakako polazeći od sinhronije. Tako bi bilo, mislim, korisno uočiti u srpskohrvatskom dve vrste: 1) *imati jaku veru* a *nemati vere*, i prema ovome *imati vere*, sa nijansom nenaglašenosti uz prizvuk partitivnosti; tako i *postići mir*, a *nemati mira*: *imati mira*, pa i naći (*neko*) *mira*; 2) *bacati loptu* (konkretno), a *igrati (se) lopte*, sa medijalnom vrednošću „loptati se“. Linije koje je autor povukao vode rešenju opštejezičkih pojava.

A. Dostal (Antonín Dostál, *A propos du système temporel du vieux slave*), razmatrajući ovo veoma važno pitanje sa gledišta govornog lica u odnosu na situaciju i u odnosu prema osnovnim pojmovima vremenskog toka, uspostavlja strukturni sistem, u koji se upliću specifičnosti slovenskog aspekta i iterativnosti. Zatim konkretno prikazuje futurske mogućnosti (prezens perfektivni; perifrastičke forme, *chošty* sa inf. i sl.), nedostatak istorijskog prezensa, retku upotrebu pluskvamperfekta, a vrlo retku upotrebu drugog futura. Istorijski prezens nedostaje, ali je utoliko izrazitija upotreba aorista,

koji se često javlja umesto perfekta, kasnije razvijenog u nekim slovenskim jezicima; a dok aorist karakteriše oba vida, imperfekt je rezervisan sve više za imperfektiva. Najzad pomenuta je nesumnjivo učena konstrukcija dativa s infinitivom. Mislim da bi ovo možda bilo dovoljno da se zaključi o jednoj specifičnoj sintaksi, koja uglavnom reflektuje sintaksu izvornika, to jest sintaksu dvojezičke osnove strukture jezika Ćirila i Metodija.

Jozef Kurc (Jozef Kurz, *Les Particules i, a, ti etc. dans les constructions participiales en vieux slave*) ističe svoje ranije mišljenje (Praha, 1957) o ekspresivnoj prirodi partikula, uzvika i bliskih deiktičkih vrednosti. U starijim prevodima to je ređe: javlja se kod kopista, kada im je trebalo dati više živosti izrazu. Ističe *i, a* i u *Žitijama* Konstantina i Metodija; dopuštajući do izvesne mere u ovakvoj upotrebi grčki uticaj, nalazi i neslaganje sl. *i* gr. καὶ i smatra upotrebu partikula u participijalnim konstrukcijama slovenskom osobinom, a ne grčkom.

V. Georgijev (Vladimir Georgiev, *Slave agne et ses correspondances*), uz širu fonetsku i semantičku analizu, smatra stari particip *i-e* *Hag-nó-s*, grč. ἀγνός, lat *agnus*, kao pastirski termin: **hag* goniti, voditi, dakle „životinja gonjena u stadu“. Ovakvo je rešenje metodološki značajno: time se negira teorija o tripartitnom sistemu guturala.

R. Oti (Robert Auty, *Oldchurch Slavonic oplatŭ*) interesantnom analizom izraza надъ оплатъмь (Kij. 1.), s obzirom na dij. nem. *b: p*, konstatuje dvojnost *oblāt (oplāt) — oblāta (oplāta)* < lat. *oblata*; stcsl. *oplātŭ*: stv. **oplāt*.

Г. Шевелов (George Shevelov, *E>'O ou 'O>E dans les langues de l'est*), polazeći od koncizno iznetog Vajanovog mišljenja (*Gr. Comp.* I, 108), raspravlja o prelazu *e > o : a > o*, korel. *a > e ('e)*, dij. *'o*. Zatim semantički predstavlja etape ovoga procesa.

Na interesantan leksičko-semantički način B. O. Ungebaun prati sudbinu reči za barut kod Slovena (*Les Slaves et la poudre à canon*), г. зедѣ (nem. *Kraut*); od XVII v. *ѹорох*, farm. *ѹорошок*, а *ѹыль*; р. *ziele—proh*, а *pył*. Ovi su pojavi prikazani istorijski i uglavnom prema interferencijama u germanskim jezicima. Balkanski jezici imaju t. *barut* i tip *prah (puščani)* prema s. *prašina*. Rumunsko pak *jarba* mislim da bi moglo biti u semantičkoj filijaciji starije od takvog značenja nem. *Kraut* (s obzirom na put širenja farmacijske magije).

Nekoliko priloga je posvećeno krupnim problemima ruske sintakse. L'Ermit (Paul L'Hermitte, *De la „catégorie d'état“ en russe*) obrađuje pitanje o kome su u ruskoj nauci izrazito podeljena mišljenja. Autor se slaže s Vinogradovom o značaju prezensa gl. бытъ. Он, u dijahronoj orijentaciji, proučava stare spomenike (Novgor. hr., Повесть, 76 diploma, 312 drugih spo-

menika) i konstatuje iščezavanje kopule, a ukoliko je ima, pokazuje da je to retko. Tako postaje jasno kako jedan sintaksički fenomen (iščezavanje jednog elementa iz rečenice) može voditi pregrupisanju elemenata i stvaranju jedne nove kategorije.

Osnovna, načinska vrednost instrumentala interferira izrazito sa vremenskim funkcijama, otuda izuzetan značaj priloga Kloda Robera (Claude Robert, *De l'instrumental temporel en russe moderne*), koji uočava četiri vremenske nijansiranosti (neograničenost trajanja, upotpunjenje trajanja, ponavljanje momenta radnje, ponavljanje sa trajanjem). Konstatuje vitalnost kod prve i četvrte. Između ovih vrednosti i sinonimskih obrta javlja se stilistička interferencija (neutralnost: evokativnost). Ovakve analize ističu i druge probleme kao sindrome.

Korbe (Charles Corbert, *Quelques incidences lexicographiques de la préverbation en russe*) sužava problem na jedan vid preverbacije, jer široko shvatanje ovog problema uslovljava prethodne detaljne studije. Često preverb (svojom semantičkom vrednošću) uslovljava posebna, nekad i suprotna značenja (запомнить — „oublier“ i „se souvenir“). Pitanje je od principskog značaja, iako je rešavano konkretno, na materijalu ruskog jezika.

Suptilno je jednu jezičku distribuciju prikazao Vejranc (Jaques Veyrenc, Кто-нибудь *et* кто-либо, *formes concurrentes*). U kompleksnoj klasifikaciji, u odnosu, „réel—virtuel“ nalazimo кто-то : некто : кое-кто i кто-нибудь : кто : кто-либо; u odnosu „unité — non-unité“ nalazimo кто-то : кто-нибудь, a кое-кто : кто-либо. Dakle кто-либо je dvovalentno. — Time je uspostavljena opozitnost i razjašnjen potpun sistem indeterminacije. — Na osnovu analize pisanih dokumenata XVIII veka Žoze Žoane (José Johannet, *Remarques sur l'évolution de la langue administrative au XVIIIe siècle*) smatra da je osnovna karakteristika upravo binarna struktura rečenice i formulisanje glagola na kraju (kao bitni element višeg stila).

Kiparski (Valentin Kiparsky, *Les aventures d'un suffixe*) vrlo zanimljivo slika ekspanziju nastavka *-nik* (*sputnik* — amer. *muttnik*, *mousenik*, *yankniks*, *sputerniks*, *kaputniks*, *lunnik*, *beatniks*, *nudenik*, *sweetnik*). Taj balto-slovenski sufiks doživeo je i u srednjem veku kratkotrajno širenje, značajno za morfologiju rumunskog, estonskog i finskog jezika.

Doroševski (Witold Doroszewski, *Sur les éléments comparables de la structure des mots*) daje smernice rešenja opštejezičkog značaja. Polazeći od principa predikativnosti u rečenici, on takvu uzajamnost nalazi i u odnosu nastavka i osnove reči. Po autoru strukturalna analiza reči sastoji se u isticanju opštih vrednosti (intelligibilia) prema elementima koje zapažamo čulima, prema utiscima koji čine bitno semantički domen. Pri tome sufiks izražava funkciju subjekta, a osnova — funkciju predikata. Taj princip važi

i kad reč-baza služi za izvođenje reči druge kategorije (denominativa, deverbativa). — O kolebanju kategorije zbirnosti Deko (Étienne Decaux, *L'expression de la détermination au pluriel numérique en polonais*): bezlične konstrukcije (*dwoje studentów przyszło*) i lične (*oboje rodzice byli młodzi*). Determinisanost zahteva ličnu konstrukciju, a indeterminisanost bezličnu. Ova tendencija se sukobljava sa tradicijom u nastavi.

M. Vej (Marc Vey, *Tchèque vschotě*) konstatuje psihološko-jezičku interesantnost: *chce* i *chóce*, umesto da se kontaminuju, uspostavili su odnos opozitnosti i komplemcenije. Opravdano je smatrati *chtě* kao preterit perfekta a *chc-* kao optativ, u prvom slučaju prema vokalizmu, a u drugom slučaju prema vokalskoj redukciji.

Kvantitetske alternacije, značajne uopšte za slovenske jezike, analizira na češkom materijalu Mije (Ives Millet, *De quelques alternances de quantité en vieux tchègue*). Smatra te pojave produžetkom ranije epohe u spomenicima XV—XVII v. Razmatra opozitume određenog — neodređenog vida (*mladý: mlád*) i kvantitetske opozitume u prezensu, sa utančanom analizom i vrlo ubedljivo.

Iz oblasti južnoslovenske problematike navešćemo prvo prilog Iva Šatenjo (Ives Chataigneau, *Quelques termes géographiques en serbo-croate*). Srpsku geografsku terminologiju J. Cvijić je stvarao na narodnoj osnovi, sa preciziranjima i diferenciranjima, lingvistički interesantno. *Lovćen* će svakako naći rešenje u supstratu, kao što su objašnjeni još neki termini (*Mal, Maja, Tara*, M. Pavlović, cf. *Atti VII Onom. Kongresa, Firenca*). — Mil. Pavlović interpretira odnos relat. *koji : što* (*Fonction et valeur sémantique des relatifs što et koji en serbo-croate*). Navodeći Karadžićevu napomenu da „što“ u funkciji „koji“ dobija kao odrednicu odgovarajući oblik zamenice 3.1. (*što ga je, što ju je, što mu je, što joj je, što je s njim*) — ističe postpozicioni princip funkcionalnog usmeravanja relativske vrednosti. Time autor ovu pojavu vezuje za princip postpozicije, koji A. Vajan konstatuje u strukturi određenog pridevskog vida (RES XX). Druga se autorova konstatacija odnosi na psihološko-jezičku distribuciju: *koji* se javlja konkretno u jačem, a *što* u slabijem intenzitetu. — Blaže Koneski, u članku *Les formes du type popàta, konjàta*, gleda ove oblike prilepskog govora (a kakvi su konstatovani i kod Pomaka i dr.) u kompleksu deklinacijske dezagregacije, u vezi sa prodorom oblika gen.-ak. za živo u sferu nominativa; s obzirom na širu valenciju oblika na *a* (ne samo fem., cf. *snopjata*, tip *slugata*) nastao je i tip *popata* m. *popatoga*, sa procesom difuzije akuzativa.

Nekoliko zanimljivih bugarskih etimologija interpretira Rože Bernar (Roger Bernard, *Étude de quelques racines slaves d'après le témoignage des dialectes*). To su reči kojih nema u rečniku Gerova. A ubedljivo autorova

objašnjenja potkrepićemo materijalom sa teritorije srpskog jezika. Uz buka ce (semantička osnova „buka“, „rika“) imamo *bùkara*, *bùkača* RSAN; uz глѣсна ce — *gliznu se*, *kliznu se*; жѣмка, жмерка, s. *žmiri*, dij. *žmi*, *žmije*; кліовам, cf. s. *kljoknuti*; кържав, s. *kržlja*, cf. sh. *krđža* (rdav duvan; mala plovka, Srem); лазор, cf. *Carev Laz*; муслак, cf. *mus(l)av*; кърша ce, cf. *bije se* (mresti se, za ribu).

Balkanističkoj problematici pripadaju tri priloga. — Mirko Deanović (*Deux atlas plurilingues et la slavistique*) saopštava o planu, osnovi i radu na atlasu Mediterana, kao i o pripremama za balkanistički lingvistički atlas. Razmatra šta slavistika može dati ovim proučavanjima. — Prilog G. Nandriša (G. Nandriš, *Sur l'origine de Iω dans le titre des souverains bulgares et roumains*) donosi nova i ubedljiva rešenja jednog istorijsko-diplomatičkog pitanja. Autor smatra da je Iω iz intitulacije vezano za ime Jovan tek indirektno, preko legende o Popu Jovanu (Prister Jovan), o tome mističnom moćnom caru, utesi potlačenih hrišćana, pa je tim putem dobilo značenje titule (cf. *Caesar* i sl.), sa diferenciranjem prema latinskoj intitulaciji ugarskih vladara (коренѣ сѣща Івана прѣизвѣщнаго царѣ влѣгаром асѣнѣ). Interpretacija ne gubi ništa ako se u tom kompleksu uzme kao polazna tačka *io*, *ioo* „ja“ (Pascu, *Dictionnaire macedo-roumain*, cf. gr. Ἰω Βέοτ. = ἔγω), odakle kontaminacijom IωAN). — Anri Boasen pak iznosi neke pojave srpsko-arbanaške simbioze (Henri Boassin, *Quelques concordances entre le serbo-croate et l'albanais*). To su frazeološki elementi, ovde prvi put identifikovani.

Iz oblasti književnosti pomenućemo prvo prilog o *Paleji*. Emil Tordeanu (Émile Tordeanu, *La Palaea byzantine chez les Slaves du Sud et chez les Roumains*) raspravlja o filijaciji, ne prihvatajući ranija mišljenja. Iako kod Južnih Slovena nema tekstova XIII i XIV v., — postoje tragovi u skraćenoj verziji, sa planom i osnovnim crtama stare Paleje, a bez učenih teoloških dopuna. Motivi su grupisani oko centralnih ličnosti (Avram, Samson, David, Solomon). Po ovim ciklusima nastalim dezagregacijom autor raspoznaje stari sklop.

Nikola Banašević ubedljivo prikazuje situaciju stvaranja Andrije Kačića Miošića (*Orientation idéologique et politique*). Polazeći od mišljenja A. Vajana da su franciskanci prihvatili narodnu poeziju u vezi sa verskom propagandom u Bosni i Hercegovini, autor objašnjava Kačićevo opevanje starih srpskih junaka i Sv. Save, jer on za rascep crkava baca krivicu samo na Grke. Ali njegova odanost papstvu i latinitetu autoru objašnjava vrlo opširno prikazivanje Skenderbega i Janka Hunjadija, a i dela uskoka (koji su tada bili pod mletačkom zaštitom); ali Kačić ne pominje junačke borbe koje su s Turcima vodili Crnogorci, a to stoga što je već tada Crna Gora tražila oslonca u pravoslavnoj Rusiji.

Haralampije Polenaković reljefno i živo slika simpatičnu figuru Panajota Đinoskog (*Panajot Djinovski, ethnographe, folkloriste et lexicographe macédonien*). Potstaknut radom Puljevskog, Đinoski je počeo da se bavi ikonopisom i pripremao materijal za ermeniju, sakupljao reči za makedonski rečnik i ostavio značajnu zbirku mijačkih pesama. Ovim je autor potpunije osvetlio prve osnove makedonskog preporoda.

Horalek (Karel Horálek, *Quelques traits caractéristiques de la poésie populaire bulgare*) ističe balade kao tipičnu karakteristiku bugarske narodne poezije, i interpretira više tipskih motiva porodičnih sukoba strasti i tragedija, a naročito motiv o nevernoj ženi, motiv „o vojniku na svadbi svoje žene“, koji je jako raširen na Balkanu, o oklevetanoj snasi, o ženi koja sina žrtvuje svom ljubavniku, o majci koja u neznanju ubije svoga sina, o velikom grešniku. To sve pobuđuje na posebne studije.

Ovde je našao svoje lepo mesto i prilog Rudolfa Majksnera *Charles Pertuisier en Dalmatie*. Taj mladi oficir (koga autor već pominje u svom radu o Šarlu Nodijeju) bavio se (1808—1812) i u Dalmaciji. Autor interpretira tople i zanimljive uspomene ovog mladog pesnika iz Bezansona.

Ovaj zbornik posvećen od bližih prijatelja i saradnika A. Vajanu, iako raznovrstan po sadržini, ima karakter celine. On znači obogaćenje naučnog istraživanja iz široko shvaćene slavističke problematike i njoj bliskih lingvističkih tema, i to uvek u bližoj ili bar naglašenoj vezi s naučnim interesovanjima i studijama A. Vajana.

M. Pavlović

БИБЛИОГРАФИЈА

Библиографија за 1962. и 1963. годину

расправа и дела из словенске и индоевропске филологије
и опште лингвистике која су изашла у Југославији

Ову библиографију израдили су: за СР Србију и АП Војводину: *Олга Банковић-Тодоровић, Зорица Голубовић-Ситанојчић, Даринка Горџан-Премк, Душанка Игњайовић, Драгољуб Јеремић, Фахра Маџијашић, Звездана Павловић-Ситамениковић, Пејтар Сладојевић, Егон Фекеџе и Олга Цвијић*; за СР Црну Гору: *Лука Вујовић*; за СР Босну и Херцеговину: *Херџа Куна*; за СР Хрватску: *Младен Кузмановић*; за СР Македонију: *Александар Цукески*; за СР Словенију: *Јоже Мунда* [према грађи за Словеначку библиографију]; за арбанашки језик [Приштина]: *Хилми Тхачи*; расправе у часопису Жива антика: *Мирон Флашар*.

Скраћенице

АФФ	Анали Филолошког факултета, Београд
ГЗФФС	Годишен зборник на Филозофскиот факултет, Скопје
Гласник ЗМС	Гласник Земалског музеја, Сарајево
ГФФНС	Годишњак Филозофског факултета, Нови Сад
ЖА	Жива антика, Скопје
ЗБФФ	Зборник Филозофског факултета, Београд
ZbНИ	Zbornik Historijskog instituta ЈА, Zagreb
ZR	Zadarska revija, Zadar
ZС	Zgodovinski časopis, Ljubljana
ИЧ	Историјски часопис, Београд
ЈА	у појединим насловима: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb
ЈiS	Jezik in slovstvo, Ljubljana
ЈФ	Јужнословенски филолог
КЖ	Културен живот, Скопје
КњЈ	Књижевност и језик, Београд

Ковчежић	Ковчежић. Прилози и грађа о Доситеју и Вуку, Београд
ЛЗБ	Литературен збор, Скопје
ЛМС	Летопис Матице српске, Нови Сад
МЈ	Македонски јазик, Скопје
NRazgl	Naši razgledi, Ljubljana
н. с.	у појединим насловима: нова серија
НСГв	Народно стваралаштво, Београд
Пос. изд.	у појединим насловима: посебно издање
Прил	Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, Београд
Раз	Разгledi, Скопје
RZSF	Radovi Zavoda za slavensku filologiju, Zagreb
RR	Riječka revija, Rijeka
RSI	Radovi Staroslavenskog instituta, Zagreb
RFFZ	Radovi Filozofskog fakulteta, Zadar
С	Современост, Скопје
SAZU	у појединим насловима: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana
САНУ	у појединим насловима: Српска академија наука и уметности, Београд
SL	Savremena lingvistika (скрипта), Zagreb
Спом	Споменик САНУ, Београд
SR	Slavistična revija, Ljubljana
SREA	Studia romanica et anglica, Zagreb
UR	Umjetnost riječi, Zagreb
ФП	Филолошки преглед, Београд

I Филозофија и језик

1. **Babić Stjepan**, Hans Helmut Christmann: Strukturelle Sprachwissenschaft, Romanisches Jahrbuch IX, 1958. — SL 1 (1962) 1—9.

2. **Барјактаревић Данило**, Функционална варијабилност речи у реченици, Билтен Обласног завода за унапређење школства 1—2 (1962, Приштина) 11—19.

3. **Boeglin Yves Edouard**, Les évolutions sémantiques parallèles, Filologia 4 (1963, Zagreb) 5—28.

„У студији о пореклу речи и њихове генеалогije врло често закони фонетске еволуције постају недовољни да покажу сродност између две речи или групе речи“. Једна од метода која би могла ублажити недостатке историјске фонетике, по мишљењу аутора, било би стварање табела ријечи са паралелном семантичком еволуцијом.

Резиме на хрватско-српском.

М. К.

4. **Braun Maximilian**, Zum Problem der Sprachbegabung, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 42—50.

Према анализи изразитих опозитности (интуитивна-логична; пасивна-активна; квалитативна-квантитативна) аутор истиче да се обдареност за језике налази у начину мишљења, од кога зависи поставка и развитак језика.

5. Брендал В[иктор], Структурална лингвистика, ЛЗБ IX, 1 (1962) 19—22.
Превод на Б. Марков од списанието *Acta linguistica (Copenhagen)*.

6. Vinja Vojmir, Ferdinand de Saussure: Kurs opće lingvistike i sociološka škola. — SL 2 (1963) 3—25.

Приказ. Након што је приказао погледе и методе у лингвистици с краја XIX стољећа, аутор прелази на анализу главног Сосировог дјела „Cours de Linguistique Générale.“ Студији је додан попис дјела која говоре о Сосировој лингвистици и о утјецају што га је она извршила на модерну лингвистичку науку.

7. Vuletić Branko, Eugène Ionesco i destrukcija leksičkog izraza, Kolo I, 3 (1963, Zagreb) 350—356.

8. Gročaja Mirash, Dička mbi ndajfoljet [Нешто о предлозима], Përparimi 4 (1963, Приштина) 284—286.

9. Грицкат И[рена], О антонимији, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 87—90.

Питање антонимије у лингвистици аутор повезује са „супротностима“ уопште у другим научним областима. Даје два типа лексичких антонима: 1) потпуне — „један парњак представља у целом свом семантичком пољу антоним према другом парњаку“ (лево-десно, синхронија-дијахронија); и 2) непотпуне — а то су „речи... богатије по значењу, па не улазе целом својом садржином у антонимијски однос“ (копно-море, земља-небо).

Дисјункција је тип „парњаштва“ за који аутор наглашава да се не сме мешати са антонимима. З. П. С.

10. Doroszewski Witold, O analogii w slowotwórstwie, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 65—68.

Образовање речи је историјска-дијахрона наука, она се бави предметима који имају динамичан карактер. У синхроничном опису релације међу елементима структуре усклађују се као компликовани геометријски односи.

11. Drini Sulejman, Parafjala — origjina dhe funksioni i saj [Предлог — покрло и његова функција], Përparimi 9 (1962, Приштина) 591—596.

12. Ивић др Милка, О појавама синтаксичке *обавезности*, ГФФНС VI (1962) 180—189.

Под термином „синтаксичка обавезност“ подразумевају се овде „све врсте граматичких правила једнога језика по којима одређене језичке форме обавезно морају, или обавезно не могу, да се међусобно комбинују у реченици“. Осврћући се укратко на примену овог начина посматрања лингвистичких феномена употребљену код других страних лингвиста, аутор поставља себи за циљ да на материјалу српско-хрватског језика укаже: „а) какве све видове у принципу може имати обавезност; б) да укаже на конкретне користи које може донети усмеравање пажње на ову проблематику“.

Резиме на енглеском.

Д. И.

13. Ивић Милка, Литерарни стил под рефлектором лингвистике, ЛМС 139, књ. 391, св. 6 (1963) 521—527.

О могућностима, потреби, значају и принципима изучавања поезике у језику са становишта савремене лингвистичке теорије.

14. **Ивић Милка**, Ми и машина за превођење, ЛМС 138, књ. 389, св. 6 (1962) 497—501.

О могућностима које структуралистички метод проучавања језика (у заједници са другим егзактним наукама) пружа за машинско превођење.

15. **Ивић Милка**, О структуралном методу језичке анализе ФП I—II (1963) 105—117.

О погледима на језик Ferdinanda de Saussura, његовом значају за даљи развој лингвистике, о даљим представницима женевске школе (Charles Bally), прашке школе (Николај Трубецкој и Роман Јакопсон), данских глосематичара (Louis Hjelmslev) и америчких структуралиста (Edward Sapir и Leonard Bloomfield). Аутор се задржава на објашњавању и значају нових термина и анализа уведених у структуралној лингвистици (о дистинктивној функцији, неутрализацији опозиције, феномену маркираности и немаркираности и др.).

Резиме на енглеском.

16. **Ivić Milka**, Pravci u lingvistici. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1963, 186+(VI) str. 8°.

17. **Kalodera Damir**, Lingvistički pristup umjetnosti riječi, Putevi 8 (1962, Banja Luka) 631—635.

18. **Karaś Mieczysław**, Na marginesie opisu fonologicznego w dialektologii, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 163—168.

Као главни задатак лингвистичке анализе поставља се одређивање фонолошког система и услова под којима се јављају позиционе варијанте; затим проучавање главног система, дијахроничко и компаративно.

Резиме на српскохрватском језику.

19. **Katičić Radoslav**, Danska strukturalistička škola (Glosematika), SL 2 (1963) 64—82.

Студија посвећена дјелу Луја Хјелмслева који је централна личност данског структурализма и професор копенхашког универзитета. „Овдје се прилично детаљно приказују Хјелмслевова Пролегомена, а други његови важни радови, особито онај о категорији падежа, и дјело Х. Ј. Улдала нису узети у обзир.“

20. **Couto Ribeiro**, О преваланју поезије. NRazgl XII (1963) št. 18 str. 362

21. **Kuzmić Rikard**, Treće lice plurala u funkciji neodređenog lica u nekim jezicima [komparativna studija], Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu I (1963, Sarajevo) 197—206.

Аутор на бази превода примјера из јеванђељског текста у разним живим и мртвим језицима даје увид у различите могућности изражавања неодређеног лица.

Резиме на француском.

22. **Kurilowicz J.**, L'intonation des voyelles allongées, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 181—184.

23. **Павловић М[иливој]**, Структура семантичке мултиваленције, НЈ н. с. XIII, св. 1—2 (1963) 11—17.

Расправа из деривације и семантике.

24. Penavin Olga, Prilog proučavanju diftonga, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 252—256.

Аутор износи најзначајнија мишљења научника о дифтонзима. Потом, према сонограмима, добијеним на основу података из мађарског говора у Корогу, доноси овај закључак: „Дифтонг је у фонетском погледу једносложна или двосложна веза два самогласника, а у функционалном смислу, фонолошки, реализација једне једине дуге фонеме; компоненте дифтонга засебно немају фонемско значење, не могу мењати значење речи, већ само у целини као једна дугачка фонема“.

Приложено је девет сонограма.

Резиме на немачком.

25. Половина Пера, A. Martinet, *Éléments de linguistiques générale*, Paris A, Colin 1960, P. 223. — Живи језици IV, 1—4 (1962, Београд) 73—74.

Кратак приказ.

26. Pranjić Krunoslav, André Martinet: *Économie des changements phonétiques. Traité de phonologie diachroniques. Première partie: Théorie générale*, Bern 1955. — SL 1 (1962) 1—6.

Приказ дјела. „У првом се дијелу књиге с теоријскога стајалишта излажу принципи и методе дијахронијске фонологије, у другом су примјене тих метода и тих принципа на језичкој грађи из ирскога, келтског, енглеског, шпањолског...“ Аутор чланка се задржава на првом дијелу књиге. Оцјена дјела је врло повољна.

27. Simeon Rikard, Sintagma kao jezična jedinica, SL 2 (1963, Zagreb) 34—63.

28. Stankiewicz Edward, Problemi pesničkog jezika s gledišta lingvistike, FP I—II (1963, Београд) 23—34.

Разматра са гледишта модерне лингвистике основни проблем: разлике између „поетског и непоетског језика“.

29. Стевановић Михаило, Проблем глаголског рода и повратни глаголи у српскохрватском језику, в. бр. 374.

30. Стевановић М[ихаило], Синтаксичка синонимика, њен карактер, улога у развоју језика и значај за проучавање стила писаца, КњЈ 2 (1963) 81—95.

Анализирајући синтаксичке синониме, њихову улогу и значај у језику, аутор продире у једну научну област која још није проучавана код нас.

31. Stuchlík Jaroslav, K Problematice sémantického hodnocení prázdných jazykových neomorfismů, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 326—331.

Утврђујући да постоје речи без семантичких вредности, аутор их класификује: 1. кенологизми, семантички празне не означавају ништа; 2. агломерације привидних речи, сличне нормалним речима, некад са извесним значајем за говорно лице, али семантички празне; 3. цитатизми, појаве понављања без значења, ехолалије; 4. посебно оне које су настале интенционално, од одломака семантичких израза, али су саме семантички празне.

Приложена је литература.

Резиме на енглеском.

З. П. С.

32. Tekavčić Pavao, Bertil Malmberg: „André Martinet, *Économie des changements phonétiques*“, *Studia neophilologica*, XXXI, 2, 1959. — SL 1 (1962) 1—4.

Чланак је приказ рецензије познате Мартинеове књиге [види наслов] из пера шведског лингвиста Бертила Малмберга. Малмбергова оцјена Мартинеове књиге врло је повољна.

33. Тодоровић К[оста], Афазија као говорни патофизиолошки поремећај специјалних делова централног живчаног система, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 337—340.

Афазија је говорни поремећај који не долази као резултат губитка осећања и памћења већ услед немогућности да се звучни и визуелни утисци пренесу до центра у мозгу. Описана су четири типа афазije.

Приложена је литература.

Резиме на француском.

34. Томановић Васо, О значењима императива, ГЗФФС, 13 (1963) 223—228.

Разјаснувајући низа моменти во врска со модалноста, експресивноста, психичката напнатост и сл. што може да се изразат со императивната форма, авторот на трудот дава низа примери во врска со најразличните значења што може да се постигнат. Примерите се замени од српскохрватскиот и од рускиот јазик.

35. Trdina Silva, Besedna umetnost. II. del: Literarna teorija. [3. izdaja] Ljubljana, Mladinska knjiga. [1962] 341+(I) str. +XIV prilog. 8°. (Slavistična knjižnica, učbeniki, 1).

36. Filipović Ivica, Otto von Essen: Sprecherische Ausdrucksgestaltung, Hamburg 1953. — SL 1 (1962) 1—7.

Приказ.

37. Filipović Rudolf, L. Bloomfield i američka lingvistika, SL 2 (1963) 83—108.

Аутор је свој приказ подјелио у четири дјела: I Увод — 1. Термин „Америчка лингвистика“, 2. Лингвистичко друштво Америке и часопис Language, 3. Прва лингвистичка дјела у САД. II Етнолингвистика — 1. Увод, 2. Едвард Сепир, 3. Бенџамин Ворф. III Дескриптивна лингвистика — 1. Увод, 2. Леонард Блумфилд, 3. Постулати за науку о језику. 4. Блумфилдови основни лингвистички принципи. IV Остали смјерови у америчкој лингвистици.

38. Filipović Rudolf, Roman Jakobson and Morris Halle: Fundamentals of Language. — SL 1 (1962) 1—15.

Приказ дјела „Основи језика“. Књига има два дијела: први дио говори о „Фонологији и фонетици“, а други дио носи наслов „Два аспекта језика и два типа афазиских поремећења“. Аутор чланка је приказао само први дио.

39. Хелмслев Луј, Методот на структуралната анализа во лингвистиката, ЛЗБ IX, 3—4 (1962) 26—31.

Статијата е преведена од списанието Acta linguistica (Copenhagen). Превел Б. Марков.

40. Šegedin Petar, Riječ o riječi, Telegram IV, 157 (26. IV 1963, Zagreb) 3. О djelu Miroslava Krleža.

41. Škreb Zdenko, N. S. Trubetzkoy: Основи фонологије. — SL 2 (1963) 26—33. Приказ.

II О словенској језичкој заједници и словенским језицима

42. Běliš Jaromír, Vývoj nářečí v oblasti českého jazyka, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 22—27.

„Данашња основна разлика дијалеката у чешкој језичкој области није наслеђе преисторијског периода племенских дијалеката, већ ... је та диференцијација настајала ... тек у временским односима на територијалну подељеност, карактеристичну за феудализам“. Крајем XVIII в. развој дијалеката стагнира и у доба капитализма се дијалекти повлаче. У последње време продиру књижевни елементи и шири се говорни тип чешког књижевног језика.

Резиме на српскохрватском.

43. Bidwell Charles E., Neke beleške o bugarskom narečju banatskog sela Belo Blato, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 29—33.

Аутор износи развој и структуру фонолошког система овог говора и даје неке напомене о облицима.

44. Brozović Dalibor, O usporednom i tipološkom proučavanju slavenskih jezika i dijalekata i o problemu njihova klasificiranja, ZR XII, 2 (1963) 81—98.

45. Bujas Željko, Dean Stoddart Worth: Transform Analysis of Russian Instrumental Constructions, Word, New York, 1958, 2—3. — SL 1 (1962) 1—11.

Приказ дјела „Трансформациона анализа руских инструменталних конструкција“.

46. Volockaja Z. M., Utvrđivanje suodnosa izvodljivosti među riječima. Вопросы языкознания, Москва, 1960. — SL 1 (1962) 1—10.

Превео Хорга Дамир.

47. Vrana dr Josip, Gramatika češkoga jezika (glasovi i oblici), изд. Sveučilište u Zagrebu (1962, Zagreb) 8°, 1—37.

Умножено као скрипта.

48. Грицкат И[рена], О неким проблемима негације у српскохрватском језику, в. бр. 316.

49. Zaręba Alfred, Ze słowiańskich związków leksykalnych — 1. południowo-słowiańskie, *sēt-*, polskie gwarowe *szat-*, 2. południowo- i wschodniosłowiańskie *sēt-* (*-ьтэ*), polskie gwaro *we siet* — (ny), Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 362—368.

1. Јужнословенски корен *sēt-* који се јавља у значењима *oseyitiiti se* и *seyitiiti se* постоји у полским дијалектима као *s(z)at-* са тим истим значењима. Аутор истиче да пољска реч није позајмица из јужнослов. језика, јер то није пастирска реч, не налази се у ареи у којој су позајмљиване речи у јужној Пољској, већ је настала као резултат пољског гласовног закона.

2. Речи са кореном *sēt-* у значењу *шуге* аутор констатује у српскохрватском и руском језику: То што се у пољском дијал. *sietny* са разним дериватима јесте „реликт прасловенског корена“.

Резиме на српскохрватском.

50. Ивић др Милка, Категорија „Man — Sätze“ у словенским језицима, ГФФНС VII (1963) 94—98.

О могућностима граматичког обележавања реченица без означеног вршиоца радње или са неодређеним вршиоцем у словенским језицима. Аутор налази 4 типа таквих могућности.

Резиме на енглеском.

51. Ивић Милка, Dr. František Kopečný, *Základy české skladby. Státní Pedagogické Nakladatelství, Praha 1962, str. 359.*

Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 169—174.

Поволна оцена.

52. Ивић Милка, Један проблем словенске синтагматике осветљен трансформационом методом, ЈФ XXV (1961—1962) 137—151.

Резиме на руском.

53. Ивић Павле, Број прозодијских могућности у речи као карактеристика фонолошких система словенских језика, ЈФ XXV (1961—1962) 75—113.

Резиме на руском.

54. Jakobin France, *Vprašanje norme v sodobnem ruskem knjižnem jeziku. (Skrajšan referat z jugoslovanskega slavističnega kongresa v Ljubljani). JiS VII (1961—62) št. 8 str. 231—233.*

55. Јерковић Иван, Научни подухват из словенске филологије, Билтен Покрајинског завода за унапређење школства IV, 1—2 (1963, Приштина) 18—26.

Приказ дела „Преглед упоредне граматике словенских језика“ С. Б. Бернштајна.

56. Jonke Ljudevit, *Kako se radi u nedalekom susjedstvu, Telegram IV, 144 (25. I 1963, Zagreb) 2.*

Аутор говори о стању у савременој чешкој науци о језику.

57. Katičić Radoslav, V. I. Georgijev: *Issledovanija po sravnitel'no-istoričeskomu jazykoznaniju, Moskva, Izdatel'stvo inostranoj literatury, 1958, 318 str. — Filologija 4 (1963, Zagreb) 265—270.*

Приказ. Познати бугарски индоевропеист В. И. Георгијев уврстио је у ову своју књигу циклус предавања о поредбеној индоевропској лингвистици која је одржао у јесени 1956. на Филолошком факултету Московског државног свеучилишта.

Поред тога, у њој је скупио резултате својих истраживања на подручју балканских језика у старом вијеку.

58. Koneczna Halina, *Samogłoski nosowe u językach słowiańskich, Zbornik za filologiju i lingvistiku IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 175—180.*

О тенденцијама развоја носних самогласника у словенским језицима.

59. Марков Б[орис], *Изразувањето на поимите velle и quaeere, ГЗФФС, 14 (1962) 279—293.*

Истакнува дека поимите сака (velle) и бара (quaeere) во ст.сл. јазик обично се изразуваде со глаголот *хоиџији* (хѣтѣти) и *искајии*.

Во современите словенски јазици имаме: 1) чување на глаголот *хоиџији* и *искајии* во рускиот и словенечкиот јазик; 2) губење на овој глагол и замена со *иска* во бугарскиот и *сака* во македонскиот јазик; 3) заменување на *искајии* со друг глагол: македонски *бара*, бугарски *иџрся*, српскохрватски *иџражији* итн.

60. Марков Борис, Основните значења на суфиксот *-шине*, в. бр. 707.

61. Матијашкић Фахра, Marija Karpluk: Slowianskie imiona kobiece, Prace onomastyczne, 4, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk. — Wrocław-Warszawa-Kraków 1961, 1—180. — ЈФ XXV (1961—1962) 412—417.

Приказ.

62. Machek Václav, La rection des prépositions slaves *podъ*, *perdъ*, *kadъ*, *za* et de celles composées avec *is-* et *po-* (*ispod* etc., *popod* etc.), Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 198—205.

У раду се доносе нови закључци о проблему рекције предлога, који се разликују од тумачења А. Белића. Употребу инструментала, уместо локатива, са предлозима *rodъ*, *perdъ*, аутор објашњава старим социјативом. „Ови предлози, још у значењу самосталних прилога, стајали су иза инструментала одређујући само ближе ... тај инструментал, показујући односе месне ... касније такође временске“.

Резиме на српскохрватском.

З. П. С.

63. Menac Antica, Iz problematike rečenične intonacije u ruskom jeziku, RZSF 5 (1963) 81.

Радњи је приложена библиографија литературе којом се аутор служио.

Резиме на руском.

64. Michael Samilov, Laryngeals and Vocalik Quality in Common Slavic, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 7—11.

После описа фонолошког система прасловенског језика аутор износи своју теорију о вези између историје прасловенског консонантизма и вокализма. Стапање велара типа *κ* са лабиовеларима типа *kw* повлачи стапање одговарајућих ларингалних гласова који су раније давали вокалима боју *o* а сада дају вокалску боју *a*.

Резиме на српскохрватском.

65. Moskalenko A. E., Iz istorije slavistike u Rusiji 40-ih godina XIX vijeka (O radovima A. Rejsa i N. I. Gulaka), ZR XI 3 (1962) 250—253.

Превео с руског Душан Берих.

66. Mošin Vladimir, O periodizaciji rusko-južnoslavenskih književnih veza, Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 13—130.

„Поводом предавања В. В. Виноградова, Н. К. Гудзија и Д. С. Лихачева на Славистичком конгресу у Москви“.

Аутор је своју радњу поделио у девет поглавља: I Утјецаји и периодизација књижевних веза. II Црквенославенски и староруски типови књижевног језика. III Западна старославенска традиција при рађању руске писмености. IV Руско-јужнославенске везе у X вијеку и у почетку XI вијека. V Славенски Балкан и руска књижевност у XI—XII вијеку. VI Руски утјецај код јужних Славена при крају XII и у почетку XIII вијека. VII Књижевни покрет код Срба и Бутара у XIII—XIV вијеку. VIII Руско-јужнославенске везе у XIII—XIV вијеку. IX Руски утјецај код јужних Славена у XVI—XVII вијеку.

Резиме на руском.

67. Најчевска-Сидоровска Марија, За употребата и изоставувањето на помошниот глагол *быть* во рускиот јазик и неговото преведување на македонски јазик, ЛЗБ IX, 5 (1962) 11—15.

Главно се задржува на конструкциите во кои глаголот е во сегашно време. Ги разгледува следниве можни случаи: 1. случаи со нулева копула, 2. случаи кога копулата е зачувана, 3. случаи кога копулата се заменува со цртичка и 4. случаи што почнуваат со: у меня е.

68. Orožen Martina, O metodi besedotvornih raziskovanj v poljski lingvistiki. JiS VIII (1962—63) št. 4 str. 125—128.

О knjigi: M. Brodowska-Honowska, Słowotwórstwo przymiotnika w języku staro-cerkiewno-słowiańskim. Kraków-Wrocław-Warszawa, 1960.

69. Petr Jan, K otázce vývoje staropolského ě, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 258—263.

Облике генитива множине женског рода на -у код адјектива и заменица из старополских записа аутор објашњава као облике сложене промене, добијене сужавањем наставка -ě.

70. Пецо А[сџм], Ст. Сојков: Увод в българската фонетика, Друго поправљено издање, Софија 1961, 3—202. — Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 180—186.

Опширан критички приказ.

71. Popović Stojanka, O nekim pokretima vokala u češkom jeziku, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 273—278.

Проблем измене старих вокала аутор посматра кроз данашња померања вокала, за које каже да их спаја „иста компонента, исти покрет“, а не зна се „да ли су изазвани неким другим покретом у самој структури чешког језика или ван ње“.

72. Stankiewicz Edward, The Expressive Formant -x- in Polish and in Other Slavic Languages, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 313—317.

„Експресивни суфикс -x- јавља се у словенским језицима у двама варијантама: са вокалом који му претходи после задњег сугласника основе, и без вокала, у основама које се завршавају вокалом“. У словенским језицима обе варијанте су добиле неекспресивне функције, док се у пољском употребљавају „продуктивно у експресивним формацијама“.

Резиме на српскохрватском.

73. Tazzycki Witold, Prasłow. *jēti, stpol. *ječ „jecha“, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 333—336.

74. Тополињска Зузана, За словенскиот слободен и неподвижен акцент, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 73—79.

Фонетски стабилизираниот акцент што денеска владее во Западна Македонија се развил од прасловенскиот слободен и неподвижен акцент. За етапите на тој развоток се знае малку, зашто таа промена се извршила во претписменото и во раното писмено време. Извор за проучавање на таа ситуација преставуваат преодните говори, каде што процесот сè уште е во тек. Територии се ваков акцент се северните и централните кашупски говори во Полска и источномакедонските говори во Македонија.

75. Topolińska Zuzana, Rozpoczęto prace nad atlasem dialektów łuzycznych (Početak rada na atlasu lužičkih dijalekata), Filologija 4 (1963, Zagreb) 243—248.

76. Topolińska Z[uzana], У току су радови над атласом лужичких дијалеката, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 163—165.

77. Hraste Mate, Nepoznate slavenske kolonije na obalama Gargana, Kolo I n. s. sv. 5 (1963, Zagreb) 612—617.

78. Schmaus A., Gramatički rod turskih imenica u južnoslovenskim jezicima, Zbornik za filologiju i lingvistiku IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 300—308.

Аутор се позабавио проблемом одређивања граматичког рода именица које су из турског или преко турског језика ушле у наш језик. Проблем је утолико интересантнији што у турском језику не постоји појам граматичког рода. Изnoseћи низ примера турских речи у арбанашком, грчком, бугарском и српскохрватском језику, аутор изводи закључак да се род именица одређивао не по унапред одређеним мерилима, већ „тек структуром језика примаоца“. „Бугарски и српскохрватски језик великим делом (се) односи скоро једнако према позајмљеним турским именицама у додељивању мушког или женског рода“; треба нагласити да се код таквих именица акценат у нашем језику мењао према законима штокавског преношења, док се у бугарском чува на крајњем слогу речи. З. П. С.

79. Štefan Rozka, Zanimiva knjiga o poljski stilistici. JiS VII (1961—62) št. 6 str. 188—191, št. 7 str. 220—221.

O knjigi: Halina Kurkowska-Stanisław Skorupka, Poljska stilistika. Warszawa 1959.

80. Stieber Zdzisław, Przyczynek do problemu slowiańskich denazalizacji, Zbornik za filologiju i lingvistiku IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 323—325.

Посматрајући деназализацију носних вокала у кашупским дијалектима, аутор је дошао до закључка да сам процес деназализације утиче на промену боје самогласника, насупрот раширеним схватањима да је боја назалних самогласника и пре деназализације „у појединим словенским дијалектима била слична боји њихових данашњих континуаната“.

Резиме на српскохрватском.

III Етимологија, историја речи, тумачење речи, збирке речи

81. Ajeti Idriz, Etimološki prilozi, Zbornik za filologiju i lingvistiku IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 9—11.

82. Ajeti Idriz, Sitni etimološki prilozi, Godišnjak, knj. II, Balkanološki institut, изд. Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine (1961, Sarajevo) 195—198.

Rezime na francuskom.

83. Barjaktarević Danilo, Komparativna nijansa u značenju nekih glagola, Radovi Naučnog društva SRBiH XX, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka knj. 7 (1963, Sarajevo) 149—156.

Аутор даје преглед семантичне стране глагола који у своме значењу имају компаративну нијансу. Као полазну тачку узима стање у нашим лексиконима и у народном говору. Такви су глаголи дебљати, дужати, краћати, лакшати итд.

Резиме на француском.

84. Boeglin Yves Edouard, A propos de „rujno vino“ et de l'adjectif „rujan“ en serbocroate, Прил. XXIX, 3-4 (1963) 324—333.

Даје своја тумачења о развоју семантике придева *рујан* и *рујеван*. В. и бр. 92 и 133.

85. Boeglin Yves Edouard, *Lesina*, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 34—41.

Објашњење етимологије речи *Lesina* старог назива за наше острво Хвар, који је још увек у употреби код Италијана. Уз текст је приложена карта нашег острвља.

Резиме на српскохрватском.

86. Bezlej France, *Eberhard Kranzmayer, Ortsnamenbuch von Kärnten. I. Siedlungsgeschichte Kärntens von der Urzeit bis zur Gegenwart im Spiegel der Namen. II. Alphabetisches Kärntner Siedlungsnamenbuch. Archiv für vaterländische Geschichte und Topographie. Band L, LI. Herausgegeben vom Geschichtsverein für Kärnten. Klagenfurt 1956—1958. — SR XIII (1961—62) št. 1—4 str. 303—311.*

Приказ.

87. Bezlej France, *Kritične pripombe k avstrijskemu delu o koroških krajevnih imenih. Kritische Bemerkungen zum Ortsnamenbuch von Kärnten. Razprave in gradivo 1963 št. 3 str. 67—94.*

О knjigi: *Eberhard Kranzmayer, Ortsnamenbuch von Kärnten. Klagenfurt 1956—58. — V nemščini. Skrajšana ocena iz SR 1959/60 in 1961/62.*

88. Beševliev V[eselin], *Thrakische Personennamen mit lateinischen Suffixen, ЖА XII, 1 (1962) 93—94.*

Трачка имена са лат. суфиксима: *Mucianus* (поред *Muca*, можда „превод“ за *Mucaporis*, ако *poris* значи „дете“), *Bitianus* (поред *Bitus*), *Mestianos* (поред *Mestos*); затим *Tarsinius*, *Surius*, *Vitalis*, *Brusilas*, *Maritanus* и др.

89. Bratullj Vjekoslav, „Zatke“ i „Zatkari“ u XVI stoljeću u Istri, *Jadranski zbornik, Prilozi za povijest Istre, Rijeke i Hrvatskog primorja IV (1960, Rijeka—Pula) 307.*

Тумачење речи „Затке“ и „Заткари“ које се често срећу у старим урбарима и у топонимији, с освртом на ранија тумачења других аутора.

Резиме на талијанском.

90. Будимир Милак, *Мегарон-Мегара, ЗбФФ VI, 2 (1962) 27—39.*

О етимологији речи мегарон-мегара, као и о њеним фонетским варијантама и њеном значењу у српскохрватском језику.

91. Vaillant A[ndré], *Lituanien sémti „puiser“*, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 341—342.

Резиме на српскохрватском.

92. Vaillant André, *Serbocroate „rujan“*, Прил. XXIX, 3-4 (1963) 323—324.

Супротставља се мишљењу А. Пеце о словенској етимологији придева *рујан*. Сматра да је овај придев најчешћи у синтагми *рујно вино*, поникло у провобитном виноградарском крају — тј. у Далмацији. Доводи га у везу са талијанским *roggio*. Не узима у обзир чињеницу коју наводи А. Пецо, да је *рујан* засведочено и у чешком језику. В. и бр. 84 и 133. Д. И.

93. Vaillant André, *Slave bolēti „être luxuriant“*, Прил. XXVIII, 3—4 (1962) 261—263.

Етимологија *bolēti* и речи истог корена у разним словенским језицима.

94. Gantar K[ajetan], *Zu Aristoteles' Poetik 8, 1451 a, 23—25, ЖА XI, 2 (1962) 294.*

Интерпретација наведеног места Аристотелове *Поетике*.

95. Gantar K[ajetan], Prokops „Schaustellung der Tapferkeit“, ЖА XI, 2 (1962) 283—286.

Анализа уводних речи Прокопијева списа о грађевинској делатности Јустинијановој (De aedificiis).

96. Гарашанин Милутин В., Ка имену Сингидунума, ЗбФФ VII, 1 (1963) 45—53.

97. Georgiev Vladimir, Dak. Δρουβητίς, Dru / obe + ta(e) = rum. druete „Holz“, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 85—86.

Етимолошко објашњење.

98. Динић Михаило, Сокалници, Прил. XXVIII, 3—4 (1962) 149—157.

На основу употребе у старим повељама и законима допуњује објашњење већ и раније тумачене речи сокалник.

99. Дурковић-Јакшић др Љубомир, На Његошевој књизи „Југославија“, в. бр. 464.

100. Ђанић Стеван, О етимологији речи мајстор, Настава и васпитање XII, 5—6 (1963) 279.

101. Ekl Vanda, Zagrad-Pomerio, Prilog historijskoj toponomastici Rijeke, Vjesnik historijskog arhiva u Rijeci, VI—VII (1961—1962, Rijeke) 223—231.

Тумачење топонима *Zagrad* и *Pomerio*, који се често погрешно идентификују, а који представљају одређене локације на Ријеци.

Резиме на француском.

102. Зоџиџос 'А. Н., Εἰς Δημόκριτον, ЖА XII, 1 (1962) 90. и 91—92.

Чланак на грчком. Тумачење неких Демокритових израза.

103. Зоџиџос 'А. Н., Εἰς Ἡράκλειτον, ЖА XII, 1 (1962) 6 и 50.

Чланак на грчком. Тумачење неких Хераклитових израза.

104. Игњатовић Душанка, О временским прилозима типа данас, ноћас, летос, зимус и сл., Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 95—102.

Аутор истиче да прилози овог типа нису настајали истовремено. За најстарије, настале у прасловенској епоси, сматра *данас*, *лејџос*, *зимус* и налази их и у другим словенским језицима. Новијег постанка су, за наш језик, *јујџрос*, *вечерас*, *ноћас*, а најмлађег *јролејџос*, *јесенас*. Сматра да је само облик *данас* створен фонетским путем, а да су сви остали настали аналошки према њему.

105. Јеремић Драгољуб, Гњецав, гњетав, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 165—167.

Констатује се да наши речници не региструју облик придева *гњетав* већ само *гњецав*, *гњецован*, *гњецаван*. Према примерима већине писаца и извршеној анкети запажа се да овај облик постоји.

106. Jonke Ljudevit, Banja Luka — Banova Luka, Telegram III, 134 (16. XI 1962, Zagreb) 2.

О поријеклу и значењу имена Бања Лука.

107. Jonke Ljudevit, Korjenodupci ili etimolozi, Telegram IV, 167 (5. VII 1963, Zagreb) 2.

Аутор говори о значењу етимологије и даје неколико интересантних примјера о заједничком коријену неких ријечи.

108. Katičić R[adoslav], Das mitteldalmatische Namengebiet, ЖА XII, 2 (1963) 255—292.

Исцрпна студија о средњодалматинској групи илирских личних имена. Аутор доказује да домаћа лична имена у средишњем подручју римске провинције Далмације показују особености због којих их треба одвојити и од југоисточне (праве илирске) и од западне (либурнске) области. Ту средишњу област чиниле би Лика, средња и горња долина Уне, западна, средња и јужна Босна и далматинска обала до Цетине, као и неке друге области.

М. Ф.

109. Katičić R[adoslav], Die Illyrischen Personennamen in ihrem südöstlichen Verbreitungsgebiet, ЖА XII, 1 (1962) 95—120.

Аутор документовано показује како се у југоисточном делу провинције Далмације, у илирском делу римске провинције Македоније, и можда у Дарданији, може издвојити једна област са особеном творбом личних имена; а то је област која се са највише права може обележити као област правих Илира.

М. Ф.

110. Katičić R[adoslav], J. Untermann, Die venetischen Personennamen, Wiesbaden, Otto Harrassowitz 1961, u dva dijela, XVI, 200 str., 36 karata, veliki 8°, 44 DM. — ЖА XII, 2 (1963) 411—412.

Приказ.

111. Katičić R[adoslav], F. Lochner-Hüttenbach, Die Pelasger. (Arbeiten aus dem Institut für vergleichende Sprachwissenschaft, hrsg. von Wilhelm Brandenstein, 6). Wien, Gerold & Co. 1960. VI, 190 str. 8°, 100 Schill. — ЖА XII 2 (1963) 409—410.

Приказ.

112. Ковијанић Р., Фра Вита Рањина (de Ranena), а не Равењанин (de Rauena), Прил. XXVIII, 1—2 (1962) 38—48.

Доказује, документовано да име *de Ravana* у тестаменту на латинском језику Которанина Томе Павла Томина треба читати као *Ranena*, јер „латински нотар XIV века пише слово -и истоветно или скоро истоветно као *n* а „презиме *Рањина* писали су дубровачки нотари у XIII и XIV веку као *Ranana*, *Ravana*, *Ranina* и *Ragnina*“.

Д. И.

113. Lunt Horace G., Russian площадь, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 194—196.

Аутор побија Пизанијево тумачење руске речи площадь из грчког *πλατεῖα*. Реч је типично руска не старија од XIV века.

Резиме на српскохрватском.

114. Марков Борис, Именската наставка *-арија* во јужнословенските јазици, ГЗФФС 13 (1963) 229—249.

Истакнува дека наставката *-арија* главно е застапена во јужнословенските јазици. Ги подлага на критика некои мислев дека е од туђе потекло и смета дека како наставка се затврдила на домашна почва. Па натаму ја разгледува оваа наставка кај именски образувани од именска основа, кај именски образувани од придевска основа и кај именски образувани од глаголска основа.

115. **Marcovich M.**, Zu Heraklits Fr. 62 DK, ЖА XII, 1 (1962) 51—56.

116. **Младеновић Оливера**, Прилог проучавању назива народних игара, НСтв 3—4 (1962), 229—234.

117. **Moravcsik Gy.**, Zur Geschichte des Herrschertitels „caesar-царь“, Зборник радова Византолошког института VIII₁, 229—236.

Аутор даје фонетски и семантички развој речи *цесарь* (> *царь*) и закључује да су је Словени примили од становника које су при насељавању затекли на Балканском полуострву, а који су латински говорили. Касније се одатле овај облик проширио на цело словенско подручје.

118. **Muljačić Žarko**, Eugenio Coseriu, Sull' etimologia del serbocroato bugarštica „canzone epica in versi lunghi“, Atti del sodalizio glottologico milanese, I, 1, Milano 1949, str. 7—9. — Прил. XXVIII, 3—4 (1962) 274—275.

Приказ. Прихвата нову етимологију термина бугарштина уз неколико напомена о делатности аутора чланка.

119. **Muljačić Žarko**, Skorova(j)ta = „noćna ophodnja“, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 217—223.

„Највероватније је да су дубр. млет. дублете *scaragua(i)ta* и касније **scarakaita* прешле у рагузејски и ту се адаптирале његовој структури. Узевши све у обзир, морамо рећи, да је *skogovata*, документирана у нашем језику први пут 1546, ушла у њ много раније, можда већ крајем 13, а свакако крајем 15. ст.

Резиме на галијанском.

120. **Muljačić Žarko**, Suvremena dijalektologija i etimologija, v. br. 434.

121. **Muftić Teufik**, O arabizmima u srpskohrvatskom jeziku, Prilozi za orijentalnu filologiju X—XI (1961, Sarajevo) 5—29.

Резиме на енглеском.

122. **Pavlović dr Milivoj**, Musjo, Gjurmime Albanologjike [Албаноолошка истраживања] 1 (1962, Приштина) 261.

123. **Pavlović dr Milivoj**, Patet — videt, Gjurmime Albanologjike [Албаноолошка истраживања], 1 (1962, Приштина) 259—260.

124. **Павловић Миливој**, „Нобл“ и „Кек“ у песми „Билдунг“, Прил. XXVIII 1—2 (1962) 74—75.

Доказује да *кек* није немачко *кек* *дрзак*, него немачко *гек* *луцкаси*, што боље одговара паралелној употреби *придева* *нобл*.

125. **Pellegrini G. B.**, Rumeno Jele — nota etimologica, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 245—251.

126. **Petrič-Holmquist Lena**, Nordijsko-slovenske leksične paralele. Za tisk priredil France Bezljaj. JiS VIII (1962—63) št. 5 str. 144—148.

127. **Петрушевски М[ихаил] Д.**, Белешки кон текстот на Аристотеловата Поетика (гл. I—IX), ЖА XI, 2 (1962) 251—277; II (гл. XI—XXVI), ЖА XII, 1 (1962) 57—89.

Аутор, који припрема ново издање Аристотелове „Поетике“, даје низ нових смјендација и конјектура, нова читања овог веома рђаво сачуваног античког текста.

Резиме на француском.

128. P[etruševski] M[ihail] D., Wo-no-wa-ti-si, ЖА XI, 2 (1962) 278.

Топоним *Wo-no-wa-ti-si* са микенске таблице из Пилоса везује се са познатим *Voinova* — *Oinoē* (град у Арголиди) и одговарајућим етимоном *Oinoatēs*, чији женски род гласи *Oinōtīs* (тј. *Voinovatis*).

Чланак на француском.

129. P[etruševski] M[ihail] D., Wo-no-ḡo-so, ЖА XI, 2 (1962) 250.

Нови покушај етимологисања ове микенске речи. Семантички се као искодиште узима боја длаке као основа за називе животиња. *Wo-no-ḡo-so* би садржавало елемент *voinoḡ-* (исп. хомерски епитет за волове *oinope*) и реч *orsos* (ат. *orros*) „задњица“; дакле *wo-no-ḡo-so* = *voinokorsos* „(boeuf) au derrière marqué d'une teinte vineuse“.

Чланак на француском.

М. Ф.

130. Petruševski M[ihail] D., Discussions mycéologiques, ЖА XII, 2 (1963) 293—312.

Читање и тумачење микенских речи.

131. P[etruševski] M[ihail] D., Ko-pi-na, ЖА XI, 2 (1962) 318.

Микенско женско име досада читано *Ko-pi-na*, аутор чита прецизније као *Ko-wi-na*, па га идентификује са добро познатим именом *Kōrvin(n)a* = *Korinna* (исп. *ko-wo* : *korvos*, *ko-wa* : *korwa*).

Чланак на француском.

132. Petruševski M[ihail] D., Un endroit disputé de la Poétique d'Aristote (Char. V, 1449 b 6), ЖА XII, 2 (1963) 313—321.**133. Пецо Асџм, значење придева „рујан“ у српскохрватском језику, Прил. XXVIII, 1—2 (1962) 101—104.**

Писац износи значење придева *рујан* која наводе стари и савремени речници, и значења са којима га употребљавају многи писци. Придев доводи у везу са словенским кореном *руд* који се налази у *рудејџи*, *румен* и *рџс*. В. и бр. 84 и 92.

134. Прица Д[ушан], Старина Новак и кнез Богосав (Шта значи у овој песми глагол „утећи“?), КњЈ 3 (1963) 246.

У Лици, Кордуну, Бањији, северној Далмацији и Босанској крајини глагол „утећи“ има значење „престићи“, које је свакако и у стиховима „А кадар сам стићи и утећи / И на страшну месту постојати“.

135. Радојичић Ђорђе Сп., Званична имена два последња Немањића, ГФФНС VI (1962) 11—20.

Констатује, на основу историјских извора да је право име цару Душану било *Душана*, да је познат још за живота под именом Уроша IV, а да се име Урош V односи на Душановог сина.

Са факсимилом двеју страница Поменика хиландарског (16. век).

Резиме на француском.

136. Ристих О[лга], гаснуџи (гаснуџи се): гасиџи (гасиџи се), НЈ н. с. XII, св. 1—2 (1962) 35—40.

Упоредјујући у погледу значења глаголе *гасиџи* (*гасиџи се*) и *гаснуџи*, аутор констатује да се ова два глагола у једном значењу поклапају, а нарочито подвлачи да је *гаснуџи* несвршеног вида.

137. Ристих Олга, Функција префикса *ne* у неким именичким и придевским композитима, ЈФ XXV (1961—1962) 385—393.

Резиме на француском.

138. Rogić Pavle, Patronimijski rječnik ili onomastikon kao krajnji cilj skupljanja i izučavanja antroponimijske građe, в. бр. 921.

139. Rohlfс Gerhard, Italianismi o grecismi? — contributo alla scienza dei calchi linguistici, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 282—288.

Етимолошка објашњења двадесет речи у циљу утврђивања да ли су оне италијанизми или гречизми.

140. Rončević N., Marginalia uz Bezlajeve Krčevine. (Francè Bezlaј: Krčevine. Slavistična revija VIII, 1955, 1—23). — Filologija 3 (1962, Zagreb) 276—278.

„Безлајева расправа „Крчевине“, која је са прелазнога етнографско-лингвистичкога подручја, без сумње је користан прилог етимолошко-топонимијском рјечнику славенских (и сусједних) језика, као и историји слојева насељивања („стратиграфији“) Славена.“

Аутор чланка настоји надопунити и поправити неке дијелове Безлајеве расправе.

141. Sławski Franciszek, Prastary północnosłowiański termin bartniczy отъ — lěкъ „głowa, barci“, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 309—312.

Резиме на српскохрватском.

142. Smalović Ismet, О riječima s korijenom *frlj- vrlj-*, Jezik 1 (1962/63, Zagreb) 17—19.

143. Smalović Ismet, Što znače riječi: omužditi, omužden, smužditi, smužden?, Jezik 2 (1962/63, Zagreb) 46—48.

Анализирајући језик Хасана Кикића аутор настоји објаснити значење и етимологију ријечи омуждити, омужден и смуждити, смужден.

144. Станојевић-Црепајад Љилана, ΑΧΕΡΩΝ ΧΕΡΩΙΣ ΑΧΕΛΩΟΣ, ΧΕΛΩΝΗ, ЗБФФ VI, 2 (1962) 41—53.

О етимологији и значењу ових речи.

145. Томаговић Васо, О значењима речи страног порекла у говорима Боке Которске, ГЗФФС, 14 (1962) 187—203.

Разгледува низа зборовни од туђо потекло што не се укључени во Рјечник хрватскога или српскога језика, Jugoslavenska Akademija, Zagreb. Во трудот дава опис за промените на значењата што ги претрпувале зборовите.

146. Finka Božidar, Lexički problemi u toponomastici, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 117—122.

Потребно је прићи познавању топонимистичког материјала и са историјског и са синхроничног становишта. Предлаже се семантичка и структурална класификација топонима. Употребљени су извесни термини неубичајени у нашој литератури. Дата је литература којом се аутор служио.

Резиме на француском.

147. **Препajaц Љвљана**, О двама инверсним индоевропским лексичким групама, ЗбФФ VII, 1 (1963) 55—70.

О индоевропским лексичким групама (a) — lebh — / (a) — rebh, и (a) bher — / — (a) bhei — и неким словенским етимологијама у вези с њима.

148. **Џор Војан**, Etyma balto-slavica. SR XIII (1961—1962) št. 1—4 str. 181—182. Etimologija besed: sl. koristъ; bāratī; sl. *drevje; slvn. tāvati; obotávlati se; tuŕe; sl. žyzъ, žyzo.

Resumé v francoščini.

149. **Шаулић Амџа**, Поглед на историјски развој назива Плевље и Пљевље (Плевља и Пљевља), ЈФ XXV (1961—1962) 399—403.

Резиме на руском.

150. **Ѕкалјџ Абдулах**, Povodom prikaza knjige „Turcizmi“ od strane univerzitetskog profesora dr Sačira Sikirića, Prilozi za orijentalnu filologiju X—XI (1961, Sarajevo) 300—303.

IV Несловенски језици

151. **Ajeti dr Idriz**, Eqrem Cabej: Über einige mit z — anlautende Wörter des Albanischen, Zeitschrift für Phonetik und allgemeine Sprachwissenschaft, Band 9, Heft 3. Berlin, 1956, str. 203—229. — Gjurmime Albanologjike [Албаношшка истраживања] 1 (1962, Приштина) 283—286.

Приказ.

152. **Ajeti dr Idriz**, Najstariji dokument kosovskog arbanaškog govora na arapskom pismu, Gjurmime Albanologjike [Албаношшка истраживања] 1 (1962, Приштина) 9—71.

Резиме на немачком.

153. **Ajeti dr Idriz**, О неким узajамним шптарско-српским jeзиџким odnosima, Зборник Филозофског факултета у Приштини I (1963, Приштина) 148—167.

154. **Ajeti dr Idriz**, Henrik Barić: Istorija arbanaškog jezika. Balkanološki institut Naučnog društva NR Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1959, str. 1—76. — Gjurmime Albanologjike [Албаношшка истраживања] 1 (1962, Приштина) 281—283.

Приказ.

155. **Ajeti Idriz**, Istorijski razvitak gegijskog govora Arbanasa kod Zadra, Djelo XVI, izd. Balkanološki institut 3 (1961, Sarajevo) 8°, 1—164.

Резиме на немачком.

156. **Вајрактаревић др Фехим**, Osnovi turske gramatike, изд. „Научна књига“ (1962, Београд) 8°, 1—107.

Универзитетски уџбеник.

157. **Бајрактаревић Фехим**, Дубровачка Арабика, Зборник за источњачку, историјску и књижевну грађу. Одељење друштвених наука, Серија прва, IV књ. изд. САНУ (1962, Београд) 8°, 1—173.

Са факсимилима и резимеом на француском језику.

158. **Вајрактари D.**, Fjalë të rralla popullore [Retke narodne reči], Përparimi 10 (1963, Приштина) 734—738.

159. **Bartolić Ljerka**, Engineering English and its Terminology (Tehnički engleski i njegova terminologija). Pomoćni sveučilišni udžbenik, „Školska knjiga“ (1962, Zagreb), 17 × 24, str. 244.

160. **Басотова Љубинка**, Louis Derooy, Initiation à l'épigraphie mycénienne. Rome, Éditions de l'Ateneo, 1962, pp. 133, 8°. — ЖА XII, 2 (1963) 426—429.

Приказ на македонском.

161. **Budimir dr Milan**, Arb. zot ≤ διαρος „arbiter“, Gjurmime Albanologjike [Албаноолошка истраживања] 1 (1962, Приштина) 255—257.

162. **Vinja dr Vojmir**, Gramatika španjolskog jezika s osnovama španjolsko-francusko-italijanskog usporedenja, „Školska knjiga“ (1963, Zagreb) 14×20, VIII+436.

163. **Gjokaj M. P.** — **Bejrami R.**, Fjalë të rralla popullore [Петке народне речи], Përparimi 1—2 (1963, Приштина) 110—111.

164. **Glavičić B[ranimir]**, Jan Safarewicz: Wybrane teksty oskijskie, Warszawa (Państwowe wydawnictwo naukowe) 1957, strana 55, cijena 12 zlota. — ЖА XI, 2 (1962) 436.

165. **Glavičić B[ranimir]**, Jedan primjer futurskog konjunktiva u Homera, ЖА XI, 2 (1962) 279—282.

Тумачење једног места из Илијаде (Н 290—298) где се конјунктив јавља у паратакси. Аутор полази од Мусићевих учења и комерску употребу узима као пример за развој футурског конјунктива преко финалног до коначног волунтативног значења.

Резиме на немачком.

166. **Glavičić B[ranimir]**, Metryka grecka i łacińska, Wrocław 1959, strana 243, cijena 30 zlota. — ЖА XI, 2 (1962) 435—436.

Приказ.

167. **Gojcaj Mirash**, Fjalë të rralla popullore [Петке народне речи], Përparimi 6 (1962, Приштина) 424.

168. **Dančetović dr V[ojislav]**, Mbrapashtesat sillave në gjuhën shqipe [Словенски суфикси у албанском језику], Jehona (1963, Скопље), бр. 5—6, 441—466 и бр. 7—8, 601—603.

Резиме на српскохрватском.

169. **Deanović Mirko**, Enciclopedia lingüística hispánica, Tomo I, Antecedentes y Onomástica. — Filologija 4 (1963, Zagreb) 251—252.

Приказ дјела. Оцјена повољна.

170. **Deanović Mirko**, Najnovije iz Italije, Kolo I, 9 (1963, Zagreb) 496—503. „Циљ је ових кратких осврта да сврате пажњу на нека најновија талијанска дјела с подручја филологије, а не да их критички оцијене.“ Чланак доноси приказе четрнаест филолошких публикација.

171. **Драшковић др Владо**, Темпоралност алтернативних инфинитивних допуна у француском језику, АФФ 1 (1962) 247—271.

Резиме на француском.

172. **Драшковић Владо**, Допунски инфинитив у француском језику, изд. Завод за издавање уџбеника Народне Републике Србије (1962, Београд) 8°, 1—124 + 3. Са литературом.

173. Drini Sulejman, Rreth disa trajtave ortografike të shqipëse [О неким правосписним облицима албанског језика], Përparimi 4 (1962, Приштина) 235—239.

174. Букановић Марија, О језику и стиху у турској поезији, ФП I—II (1963) 189—210.

Резиме на енглеском.

175. Илчевски П[етар] Хр., John Chadwick, The Prehistory of the Greek Language, The Cambridge Ancient History, Revised edition of volumes I & II, Cambridge University Press, 1961—1962, Vol. II, Chapter XXXIX. — ЖА XII, 2 (1963) 425—426.

Приказ на македонском.

176. Jakić dr Blanka — Plohl Marija: Der Ökonomist lernt deutsch (pomoćni udžbenik njemačkog jezika za studente ekonomskog fakulteta). „Školska knjiga“ (1962, Zagreb), 17×24, 208.

177. Janković Srđan, Oko diglosije u arapskom, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu I (1963, Sarajevo) 239—263.

Пошто је у главним цртама обиљежио карактер фусхе (арапског књижевног језика) и амије (арапског колоквијалног језика) аутор анализира конкретну ситуацију арапског језика, с обзиром на постојање овако дивергентних стилова, и покушава да сагледа евентуалне токове даљег развоја.

Два прилога на арапском.

Резиме на енглеском.

178. Jernej Josip, Verso una nuova classificazione degli elementi della proposizione, SREA 13—14 (VII—XII 1962) 67—75.

179. Jernej Josip, О талијанској граматичи Викентија Лјуштине, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 140—148.

Истиче се значај ове граматике и за данашње време, иако је она штампана крајем XVIII века и у извесним стварима застарела.

180. Josifović St[evan], In Euripidis Bacchas observationes criticae, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 149—155.

У овој расправи Ст. Јосифовић даје своје исправке и објашњења уз већи број искварених, оштећених, нејасних или спорних стихова ове Еурипидове трагедије.

181. Kabashi Xhafer: Fjalë të rralla popullore [Петке народне речи], Përparimi (1963, Приштина), бр. 4, 301—304 и бр. 7, 501.

182. Kahlo G[erhard], War Wölfel sprachlich beeinflusst?, ЖА XII, 2 (1963) 391—393.

183. Kahlo G[erhard], Die Pelasger, ЖА XI, 2 (1962) 245—249.

На основу неких лингвистичких и антрополошких података аутор се залаже за нордијско порекло старих становника Италије, Грчке и Мале Азије, који су обележавани именом Пелазги.

184. Kalodera Damir, О фреквенцији коегзистентних конструкција sa have to i have got to у савременом енглеском језику, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu I (1963, Sarajevo) 303—308.

На бази структуралне анализе употребе обје конструкције аутор долази до закључка да се може говорити о различитим фреквенцијама неких конструкција у књижевном дијалогу и у спонтаном разговору, те да вриједи разлучивати стилове и код анализа на синтаксичком нивоу.

Резиме на енглеском.

185. Katičić R[adoslav], Anton Mayer, Die Sprache der alten Illyrier, Band I: Einleitung, Wörterbuch der illyrischen Sprachreste, Wien 1957, str. VIII, 364; Band II: Etymologisches Wörterbuch des Illyrischen, Grammatik der illyrischen Sprache, Wien 1959, str. 368. — ЖА XII, 1 (1962) 213—215.

Приказ.

186. Катичић Р[адослав], Владимир Георгиев, Тракийският език, Българска академия на науките, София 1957. — ЖА XII, 1 (1962) 210—213.

Приказ.

187. Katičić R[adoslav], Dimiter Detschew, Die thrakischen Sprachreste, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Schriften der Balkankommission, Linguistische Abteilung, XIV, Wien, Rohrer, 1957. — ЖА XII, 1 (1962) 209—210.

Приказ.

188. Katičić R[adoslav], Петар Хр. Илиевски, Аблативот, инструменталот и локативот во најстарите грчки текстови, Жива Антика, Посебни изданија књига 2, Скопје 1961, str. XII, 146, s opširnim engleskim rezimeom. — ЖА XII, 2, (1963) 413—414.

Приказ.

189. Katičić R[adoslav], Hans Krahe, Die Sprache der Illyrier Erster Teil: Die Quellen, Wisbaden 1955, str. VIII, 120. — ЖА XII, 1 (1962) 215—217.

Приказ.

190. Kelmendi Ahmet, Gjurmime Albanologjike — Tribunë për bashkëpunim albanologjik dhe balkanologjik [Албанолошка истраживања — трибина за албанолошку и балканолошку сарадњу], Jehona 5—6 (1963, Скопље) 467—475.

Приказ.

191. Kelmendi Ahmet, Fakulteti filozofik i Prishtinës: „Gjurmime albanologjike“ [Филозофски факултет у Приштини: Албанолошка истраживања], Përparimi 3 (1963, Приштина) 220—222.

Приказ.

192. Klajn Ivan, Italijanski konjunktiv i njegovo prevodenje na srpskohrvatski, Живи језици V, 1—4 (1963, Београд) 1—10.

193. К. М., Vrata koja treba otvoriti, Telegram IV, 187 (22. XI 1963, Zagreb) 2. О хиспанистици код нас.

194. Kovačec August, Notes sur des formes de cas en istroroumain, SREA 13—14 (VII—XII 1962) 75—85.

195. Korkut Besim, Arapski dokumenti u Državnom arhivu u Dubrovniku. Knjiga I, sveska 2, izd. Orijentalni institut (1961, Sarajevo) 1—186.

Са 187 факсимила.

196. **Krasniqi Haxhi**, Fjalë të rralla popullore [Ретке народне речи], Përparimi 6—7 (1962, Приштина) 544—545.

197. **Krasniqi Haxhi**, Fjalë të rralla popullore t'Oropjës së Prizrenit [Ретке народне речи Опoља код Призрена], Përparimi 3 (1962, Приштина) 174—175.

198. **Lafon René**, Sur quelques syntagmes nominaux du basque, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 185—188.

199. **Luria S(alomo)**, Ein mykenisches Gleichungssystem, ЖА XI, 2 (1962) 244. Прилог читању нумеричких записа микенског писма.

200. **Lutfiu Mojsi**, Disa probleme të dialekteve të gjuhës shqipe dhe gjuhës letrare [Неки проблеми говорних дијалеката и књижевног језика], Përparimi 3 (1962, Приштина) 159—163.

201. **Maјnarić N(ikola)**, Horijamb u društvu s jambima, ЖА XII, 1 (1962) 7—38.

Резиме на немачком.

202. **Maloku Ahmet**, Fjalë të folme popullore [Народне речи и изрази], Përparimi (1962, Приштина) бр. 1—2, 95 и бр. 3, 174.

203. **Maloku Ahmet**, Fjalë e të folme të rralla popullore [Ретке народне речи и изрази] Përparimi (1962, Приштина), бр. 9, 627—629 и бр. 10, 726.

204. **Милев Ал[ександар]**, За општиот јазик на старогрчката трагедија, ЖА XII, 2 (1963) 345—350.

Резиме на немачком.

205. **Mihailović dr Ljubomir**, The syntactic and semantic development of the english vrebs can and may, ГФФНС VI (1962) 281—297.

Аутор описује фонолошке, морфолошке, синтаксичке и семантичке особине глагола *can* и *may* на одређеном ступњу, или у одређеном периоду развитка енглеског језика и утврђује опште тенденције у променама тих особина.

Резиме на српскохрватском.

206. **Mulaku Latif**, Mbi gjuhën e vjershave të Fan Nolit [О језику Фан Нолијевих песама], Përparimi (1962, Приштина) бр. 1,10, 962—701 и бр. 11—12, 805—817.

207. **Mulaku Latif**, Nga toponomastika e Kosovës — Toponimet: Shalë, Bajgorë, Bresa, Vllahi [Из топономастике Косова — Топоними: Шалë, Бажгора, Бреса, Влалхи], Зборник Филозофског факултета у Приштини I (1963, Приштина) 177—194.

Резиме на српскохрватском.

208. **Mulaku Latif**, Rreth shkrimit t' emnave me mbrapashtesën -si [Око писања имена са суфиксом -si], Përparimi 9 (1963, Приштина) 634—641.

209. **Muljačić dr Žarko**, Idriz Ajeti: Istorijski razvitak gegijskog govora Arbanaša kod Zadra. Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine. Djela, knj. XVI. Balkanološki institut, knj. 3. Sarajevo 1961, str. 1—164. — ZR XII, 4 (1963) 342—343.

Повољна оцена дјела које знатно обогаћује албанску дијалектологију. Аутор осврта даје приказ појединих поглавља.

М. К.

210. Muljačić Žarko, Bollettino dell' Atlante linguistico mediterraneo, L'Instituto per la collaborazione culturale, Venezia-Roma, 1959, pp. 258. — Filologija 3 (1962, Zagreb) 273—276.

Приказ првог свеска овог билтена, који је издао Одбор за Лингвистички атлас Средоземља (АЛМ) уз помоћ Фондације Г. Ђини у Млецима. Анализа чланака и прилога.

211. Muljačić Žarko, Bollettino dell' Atlante linguistico mediterraneo 2—3, 1960/61. Instituto per la collaborazione culturale, Venezia-Roma, pp. 230. — Filologija 4 (1963, Zagreb) 271—275.

Приказ двоброја „Билтена за Лингвистички атлас Средоземља“. Аутор чланка подробно анализира прилоге. Оцјена повољна.

212. Muljačić Žarko, Eugenio Coseriu, Sull' etimologia del serbocroato bugaratica „canzone epica in versi lunghi“, *Alti del sodalizio glottologiche milanese*, I, 1, Milano 1949, str. 7—9. Прил. XXVIII, 3—4 (1962) 274—275.

Прихвата нову етимологију термина бугаршлица уз неколико напомена о делатности аутора чланка.

213. Muljačić Žarko, Nova klasifikacija romanskih jezika i dalmatski, *Radovi Naučnog društva SRBiH XX, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka knj. 7* (1963, Sarajevo) 77—96.

Аутор покушава да примени „квантитативни“ критеријум у класификацији на основу упитника који обухвата 30 карактеристичних језичких црта с одговорима (+ или —) за све романске језике.

Резиме на мађарском.

214. Папих Марко, О прилогу у француском језику, АФФ 1 (1962) 291—335.

Са освртом на дефиниције прилога код других граматичара, анализом функције и значења прилога у реченицама и закључцима о дефиницији прилога које је аутор формулисао овако: „Прилог је непроменљива реч која се односи на именицу (прилози за количину), на психолошки предикат (субјективни прилози) или на граматички предикат реченице (сви остали прилози) ... Постоје такође и две споредне функције, тј. однос прилога према неким предлозима и свезама“.

Резиме на француском.

215. Penavin dr Olga, Označavanje posesivnog odnosa u dijalektima mađarskog jezika u Jugoslaviji, ГФФНС VII (1963) 199—221.

Резиме на мађарском.

216. Penavin Olga, Naša narodna revolucija i bogaćenje leksičke građe mađarskog jezika, ГФФНС VI (1962) 82—91.

Аутор приказује, на конкретном материјалу, како су измене производних и друштвених односа утицале и на богаћење лексике мађарског језика.

Резиме на српскохрватском.

217. Plohl Marija, в. Jakić dr Blanka — Plohl Marija, бр. 176.

218. Поповић Милан, Jean Cantineau: Études de linguistique arabe. Memorial Jean Cantineau, Paris, Librairie C. Klincksieck, 1960, p. XI+300. — ФП I—II (1963) 236—238.

Приказ.

219. Пуднх И., Ernst Schwarz: Germanische Stammeskunde (Germanische Bibliothek, hrsg. R. Kienast — R. V. Kienle, V Reiche), Heidelberg, Carl Winter Universitätsverlag, 1956. — ФП I—II (1963) 238—239.

220. Puratić Željko, Ponovo o tekstu elegije F. Appendinija na smrt Kunićevu, ЖА XII, 2 (1963) 403.

221. Rexha Ali: Tue lexue [Читајући... језички критички осврт на примерима из неких текстова], Përparimi (1962, Приштина), бр. 7—8, 512—523 и бр. 11—12, 818—829.

222. Riffer-Maček Dora, The Rendering of the Geographical Name of Great Britain in 19 th Century Croatian Newspapers, SREA 13—14 (VII—XII 1962) 153—159.

223. Rosetti A., Remarques sur la palatalisation des consonnes en roumain, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 289—290.

У раду се истиче да у великом делу румунских говора не постоји палатализација, док се у осталим говорима осећа измена консонаната, лабијала или дентала, која не утиче на промену система.

224. Савић др Момчило Д., Bruno Migliorini: Storia della lingua italiana, Firenze, 1960, str. XI—841. — ФП I—II (1963) 233—236.

Приказ повољан.

225. Савић Момчило, Предбудуће време у прошлости у италијанском језику, АФФ 2 (1963) 311—325.

Резиме на талијанском.

226. Sekelj Antonije, Esperanto, четврто допуњено издање, изд. „Научна књига“ (1963, Београд) 8°, 1—96.

227. Sikirić Šaćir, Dva prevoda arapskih dokumenata dubrovačkog arhiva, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu I (1963, Sarajevo) 331—343.

Аутор даје приказ и критику превода Коркута и Бајрактаревића, оцјењујући Коркутов превод као тачнији.

Резиме на њемачком.

228. Smerdel T[on], Dva priručnika za klasične jezike, ЖА XII, 1 (1962) 218—219.

Приказ књига: а) Hans Pöschel, Die griechische Sprache, München (3. изд.) 1959; б) Werner Eisenhaut, Die lateinische Sprache, München 1960.

229. Spalatin Leonardo, Finite Verb Forms Without a Subject, SREA 13—14 (VII—XII 1962) 109—117.

230. Tekavčić Pavao, Grammatica storica italiana, Prima parte: Fonetica storica italiana, изд. Sveučilište u Zagrebu (1962, Zagreb) 4° —1—2+1—99.

Са литературом.

231. Томановић Васо, О значењима речи страног порекла у говорима Боке Которске, ГЗФФС, 14 (1962) 187—303.

Разгледува низа зборови од туђо потекла што не се укључува во Рјечник hrvatskoga ili srpskoga jezika, Jugoslavenske Akademije, Zagreb. Во трудот дава опис за промените на значењата што ги претрпувале зборовите.

- 232. Filipović dr Rudolf**, Deskriptivna gramatika engleskog jezika, I dio, svezak I (Sintaksa I), izd. Sveučilište u Zagrebu (1963, Zagreb) 8°, 1—168.
- 233. Filipović dr Rudolf**, Deskriptivna gramatika engleskog jezika. I dio, II svezak (Sintaksa), izd. Sveučilište u Zagrebu (1963, Zagreb) 8°, 1—82.
- 234. Filipović dr Rudolf**, Deskriptivna gramatika engleskog jezika, II dio, svezak 4 (Tvorba riječi); izd. Sveučilište u Zagrebu (1963, Zagreb) 8°, 1—98.
- 235. Flašar M[iron]**, Studii clasice, Bukurešt, Editura Academiei Republicii Populare Române, I, 1959, p. 1—258; II, 1960, p. 1—450. — ЖА XI, 2 (1962) 446—450. Занимљив приказ. У часопису има више расправа из индоевропске филологије.
- 236. Flora Radu**, Dijalektološki profil rumunskih banatskih govora sa Vršackog područja, izd. „Matica srpska“ (1962, Novi Sad) 8°, 1—169. [+34 crteža].
- 237. Флора Раду**, Прилог питању класификације истрорумунског, ЈФ XXV (1961—1962) 329—353.
Резиме на француском.
- 238. Нуса Бедри**, Veçoritë e bashkëtinglloreve në të folunit e Kaçanikut [Осбине сугласника у говору Качаника], Përparimi 3 (1963, Приштина) 204—206.
- 239. Cernecca Domenico**, Un tipo di costruzione assoluta dell' italiano moderno, SREA 13—14 (VII—XII 1962) 85—109.

V Балканологија

- 240. Barić Henrik**, Albanische und albanisch-rumänische Wortstudien, Godišnjak, knj. II, Balkanološki institut, izd. Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine (1961, Sarajevo) 21—45.
- 241. Barić Henrik**, Balkanologische Sprachstudien, Godišnjak, knj. II, Balkanološki institut, izd. Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine (1962, Sarajevo) 47—64.
- 242. Barić Henrik**, La perte d' l'infinitif dans les langues balkaniques, Godišnjak, knj. II, Balkanološki institut, izd. Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine (1961, Sarajevo) 1—11.
- 243. Barić Henrik**, Thrakisches, Godišnjak, knj. II, Balkanološki institut, izd. Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine (1961, Sarajevo) 13—20.
- 244. Vinja Vojmir**, Scr. Iujpa, alb. Iojbë. Contributions adriatique à l'identification de Alopex des Anciens, Godišnjak, knj. II, Balkanološki institut, izd. Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine (1961, Sarajevo) 123—128.
- 245. Vuković Jovan**, Refleksi međujezičkih dodira u fonetskim osobinama bosanskohercegovačkih govora, Radovi Naučnog društva SRBiH XX, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka knj. 7 (1963, Sarajevo) 157—172.

Аутор у свом раду обраћа главну пажњу утицају турског језика на развитак фонетских појава на босанскохерцеговачком терену, затим указује на стране утицаје посттурског времена, и на извесне рефлексе староседелачког несловенског утицаја.

Анализира, у вези с тим, питање сугласника х и ф, ђ, ђ, ч, џ и група *vkj*, *zgj*, самогласника *ѣ* (ѣ), говори о промени *dn*, *dñ* > *ⁿn*, *ⁿñ* и др.

Резиме на француском.

Д. Ј.

246. Илчевски Петар, Прилог кон хронологијата на еден балканизам во македонскиот јазик, в. бр. 688.

247. Katičić Radoslav, *Balkansko ezikoznanie, Linguistique balkanique*, sv. 1—3, Бугарска академија наука, Софија, 1959—1961. — *Filologija* 4 (1963, Zagreb) 261—263.

Приказ. На почетку свог приказа аутор истиче трајну заслугу Бугарске академије и њезиног потпредседника проф. Владимира Георгијева што балканска лингвистика напokon има свој стручни орган. Аутор затим даје приказ прва три свеска часописа Балканско Езикознание: 1 (1959), 2 (1960), и 3 (1961). Оцјена часописа је врло повољна.

248. Pavlović dr Milivoj, *Balkanska raskrsnica i balkanistička lingvistika*, *Danas* II, 30 (1962, Novi Sad) 10.

249. Popović Jovan, *Valacho-Serbika (L'influence de la langue roumaine sur le serbocroate et sa géographie)*, *Godišnjak*, knj. II, *Balkanološki institut*, izd. *Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine* (1961, Sarajevo) 101—121.

250. Tekavčić Pavo, *Les groupes consonantiques dans l'istroroman de Dignavo (Scr. Vodnjan)*, *Godišnjak*, knj. II, *Balkanološki institut*, izd. *Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine* (1961, Sarajevo) 129—138.

251. Urošević Atanasije, *O plemenskim osobinama Arbanasa na Kosovu i prenošenju plemenskih imena na drugo stanovništvo*, *Godišnjak*, knj. II, *Balkanološki institut*, izd. *Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine* (1961, Sarajevo) 199—203.

Rezime na francuskom.

252. Haas Otto, *Lexikalische Anklänge an Slavisches in den Sprachresten Kleinasiens und Griechenlands*, *Godišnjak*, knj. II, *Balkanološki institut*, izd. *Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine* (1961, Sarajevo) 65—99.

253. Цермановић-Кузмановић Александрина, *Култ и споменици трачког хероса у балканским земљама*, *ЗБФФ VI*, 2 (1962) 71—93.

VI Старословенски језик

254. Babić Stjepan, *O odnosu samoglasnika u staroslovenskom i hrvatskosrpskom književnom jeziku*, *RZSF* 5 (1963) 107—115.

„Из свега се може извести закључак да је тринаест прахрватскосрпских самогласника могло лако пријећи у шест хс., јер су они самогласници који су прешли у друге били с њима врло рјетко у лексичкој опозицији, тј. њихова је функционална оптерећеност као разликовних елемената на лексичком подручју била врло малена и тако губљење неких гласовних костура појединих ријечи није знатније утјецало на састав рјечничког блага“.

Резиме на руском.

255. Brozović Dalibor, в. *Nazor Anica i Brozović Dalibor*, бр. 271—272.

256. Vrana Josip, *O postanku i karakteru staroslovenskih azbukvara i azbučnih molitava*, *Filologija* 4 (1963, Zagreb) 191—204.

Аутор проводи појединачну и детаљну анализу сачуваних азбукара (Минхенски, Радослављев, Паришки, Бандуријев, Девишев, Турски, Чајнички) и успоређује њихов графемски систем с графемским системом азбучних молитава. Студија је приложен табеларни преглед старословјенских азбукара и азбучних молитава.

257. Vrana Josip, Staroslavenski grafijski sistem i njegova fonetska realizacija, RZSF 5 (1963) 131—138.

Резиме на руском.

258. Grivec Fran, Vprašanje o Konstantinu in Metodu, Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 131—147.

„Lik Konstantina in Metoda ter njuno nesmrtno genialno delo sem skušal predstaviti v jasnejši luči nego prej. Tu hočem podati kratek pregled nekaterih novih pogledov in rezultatov. 1. Imena: Konstantin-Ciril, apostol-učitelj. 2. Verodostojnost staroslovenskih in latinskih virov. 3. Odnos Konstantina in Metoda do Fotija. 4. Slovanska liturgija. 5. Iz glagolice v cirilico. 6. Črnorizec Hraber-Naum; njegov hvaležni spomin na panonskega Kneza Koclja“.

Резиме на латинском.

259. Grivec F[ran], Lexicon linguae palaeoslovenicae-Slovník jazyka staroslovenského. — Slovo 13 (1963, Zagreb) 227—229.

Приказ. Чланак на словенском. Оцјена повољна.

260. Grivec France, Slovanska blagovestnika sv. Ciril in Metod. 863—1963. Celje, Mohorjeva družba. 1963, 242+(IV) str. s sl. + IX prilog 8°.

261. Dostál A., Une datation de l'activité de St. Méthode en Grande Moravie, Зборник радова Византолошког института VIII₁, 91—95.

Аутор расправља о хронологији Методијевог просветитељског и књижевног рада и о датирању старословенских споменика на основу текста „l'Homélie Anonyme du Clozianus“.

262. Ђорђевић Петар, Великоморавска житија Ђирила и Методија, в. бр. 467.

263. Eckhardt Thorvi, Theorien über den Ursprung der Glagolica, Slovo 13 (1963, Zagreb) 87—118.

Полазећи од законитости у развоју писма које је поставио И. Гелб [„Study of Writing. The Foundations of Grammatology“], аутор побија тврдњу неких совјетских учењака о поријеклу глагољице: „Према томе невјероватно је да би се глагољица могла извести из црноморских знакова.“

Резиме на хрватско-српском.

264. Јакобсон Р., Тајна служба Константина философа и даљнешее развитие старославянской поэзии, Зборник радова Византолошког института VIII₁, 153—156.

Аутор говори о Константиновом преводу „Тајне службе“ и особинама и карактеристикама тога превода. Закључује да је „Тајна служба“ најстарији споменик старословенске поезије. Писац сматра да се Кијевски мисал за разлику од свог латинског оригинала — одликује силабичком структуром. За надредне знакове у овом споменику насупрот Кошмидеру признаје прозодичку функцију, мада сматра да се они примењују на оним местима где то изискује ритмичко-мелодијска структура текста.

О. Б. Т.

265. Linarić Nevenka, Antonin Dostál: Glozianus, staroslovenský hlaholský sborník tridentský a innsbrucký [Praha 1959]. — Slovo 13 (1963, Zagreb) 220—223.

Приказ Досталова издања Ключева глагољаша. Оцјена повољна.

266. M. S., Francusko izdanje naše studije o Miroslavljevu evanđelju, *Telegram III*, 91 (19. I 1962, Zagreb) 12.

Пријевод студије и дисертације „Мирослављево еванђеље“ лектора загребачког Филозофског факултета дра Јосипа Вране.

267. Nazor Anica, Jezični kriteriji pri određivanju donje granice crkvenoslavenskog jezika u hrvatskoglagoljskim tekstovima, *Slovo 13* (1963, Zagreb) 68—87.

Чланак обрађује проблематику хрватског језика XV стољећа, или тачније: језик глагољских зборника из тога времена који се одликује испреплитањем особина црквенославенског и народног језика. Ауторица наводи узроке који су довели до те језичне шароликости и поставља критерије у одређивању старости језика. Слједи језична анализа Иваницевог зборника — глагољски зборник из почетка XV стољећа (практична примјена статистичке методе).

Резиме на руском.

М. К.

268. Nazor Anica, L. Moszyński: Ze studiów nad rękopisem kodeksu zografskiego. — *Slovo 13* (1963, Zagreb) 213—217.

Приказ. Главни циљ рада младог пољског слависте Мошињскога у овом дјелу је ревизија Јагићевог издања Зо. Оцјена повољна.

269. Nazor Anica, N. M. Elkina: Staroslavjanskij jazyk. Učebnoe posobie dlja studentov filologičeskikh fakul'tetov pedagogičeskikh institutov i universitetov. Gosudarstvennoe učebno-pedagogičeskoe izdatel'stvo ministerstva prosvješćenija RSFSR, Moskva 1960, str. 222. — *Slovo 11—12* (1962, Zagreb) 201—207.

Приказ. Поред неких замјерки оцјена повољна.

270. Nazor Anica, O. V. Gorškova, T. A. Hmelevskaja: Sbornik upražnenij po staroslavjanskomu jazyku. — *Slovo 13* (1963, Zagreb) 217—220.

Приказ уџбеника старославенског језика. С педагошког гледишта Зборник представља оригинално дјело у уџбеничкој литератури о старославенском језику, али и обилује многим грешкама.

271. Nazor Anica i Brozović Dalibor, Josip Hamm: Staroslavenska gramatika, Zagreb 1958, Školska knjiga, str. XIV+203. — *Slovo 11—12* (1962, Zagreb) 207—219.

У свом приказу „Старославенске граматике“ Јосипа Хама аутори досљедно успоређују ово друго издање са првим („Граматика староцрквенославенског језика“, Загреб 1947, Накладни завод Хрватске). Аутори истичу оригиналност дјела и посебно мјесто које оно има међу осталим граматикама стл. језика у свијету, а затим прелазе на анализу појединих дијелова (увод, граматика и одјељак о редакцијама). „Само треба одмах на почетку казати да та граматика, и то особито у свом новом облику, знатно прелази све те наведене практичне потребе и да у нашој филологији има и једно изразито знањствено значење оригиналног синтетског дјела прилагођена нашем терену, нашим не само наставним него научно-филолошким па чак и културно историјским потребама [заједно с „Читанком“ што јој припада, о којој посебно говоримо].“

272. Nazor Anica i Brozović Dalibor, Josip Hamm: Staroslavenska čitanka, Školska knjiga, Zagreb 1960, str. 160+XX snimaka. — *Slovo 11—12* (1962, Zagreb) 219—225.

Приказ. Аутори чланка успоређују ово друго издање „Старославенске читанке“ Ј. Хама са првим издањем (1947), а затим анализирају поједине дијелове читанке. Оцјена је повољна.

273. Nedeljković Olga, Prilog proučavanju leksike Panonskih žitija, Slovo 13 (1963, Zagreb) 194—202.

Резиме на француском.

274. Pešikan Mitar, O odrazu grčkog jezičkog osjećanja na kompoziciju glagoljice i glagoljskih slova, Radovi Naučnog društva SRBiH XX, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka knj. 7 (1963, Sarajevo) 97—104.

Аутор закључује на крају рада, између осталог, да је „основно фонолошко осећање творца глагољице у време њеног стварања имало више грчки него словенски карактер“.

Резиме на руском.

275. Пешикан Митар, О реконструкцији старословенског фонолошког система, ЈФ XXV (1961—1962) 153—160.

Резиме на руском.

276. Putanec Valentin, Vjekoslav Štefanić: Glagoljski rukopisi otoka Krka, Zagreb 1960. Djela Jugoslavenske akademije, knjiga 51. — Slovo 13 (1963, Zagreb) 223—227.

Приказ. Књига је резултат вишегодишњег рада проф. Штефанића, а подијелена је на: 1. увод, 2. опис рукописа по абecedном реду мјеста и по налазиштима, 3. индекс имена, 4. стварни индекс, 5. слике неких страна рукописа (32 на броју). Описано је у свему 236 рукописа. Оцјена књиге је врло повољна.

277. S. D., Jedanaest stoljeća naše pismenosti (U povodu 1100-godišnjice Ćirila i Metoda), Telegram IV, 161 (24. V 1963, Zagreb) 11.

278. Troicki S., M. N. Tibimorov: Zakon sudnyj ljudem kratkoj redakcii. — Slovo 13 (1963, Zagreb) 203—212.

Оцјена повољна.

279. Угринова-Скаловска Рада, Hans Holm Biefeldt: Altslawische Grammatik, Halle (Saale), 1961. — МЈ XIII—XIV, 1—2 (1962—1963) 277—279.

Рецензија.

280. Hamm Josip, Grigore Nandriš: Old Church Slavonic Grammar. Handbook of Old Church Slavonic, Part I; London East European Series Group I, University of London, Athlone Press, 1959, str. XVI+235. — Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 195—199.

Приказ. У почетку аутор говори о интересу који влада у УСА и Енглеској за старославенски језик и славенске језике, а затим анализира граматику Григора Нандриша. Оцјена повољна.

281. Hamm Josip, Rad. B. Aleksić: Odabrani staroslovenski tekstovi sa rečnikom, Naučna knjiga Beograd 1960, str. VII+92 sa 4 snimke. — Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 232—234.

Приказ. Поред неколико напомена [„Није нпр. јасно, зашто је писац изоставио све текстове штампане глагољицом, и зашто није донио одломак из Фризиншких листића“] — оцјена ове хрестоматије је повољна.

282. Hamm Josip, R. Auty: Handbook of Old Church Slavonic, Part II; Texts and Glossary, London East European Series Group I, University of London, Athlone Press 1960, str. X+148. — Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 200—201.

Приказ. „Дјело је очито требало да изиђе у истој књизи са првим дијелом, са старославенском граматиком коју је израдио професор Лондонског свеучилишта Г. Нандриш.“ Оцјена: „Отијева је хрестоматија (украшена и са неколико снимка из изворних рукописа, из Ас и Су) својом солидношћу једна од најбољих и својом опремом свакако најљепша старославенска хрестоматија која је уопће досада издата.“

283. Hamm Josip, Tad. Lehr-Splawiński: Żywoty Konstantina i Metodego. — Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 191—195.

Приказ.

284. Hamm Josip, Hrvatski tip crkvenoslavenskog jezika, Slovo 13 (1963, Zagreb) 43—67.

Након прегледа развитка црквенославенског језика код појединих славенских народа аутор прелази на опширну анализу исте појаве на хрватском тлу. „Хрватска је једина од славенских земаља у којима се до данас одржало богослужје на народном (старославенском) језику, а која је од почетка, од XI вијека, била пристала уз Рим а не уз Цариград и која је према томе од почетка, од раскола, била католичка.“

285. Harisijadis Mara, Misal Hrvoja Vučića nalazi se u Saraju, Slovo 13 (1963, Zagreb) 243—245.

В. и бр. 448.

286. Čremošnik Gregor, Srpska diplomatska minuskula, Slovo 13 (1963, Zagreb) 119—136.

У првом поглављу (Њезин постанак и развитак) аутор прати процес промјене писма који је у коначном развоју довео до српске дипломатске минускуле, а који је почео концем XII стољећа у доба развоја феудалне државе Немањића. У другом поглављу (Ширење српске дипломатске минускуле) писац приказује ширење тога писма у Дубровнику, Босни, Албанији, Угарској, Бугарској и на двору турских султана.

10 фото-копија. Резиме на њемачком.

287. Črnja Zvane, Ideološke osnove glagoljaštva, RR XII, 7—8 (1963) 455—484.

288. Štefanić Vjekoslav, Problem rječnika južnoslavenskih redakcija staroslavenskog jezika, Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 181—187.

Читано на Славистичком конгресу у Љубљани 21. IX 1961.

Резиме на њемачком.

289. Štefanić Vjekoslav, Tisuću i sto godina od moravske misije, Slovo 13 (1963, Zagreb) 5—42.

Врло исцрпан преглед живота и рада Ђирила и Метода. Аутор је у посебном поглављу обрадио утјецаје и судбину дјела солунске браће, нарочито код Хрвата.

Резиме на њемачком.

VII Српскохрватски језик

а) Фонетика (експериментална, физиолошка, фонологија)

290. Babić Stjepan, O odnosu samoglasnika u staroslavenskom i hrvatskosrpskom književnom jeziku, в. бр. 254.

291. Дешкић Милорад, Акцентовање узвика, НЈ н. с. XIII, св. 3—5 (1963) 239—245.

Аутор се залаже за неакцентовање узвика у граматикама и речницима сматрајући узвике емоционалном категоријом речи, који у зависности од ситуације кад се употребе имају различан акценат.

292. Ivić Pavle, в. Lehiste Ilse i Ivić Pavle, бр. 296.

293. Jonke Ljudevit, Suglasnik s najviše varijanata, Jezik 5 (1962/63, Zagreb) 129—131.

Чланак посвећен проблематици сугласника *x*.

294. Jonke Ljudevit, Fonetičnost i jasnoća, Telegram IV, 168 (12. VII 1963, Zagreb) 2.

Неке наше народне ријечи не пишемо према изговору, него према коријену, значи етимолошки. Таква су одступања потребна зато да се неке ријечи не би превише удаљиле од свога коријена или основе.

295. Костић Ђорђе, Преглед фонетике српскохрватског језика, изд. Институт за експерименталну фонетику, патологију говора и изучавање страних језика (1961, Београд) 8°, 1—42.

296. Lehiste Ilse i Ivić Pavle, Prilozi ispitivanju fonetske i fonološke prirode akcenata u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 31—69.

Аутори су вршили акустичкофонетска испитивања акцената савременог српскохрватског језика са циљем да утврде фонетску природу акцената у речи и однос између акцената речи и реченичне интонације. Дата је структурално-лингвистичка интерпретација посматраних појава.

1. Чланку је придодат списак речи које су испитиване, илустрације и објашњења уз илустрације.

2. Резиме на енглеском језику.

297. Muljačić Ž[arko], Roger Lee Hadlich; The Phonological History of Vegliote. — A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in the University of Michigan 1961; pp. VI+88. — Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 174—180.

Опширан приказ; повољно оцењено.

298. Peco Asim, Izgovor zvučnih suglasnika na kraju riječi u srpskohrvatskom jeziku — prilog diskusiji o ovom pitanju, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 235—244.

Аутор прилази проучавању овог проблема помоћу кимографа, као што је то раније учинио и Ивковић, али долази до других закључака: експлозивни сугласници потпуно губе своју звучност, код фрикативних има примера са делимичним губљењем

звучности, док се код сонаната налазе примери са потпуним или делимичним губљењем. Резултати показују да појава није генералисана у свим штокавским говорима, утолико пре не у књижевном језику.

Приложено је четрнаест кимографских траса.

Резиме на француском.

З. П. С.

299. Пецо А[сим], Природа африката српскохрватског језика, ЈФ XXV (1961—1962) 161—183.

Резиме на француском.

300. Tomić Josip, Fiziologija i funkcija uzlaznog i silaznog akcenta u genitivu plurala imenica, Filologija 4 (1963, Zagreb) 177—190.

Пет слика [графичке снимке ријечи].

Резиме на француском.

б) Граматика и граматичка питања

301. Babić Vladimir, Akcent nekih prezimena u Pravopisu hrvatskosrpskog književnog jezika, Jezik 1 (1962/63, Zagreb) 9—13.

Аутор расправља о акценту неких презимена у Правопису хрватско-српског књижевног језика и тражи да се штокавски акценат у штокавским презименима чува кад се она изговарају на штокавском подручју.

302. Babić Stjepan, „Žigosani sufiks *-telj*“, Jezik 4 (1962/63, Zagreb) 113—116.

303. Babić Stjepan, Pridjevski sufiksi *-an* i *-ani*, *-en* i *-eni*, Jezik 5 (1962/63, Zagreb) 137—143.

304. Барјактаревић Данило, Везивна служба речи *колико*, КњЈ 3 (1962) 224—228.

На примерима из дела српскохрватских писаца показује да придевска заменица *колико* у служби везника међу реченицама, може имати временско, намерно, начинско односно поредбено, допусно, последично и корелативно значење.

305. Brabec dr Ivan — Hraste dr Mate — Živković dr Sreten, Gramatika hrvatskosrpskog jezika. Peto neizmijenjeno izdanje, „Školska knjiga“ (1963, Zagreb) 17 > 24, 280.

306. Brozović Dalibor, Na putevima našega jezika i nauke o jeziku, Kolo I. 10 (1963, Zagreb) 610—625.

Анализа савременог стања у стандардном хрватско-српском језику. Аутор расправља о историјским увјетима и околностима у почетној фази развоја нашег стандардног језика и анализира стање у нашој савременој науци о језику.

307. Brozović Dalibor, „Poljska knjiga iz hrvatskosrpske tvorbe“, Jezik 1 (1962/63, Zagreb) 28—31.

Повољан приказ дјела „Budowa słowotwórcza serbochorwackich kolektywów“, Kraków, 1961, од Вилима Франчића.

308. Vuković Jovan, Sistem srpskohrvatskih vremenskih glagolskih oblika u vremenskim i funkcionalnim odnosima (korelacijama), Radovi Naučnog društva SRBiH XX, Odjeljenje istorijsko-filoloških nauka knj. 7 (1963, Sarajevo) 105—148.

Аутор покушава да уз помоћ структуралистичког метода преброди тешкоће у тумачењу глаголских времена и даје низ нових објашњења у вези с њима.

Резиме на француском.

Д. Ј.

309. Вукомаковић Славко, О једној употреби предлога *на*, НЈ н. с. XIII, св. 1—2 (1963) 81—94.

Аутор анализира значење предлога *на* и *у* у синтагмама са именима места и залаже се за „стилску и граматичку нормативност“ конструкција типа *на новом Београду*.

310. Вукомаковић Славко, О пореклу и промени топонима *Речка*, НЈ н. с. XIII, св. 3—5 (1963) 265—270.

Аутор исправља своје раније погрешно тумачење настанка и промене топонима *Речка* (НЈ н. с. XII, св. 1—2) и констатује сада да је то по пореклу „деминутив направљен наставком -ка од именице река“, те да му је и промена именица.

311. Вукомаковић Славко, *У Речки или У Речкој?*, НЈ н. с. XII, св. 1—2 (1962) 47—49.

Аутор се залаже за правилност оба облика и њихову паралелну употребу изневши претходно неке информације о деklinацији поименичених придева.

312. Гађећа Бранко, *Za jedinstvenu gramatiku*, Telegram IV, 188 (29. XI 1963, Zagreb) 2.

Након заједничког Правописа требало би приступити стварању заједничке граматике хрватско-српског језика.

313. Гортан-Премк Дариња, Падеж објекта у негативним реченицама у савременом српскохрватском књижевном језику, НЈ н. с. XII, св. 3—6 (1962) 130—148.

Анализирајући материјал из 24 прозна дела, аутор закључује следеће: употреба акузатива односно генитива у функцији падежа објекта различита је и у односу на временски период и у односу на врсту реченице; такође је употреба ових падежа различита и у односу на територију књижевног језика; осим овога, употреба једног од ових двају падежа зависи и од извесних семантичко-синтаксичких услова у реченици.

314. Гортан-Премк Дариња, Синтагме с предлогом *до* с обзиром на својства предлога уопште, НЈ н. с. XIII, св. 1—2 (1963) 64—80.

Анализирајући синтагме с предлогом *до* аутор изводи извесне закључке о позицији, семантици и функцији српскохрватских предлога уопште. Такође закључује да српскохрватски језик показује извесне тенденције трансформисања синтетичког система деklinације и његовог приближавања, у неким случајевима, аналитичком.

315. Грицкат И[рена], О једној особености прилога и прилошких синтагми у српскохрватском језику, НЈ н. с. XII, св. 3—6 (1962) 78—89.

Расправља се о једној специфичној црти српскохрватског језика која се састоји у томе што многи прилози за место (било за кретање, било за мировање), као и синтагме са месним прилошким значењем, могу да се употребљавају истовремено као одредбе и за правац кретања и за бављење на једном месту, а у ограниченом броју случајева и за удаљавање. Развитку ове особености највероватније је допринело слично стање у предсловенском балканском језичком супстрату.

316. Грицкат И[рена], О неким проблемима негације у српскохрватском језику, ЈФ XXV (1961—1962) 115—136.

Резиме на руском.

317. Dešić Milorad, О изразу „на тему“, КњЈ 1 (1963) 65—68.

Препоручује да се израз „на тему“ замењује синтагмама у духу нашег језика, као са *шмом*, о *шој шми* и сл.

318. Dešić Milorad, Утјесак мјеста акцента на творбу hipokoristika насталих од личних имена, Језик 3 (1962/63, Zagreb) 86—94.

319. Дмитриев П., Значења определительных придаточных с относительным местоимением који, ЈФ XXV (1961—1962) 355—364.

Резиме на српскохрватском.

320. Đamić Antun, Nesklanjanje nekih apozicija u narodnom govoru, Језик 2 (1962/63, Zagreb) 48—51.

321. Бурџ М[илош] Н., Философија, а не филозофија, ЖА XII, 1 (1962) 205—208.

Аутор критикује упутство Правописа српскохрватскога књижевног језика (Београд 1960) о писању речи филозофија.

Резиме на немачком.

322. Živković dr Sreten, в. Brabec dr Ivan — Hraste dr Mate — Živković dr Sreten, бр. 305.

323. Ivić Milka, Osnovne tipološke karakteristike srpskohrvatske impersonalne rečenice, КњЈ 1 (1963) 18—24.

О слободном *шћу* имперсоналних реченица, као *свиће*, *смркава се* који је представљен само предикатским обликом и о *везаном шћу* где је предикат у споју још са којим граматичким обликом, нпр. *гребе ме у грлу*, *нема га*, *бруји у ушима*, *зна се да ... ћрича се да ...*, *неучићиво је...*, *шћешта је...*, *мука ми је*, *слава ми се* и сл.

324. Игњатовић Душанка, Још о компаративу и компарацији, НЈ н. с. XII, св. 3—6 (1962) 124—129.

Осврћући се укратко на компарацију као на посебан психолошки и лингвистички феномен, исказан врло разноликим средствима у разним језицима, аутор излаже, у неколико тачака случајеве у којима се не образује компаративски облик код неколико категорија описних придева. Дати су и разлози који су ова образовања спречили.

325. Игњатовић Душанка, Новине у морфологији унесене најновијим именицама страног порекла, НЈ н. с. XIII, св. 3—5 (1963) 208—224.

У чланку се говори о вези између облика именица и њиховог рода, и зависности која међу њима постоји, о факторима пресудним за уклапање стране именице у наш деклинациони систем (облик номинатива, подударње у граматичком броју, семантика и др.) и о променама које су у структуру наше парадигме унеле стране именице унесене у последње време.

У закључку се наводи да је процес наведених промена новијег датума, тј. да „код старијих у неким од ових иновација још постоје колебања“, али да се „код млађих потпуно стабилизовао“.

326. J[aniar]-Nasteva O[livera], Stanisław Stachowski: Przirostki obcego pochodzenia w języku serbo-chorwackim, Kraków, 1961. — MJ XIII—XIV, 1—2 (1962—1963) 279—282.

Рецензија.

327. Језичке поуке, НЈ н. с. XII, св. 1—2 (1962) 57—63, св. 3—6, 192—199, св. 7—10, 280—286. и НЈ н. с. XIII, св. 1—2 (1963) 115—125, св. 3—5, 274—287.

У овој рубрици уредништво НЈ исправља неправилности у употреби речи, облика и реченица на примерима наше савремене штампе и књижевности. У књ. XII аутор поука је Јеремић Драгољуб; у књ. XIII аутори поука су: Јеремић Драгољуб и Станојчић Живојин.

328. Јеремић Драгољуб Д., О облицима презента глагола *дрхѣиѣи*, *дрхѣиѣи* и сл., НЈ н. с. XII, св. 3—6 (1962) 179—191.

Аутор у закључку каже: „а) Поред облика *дрѣиѣм* и *дашѣм* треба признати као потпуно равноправне *дрхѣиѣм* и *дахѣм* ... б) Инфинитивни облици типа *дрхѣиѣиѣи* ... секундарни су и настају као последица презента *дрхѣиѣм* ... в) Инсистирање у реченицама (међу осталима и у новом Правопису) на везивању презента *дрхѣиѣм* за инфинитив *дрхѣиѣиѣи* вештачко је и исфорсирано ... г) Облик *дрхѣм* изгледа да није довољно заступљен да би му се признала равноправност у књижевном језику...“

329. Јернеј Јосип, О предикатној dopuni u hrvatskosrpskom jeziku, Filologija 4 (1963, Zagreb) 77—80.

340. Јовић Душан, О problemu imenica III vrste u nekim štokavskim govorima, в. бр. 426.

341. Јонке Лјудевит, Два значења глагола *trebati*, Telegram III, 90 (12. I 1962, Zagreb) 2.

342. Јонке Лјудевит, Deklinabilnost ili indeklinabilnost imenice „niz, niza“, Telegram III, 115 (6. VII 1962, Zagreb) 2.

343. Јонке Лјудевит, Informativnost i normativnost, Telegram IV, 170 (26. VII 1963, Zagreb) 2.

Информативност и нормативност рјечника.

344. Јонке Лјудевит, Modalna upotreba glagolskih vremena, Telegram III, 112 (15. VI 1962, Zagreb) 2.

345. Јонке Лјудевит, Sintaktički indikativ i sintaktički relativ, Telegram III, 110 (1. VI 1962, Zagreb) 2.

346. Јонке Лјудевит, Sintaktičke pogreške u vezi s glagolom „trebati“, Jezik 5 (1962/63, Zagreb) 156—158.

347. Јонке Лјудевит, Sloboda i uvjetovanost reda riječi, Telegram III, 91 (19. I 1962, Zagreb) 2.

348. Јонке Лјудевит, Smisao i širina dvostrukosti, Telegram IV, 166 (28. VI 1963, Zagreb) 2.

Рјечничке, акценатске, говорне, па и граfiјске двоstrukости у нашем Правопису из г. 1960.

349. Jonke Ljudevit, Tzv. slavenski genitiv, Telegram III, 124 (7. IX 1962, Zagreb) 2.

350. Jonke Ljudevit, Funkcionalnost aorista i imperfekta, Telegram III, 109 (25. V 1962, Zagreb) 2.

351. Капих Јован, Систем копулативних везника и *иа*, *ије* у српскохрватском језику, ГФФНС VII (1963) 111—119.

Аутор је на основу анализе употребе ових везника код низа писаца о њиховој семантичкој и синтаксичкој вредности извукао углавном овај закључак.

а) копулативни везник *и* може се употребити у свим случајевима, без обзира на то да ли је временски редослед у вршењу наглашен или не.

б) везник *иа* одређује увек редослед у времену.

в) везник *ије* је у западним крајевима необележен (као *и*), у источним обележен (као *иа*).

Резиме на руском.

352. Клаић Братолjub, Акценатске inovacije међу једносложним променљивим ријечима у новом Правописном рјечнику, Filologija 4 (1963, Zagreb) 81—105.

353. Kovačević Slobodan, О глаголима с инфинитивном основом на *ва* и *ива*, Jezik 5 (1962/63, Zagreb) 153—155.

354. Лалешкић Милодраг С., Синтакса српскохрватског језика, изд. Завод за издавање уџбеника Народне Републике Србије (1962, Београд) 8°, 1—274.

Са библиографијом.

355. Matijević-Milan Željko, Priručnik iz kulture govora i pisanja, изд. Centar za obrazovanje (1962, Zagreb) 8°, 1—114.

356. Милановић Б[ранислав], Деклинација поименичених придева, НЈ н. с. XII, св. 3—6 (1962) 105—123.

Веома информативно и документовано аутор расправља о именичкој и придевској деклинацији поименичних придева типа: *млада*, *сухо*, *слајко* доносиће закључке о предности једне или друге деклинације на основу грађе. Такође расправља о топонимима на *-ска* и *-ско* (са посебним освртом на им. *Рашка*, као и *Башка*, *Градишка*, *Гацко* и *Горанско*), тј. о њиховој деклинацији, као и о топонимима *Рудо* и *Коњско*. Затим говори о деклинацији топонима на *-ово/-ево*, као и о презименима на *-ов/-ев* и презименима на *-ски*. Код ових последњих (на *-ски*), аутор указује на једну језичку интересантност, а то је грађење придева од њих као да су они и облицик именице. Ти придеви су ретки, али су са „језичке стране интересантни и карактеристични“, и оваква „образовања нису никаква вештачка творевина у језику“, јер именичко значење „доминира у свести над њиховим обликом“.

З. Г. С.

357. Милановић Б[ранислав], О облику и деклинацији имена места типа *Бошњане*, *Рибаре* у савременом књижевном језику, НЈ н. с. XIII, св. 3—5 (1963) 137—168.

Пошто је изнео где су све заступљена имена места на *-ане* и *-аре* (у двама супротним зонама: на истоку — јужна, централна и источна Србија, на западу — узани појас средњег и северног приморја), аутор се задржава на облику и нарочито на промени тих речи. Прихвата Белићево мишљење да је то некадашњи облик номи-

натива множинне именица мушкога рода. Затим, на великом броју примера показује да су те речи у савременом језику постале именице средњег рода и да се мењају по падежима као именице типа *село, њоље* (нпр. у *Бошњану*, према *Трњаку*, у *Седлару*, под *Њиланом* и сл.); при том износи како је до тога дошло. Узгред су дати и примери за њихову двојаку промену у множини (у *Дворачима*, према *Језеранима* и сл.). У закључку истиче да ничим није оправдано „преиначавати таква имена места, тј. употребљавати их у облику са *-и* на крају (*Венчани м. Венчане, Койљари м. Койљаре*).

358. Милановић Б[ранислав], Употреба збирних бројева са именицама у множини, НЈ н. с. XIII, св. 1—2 (1963) 48—56.

Аутор је дао веома исцрпан материјал који поткрепљује његов закључак да: „Уз именице у множини збирни бројеви не долазе само да означе колико чега, лица или животиња, има у збиру, колико их је тачно на броју, већ се њима, поред тога, казује да та бића нису сва истога рода или су различног доба старости, „разног века“ (младунчад и одрасли), а код животиња је могућно и обележавање разлике у самој њиховој врсти и сл. У томе је особеност тих речи према основним бројевима“.

359. Николић Берислав М., Акцентске алтернатије у савременом српско-хрватском књижевном језику, ЈФ XXV (1961—1962) 185—196.

Резиме на руском.

360. Николић Берислав М., Акцентски вид проклIZE и енклизе у српско-хрватском језику, НЈ н. с. XII, св. 3—6 (1962) 156—178.

Чланак садржи ова поглавља: I. Уводне напомене, II. Преношење акцента на проклитику с именица и сличне појаве у вези с именицама, III. Преношење акцента на проклитику са заменица и сличне појаве у вези са заменицама, IV. Преношење акцента на проклитику с придева и сличне појаве у вези с придевима, V. Преношење акцента на проклитику са бројева и сличне појаве у вези са бројевима, VI. Преношење акцента на проклитику са глагола, VII. Остале појаве у енклизе.

361. Николић Берислав М., Акцент изведених именица у српскохрватском књижевном језику, НЈ н. с. XII, св. 7—10 (1962) 270—279. и НЈ н. с. XIII, св. 1—2 (1963) 95—114.

Сем увода чланак садржи ове делове: 1) Изведене именице с устаљеним акцентом, 2) Продуктивни наставци.

Чланак није довршен.

362. Павловић др Миливој, Борба наставака у српскохрватском језику, ГФФНС VI (1962) 164—179.

Углавном, о семантичким особинама суфикса, њиховом животу тј. продуктивности и губљењу продуктивности. Конкретно на суфиксима *-ка, -ба, -ај, -ица, -ач, -ац, и -ик, -ар, -ер, -исии* и др. аутор илуструје начин и механизам њихове функционалности указујући на моменте који на тај механизам имају утицаја.

Резиме на француском.

363. Павловић М[иливој], Рекције и функције, НЈ н. с. XII, св. 3—6 (1962) 90—93.

О могућностима двојакних реакција код извесних глагола (трести нешто и нечим, мицати нешто и нечим и сл.). Разлог за овакву двојаку могућност лежи у „ексогеном“ односно „ендогеном“ објекту наведених глагола.

364. Пецо А[сим], Акцент именица женскога рода типа *глава, вџла*, НЈ н. с. XII, св. 1—2 (1962) 12—24.

На основу материјала који му пружа Даничић, новије граматике нашег језика и стање у данашњим говорима који чине основицу нашег књ. језика, аутор показује измене које су настале у акценту именица типа *глава* и *вџла* од Вук-Даничићевог акцентатског система. Аутор је желео да покаже како и зашто настају током времена модификације у акценту једног акцентатског типа и када те промене добијају право законитости, тј. књижевне норме.

365. Пецо А[сим], Акцент именица женскога рода типа *вџда, кџа*, НЈ н. с. XII, св. 7—10 (1962) 233—245.

Истим методским поступком као у чланку „Акцент именица женскога рода типа *глава, вџла*“ у НЈ н. с. XII, св. 1—2, 12—24, аутор износи неслагање данашњег стања (у граматикама, дијалектолошким расправама и народним говорима) са Даничићевом акцентатском нормом код именица овога типа. Аутор закључује: „С обзиром на то да се у свим говорима из којих се наводе ове потврде акцентатска изједначавања данас врше у корист акцената номинатива јединине, има основа да се претпостави да је стари акценат основног слога и код ових именица био некада распрострањенији и да се код њих нешто раније у том облику извршило акцентатско једначење са номинативом јединине.“

366. Пецо А[сим], Употреба израза „ради се о“ у књижевном језику, НЈ н. с. XIII, св. 3—5 (1963) 225—232.

После веома аргументованог и убедљивог разматрања овога проблема у нашем књижевном језику, аутор закључује да: „1. Израз: *ради се о* са допуном у локативу (у значењу „*мишле се, ријеч је о*“ З. Г. С.) данас је постао саставни дио нашега свакодневног говора, сретамо га и у говору и у писаној ријечи људи свих занимања и са разних страна наше језичке области; 2. Без обзира на то да ли је тај израз плод еволутивног развоја значења глагола *радиши* у нашем језику или је настао под утицајем са стране (било под утицајем њемачког или француског језика, или обају заједно), он је данас својом широком употребом обезбједио себи право грађанства у књижевном језику и било би не само претјерано чистуњство него и штета гонити га одатле.“

З. Г. С.

367. Пецо А[сим], Употреба предлога *са* и *на* уз имена мјеста, КњЈ 2 (1962) 107—111.

Углавном, предлози *са* и *на* употребљавају се: „1. уз имена мјеста која надвисују своју непосредну околину; 2. уз имена мјеста која се налазе на истоименим ријекама (мада ту није обавезна њихова употреба); 3. уз имена острва, полуострва и уопште мањих копнених дијелова опкољених водом“.

368. Silić Josip, Dr inž. Konstantin Petrović: Упрошћавање latinice (Izdanje autora, Subotica 1963). — Jezik 4 (1962/63, Zagreb) 126—128.

Приказ. Ј. Силић побија „корисност“ и „прихватљивост“ Петровићева пријегледа. В. и бр. 1080.

369. Станић М[илја], О акценту вокатива неких именица НЈ, н. с. XII, св. 3—6 (1962) 149—155.

Аутор износи неуједначеност јединског и множинског акцента вокатива именица типа *јунак* у научној и школској литератури и у народним говорима и предлаже извесне модификације старије норме.

370. Стевановић Михаило, Граматика српскохрватског језика за више разреде гимназије, четврто издање, изд. „Братство и јединство“ (1962, Нови Сад) 8°, 1—430.

371. Стевановић М[ихаило], Дативске синтагме с предлозима *према* и *ка*. Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 319—322.

Аутор добија ранија мишљења да се предлози *према* и *ка* употребљавају у дативској синтагми у истом значењу. Он сматра да је употреба предлога *ка* у дативским синтагмама много шира од употребе *према* и то у ситуацији када се „овим синтагмама означава физичка усмереност у правцу неког циља, док се за означавање апстрактне управљености, тј. намене појму с именом у дативу, за означавање расположења или става који се има према појму с именом у томе падежу, *ка* скоро и не употребљава.“

372. Стевановић М[ихаило], Придеви с наставцима *-ив* и *-љив*, НЈ н. с. XIII, св. 3—5 (1963) 197—207.

Аутор у закључку констатује:

1) Придеви изведени од глагола и именица (ретко од придева) ређе чувају наставак *-ив*, испред њега се фонетским путем јавља сугласник *љ*, па се он у облик *-љив* преноси аналошки и у друге случајеве.

2) У облику на *-ив* ови придеви су се добро сачували када су постали од именица на *-сиј* (жалостив, милостив и сл.), од оних на меки сугласник (кашљив, лишајив и сл.). У облику на *-љив* јављају се доследно кад су постали од именица на неки уснени или сугласник *л* (црљив, зимљив, мемљив).

3) Придеви изведени од глагола са основом на меки сугласник, доследно чувају облик с наставком *-ив*. Ту доследност имамо и код глагола с основом на *з*, *с* и *ц*, ређе на *сиј*, *зд* и *шиј*.

4) Готово једнако оба наставка *-ив* и *-љив* имају придеви изведени од глагола с предњонепчаним сугласником у основи.

5) Нарочито су чести у употреби ови придеви изведени од одричних глагола. Ако се њима приписује означена особина (код оних ређих придева од потврдних глагола), односно немање дотичне особине, објекту глагола у основи, они имају наст. *-ив*. Ако се та особина приписује субјекту тога глагола, они имају наст. *-љив*. Одступања постоје у оба правца.

6) Супротно од фонетске и значењске условљености „цела врста сложених придева с глаголом *љубији* (воleti) у основи стриктно чува првобитни облик наставка *-ив*.“

7) У случајевима: обазрив, необазрив и сл., где испред *р* стоји неки сугласник, не јавља се *љ* да глас *р* не би постао самогласник.

Аутор додаје на крају да „потпуно уједначен краткоузлазни акценат њихов на крајњем слогу општега дела“ такође потврђује истоветност њиховог порекла и сродност значења.

З. Г. С.

373. Стевановић М[ихаило], Придевска служба трпног придева од глагола који немају тог облика, НЈ н. с. XII, св. 7—10 (1962) 201—208.

У закључку се констатује: 1) трпни придев свих прелазних глагола употребљава се у функцији правих придева; 2) у случају *дипломирани*, *свршени* имамо придевску употребу овога облика, чак и када се он не јавља у глаголској служби; 3) облик трпног

придева у придевској функцији употребљава се и од медијално-повратних глагола са нијансом пасивности и прелазним глаголом без *се* као опозитумом; 4) остали медијални глаголи немају ову службу трпног придева, већ ту функцију врши радни придев; 5) аналогично се тумачи употреба придевизираних облика трпног придева и апсолутно-медијалних глагола који према себи немају облик трпног придева у глаголској служби.

374. Стевановић М[ихаило], Проблем глаголског рода и повратни глаголи у српскохрватском језику, ЈФ XXV (1961—1962) 1—47.

Резиме на руском.

375. Стевановић М[ихаило], Реакција глагола и облици њихове допуне, НЈ н. с. XII, св. 1—2 (1962) 1—11.

Аутор расправља о употреби објектске допуне у акузативу и дативу уз непрелазне глаголе типа: *лећи, огрејати, сести, заиграјти, дојасити, зајасити, сјајати* (значање коштати). Такође и о значењу глагола *лагати* и његовој допуни у акузативу. „Вишеструким значењем, управо, појединих глагола, вишеструком реакцијом њиховом и треба објашњавати употребу допуне уз њих и обликом датива и обликом акузатива уопште.“ Исто тако у чланку се расправља о глаголима: *волејти, йомоћи, йомагати, савјетовати* и сл. и њиховим акузативним и дативским допунама, о глаголу *учијти*, глаголима *йијати* и *молијти* и с њима сложеним. Такође се расправља о лицу глагола непотпуног значења уз које поред праве објектске допуне стоји још једна допуна у акузативу коју Т. Маретић назива предикатним акузативом.

376. Стевановић М[ихаило], *Шћи* и *шио* у савременом српскохрватском језику, НЈ н. с. XIII, св. 3—5 (1963) 127—136.

Пошто је прво изнео мишљења А. Белића и Т. Маретића о односу облика ових заменица изневши затим и своје тумачење настанка тога односа, аутор приказује употребу ових облика у савременом језику. Та употреба показује: 1) да се ова заменица у упитном и зависноупитном значењу употребљава углавном у облику *шија*; 2) да се у односном, неодређеном, временском, погодбеном и сл. значењу употребљава углавном у облику *шио* и 3) да се *шио* и *шија* разликују не само „по облику у ужем смислу већ и по акценту, и што је важније, по функцији у језику“, тј. по томе што облик њихов зависи од упитног, односно релативног карактера њиховог.

На крају аутор разматра случајеве употребе ових облика у служби количинског прилога *колико*, у везничкој служби прилога *колико*, затим употребу њихову у облику акузатива уз предлоге и генитива сингулара (*ијид*). Овај последњи облик, насупротив Т. Маретићу, аутор сматра да се не може допустити као књижевни.

377. Stojanović K. Radmilo, Les caractéristiques fondamentales de la langue serbo-croate, Filologija, 4 (1963, Zagreb) 159—168.

Резиме на хрватско-српском.

377а. Фекете Егон, О семантичкој диференцијацији облика *загризен* и *загрижен*, НЈ н. с. XII, св. 1—2 (1962) 40—46.

Аутор износи да се облик *загрижен* може употребити у књ. језику с обзиром на значење тога облика за разлику од значења облика *загризен*.

378. Hraste dr Mate, v. Brabec dr Ivan — Hraste dr Mate — Živ ković dr Sreten бр. 305.

379. Hraste Mate, O vokativu prezimena muškog roda na -a, Jezik 3 (1962/63, Zagreb) 81—83.

Interesantan prilog o problemu o kome se dosada vrlo malo pisalo.

380. Hraste Mate, Uz članak Vladimira Babića: „Akcent nekih prezimena...“, Jezik 1 (1962/63, Zagreb) 13—16.

381. Šipka Milan, Vozar i vozač, Jezik 2 (1962/63, Zagreb) 61—63.

382. Šipka Milan, Popravak ili ispravak školske zadaće, Jezik 5 (1962/63, Zagreb) 158—159.

383. Šipka Milan, Tvorba i značenje imenica na -ivo, Jezik 3 (1962/63, Zagreb) 76—81.

384. Schmaus A., Gramatički rod turskih imenica u južnoslovenskim jezicima, в. бр. 78.

385. Španjol Nikola, Cio-čitav-sav, Jezik 4 (1962/63, Zagreb) 124—126.

в) Савремени књижевни језик

386. Bulcsú Laszló, в. Finka Božidar — Bulcsú László, бр. 405.

387. Vuletić Branko, Značenje konteksta u percepciji književnog djela, Kolo I, 5 (1963, Zagreb) 618—633.

388. Ивић Милка, Данашњи аспекти проучавања српскохрватског књижевног језика, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 110—115.

Додирујући питање термина „књижевни језик“ аутор истиче да се под њим не може подразумевати само језик лепе књижевности, јер је то „само један специфичан тип оне језичке стварности кроз коју долази до изражаја наша савремена култура“. Аутор даље истиче да књижевни језик мора да се ослободи, по угледу на македонски књижевни језик, „анахроничног фолклоризма“, јер наша култура прелази оквири локалног карактера. Примери у граматицима савременог језика треба да прикажу данашње стање у српскохрватском језику, са уочавањем и брижљивим бележењем разлика источне и западне варијанте нашег књижевног језика.

Резиме на енглеском.

389. Jonke Ljudevit, „Malo više pažnje prema književnom jeziku“ Jezik 1 (1962/63, Zagreb) 31—32.

390. Jonke Ljudevit, Treba pripaziti na prijevode, Jezik 2 (1962/63, Zagreb) 40—46.

Критички осврт на пријеведе из чешке књижевности, у којему је аутор указао на бројне језичке и стилске погрешке. У чланку су приказани неки хрватскохрватски пријеводи Ј. Хашека („Доживљаји доброг војака Швејка“), Б. Њемцове („Бакица“) и К. Чапека („Разговори с Масариком“).

391. Лалевих Ммодраг С., Српскохрватски у мом цепу. Наш језик, изд. „Бранко Ђонових“ (1963, Београд) 8°, 1—XXI + 1—244.

382. Лалевих Милдрог С., Српскохрватски у мом цепу. Наш правопис, изд. „Бранко Ђонових“ (1963, Београд) 8°, 1—5 + 251—571.

Језички приручник.

383. Марковић Св[етозар], Нека запажања о Речнику у нашем новом Правопису, НЈ н. с. XIII, св. 1—2 (1963) 18—47.

Критика.

384. Marković Svetozar, Srpskohrvatska leksikografija i norma književnog jezika, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu I (1963, Sarajevo) 287—293.

Аутор објашњава потребу једног нормативног рјечника савременог српскохрватског језика, израђеног на бази екскерпирања писаца, дајући и летимичан преглед стања наше и стране лексикографије из овог аспекта.

Резиме на француском.

385. Minović Milivoje, О problemima sinonimije u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku, КњЈ 3 (1963) 202—209.

Разматрајући природу синонима у нашем језику, сматра да ће развој друштвено-политичких прилика током времена уклонити лексичку диференцијацију у српскохрватским говорима и довести до правих синонима у српскохрватском језику.

386. Николић Берислав М., Прилог за утврђивање српскохрватске нормативне акцентуације, НЈ н. с. XIII, св. 3—5 (1963) 246—264.

Именички акценат у мачванском говору.

387. Павловић Михаило, Нека запажања о преводима у нашој дневној и недељној штампи, НЈ н. с. XII, св. 3—6 (1962) 94—104.

Пошто је изнео низ примера и категорија у којима се највише грешци у преводима у нашој дневној штампи оштро их критикујући и залажући се за њихово исправљање, за бољу језичку стручност наших преводаца, аутор закључује да његов чланак има за циљ: „да буде једна опомена више да се стане на пут кварењу нашег језика, кварењу које у најтежим случајевима води ка неприступачности и неразумљивости“.

388. Peco dr Asim, Aktuelni problemi ijekavskog izgovora, Pregled II, 11—12 (1961, Sarajevo) 421—426.

389. Пецо А[сим], О званичном називу нашега језика, НЈ н. с. XIII, св. 3—5 (1963) 271—273.

Поводом једног конкурса изашлог у дневној штампи који је захтевао од кандидата полагање писменог испита „на народном језику“, аутор говори о званичном називу нашег језика. Такође објашњава појмове: народни језик, народни говори, матерњи језик.

Званични назив нашега језика по Новосадском договору је српскохрватски или хрваткосрпски језик. Неисправно и недопустиво је само српски или само хрватски језик.

400. Pravopis hrvatskosrpskog jezika, drugo izdanje, izd. „Matica hrvatska“ (1962, Zagreb), 8°, 1—283.

Према закључцима Правописне комисије за штампу приредили др Михаило Стевановић и др Људевит Јанке. Садржи правописну терминологију и правописни речник.

401. Рашовић Ђорђе С., О неједнаком тумачењу и примени правописних принципа, Огледи, Билтен Завода за унапређивање школства СР Црне Горе 2 (1963, Титоград) 55—69.

402. Стевановић М[ихаило], За чување акценатског система књижевног језика, НЈ н. с. XIII, св. 1—2 (1963) 1—10.

Поводом чланка М. Станића (в. бр. 369) аутор за неке категорије даје друкчију и упрошћенију модификацију старије норме.

403. Стевановић М[ихаило], Ремећење језичких система и језичке норме, НЈ н. с. XII, св. 3—6 (1962) 65—77.

На низу конкретних примера из језика наше штампе, радија, филма и дела наших писаца аутор износи која су огрешења најчешћа и најстереотипнија у смислу ремећења језичког система и језичке норме. Аутор указује на потребу исправљања овога залажући се за чистоту језика и стила наших публикација и јавних служби, истичући да „невоља и јесте у томе што људи који пишу код нас, или говоре за цео народ, као нигде другде, сматрају да су они далеко изнад потреба за неким учењем језика“.

404. Tabak Josip, Šaljiva baština, (Jedna sramota prijevodne književnosti), Jezik 5 (1962/63, Zagreb) 143—149.

Чланак је оштар напад на преводиоца књиге Trygve Gulbrandsen-a: „Бјерндалска баштина“, издање Накладе А. Велзекa, Загреб 1944, а написан је поводом неких гласина да се у нас боље преводило прије рата па чак и за вријеме рата, него данас.

405. Finka Božidar — Bulcsú László, Strojno prevodenje i naši neposredni zadaci, Jezik 4 (1962/63, Zagreb) 117—121.

Преглед развитка стројног превођења у свијету и код нас и постављање непосредних задатака које та научна дисциплина треба да ријешу у нашој земљи.

406. Hraste Mate, Problemi suvremenog srpskohrvatskoga književnog jezika. Seminar on social and cultural problems, Ljubljana 1963, str. 327—333.

г) Дијалекти

407. Барјактаревић др Данило, Акцент новопазарско-сјеничких говора (L'accent des parlers de Novi Pazar et de Sjenica), Зборник Филозофског факултета у Приштини I (1963, Приштина) 1—138.

Резиме на француском.

408. Барјактаревић др Данило, Прилог проучавању акценатске системе косовске говорне зоне, Gjurmime Albanologjike [Албанолошка истраживања] I (1962, Приштина) 75—88.

Резиме на руском.

409. Барјактаревић Данило, Гласовне и морфолошке особине у говору села Чумића, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 12—20.

Према свом географском положају село припада шумадијско-војвођанској групи говора. Говор се одликује посебним особинама насталим укрштањем миграционих струја на том терену, и то: динарске, косовско-метохијске и моравско-вар-

дарске. Иако преовлађују црте косовско-ресавске, аутор истиче да говор још нема изграђен дијалекатски тип.

Резиме на руском језику.

410. Bertoša Miroslav, Neki toponimi pazinskog područja, RR XII, 9 (1963) 698—703.

411. Brozović Dalibor, O jednom problemu naše historijske dijalektologije — stara ikavsko-ijekavska granica, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 51—57.

Утврђивање границе икавско-ијекавских говора поставља се као проблем наше историјске дијалектологије. Аутор износи основне елементе који ће помоћи у решавању овог питања.

412. Brozović Dalibor, O rekonstrukciji predmigracionog mozaika hrvatsko-srpskih dijalekata (Referat na III kongresu jugoslavenskih slavista, Ljubljana, rujna 1961), Filologija 4 (1963, Zagreb) 45—55.

Резиме на енглеском.

413. Brozović Dalibor, O fonetskoj transkripciji u srpskohrvatskom dijalekto-loškom atlasu, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 93—116.

Аутор је добио задатак од Југословенског комитета за дијалектолошки атлас да изради нацрт транскрипције за српскохрватски атлас. Нацрт је штампан у овој публикацији са жељом да упозна јавност не само са проблемима транскрипције, већ и извесним фонетским и акцентолошким проблемима упитника за дијалектолошки атлас.

Резиме на енглеском.

414. Vuković Jovan, Bosanski i hercegovački ijekavski govorni tipovi, Glasnik ZMS, Etnologija, n. s. sv. XVIII (1963) 17—28.

Аутор дијели босанскохерцеговачки говорни комплекс на тај начин што предлаже да се између најархаичнијег ијекавског зетско-новопазарског и најмлађег херцеговачког убаци као посебни средњи тип босански, који је по неким особинама архаичнији од најмлађег, али знатно млађи од најархаичнијег. Даје низ особина које карактеришу тај тип, обиљежавајући и њихову територијалну расподелу.

Резиме на француском.

415. Vuković Jovan, Govorne osobine Imljana, Glasnik ZMS, Etnologija, n. s. sv. XVII (1962) 27—49.

Према расположивом материјалу аутор даје карактеристичне особине фонетског, морфолошког и синтаксичког карактера, уз додатак лексичке грађе, закључујући да је овај говор у основи источнохерцеговачког типа, са извјесним утицајима језика босанске говорне зоне. В. и бр. 1032.

Резиме на француском.

416. Вуковић Ј[ован], O југословенском раду на дијалектолошким атласима, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 213—233.

Оваа статија е прочитана како реферат на Третиот конгрес на Славистичките друштва на Југославија во Љубљана 1961 год.

Авторот објаснува некои проблеми во врска со организацијата при изработката на националните атласи и општојугословенскиот дијалектолошки атлас. Особено

се задржува на задачите и подготовките за изработка на прашалници, за средствата, организационите проблеми и општиот план за работа. Истакнува дека македонските прашалници се готови и работата на терен се одвива нормално.

417. Достиниќ Душан, Нека запажања о херцеговачком типу бокелских говора, Огледи, Билтен Завода за унапредување школства СР Црне Горе 2 (1963, Титоград) 77—83.

418. Ивиќ Милка, Репертоар синтаксичке проблематике у српскохрватским дијалектима, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963) Нови Сад 13—30.

Рад представља први нацрт синтаксичког квестинара српскохрватских говора написан са жељом да упозна научну јавност о досадашњим успесима и знањима у области синтаксичке проблематике.

419. Ivić dr Pavle, Inventar fonetske problematike štokavskih govora, ГФФНС VII (1963) 99—100.

Инвентар обухвата „само избор питања а не комплетан преглед проблематике“ и израђен је у циљу „да послужи као база за теренски квестинар“. Питања су одабирани на основу прегледа постојеће литературе. За сваки проблем дате су као пример одговарајуће речи, углавном оне које задоволјавају два услова 1) да постоје у штокавским говорима и 2) да могу бити лако призване у сећање информатора. Инвентар садржи 189 таквих проблема.

Резиме на енглеском.

420. Ivić dr Pavle, Prilozi poznavanju dijalekatske slike zapadne Hrvatske, ГФФНС VI (1962) 191—211.

Са доста података, нарочито фонетских и акценатских из углавном ове 4 области: кајкавске базе у Горском котару, Драгућа (јужно од Бузета у Истри), Генералског Стола (измеѓу Карловца и Огулина) и неколико чакавских места у Истри.

Резиме на енглеском.

421. Ивиќ Павле, Дијалектологија, један наш културни проблем, ЛМС 138, књ. 389, св. 3 (1962) 175—180.

О значају и проблемима израде дијалектолошког атласа код нас.

422. Ivić Pavle, О класификацији српскохрватских дијалеката, КњЈ 1 (1963) 25—37.

Разматра аргументе за класификацију дијалеката српскохрватског језика на основу досадашњих познатих података и закључује да ће се стварна слика добити тек када буде испитан целокупан дијалекатски материјал.

423. Ивиќ Павле, Основни аспекти структуре дијалекатске диференцијације, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 81—103.

Во трудот авторот се задржува на можните правци при примената на структуралниот метод во дијалектологијата. Според него дијалектологијата може да биде структурална на три начина: 1) доколку јазичните системи во дијалектите ги разгледува како лингвистички структури, 2) доколку ја разгледува социјалната и стилистичката структура на диференцијациите внатре во одделните говори и 3) доколку ја проучува структурата на територијалната јазична диференцијација. Од трите аспекти само третиот претставува специфичност на дијалектологијата, додека другите може да се применат и на литературните јазичи.

Истакнува дека изоглосите внесени во атлас се носители на разни карактеристики што се квантитативни и измерливи. Набљудувањето на изоглосите покажува дека нивниот хаос во атласот може да се сведе на ограничен број особености релевантни за типолошката карактеризација на лингвистичните пејзажи. Тие особености на изоглосите авторот ги сведува на шест: 1. густина на диференцијациите, 2. степен на концентрацијата на изоглосите, 3. дистрибуција на изоглосите по правец, 4. големина на ареата на одделните особености, 5. обликот на изоглосите (односно ареите) и 6. заемниот однос меѓу изоглосите (односно ареите). А. Ц.

424. Ивић Павле, Прилог реконструкцији предмиграционе дијалекатске слике српскохрватске језичке области, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 117—129.

Аутор је obiшао нека места наших насељеника у Мађарској и на основу фонетских и морфолошких особина повезао њихове говори са говорима на нашој територији, одредивши им место меѓу њима. Уз текст је приложена карта испитивања говора.

Резиме на англиском.

425. Ивић Павле, Српскохрватска дијалектологија у најновијем периоду, Књ. Ј 1 (1962) 15—22.

О најновијим резултатима и методи дијалектолошких проучавања српскохрватске језичке територије.

426. Jović Dušan, O problemu imenica III vrste u nekim štokavskim govorima, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 156—161.

Идентификација именица III врсте са именицама I врсте нарочито је изражена у говорима са аналитичким падежним односима. У косовско-ресавском је процес губљења III врсте у току. „Западна зона српскохрватског језика и војвођански говори боље чувају дефлекцију овог именичког типа.“

Резиме на немачком.

427. Кашић Јован, О ијекавском говору Великог Грђеца, села југоисточно од Бјеловара, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 149—157.

Говор је штокавски источнохерцеговачког типа.

Резиме на руском.

428. Kolarić dr Rudolf, O dijalektološkom istraživanju u 1961, ГФФНС VII (1963) 243—245.

Изнет је низ акценатских, фонетских и морфолошких особина говора неколико места на словеначко-кајкавској граници у Халозама, и њихов историјски развој.

429. Kuna Herta, Dela bosanskih franjevaca s gledišta istorijske dijalektologije, Jezik 5 (1962/63, Zagreb) 149—153.

Анализирајући дјела босанских франјеваца, аутор настоји одговорити на један од основних проблема историјске дијалектологије: „... проблем односа текста одређеног писца према дијалекту његова родног краја“.

430. Małecky Mieczysław, O podjeli krčkih govora, Filologija 4 (1963, Zagreb) 223—235.

431. Matešić Josip, Refleks glasa *č* u govoru požeškog kraja, Požeški Zbornik, izd. Matica Hrvatska, — pododbor (1961, Slavonska Požega).

432. Милановић Бранислав, в. Пецо др Асим и Милановић Бранислав, бр. 440.

433. Младеновић Александар, Неке особине данашњег говора Сремских Карловаца и Ковина, ГФФНС VII (1963) 245—249.

Са низом особина из фонетике, морфологије и синтаксе.

434. Мулјаčić Žarko, Suvremena dijalektologija i etimologija — prilog studiju pejorativa stranog porijekla u hrvatskosrpskim dijalektima, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 125—128.

435. Николић Берислав М., Акцентски речник шабачког говора, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 225—234.

„Овај је рад резултат упоређивања акцената у градском шабачком говору с Вуковим и Даничићевим акцентом као и с акцентом у важнијим речницима српско-хрватским.“ После побројаних речи аутор је изнео низ закључака.

436. Николић Берислав М., Глаголски акценти у мацванском говору, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 129—137.

Резиме на руском.

437. Пецо Асим, Бенаца Чустовић: Народни говор (у Ливањском пољу), Гласник Земаљског музеја у Сарајеву, Етнологија, т. XIV и XV, Сарајево 1960—1961, стр. 91—117. — ЈФ XXV (1961—1962) 423—425.

Приказ.

438. Пецо А[сим], О неким „икавизмима“ ијекавског изговора, НЈ н. с. XIII, св. 1—2 (1963) 57—63.

Расправљајући о овом проблему аутор констатује следеће:

I. Екавско *ди* је икавизам, а не аутохтона фонетска појава.

II. Сматра да је *ђ* прешло у *ио* преко фазе *ђо*. Не треба инсистирати у правопису на облицима *ио*, *сио* и сл. јер су обичнији: *јео*, *сјео* и сл.

III. Икавски рефлекс *јата* испред сугласника *љ* везан је за групу *ѐљѐ*. У овој гласовној групи, како је *ѐо* констатовао М. Решетар, имамо једну врсту дисимилације.

IV. — *ић* — < *ђћ* — у групи *ђђћ* је нека врста дисимилације.

439. Пецо Асим, Мјесто централнохерцеговачког говора међу осталим говорима данашње Херцеговине, ЈФ XXV (1961—1962) 295—328.

Резиме на руском.

440. Пецо др Асим и Милановић Бранислав, Особине левачког говора, АФФ 2 (1963) 187—205.

Са низом акценатских, фонетских, морфолошких и синтаксичких особина и закључака о месту у оквиру штокавских, косовско-ресавских говора.

Резиме на руском.

441. Sekereš Stjepan, Govor osječkih Srba, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 139—148.

У раду је дата фонетска, морфолошка и синтаксичка анализа; такође и омањи речник са два текста.

Резиме на немачком.

442. Ђупић Драго, Неке акценатске и друге карактеристике зетских говора и настава језика на овом подручју, Огледи, Билтен Завода за унапређивање школства СР Црне Горе 2 (1963, Титоград) 69—77.

443. Finka Božidar, Stilistika u dijalektologiji, в. бр. 592.

444. Finka Božidar, Stjepan Ivšić o današnjoj dubrovačkoj akcentuaciji. Podaci prema predavanju prof. dra Stjepana Ivšića održanom 17. I 1957. godine u Lingvističkoj sekciji Hrvatskog filološkog društva, Filologija 4 (1963, Zagreb) 221—222.

445. Finka Božidar, Čakavske stilističke studije, Filologija 3 (1962, Zagreb) 49—52.

Неке особине говора у Салима на Дугом отоку. „Испитујући говор у Салима на Дугом отоку у задарском крају, запазио сам да се веома често употребљавају инфинитиви пити и исти (јести) мјесто именица пиће и иће или њима сличних.“

446. Flora Radu, Reči i stvari: Banatska vojna granica, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 76—84.

Аутор у низу примера прати измене у семантичком садржају и фонетске измене код неких речи, од времена укидања војне границе 1873. г. до 1960. Своја излагања употпуњује схемом датом на крају чланка.

447. Hraste dr Mate, O senjskom govoru, RR XI, 3—4 (1962) 11—15.

Поред краћег приказа хисторијског развитка сењског говора и анализе сувременог стања, чланак доноси библиографију радова о сењском говору.

д) Текстови стари и нови, издања; њихова критика, порекло итд.

448. А., Библиотекар је пронашао Хрвојев мисал, Библиотекар XV, св. 2 (1963, Београд) 106—107.

Интервју са Маром Харисијадис о њеном проналажењу Хрвојевог мисала у Библиотеци Сараја у Цариграду за који се пуних седамдесет година мислило да је изгубљен. В. и бр. 285.

449. А., Принова у Библиотеци Матице српске, Библиотекар XIV, св. 3 (1962, Београд) 300—301.

Обавештење о набавци једног старог канона нерегистрованог ни од П. Шафарика ни од Ст. Новаковића.

450. Барјактаревић др Данило, Шудиковски натпис, Зборник Филозофског факултета у Приштини I (1963, Приштина) 169—176.

451. В. В., Ђурић и Иванишевић: Јеванђеље Дивоша Тихорадића. — Библиотекар XIV, св. 1 (1962, Београд) 91.

Приказ.

452. Vego Marko, Zbornik srednjovekovnih natpisa Bosne i Hercegovine. Knjiga I. Recueil des inscriptions medievales de Bosnie Hercegovine, Livre I, изд. Zemaljski muzej (1962, Sarajevo) 1—72.

У књизи је аутор дао укупно 118 снимака стећака с натписима, уз сваки стећак транслитерацију, транскрипцију и превод на француски, те литературу, изворе и локацију стећка и тачно или бар приближно датирање. На крају сваке књиге је и кратка некропола.

453. Vego Marko, Novi i revidirani natpisi iz Hercegovine [nastavak], Glasnik ZMS, Arheologija, n. s. sv. XVII (1962) 191—243.

Даје укупно 65 ревидираних и новопронађених споменика с натписима, нађених на подручју од Мостара до Требиња, тј. у хумској земљи. Сваки је натпис транслитеран и транскрибован, дате су палеографске особине, вријеме урезивања натписа, а по потреби и анализа садржаја натписа, историјски моменти и језичке особине. VI табли с фотографијама.

Резиме на њемачком.

454. Веселинов Иванка, Значајније рукописне књиге Библиотеке Матице српске, Библиотекар XV, св. 5 (1963, Београд) 383—391.

Веома користан и информативан чланак о рукописним књигама у Библиотеци МС уз појединачне приказе (хронолошким редом дати) значајнијих рукописа. Дата су два фото-факсимала: из „Ирмологија“ Кипријана Рачанина (XVII—XVIII век) и Требница Георгија Цветковића (1793). З. Г. С.

455. Веселиновић Рајко, Српска историографија XVIII века, Српска штампана књига 18. века — каталог, изд. Матица српска — Нови Сад и Народна библиотека Србије — Београд (1963) 8°, 27—60.

Са подацима о појединим историјским делима, интересантним и са гледишта историје језика (нпр. о делима Рајића, Орфелина, Ђорђа Бранковића и др.).

Са списком литературе.

456. В. И., Dr Huzsvik György: *A Szentendrei Szerb, Görögkeleti Püspöki és Egyházmegyei Könyvtár.* — Pest megyei Könyvtáros, Szentendre. 10/1961; стр. 17—20. — Библиотекар XIV, св. 6 (1962, Београд) 508—509.

Чланак посвећен библиотеци епархије у Сентандреји веома значајно по рукописним и штампаним књигама из XVIII века наших Срба досељених у Угарску. Дато је данашње стање библиотеке која је веома богата; има поред старих српских књига и лингвистичка и славистичка дела.

457. Vrana Josip, Kulturnohistorijsko značenje povaljske ćirilске listine iz godine 1250, Filologija 3 (1962, Zagreb) 201—218.

„Поваљска листина из г. 1250. позната је као најстарији хрватски ћирилски споменик с подручја средње Далмације.“

458. Вукчевић Јован, Једна погрешно штампана Његошева реч, КњЈ 4 (1963) 70—71.

Даје значење глагола *гракнуџи(се)* и *џракнуџи(се)* у црногорским говорима и да, према томе, у драми „Лажни цар Шћепан Мали“ стих „Гракнула се она на далеко“ (тј. лаж) за ново издање Његошевих дела треба исправити у „Гракнула се она на далеко“.

459. Грцкват И[рена], Дивошево јеванђеље, филолошка анализа, ЈФ XXV (1961—1962) 227—293.

Резиме на француском.

460. Грмек М. Д., Садржај и подријетло хиландарског медицинског рукописа бр. 517, Спом СХ (1961), 31—35, са шест фото-копија.

О једном већем српском рукопису с краја XV или почетка XVI века, који је 1952. године нашао Ђ. Сп. Радојичић у Хиландару.

461. Грујић Владимир, Педагошка школска књига Срба XVIII века, Српска штампана књига 18. века — каталог, изд. Матица српска — Нови Сад и Народна библиотека Србије — Београд (1963) 8°, 93—113.

О првим букварима и граматикама у Војводини XVIII века. Са биографијом на крају чланка. Нема посебних података о језику.

462. Деретић Јован, О првом издању „Собранија“ Доситеја Обрадовића, Библиотекар XIV, св. 4 (1962, Београд) 343—346.

Аутор расправља о датуму појаве, цени и наслову дела, говори о Доситејевим личним исправкама при штампању и доноси један мали текст Доситејев штампан у првом издању, па после занемарен.

463. Деретић Јован, Српска књижевност XVIII века, Српска штампана књига 18. века — каталог, изд. Матица српска — Нови Сад и Народна библиотека — Београд (1963) 8°, 60—85.

Са подацима о неким делима интересантним и са гледишта историје језика и са библиографијом.

464. Дурковић-Јакшић др Љубомир, На Његошевој књизи „Југославија“, Библиотекар XV, св. 4 (1963, Београд) 253—265.

„Године 1851. штампана је Његошева књига *Лажни цар Шћепан Мали*, на којој је, на корицама објављено име наше отаџбине *Југославија*.“

Детаљни приказ овога издања, уз посебно задржавање где се и када употребљавала реч Југославија као назив наше земље, уз констатоване да је пун публицитет добило име наше отаџбине тек онда када је објављено Његошево дело *Лажни цар Шћепан Мали*.

465. Дурковић-Јакшић др Љубомир, Нешто о судбини књига које су 1838. однете из манастира Мораче у Кнежевину Србију, Библиотекар XIV, св. 3 (1962, Београд) 260—263.

Аутор после излагања о интересовању ондашње српске власти и културних људи за наше старе рукописе и књиге по манастирима, и после информације да је та културноисторијска мисија обухватила и Црну Гору, поставља „три нерешена питања: 1. Ко је тај калуђер који је однео књиге [из манастира Мораче у Србију — З. Г. С.] и коме их је предао? 2. Каква је била судбина књига које су однете из манастира Мораче? и 3. Какав је сардџај био тих књига?“

466. Ђорђевић Драг. М., Рукописни Требник цркве у Медвеђи, Лесковачки зборник I, изд. Народни музеј у Лесковцу (1961, Лесковац) 112—114.

О овом Требнику, пронађеном у цркви села Медвеђе, западно од Лесковца, аутор даје ове податке: да је књига „састављена из дела, првог рукописног и другог штампаног“, да је „језик у оба дела србуљски“, да оба дела нису пагинирана или да сваки има „по 206 страница“. „Корице су величине 10 x 14 см., листови 9,5 x 13 см док је величина писаног текста 6,5 x 10 см“. Књига није датирана ни потписана али по мишљењу Мил. С. Филиповића и Светозара Душанића које наводи аутор

— вероватно да потиче с краја XVI века „на шта упућују и језик србуље и водени жгови хартаје“.

Дати су наслови текстова, факсимила печата и факсимил једног дела Требника.

467. Ђорђић Петар, Великоморавска житија Ћирила и Методија, ЛМС 139, књ. 392, св. 4 (1963) 278—328.

Исцрпно дат преглед и карактеристике најзначајнијих преписа житија Ћирила и Методија и њихових издања. Аутор на крају даје свој превод старословенског текста житија оба оснивача словенске писмености с коментаром на крају текста.

468. Живковић Благоје, Књижевни прилози у Годовичком зборнику, Зборник историје књижевности, Одељење литературе и језика, књ. 3, изд. САНУ (1963) 197—202.

Са текстовима једне анакреонске песме, песме св. Сави од 80 стихова десетераца и 10 пословица. Зборник који се чува у збирци рукописних књига у Музеју у Титовом Ужицу, потиче из прве половине 19. века, и представља, по мишљењу аутора, препис старијег оригинала.

Резиме на енглеском.

469. Јакопсон Роман, Структура двеју српскохрватских песама, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 131—139.

Аутор је на сасвим нов начин обрадио питање структуре песама: „Силуаново слово св. Сави“ и „На лову“ (песма Џоре Држића). З. Г. С.

470. Карановић Вукосава, Словенске рукописне књиге у Румунији, Библиотекар XIV, св. 6 (1962, Београд) 490—504.

После уводних информација о нашим рукописним књигама у Румунији и информација о каталогу истих од Јацимирског из 1905. год., дат је попис наших рукописних књига по каталогу П. Панантескуа из 1959. год., I том. У попису је свака књига детаљно обрађена, тј. датирана, дат је њен технички опис и аутор, као и њен дародавац Академији.

471. Kastropil Stjepan, Lastovac Dobrić Dobričević [Boninus de Boninus de Ragusio] i njegove inkunabule na dubrovačkom području, Beritićev Zbornik, Zbornik radova iz dubrovačke povijesti u počast sedamdesetogodišnjice dubrovačkog konzervatora Lukše Beritića, изд. Друштво пријатеља dubrovačke старине (1960, Dubrovnik) 73—87.

472. Кићовић др Мираш, Вукова преписка у Народној библиотеци, Годишњак 1960, Народна библиотека НР Србије (Београд) 35—46.

Објављени су текстови писама (три Вукова писма Исидору Стојановићу, једно Димитрију Поповићу и Марији Милутиновић и шест писама Исидора Стојановића Вуку, а једно Сими Милутиновићу).

Резиме на енглеском и руском језику.

473. Колендић Петар, Један спаљени памфлет Сплићанина Марка Павишића, Зборник историје књижевности, одељење литературе и језика, књ. 3 изд. САНУ (1963) 189—194.

Са текстом писма пољичког великог кнеза Јуре Новаковића, писаног 15. XI 1761. године и упућеног млетачком дужду у вези са памфлетом. Текст је писан ћирилицом и икавски.

Резиме на руском.

474. Маринковић Радмила, Јужнословенски роман о Троји, АФФ 1 (1962) 9—67.

О разним рукописима и издањима, са анализом и поређењем језика и других особености различитих редакција и детаљним освртом на раније издаваче и испитиваче романа (Миклопића, Јагића, Мазона, Рингхајма и др.).

Резиме на француском.

475. Мартиновић др Нјико, Цетињски љетопис, изд. Централна народна библиотека НР Црне Горе и Друштво библиотекара НР Црне Горе (1962, Цетиње) 8°, 1—17+83.

Са факсимилима и напоменом издавача.

476. Михаиловић Божо Ђ., Цетињски манастир, изд. аутор (1962, Цетиње) 8°, 1—49.

Са списком ћирилских рукописа и србуља цетињског манастира.

477. Младеновић Александар, Анализа графије првих рукописа (записа) Доситеја Обрадовића из манастира Хопова, Крке и Драговића, ГФФНС VI (1962) 239—248.

Детаљна анализа са закључцима о значају разлика које постоје у графији појединих слова и појединих рукописа.

Дато је и неколико фото-копија рукописа.

Резиме на руском.

478. Младеновић Александар, Знак *ј* у перспективи предвуковског ћириличног правописа, ГФФНС VII (1963) 45—53.

Констатује, на основу проучавања графије рукописних дела Јована Рајића да се знак *ј* употребљавао и пре Вука (алтернативно са *і*).

Дато је 11 слика факсимила.

Резиме на француском.

479. Mladenović Aleksandar, Prilog proučavanju čakavskih rukopisa iz Dalmacije — grafija i ortografija *Suzane*, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 211—216.

Аутор је испитивао графију Сузана од Марка Марулића према рукопису Петра Луцића.

Приложена је једна фото-копија.

Резиме на француском.

480. Мошњи Владимир, Молебствије о деспоту Стефану Лазаревићу, Прил. XXVIII, 3—4 (1962) 219—234.

О ћирилском рукопису српске редакције с почетка XV века, нађеном међу рукописима збирке Рад. Грујића, који представља молебствије о Стефану Лазаревићу. Дат је коментар појединих места и текст рукописа на 221—230 страни. Језичке анализе нема.

481. Мошњи В. и Пајић-Грозданић М., Водени знак „круна са звездом и полумесеком, Библиотекар XV, св. 1 (1963, Београд) 11—20.

Палеографски чланак о овом воденом знаку употребљаваном на млетачком папиру „тежем и дебљем ... који се специјално правио за рукописе на Блиском истоку“. Овај знак се јавља и на рукописима источног и западног Балкана, „у латинским,

глагољским и турским рукописима и актима“. Дат је тумач слова и њихових скупина, као и пет цртежа овога воденог знака поређаних хронолошким редом.

482. Недић Владан, Његошев „Мали Радојица“, ЛМС 139, књ. 392, св. 5 (1963) 461—465.

О Његошевом ауторству песме „Мали Радојица“ коју је објавио Сима Милутиновић у својој „Пјеванији“.

483. Николкић Илија, Тефтер црквене општине у Пироту (1834—1872), ИЧ XII—XIII (1961—1962) 271—285.

Између осталог, аутор даје укратко опис рукописа у погледу писма и језика и то илуструје са неколико преписаних редова из овог тефтера.

Резиме на француском.

484. Обрадовић Доситеј, Изабрани списи, изд. Матица српска и Српска књижевна задруга (1961, Нови Сад) 8°, 1—386 + 1.

Предговор Војислава Ђурића, избор и редакција Божидара Ковачека. Садржи речник мање познатих речи, напомене и библиографију.

485. Пајић-Гроздановић М., в. Мошин В. и Пајић-Гроздановић М., бр. 481.

486. Puratić Ž[e]lko, Hidžin prevod Horacijeve lirike, ЖА XII, 2 (1983) 395—402.

Резиме на немачком.

487. Puratić Željko, Hidin prevod Tibula, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu I (1963, Sarajevo) 357—366.

Резиме на француском.

488. Радојичкић Ђорђе Сп., Даскал Висарион, један од последњих песника старе књижевности, ЛМС 138, књ. 389, св. 1 (1962) 57—65.

Текст песме „Ритми или песни похвалније с'бору цркве сарајевскије“ из 1722. године, у савременој транскрипцији, са тумачењем. Писац говори опширније о самом аутору песме.

Две фото-копије оригинала.

489. Радојичкић Ђорђе Сп., Дед и унук, ЛМС 138, књ. 390, св. 5 (1962) 434—439.

О српским деспотима Ђурђу и његовом унуку Ђорђу из породице Бранковића (XV век). Аутор објављује стихове о Максиму (деспоту Ђорђу) из рукописа друге половине XVI века, као и занимљиве стихове о реци Нилу који непосредно следе. Текст је транскрибован, речи тумачене.

Фото-копија оригинала који се налази у Црквеном музеју у Београду.

490. Радојичкић Ђорђе Сп., Записи о старим нашим рударима, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 279—281.

Приложено је пет фото-копија.

Резиме на немачком.

491. Радојичкић Ђорђе Сп., Јаков Серски, књигољубац и песник српски XIV века, ЛМС 138, књ. 390, св. 4 (1962) 327—332.

О стиховима митрополита Јакова из XIV века према снимцима рукописа из манастира св. Катарине на Синају. Дати и биографски подаци о аутору стихова.

Две фото-копије с тумачењем транскрибованог текста.

492. Радојичић Ђорђе Сп., Маче војску српски кнез Лазаре, ЛМС 138, књ. 390, св. 6 (1962) 533—537.

Уз податке о самом кнезу Лазару, дат је транскрибовани и фотокопијски текст (с тумачењем речи) стихова Раваничанина (I) посвећених Лазару. Стихови су с краја XIV века. Извор се налази у Црквеном музеју у Београду.

493. Радојичић Ђорђе Сп., *Naša ерака pesma iz XII века*, *Književne novine* 27-XII 1963 (Beograd) 213.

О поеми „Краљевство Словена“ написаној у XII веку о животу дукљанског кнеза Владимира из Бора.

494. Радојичић Ђорђе Сп., Немања и његови синови Стефан и Сава, творци српске феудалне државе, ЛМС 138, књ. 390, св. 2—3 (1962) 208—215.

Низ биографских података на основу разних извора о Немањинима.

Фото-копија, транскрибован текст, с тумачењем речи „Пенаја“, великог жупана Стефана (доцније Првовенчаног краља) по снимцима париског рукописа.

495. Радојичић Ђорђе Сп., О натпису Ивана Црнојевића и, поводом њега, о књижевним утицајима Запада у Дукљи, ЛМС 138, књ. 389, св. 6 (1962) 562—568.

Текст натписа на Ивановој цркви, из 1483/84. године, дат савременом транскрипцијом, са тумачењем. Говори се и о првим српским штампаним оригиналним текстовима, узајамним везама старе књижевности јужних „поморских“ земаља и осталих наших старих књижевности, с извесним историјским подацима, освртом на досадашња мишљења и др.

496. Радојичић Ђорђе Сп., Патријарх Пајсије с придворним слави цара Уроша, ЛМС 138, књ. 389, св. 5 (1962) 460—464.

О стиховима испред Урошевог житија из 1642. године. Текст, коментар и тумачење речи. За стихове аутор претпоставља да их је писао патријарх Пајсије. Фото-копија.

497. Радојичић Ђорђе Сп., *Postanak „Slova Ljubve“ despota Stevana Lazarevića*, *Književne novine* 8. II 1963.

498. Радојичић Ђорђе Сп., Почетак косовске легенде, ЛМС 138, књ. 390, св. 1 (1962) 85—87.

О досада непознатим стиховима Раваничанина (II) писаним негде између 1390. и 1393. године у похвалу кнезу Лазару, које је аутор чланка открио у Хилендару. Фото-копија, транскрибован текст и тумачење речи.

499. Радојичић Ђорђе Сп., Стихови у сребро урезани, ЛМС 138, књ. 389, св. 3 (1962) 246—249.

Фотографије и коментар неколико кратких ћириличких написа с почетка XIV века.

500. Радојичић Ђорђе Сп., Теодосијеви стихови о Симеону Немањи, ЛМС 138, књ. 389, св. 4 (1962) 342—349.

Савременим писмом транскрибован текст хилендарског рукописа бр. 126. и 254, из XIV века, са тумачењима.

У прилогу две фото-копије из другог рукописа.

501. Радојичић Ђорђе Сп., Труд Тикаре, инока от Цариграда, ЛМС 138, књ. 389, св. 2 (1962) 142—147.

О рукописима (углавном с краја XVI века) који су преведени са грчког. Аутор расправља о самој личности Тикаре, аутору основних грчких текстова и закључује да „нисмо у стању да кажемо ко је“ и „ко га је све преводио код Срба почевши од XV века“. Објављено је и неколико превода стихова у савременој транскрипцији.

Фото-копија једне стране рукописа с тумачењем.

502. Radojčić Đorđe Sp., „Uzdisanje“ pisaca i prepisivača u staroj srpskoj književnosti, Književne novine 29. VI 1962 (Beograd).

503. Радојчић Ђорђе Сп., [приредио], Хиландарски рукописи о постанку словенске писмености (1963, Нови Сад), IV + 96 + 4.

504. Радојчић Н., Хиландарски рукопис Душанова Законика, Зборник радова Византолошког института VIII₁, 245—254.

Писац упоређује Хиландарски рукопис Душановог Законика са другим познатим рукописима и одређује његов значај и време настанка.

Дат је један факсимал хиландарског рукописа Душановог Законика.

Резиме на немачком језику.

505. Радојчић Никола, Закон о рудницима деспота Стефана Лазаревића, Издања ван серија САНУ, Одељење друштвених наука (1962, Београд), VIII + 100 + [2] + XXVI табл.

506. Радојчић Никола, [издао и превео], Законик цара Стефана Душана 1349 и 1354, Издања ван серија САНУ, Одељење друштвених наука (1960, Београд), VI + 176.

507. Rogić Pavle, Jedna isprava, pisana bosančicom u Senju 1720, Filologija 3 (1962, Zagreb) 137—140.

„У архиву Југославенске академије у Загребу, у збирци породице Мажура-нића, под сигнатуром М I—23, налази се исправа, писана босанском ћирилицом или босанчицом, датирана са 12. аугуста 1720. у Сењу. Исправа садржава отворено писмо које сењски вицекапетан Сигисмунд Јосип Луканчић издаје светојурачком пловану Ивану Вукелићу да може „по свом властитом послу“ путовати у Бихаћ и бихаћку крајину.“ Аутор чланка доноси текст писма у латиничкој транскрипцији у изворном облику.

Фото-копија писма.

508. Ружић Г., Три старе српске повеље, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 291—299.

То су латинички преписи повеља Стефана Немање Сплићанима отприлике из 1190. год., краља Владислава Сплићанима из 1237. год., и кнеза Андрије Трогиранима из периода 1227—1250. год., које аутор покушава да протумачи и да им врати „њихов првобитни оригинални облик“.

Резиме на енглеском.

509. Стефоска-Васиљев Љупка, Два рукописа из Ариља у Народној библиотеци у Београду, Библиотекар XV, св. 3 (1963, Београд) 185—188.

Народна библиотека је почетком 1963. повећала своју збирку рукописа са два нова — један је са краја 13. или почетка 14. века, други из 17. века, оба су из Ариља, средишта моравичке епископије основане крајем 13. века.

Дат је опис рукописа и делимично цитиран текст.

510. Стефоска-Васиљев Љушка, Календар годишњица наших старих штампаних и писаних књига и записа, Библиотекар XV, св. 1 (1963, Београд) 35—53.

Текстови цитирани по хронологији; најстарији од пре седам стотина година, а најмлађи од пре сто година (издавачка делатност ондашња: наслови новина, часописа, уџбеника, календара и сл.).

511. Стипчевић Биљана, Календар годишњица наших старих штампаних и писаних књига и записа, Библиотекар XIV, бр. 1 (1962, Београд) 63—78.

Преглед по годинама издања „од најбољег прешпа Светосавске крмчије из 1262. г. до 1862. године“.

512. Стошић Душица, Где су штампана „Правила молебная святыхъ сербскихъ просвѣтителей въ себѣ содержащая 1765. године?, Годишњак 1960, Народна библиотека НР Србије (Београд) 77—81.

Аутор доказује да је дело штампано у Венецији, а не у Москви како су неки претпостављали.

Резиме на енглеском и руском језику.

513. Стошић Душица, Принове за 1963. годину у одељењу рукописа, старе и ретке књиге при Народној библиотеци НР Србије, Библиотекар XIV, св. 6 (1962, Београд) 526—528.

514. Стошић Душица, Принове у одељењу рукописа, старе и ретке књиге Народне библиотеке у периоду јули-децембар 1961. године, Библиотекар XIV, св. 1 (1962, Београд) 102—103.

515. Трифуновић Ђорђе, Из тмине појање, Стари српски песнички записи, изд. „Нолит“ (1962, Београд) 8°, 1—220.

Избор, превод и напомене Ђорђа Трифуновића.

516. Трифуновић Ђорђе, Пред дверима смрти. Живот и дело песника Димитрија Кантакузина, Књижевност XXXVI, 3 (1963, Београд) 238—257.

Предговор необјављеној збирци поезије Димитрија Кантакузина. Са литературом.

517. Трифуновић Ђорђе, Цетињски летопис, предговор др Ника С. Мартиновића. Фототипско издање Централне народне библиотеке НР Црне Горе и Друштва библиотекара НР Црне Горе, Цетиње 1962, 17 страна + 163 слике. — Прил. XXVIII, 3—4 (1962) 273.

Приказ.

518. Švigelj Dionizije, Da li je vinkovački rukopis Reljkovičevog „Satira“ autograf Matije Antuna Reljkovića, Revija 4 (1963, Osijek) 40—44.

ђ) Историја српскохрватског језика

519. Ajeti dr Idriz, О nekim uzajamnim šiptarsko-srpskim jezičkim odnosima, в. бр. 153.

520. Банковић-Тодоровић Олга, Белешке о језику и стилу Јакова Игњатовића у роману „Васа Решпект“, НЈ н. с. XII, св. 7—10 (1962) 252—269.

Аутор констатује у језику Јакова Игњатовића дијалекатске црте фонетске, морфолошке и синтаксичке природе карактеристичне за војвођанске говоре и вар-

варизме и сл. особине говора грађанске средине XIX века којој је припадао и сам Игњатовић.

521. Барјактаревић др Д[анило], Слово *j* у Србији пре Вука, НЈ н. с. XII, св. 7—10 (1962) 246—251.

На основу једног писма, тј. „тапије“ из 1808. г., које се чува у манастиру Студеници, аутор расветљава проблем примата употребе овога слова, тј. слова *j* у нашој азбуци. Тапија је издата од стране Правитељствујушћег совјета сербског студеничком калуђеру Милентију Симеоновићу, 27. априла 1808. г. у Београду. У њој имамо реч *својој* употребљену са словом *j*. Осврнувши се укратко на Вукову ортографску реформу и на изворе његових нових ортографских знакова за постојеће гласове, аутор испитује ко су били тада писари Совјета, да би на крају чланка констатовао: „И доиста слово *j* је у свом документу први у Србији употребио Правитељствујушчи совјет, односно његов секретар, учени Србин Иван Југовић.“

522. Boeglin Yves Edouard, A propos de quelques survivances dans la toponymie slave de l'Illyrie intérieure, *Filologija* 4 (1963, Zagreb) 29—44.

523. Белић Александар, Историја српскохрватског језика, књ. II, св. 1, Речи са деklinацијом, II издање, изд. „Научна књига“ (1962, Београд) 8°, 1—2 + 272.

У редакцији професора Радомира Алексића, предавања.

524. Белић Александар, Историја српскохрватског језика, књ. II, св. 2, Речи са конјугацијом, II издање, изд. „Научна књига“ (1962, Београд) 8°, 1—2 + 212.

У редакцији проф. дра Радомира Алексића.

525. Bogičić Rafo, Holandski slavist o starom dubrovačkom jeziku (Christian Alphons Van den Berk: „Y a-t-il un substrat čakavien dans le dialecte de Dubrovnik, Mouton & Co, 'S-Gravenhage, 1957.). — *Filologija* 3 (1962, Zagreb) 291—294.

526. Vuković Maja, Jezik Kanižlićeva djela „Sveta Rožalija“, *Vjesnik Historijskog arhiva Slav. Požeга i Muzeja Požeške kotline* 1 (II) (1963, Slavenska Požeга) 27—49.

527. Георгијевић др Крешимир, Утицај народног стваралаштва на нашу књижевност XVIII века, *НСтв* 8 (1963) 584—590.

528. Дмитриев П. А., Еще одно сравнение языка Вука Караджича с современным сербохорватским литературным языком, *Зборник за филологију и лингвистику* VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 73—90.

Аутор констатује да је Вук Караџић често употребљавао конструкције с одредбеном споредном реченицом стављеном испред главне. Такве конструкције су данас истиснуте из књижевног језика као мање еластичне и синтаксички несавршеније.

Резиме на српскохрватском.

529. Đamić Antun, Neki slučajevi prijedloga *s[a]* s akuzativom, *Filologija* 4 (1963, Zagreb) 57—61.

Аутор износи неколико примјера приједлога *s* с акузативом из старије хрватске књижевности [М. Марулић, Ш. Менчетић, Ц. Држић, М. Ветрановић и Н. Димитровић].

530. Ђорђић П[етар], О транскрипцији српскословенских текстова, *Зборник за филологију и лингвистику* IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 69—75.

Аутор је мишљења да приликом транскрибовања српскословенских текстова треба применити принципе данашњег правописа и употребити ћирилицу.

531. Zelić-Bučan Benedikta, Bosančica u srednjoj Dalmaciji, izd. Historijski arhiv (1961, Split) 8°, 1—32.

Штампано као прилог 3. свеске „Хисторијског архива“. Садржи 33 факсимила и 2 цртежа.

Резиме на немачком.

532. Jonke Ljudevit, Češki jezični elementi u hrvatskosrpskom književnom jeziku, RZSF 5 (1963) 35—46.

Чешки језични и граfiјски утјецaји јављају се у хрватском језику и књижевности у три различита историјска раздобља: у XVI стољећу (Шимун Будинић: „Summa nauka hristianskoga“), у XVIII стољећу (Адам Патачић: „Дикционар“) и у XIX стољећу (Људевит Гај и илирски круг).

Резиме на руском.

533. Katičić R[adoslav], Ivan Popović, Geschichte der serbocroatischen Sprache, Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1960. XX, 688 str. — ЖА XII, 2 (1963) 415—417.

Приказ.

534. Kontelj Josip, Neki detalji iz borbe za prava hrvatskog i slovenskog jezika u Istri, Glas Istre 5—6, 4886 1—15. VI 1962 (Pula) 23—25.

535. Ј[алевић] М[нодраг] С., Лазар Плавшић: Српске штампарије од краја XV до половине XIX века (Издање Графичких предузећа Југославије, Београд, 1959). — КњЈ 3 (1963) 243—244.

Приказ.

536. Маринковић Радмила, Јужнословенски роман о Троји, в. бр. 474.

537. Marković Sv[etozar], Medusobni položaj glagolskih i zameničkih enklitika u jeziku Ivana Ančića (bosanskog pisca II polovine XVII veka) — prilog istoriji reda reči, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 207—210.

„Оног старијег реда, са обема заменичким енклитикама испред глаголске, нема код Анчића, што значи да се енклитика *се* већ усталила на своме месту, а што је уједно доказ о њеном утицају на промену места енклитика.“

538. Михаиловић Живота, Епистола Виценца Вуковића, Годишњак 1960, Народна библиотека НР Србије (Београд) 67—76.

Аутор даје податке о настанку Епистоле и извршивши извесну језичку анализу, закључује „у Епистоли су заступљени облици старословенског, српскословенског односно старословенског језика српске редакције и рускоцрквенословенског језика. Друго, у њој се укрштају штокавски и чакавски дијалекат и мешају икавски и екавски говор“.

Резиме на енглеском и руском језику.

539. Михаиловић Живота, Псалтир Виценца Вуковића из 1561 године, Годишњак 1960, Народна Библиотека НР Србије (Београд) 55—66.

Аутор наводи лексичке разлике између Виценцовог и Кијевског псалтира и фонетске разлике између Виценцовог и Цетињског псалтира.

„Псалтир је писан српскословенским језиком. Упоредо су заступљена два правописа — рашки и ресавски.“

Резиме на енглеском и руском језику.

540. Младеновић Александар, Слово *ћ* пре Вука, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 159—162.

Графија *ћ* употребљавана је и пре реформе Вукове, њом се служио Гаврило Стеф. Венцловић.

Приложено је пет фото-копија.

Резиме на руском.

541. Моговић Нрвоје, Marulićev epigon Trogiranin Petar Lucić, Прил. XXVIII, 3—4 (1962) 234—243.

Са текстом једне Луцићеве песме из „Вртла“, са коментаром о њој и с неким биографским подацима о аутору.

542. Московљенић Милош С., C. A. van den Berk: Y a-t-il un substrat čakavien dans le dialecte de Dubrovnik? Contribution à l'histoire de la langue sebro-croate. — Mouton & Co. 's- Gravenhage, 1957, 1—251. — ЈФ XXV (1961—1962) 418—422.

Приказ.

543. Мошњин др Владимир, „Револуције“ у историји старог српског правописа, Библиотекар XV, св. 6 (1963, Београд) 465—475.

Веома информативан и садржајан чланак о развоју нашег правописа.

После уводних напомена о три „револуције“ (термин руског палеографа Шцепкина — З. Г. С.) општег словенског писма, аутор износи податке о правописним реформама на јужнословенском терену, о узроцима реформи и њиховим резултатима, њиховим творцима и хронолошком трајању сваке од њих.

544. Мулјаčić др Žarko, Zlatko Vince: Stav „Zore dalmatinske“ u Zadru prema težnjama Ilirica za jedinstvenom grafijom u hrvatskoj književnosti. Radovi Naučnog društva NR Bosne i Hercegovine, XVIII sv. Odjeljenje Istorijско-filoloških nauka, knjiga 6, Sarajevo 1961, str. 149—172. — ZR XI, 6 (1962) 534—536.

Приказ. Оцјена дјела повољна.

545. Мулјаčić др Žarko, Ivan Popović: Geschichte der serbokroatischen Sprache. Wiesbaden 1960, Bibliotheca Slavica, str. XX + 687 (sa 16 lingvističkih karata). — ZR XI, 3 (1962) 247—250.

Поред истицања неких недостатака оцјена дјела је повољна.

546. Orlandi Roberto, Kratka i duga množina u djelima A. Kačića-Miošića, Filologija 3 (1962, Zagreb) 109—123.

547. Павловић Мил., Услови развитака и периодизација историје српско-хрватског језика, ЈФ XXV (1961—1962) 49—63.

Резиме на француском.

548. Полић Бранко, Jezik Tita Brezovačkog u djelu „Matijaš Grabancijaš dijak“ (Referat na III kongresu slavista u Ljubljani), Jezik 2 (1962/63, Zagreb) 51—55.

549. Putanec Valentin, Prilozi za proučavanje hrvatskih antrōponima: 1. Barom, Baromov, Barum, Baromić, 2. Zuvela, Žuvela, Zuvelić, Filologija 3 (1962, Zagreb) 125—131.

550. Putanec Valentin, *Refleksi starodalmatoromanskog pridjeva sanctus u onomastici obalne Hrvatske*, Slovo 13 (1963, Zagreb) 137—176.

Проучавајући рефлекс стародалматороманског придјева *sanctus*, аутор настоји одговорити на нека питања која су његови претходници [Јиречек, Лескин] оставили отворена. Аутор доноси „... попис свих топонима с елементом *суи-*, који су забиљежени, и то редом према облику [често и формалном], који у њима поприма придјев *sanctus*.“ У другом поглављу чланка даје синтетски приказ свих рефлекса придјева *sanctus*. Затим одговара на питање, којим су путем ови топоними долазили до Славена и зашто су се сачували у овом облику, премда на читавом осталом подручју Хрвата, Срба, Црногораца, Словенаца, па и Македонаца, долази код оваквих топонима придјев свети.

Резиме на француском.

551. Трифуновић Ђорђе, *Serbisches Mittelalter, Altserbische Herrscherbiographie. Band 1: Stefan Nemanja nach den Viten des hl. Sava und Stefans des Erstgekrönten. Übersetzt, eingeleitet und erklärt von Stanslaus Hafner. Verlag Styria, Graz—Wien—Köln, 1962, str. 176. — Прил. XXVIII, 3—4 (1962) 272—273.*

Приказ.

552. Fučić Branko, *Glagoljski natpis iz Šterne (1541)*, Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 167—180.

Кратак историјски приказ села Штерна у сјеверозападној Истри. Аутор радње затим описује камени крстионик штернске жупне цркве и реконструира глагољски натпис који је уклесан на крстионику.

1 фотографија и 5 цртежа.

Резиме на њемачком.

553. Hamm Josip, *Marulić i „Judita“*, Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 148—166.

О особинама Марулићева језика у његовом дјелу „Јудита“. „Главна питања која се притом намећу истраживачу који би студирао односе и ев. везе између Марулићеве „Јудите“ и „Јудите“ у овим глагољским текстовима јесу: 1. има ли у његовим „књигама“ било каквих података на основи којих би се могло закључити да је он познавао глагољску писменост, 2. да ли је познавао „Јудиту“ према текстовима у глагољским бревијарима и 3. да ли је своју „Јудиту“ написао на основи неког глагољског или неког другог (латинског или талијанског) текста.“ Аутор посебно обрађује свако питање.

554. Hamm Josip, *C. A. Van den Berk: Y a-t-il un substrat čakavien dans le dialecte de Dubrovnik? Contribution a l'histoire de la langue serbo-croate. Slavistischen Drukken en Herdrukken XVI, 'S-Gravenhage 1959, str. 251. — Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 234—239.*

Аутор чланка у Ван ден Беркову дјелу налази више крупних грешака.

555. Харнсјадис Мара, *Трагом најстаријих јужнословенских скрипторија*, Библиотекар XV, св. 6 (1963, Београд) 476—477.

Информације о манастирима у Македонији, а и другде на Балкану, уз цитирање њихових имена, где су се преписивале и писале црквене књиге, уз цитирање имена неких од преписивача.

556. Hraste Mate, *Anton Knežević: Die Turzismen in der Sprache der Kroaten und Serben. — Filologija 4 (1963, Zagreb) 257.*

Приказ дјела „Турцизми у језику Хрвата и Срба“, Meisenheim am Glan 1962, дра Антона Кнежевића, лектора јужнословенских језика и културе и балканистике на Свеучилишту у Минстеру. Поред неких запажених недостатака оцјена дјела је повољна.

557. Hraste Mate, Prinosi poznavanju hrvatskosrpskog jezika J. Križanića, RZSF 5 (1963) 25—34.

Резиме на руском.

е) Метрика

558. Bečković Matija, O rimi, Književne novine 13. XII 1963 (Beograd) 212.

559. Vidović dr Radovan, Primjeri analize stiha iz hrvatske i srpske književnosti, izd. Sveučilište (1962, Zadar) 8°, 1—3+86.

560. Vidović Radovan, O Danteovu hendekasilabu u hrvatskim i srpskim prijevodima, ZR XII, 2 (1962) 131—150.

561. Vuković Jovan, Prilog proučavanju našeg stiha, Život XI, 5 (1962, Sarajevo) 339—354.

562. Delorko Olinko, I pravilni stih sa srokovima i slobodni bez njih, RR XII, 4 (1963) 247—250.

563. Живковић др Драгиша, Ритам и песнички доживљај, в. бр. 578.

564. Ladika Ivo, Rime Goranove „Jame“, Filologija 4 (1963, Zagreb) 107—110.

565. Латковић В[идо], Alois Schmaus: Formel und metrischsyntaktisches Model. Zur Liedsprache der Bugarštice. (Die Welt der Slaven V. Heft 3—4, 1960 и посебно). — Прил. XXVIII, 1—2 (1962) 109—111.

Приказ.

566. Marinković Borivoje, Prolegomena za opštu teoriju versifikacije, Književne novine 4. V 1962 (Beograd).

О стиху бугарштице.

567. Petrović Sveto, Teorija stiha i nekoliko određenja, Kolo I, 3 (1963, Zagreb) 330—339.

568. Поповић др Мiodраг, Јакшићев метар, АФФ 2 (1963) 159—169.

О употреби различитог метра у стиховима Ђуре Јакшића.

Резиме на руском.

569. Ружић Жарко, О прозодијском феномену у „Вечери на шкољу“, ГФФНС VII (1963) 137—141.

Аутор је извршио анализу фреквенце и распореда акцената у Шантићевој песми и дошао углавном до ових закључака: 1) од укупно 48 акцената у песми, 42 тј. 87, 50% припадају силазним (од тога 71% дугосилазним) што је свакако у складу са стилском тоналношћу песме; 2) акценатовани тамни вокали (о, у) два пута су више заступљени него акценатовани светли, иако је укупан број светлих вокала већи од броја тамних вокала. То такође доприноси формирању стилске јединствености и хармонији песме.

Резиме на немачком.

570. Томаковић Васо, Међусобни односи српскохрватског језика и версификације, МЈ XIII—XIV, 1—2 (1962—1963) 33—50.

Задржувајќи се врз проблеми од областа на версификацијата, авторот изнесува богат материјал за проучавање на јазикот. Примерите ги ексерцира од народните песни на штокавски дијалект. Со особено внимание се задржува на ритмичката функција на акцентот, а се зафатени и другите версификациони средства со кои народниот певец постигнува музички ефекти, на пример повторување на одделни зборови, асонанци, алитерации и сл.

571. Horálek K., Metrum a styl — příspěvky k charakteristice folklórního verše u jižních slovánů —, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 91—94.

Истиче се да је код Јужних Словена претежно силабички стих; по броју слогава у српскохрватском песништву су заступљени највише десетерци, код Бугара осмерци а код Словенаца (и Хрвата из њихове околине) шестерци и дваестерци. Статистички је доказано да је фреквенција тросложених речи код осмерца већа него код десетераца.

Резиме на српскохрватском.

ж) Стил

572. Bitor Mišel, Upotreba ličnih zamenica u romanu, Delo VIII, 6 (1962, Beograd) 694—704.

Превод Мирјане Миочиновић.

573. Vuković Jovan, O stilističkim analizama Bogdana Popovića, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu I (1963, Sarajevo) 39—60.

Аутор подвргава испитувању и оцјени два теоретска рада Б. Поповића, настојећи да прикаже вриједност Поповићевиx начела и степен успјешности њихове примјене. Он нарочито инсистира на тези да је стилистичка анализа Б. Поповића лингвистички интонирана, те да се у неким формулацијама подудара са савременим лингвистичким поставкама.

Резиме на француском.

574. Vuković Jovan, Uz jednu informaciju o pitanjima stilistike, Život XI, 9 (1962, Sarajevo) 635—649.

У вези са чланком и критиком ауторовог чланка објављеног у истом часопису под насловом „Ка питањима стилистике“.

575. Grčević Franjo, Estetička i stilska kritika, UR VII, 1 (1963) 61—69.

Аутор чланка анализира теоријске погледе двојице српских критичара с краја XIX и почетка XX вијека, Љ. Недића и Б. Поповића.

576. Добрашчиновић Голуб, Неке језичко-стилске одлике Матавуљеве прозе, НЈ н. с. XII, св. 7—10 (1962) 209—232.

Веома информативно и ерудитивно аутор износи своја истраживања која се односе на Матавуљев рад на језику и стилу. Аутор цитира неколико Матавуљевих чланака филолошког садржаја, говори о Матавуљевом скупљању лексичко-фолклорне грађе за лексикографски одсек Академије наука (о збирци немамо данас никакве податке). Затим говори о Матавуљевом односу према језику у његовим књ.

делима, о жељи да тај језик буде много бољи, чистији, што ближи народу. Г. Добрашиновић по граматичким категоријама износи речи које Матавуљ има, а нема их код Вука, и констатује: „Матавуљева лексика обилује, најзад, и таквим ријечима, које би одиста требало активирати у књижевној употреби.“ Такође се износе фонетске, морфолошке и синтаксичке појаве у Матавуљевом језику, стилске фигуре које употребљава и говори се о његовој ијекавштини и екавштини којом је писао са констатацијом да је „Матавуљ ... унеколико форсирао ијекавштину у својим радовима.“ Лексика Матавуљева је народског типа, констатује аутор. Аутор закључује: „Квалитети његови [Матавуљеви] нијесу очигледно у граматичким правилностима које не иду увијек паралелно с језичком експресивношћу, већ у свјезем и сочном изразу, у богатој фразеологији и сигурној, пунокрвној реченици.“

З. Г. С.

577. Donat Branimir, U povodu Vinavera: inflacija stila, Kolo I, 9 (1963, Zagreb) 504—513.

578. Живковић др Драгиша, Ритам и песнички доживљај, изд. „Свјетлост“ (1962, Сарајево) 8°, 1—192 + [3].

Садржи ова поглавља: Песнички израз и стих од Б. Радичевића до А. Шантића. — Трохеј или јамб Бранка Радичевића. — Две стилске црте српског романтизма. — Лаза Костић као артист и зачетник модерне поезије. — Символизам Војслава Илића. — Стилистичко проучавање књижевности. Са библиографским подацима.

579. Илић др Војслав, Основи емоционалног стила поезије Бранка Радичевића, ГФФНС VII (1963) 53—90.

Пишчева анализа потврђује „конвергирање различитих особина стила директног и индиректног сликања које су са добрим ослоном на изражајне форме народне поезије, лексичку базу српске грађанске лирике, а и развијање у сопственом, креативном акту“.

Резиме на енглеском.

580. Jonke Ljudevit, O redu riječi sa sintaktičkog i stilističkog gledišta, Jezik 3 (1962/63, Zagreb) 65—76.

Поред анализе литературе о проблематици реда ријечи у хрватско-српском језику (Стјепан Ившић, Перо Ђорђевић, Томо Маретић, Ерих Бернекер, Бертолд Делбрик, Владимир Шмилауер), аутор доноси много примјера из хрватске и српске књижевности и на њима изводи низ интересантних закључака.

М. К.

581. Kalenić Vatroslav, Stilografski elementi na području pravopisa hrvatsko-srpskoga književnog jezika, RR XII, 4 (1963) 229—247.

„Показали смо каква термилошка и теоретска збрка влада на подручју појмова науке о изразу и мислим, да опет поновим, да се пред све стилистичаре поставља важан проблем прочишћавања стилистичких појмова, како би наука о изразу почела што прије давати јасне резултате.“

582. Kalenić Vatroslav, Stilografski značaj aorista in imperfekta v srbohrvaškem jeziku. JiS VIII (1962—63) št. 4 str. 114—118.

583. Kisić Čedo, Aktivna stilistika, Odjek 15. VI 1963, (Sarajevo) 12.

584. Malić Zdravko, Vlastita imena kao stilska kategorija u Krležinu „Banketu u Blitvi“, Jezik 4 (1962/63, Zagreb) 97—109.

Аутор сматра властита имена у Крлежину „Банкету у Блитви“ доминантном стилском категоријом и проводи подробну анализу.

585. Mitrović Živan, Uticaj reči na stil, Naša štampa VI—VII (1962, Beograd) 109.

586. Павловић Милвој, Јединство и диференцираност стила Петра Петровића Његоша, Прил. XXIX, 3—4 (1963) 237—251.

Анализа и закључци о Његошевом стилу.

587. Pranjić Krunoslav, Lingvističkostilistička analiza suvremenih književnih tekstova: ilustracije, Jezik 1 (1962/63, Zagreb) 1—9.

Овај чланак аутор објављује као допуну чланку „Проблеми проучавања језика и стила сувремених писаца“ објављеном у два дијела у 3. и 4. броју „Језика“ (1961/62) и анализира примјере из дијела М. Крлеже, Д. Цесарића, Т. Ујевића и Ј. Каштелана.

588. Pranjić Krunoslav, О Крлежину прозном ритму, UR VII, 2 (1963) 101—112.

На текстовима неких Крлежених новела аутор проводи анализу њихова ритма: „Ритам Крлежине умјетничке ријечи ритам је живе, акустички реализиране ријечи.“ Аутор на крају чланка износи неке спознаје о ритму које би могле бити заједничке свакој методи која се жели бавити феноменом ритма и његових елемената.

589. Ружић Жарко, Магија ритма и језика у „Коренима“ Добрице Ћосића, ГФФНС VI (1962) 228—238.

Анализа ритма и стила у првих десет реченица.

Резиме на руском.

590. Sabljak Tomislav, Neke strukturalne vrijednosti Krležina stila, Kolo I, 6 (1963, Zagreb) 141—146.

591. Ставојчић Живојин, Реч и контекст, НЈ н. с. XIII, св. 3—5 (1963) 233—238.

Аутор даје теоријско објашњење употребе турцизама у језику умјетничког књижевног дела.

592. Finka Božidar, Stilistika u dijalektologiji, SL 1 (1962).

О стилским особинама говора чакавског мјеста Сали на Дугом отоку код Задра.

593. Frangeš Ivo, Slobodni neupravni govor kao stilska osobina (Krležini „Davni dani“), UR VII, 4 (1963) 261—275.

Подробно анализирајући низ примјера из Крлежине прозе, аутор говори о слободном неуправном говору који је у нашим граматикама занемарен, а у књижевним текстовима врло чест.

з) Методика наставе књижевног језика

594. Арсенијевић Нада, Прилог проучавању оралне наставе, Настава и васпитање XI, 7—8 (1962) 384—390.

595. Ahmed Ali El Atawy, в. Stojčević Slavko, Muić Mira i Kamal El Din, Ahmed Ali El Atawy, бр. 627.

596. Вранеш Васиље, Шта је граматизирање и гдје су му узроци, Настава и васпитање XII, 3—4 (1963) 146—150.

597. Vuković J[ovan], Lice ili naličje savremene gramatičke analize, КњЈ 4 (1962) 288—296.

Поводом чланка И. Мамузића О савременом лицу граматичке анализе. Сматра да треба спроводити и посебне граматичке, лингвистичке анализе да би се систематски и у потпуности сагледале језичке законитости и осветлили системи граматичких категорија, и да „никакви вештачки путеви нису неопходни да деца непосредно у граматичком смислу доживе текст“. В. бр. 611.

598. Vuković J[ovan], О нашој настави матерњег језика, КњЈ 1 (1962) 64—70.

Аутор указује на негативне последице погрешног схватања и спровођења јединства наставе језика и књижевности у средњим школама због чега је неминовно потребно спровести организован рад у настави матерњег језика.

599. Derossi Julije, Program bez sistema, Telegram IV, 176 (6. IX 1963, Zagreb) 2.

Критички осврт на основне концепције програма за наставу хрватскокрпског језика и књижевности у гимназији (објављеног 8. септембра 1960. у Просвјетном вјеснику). Аутор чланка износи низ недостатака новог програма.

600. Dimitrijević dr Radmilo, Neka pitanja nastave štila u našim školama, КњЈ 4 (1963) 37—45.

601. Dimitrijević R[admilo], Neprecizne i nepodesne reči i izrazi u stilu naših učenika, КњЈ 4 (1962) 272—274.

602. Дубљевић Босиљка, Поимање реченице, Настава и васпитање XII, 1—2 (1963) 53-58.

603. Игњатовић др Светомир, Народна књижевност као средство у неговању литерарног стваралаштва код ученика, Настава и васпитање XII, 3—4 (1963) 128—137.

604. Kamal El Din, в. Stojčević Slavko, Muić Mira i Kamal El Din, Ahmed Ali El Atawy, бр. 627.

605. Лалевих М. С., Поимање реченице, Настава и васпитање XII, 5—6 (1963) 250—254.

606. Лалевих М[нодраг] С., Настава српскохрватског језика у основној школи и гимназији у Социјалистичкој Републици Србији, КњЈ 1 (1963) 38—45.

Износи тешкоће у настави српскохрватског језика и даје предлоге који ће олакшати рад наставника и подићи ниво знања ученика.

607. Лалевих М[нодраг] С., Настава фонетике и морфологије према синтакси, КњЈ 1 (1962) 42—47.

Истиче потребу да се у настави матерњег језика указује на узајамну повезаност фонетских и морфолошких промена у зависности од функције речи у реченици.

608. Leskovar Elma — Pranjić Krunoslav, Течај хрватскокрпског језика по глобално-структуралној аудио-визуелној методи, Jezik (1962/63, Zagreb) 4, 121—124, i 5, 132—137.

Чланак посвећен отварању ГСАВ течаја хрватскокрпског језика на Филозофском факултету Свеучилишта у Загребу.

609. Lukačević Janoš, Dopunski vidovi rada u sistemu učenja srpskohrvatskog jezika u školama sa mađarskim nastavnim jezikom, Pedagoška stvarnost VIII, 5 (1962, Novi Sad) 320—325.

610. Мамузић др Илија, Настава језика и уметничко штиво, Настава и васпитање XI, 1—2 (1962) 33—37.

611. Мамузић др И[лија], О савременом лицу граматичке анализе, КњЈ 1 (1962) 57—63.

Треба извршити најпре садржајну анализу, па тек онда говорити о језичким облицима. В. н бр. 597 и 622.

612. Марковић Марко, Анкетирање у настави српскохрватског језика, Настава и васпитање XII, 5—6 (1963) 238—242.

613. Muić Mira, в. Stojčević Slavko, Muić Mira i Kamal El Din, Ahmed A I El Atawy, бр. 627.

614. Недовић Обрад, Један поглед на наставу о акценту, КњЈ 3 (1962) 210—214.

С обзиром на значај правилног изговора, препоручује да се у настави акцен-
тима посвети што више пажње.

615. Petrović Svetozar, Interpretacija u kritici i nastavi (Tri problema), UR VII, 2 (1963, Zagreb) 93—100.

Текст реферата припремљеног за Четврти конгрес Савеза славистичких друштва 1963. у Охриду.

616. Пецо А[сим], Обрад Недовић: Дикција, Савремена школа, Београд, 1960, стр. 5—152. — Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 187—190.

Критички приказ.

617. Поповић Драгомир, Проблем јединства наставе књижевности и језика у средњим школама, Настава и васпитање XII, 3—4 (1963) 138—145.

618. Početni tečaj srpskohrvatskog jezika, изд. Институт за стране језике (1963, Београд) 8°, 1—XIII+1—244.

Са речником српскохрватског и енглеског.

619. Početni tečaj srpskohrvatskog jezika, изд. Институт за стране језике (1963, Београд) 8°, 1—XI+1—230.

Са речником српскохрватског и француског језика.

620. Pranjic Krunoslav, в. Leskovic Elma — Pranjic Krunoslav, бр. 608.

621. Станић Милија, Граматика и ми, КњЈ 1 (1963) 55—64.

О потреби постојања уџбеника матерњег језика.

622. Станић М[илија], „О савременом лицу граматичке анализе“, КњЈ 3 (1962) 229—237.

Извесна неслагања са И. Мамузићем поводом извођења савремене наставе матерњег језика. В. бр. 611.

623. Стевановић М[икало], Како наставу матерњег језика учинити актуелном, КњЈ 2 (1962) 89—100.

Аутор указује на савремене језичке проблеме, односно наводи примере најчешћих огрешења о правилан савремени књижевни језик и подвлачи значај наставе матерњег језика којој треба посветити посебну пажњу у том погледу.

624. Стефановић Драгутин, О наставној анализи и један пример анализе уметничке лирске песме, Настава и васпитање XI, 1—2 (1962) 38—43.

625. Stojčević Slavko, Hrvatskosrpski jezik. Udžbenik za strance. Početni tečaj. I Tekstovi, izd. Centar za učenje stranih jezika (1960, Zagreb) 8°, 1—161.

Умножено на гештетнеру.

626. Stojčević Slavko, Hrvatskosrpski jezik. Udžbenik za strance. Početni tečaj II. Gramatika, izd. Centar za učenje stranih jezika (1960, Zagreb) 8°, 1—148.

Умножено на гештетнеру.

627. Stojčević Slavko, Muć Mira i Kamal El Din, Ahmed Ali El Atawy Hrvatskosrpski jezik. Udžbenik za strance. Početni tečaj III. Rečnik. Umnožio Centar za učenje stranih jezika (1960, Zagreb) 1—59.

Извучено на гештетнеру.

628. Шљивкић-Шивачкић Биљана, О неким искуствима из рада са француским студентима, НЈ к. с. XII, св. 1—2 (1962) 25—34.

Веома информативно и инструктивно аутор указује на проблеме на које наилази лектор нашег језика при предавању студентима странцима. На основу свога двогодишњег рада и искуства у раду са француским студентима аутор даје низ веома корисних сугестија како и шта треба предавати, где лежи кључ што ефикаснијег савлађивања нашег језика и које су основне тешкоће при томе. Аутор истиче и у ж-н о с т писања једног удбеника нашег језика намењеног студентима странцима од стране наших језичких стручњака.

З. Г. З.

н) Терминологија

629. Babić Stjepan, Dvije nepotrebne promjene: 1. Izvadak postaje izvod, 2. Sveučilišna knjižnica postaje biblioteka, Jezik 3 (1962/63, Zagreb) 95—96.

Аутор се залаже за називе извадак и књижница.

630. Вукановић Т. П., Терминологија племенског друштва у Црној Гори, Гласник Музеја Косова и Метохије IV—V (1959—60, Приштина) 199—242.

Поводом књиге В. Чубриловића, Терминологија племенског друштва у Црној Гори, Посебна издања САНУ, књ. СССХХ, Етнографски институт књ. 9, Београд 1959, са доста допуна, поређења и с изворима.

Резиме на француском и шиптарском.

631. Muljačić Žarko, Osobna imena u Dubrovniku (župa Grad) od 1800. do 1900. god. (Prilog statističko-strukturalnoj analizi naših antroponima), Filologija 4 (1963, Zagreb) 111—128.

Резиме на талијанском.

632. Nametak Alija, Narodni nazivi mjeseci u Bosni i Hercegovini, Jezik 3 (1962/63, Zagreb) 83—86.

Кронолошка приказ извора и процеса увођења народних назива за мјесеце у Босни и Херцеговини.

633. Pavković Nikola F., Etnološko folkloristička istraživanja u Imljanima, Друштвени і обичајне правне установе, Glasnik ZMS, etnologija n. s. XVII (1962) 117—139.

Интересантно за терминологију сродства и управљања задругом.

Резиме на француском.

634. Sekulić Ante, Naša narodna imena mjeseci, Jezik 5 (1962/63, Zagreb) 155—156.

635. Стојановић Радмила, Грнчарски занат у Лесковцу, Лесковачки зборник III (1963, Лесковац) 73—85.

Са локалном терминологијом у вези са грнчарским занатом.

636. Стојановић Радмила, Папудијски занат у Лесковцу, Лесковачки зборник I, изд. Народни музеј у Лесковцу (1961, Лесковац) 115—123.

Са локалном терминологијом у вези са папудијским занатом.

Ј) Народне умотворине (текстови, тумачења итд.)

637. Antić Vinko, Dobar i pohvalan poduhvat (Uz izdanje „Istarskih narodnih pjesama“ Instituta za narodnu umjetnost u Zagrebu), RR XI, 1—2 (1962) 121—125.

638. Buturović Đemana, Epske narodne pjesme u Imljanima, Glasnik ZMS, n. s. XVII, Etnologija (1962, Sarajevo) 175—198.

Резиме на француском.

639. Vujkov Balint, Do neba drvo. Hrvatske narodne pripovijetke iz Vojvodine, изд. „Освиг“ (1963, Суботица) 8^о, 1—384.

Скупио, обрадио и поговор написао Б. Вујков. Дат је и речник са мање познатим речима и подаци о приповедачима.

640. Вуковић др Јован, Ка даљем проучавању версификације у нашем народном десетерцу, НСтв I (1962) 9—14.

641. Glavičić Ante, Stara uskočka pjesma iz Senja „Rano rane Senkinje divojke“. RR XI, 3—4 (1962) 95—98.

Чланак доноси текст цијеле пјесме која је настала (безимени народни пјесник) негде средином XVII стољећа.

642. Delorko Olinko, Za jednu povijest našeg književnog folklor, Filologija 3 (1962, Zagreb) 33—39.

Аутор чланка предлаже писање повијести нашег књижевног фолклора.

643. Делорко Олинко, Три талијанске студије о нашој народној поезији, НСтв I (1962) 55—57.

О студијама „Emilio Teza traduttore di poesia popolare serbo-croata“, „Il dramma umano nei canti popolari musulmani femminili della Bosnia e dell' Ercegovina“ и „Prejudizio, magia e superstizione nella lirica popolare musulmana della Bosnia e dell' Ercegovina“.

644. Бурић Војислав, Лирске народне песме, изд. „Рад“ (1963, Београд) 8^о, 1—128 + [3].

645. Бурић Војислав, Народне епске песме I. Песме старијих времена, изд. „Просвета“ (1963, Београд) 8^о, 1—228.

646. Бурић Војислав, Народне епске песме II. Песме средњих и новијих времена, изд. „Просвета“ (1963, Београд) 8^о, 1—212 + [3].

647. Ђурић Војислав, Народне јуначке песме, изд. „Просвета“ (1963, Београд) 8°, 1—290 + [2].

Са чланком приређивача „Ликови главних јунака“ и речником мање познатих речи.

648. Ђурић Војислав, Народне лирске песме, изд. „Просвета“ (1963, Београд) 8°, 1—130 + [2].

Са чланком приређивача „О народним лирским песмама“.

649. Ђурић Војислав, Народне приповетке, изд. „Просвета“ (1962, Београд) 8°, 1—252.

Редакција и поговор дра Војислава Ђурића. Са речником мање познатих речи и напоменама.

650. Ђурић Војислав, Народне приповетке, изд. „Просвета“ (1963, Београд) 8°, 1—164 + [4].

Са чланком приређивача „О народним приповеткама“, напоменама и речником мање познатих речи.

651. Ђурић Милош Н., Пријатељство у старој Хелади и главно пријатељство у Хелена и Срба, ЛМС 139, књ. 392, св. 6 (1963) 563—569.

Паралела између Илијаде и наших народних песама као илустрација народног схватања етичких норми.

652. Жганец др Винко, Њемачко издање народних пјесама из Хрватске, НСтв 1 (1962), 48.

653. Žganec Vinko, Hrvatske narodne pobjevke iz Koprivnice i okoline, изд. JAZU (1962, Zagreb) 8°, 1—293.

Сакупио, уредио и музиколошки обрадио Жганец Винко.

654. Кравцов Николај, Јужнословенски, српскохрватски и српски епос, НСтв 3—4 (1962) 179—185.

655. Лопичић Јанко, Народне приче, Гласник етнографског музеја 1 (1961, Београд) 239—242.

Са две песме „Борба на Обзовици“ из 1764. године и „Крвави Плијен“.

656. Мариновић Боривоје, О песмама „учених људи“ у другој књизи Вукове „Пјеснарице“, Ковчежић V (1963) 45—51.

657. Матић Светозар, Откад почиње наше епско певање, ЛМС 138, књ. 390, св. 1 (1962) 1—14.

Аутор се супротставља мишљењима да наш народни еп почиње тек од XV века. Доказује да „епско певање српско води порекло из много ранијих година, из државе Немањића или и раније“. Расправља и о бугарштицама и гусларским песмама и закључује да су десетерачке песме „прасловенско наше певање“. Аутор износи и низ других интересантних мисли и запажања о народној песми уопште.

Е. Ф.

658. Милошевић Нада, Америчка студија о нашој народној епизи и Хомеру, НСтв 1 (1962) 49—54.

659. Милошевић Нада, Bošković-Stulli Maja, Narodne pjesme u rukopisnom zborniku Balda Glavića; Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Zbornik za na-

rodni život i običaje, knj. 40, str. 53—70 ; Zagreb 1962. — Прил. XXVIII, 3—4 (1962) 273—274.

Приказ.

660. Младеновић др Живомир, Нова збирка истарских народних песама, НСтв 2 (1962) 128—133.

661. Nazor Ante, Narodno stvaralaštvo u „Pučkom listu“, ZR XI, 1 (1962) 54—59.

Информативни преглед народних пјесама, приповиједака, пословица, шала, заговетака, анегдота и описа обичаја који су штампани у скупљеном „Пучком листу“ (излазило је од 1891. до 1922. год.).

662. Недељковић др Душан, Нова руска антологија српског епоса, НСтв 1 (1962) 44—47.

663. Недељ Владав, Антологија југословенске народне лирике, изд. „Народна књига“ (1962, Београд) 8°, 1—194.

Са пописом прегледаних збирки и предговором аутора. Дат је и речник македонских и словеначких речи. Садржи обредне, обичајне, љубавне и верске песме и песме о раду и уз рад.

664. Pavečić Ljubo, Čakavske anegdote (Iz neobjavljene zbirke „Zlatne besedi“), RR XII, 6 (1963) 415—422.

665. Панић-Суреп Милорад, Јуначке народне песме, изд. „Рад“ (1963, Београд) 8°, 1—152+[5].

Са поговором приређивача.

666. Popović Miodrag, Vukova narodna pripovetka, КњЈ 4 (1963) 24—33.

Вуков рад на језичком и стилском дотеривању народних приповедака које је већином добијао од варошана.

667. Радовић Јоксим, Збирка народних изрека, изд. Графички завод (1962, Титоград) 8°, 1—245.

Са чланком аутора и речником мање познатих речи и израза.

668. Sertić Mira, Problemi usmene predaје u narodnoj pjesmi, Filologija 3 (1962, Zagreb) 141—158.

„У овом ће се чланку најприје дати кратак преглед најважнијих радова који су се бавили проблемом настанка варијаната у нашој народној поезији, а затим ће се настојати помоћу анализе текстова прићи и неким другим проблемима усмене предаје.“

669. Slanin Ivan, O komparativnom proučavanju narodne poezije, UR VII, 1 (1963) 57—60.

670. Станић М[илија], Аница Шаулић: Антологија народних пословица и заговетака (Народна књига, Београд, 1962). — КњЈ 3 (1963) 244—245.

Приказ.

671. Хоралек др Карел, Јужнословенски десетерац, НСтв 5 (1963) 325—327.

672. Črnja Zvane, Zaspal Pave, RR XII, 6 (1963) 363—374.

О истарској народној поезији.

673. Čubelić Tvrtko, *Suvremeno stanje Jugoslavenskog narodnog stvaralaštva*, RZSF 5 (1963, Zagreb) 65—79.

Реферату је приложена карта Југославије са обиљеженим мјестима и крајевима у којима још данас живи епска јуначка пјесма.

Резиме на руском.

674. Džaković V[ukoman], *Šest teza Novaka Kilibarde*, Povodom „Antologije narodnih tužbalica“, КњЈ 4 (1963) 71—72.

Приказ, неповољан.

675. Џаковић Вукоман, Народне тужбалице, Антологија изд. „Народна књига“ (1962, Београд) 8—136+ [3].

Предговор и напомене Вукомана Џаковића.

676. Шаулић Аница, Народне пословице и загонетке, изд. „Народна књига“ (1962, Београд) 8°, 1—160.

Са литературом о народним пословицама и изворима за збирку.

VIII Македонски језик

677. Андоновски Христо, За македонските работи, КЖ VIII, 9—10 (1963) 33—34.

Го истакнува значењето на книгата „За македонските работи“ од К. Мисирков, задржувајќи се особено на статијата за македонскиот литературен јазик што е печатена во таа книга.

678. Белчев Ташко, Проблемите околу македонскиот јазик во странство, Раз, серија трета, IV, 8 (1962) 766.

679. Видоески Б[ожо], Основни дијалектни групи во Македонија, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 13—31.

Според зборовите на авторот целта на овој труд е да ги претстави основните дијалектни типови на македонското јазично подрачје со помош на лингвистичката географија. Во таа смисла македонската јазична територија ја дели на три основни дијалектни групи: 1) Северномакедонски говори за кои дава 47 диференцијални црти од морфологијата, фонетиката и синтаксата, 2) Западномакедонски говори со 36 диференцијални црти и 3) Источномакедонски говори со 36 диференцијални црти. Авторот ги определува и границите на овие говорни групи и го следи правецот на изоглосите и нивното прелевање едни во други.

680. Видоески Божо, Кон разграничувањето на полошките говори, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 343—356.

На полошкој језичкој територији карактеристична су три говорна типа: гостиварски, вратнички и тетовски, за које аутор даје преглед важнијих особина. На територији тетовског говора забележено је око 60 фонетских и морфолошких црта које су груписане у три снопа изоглоса. Ови снопови означават не само границе полошких говора, већ и границу измеѓу западног наречја и северних говора на овој језичкој територији.

681. Видоески Божо, Македонските дијалекти во светлината на лингвистичката географија, МЈ XIII—XIV, 1—2 (1962—1963) 87—107.

Авторот на трудот ги анализира оние дијалектни особености што се наполно оформени и сталожени и што опфаќаат поголеми ареи.

Врз основа на релевантните фонетско-фонолошки и граматичко-структурни црти, како и врз основа на распоредот на нивните изгласи констатира дека македонската јазична територија може да се раздели на три наречја: западномакедонско, источномакедонско и северномакедонско наречје. Понатаму ги дава говорите што влегуваат во овие наречја. Прилага 8 карти.

682. Големб Збигљев, Два македонски говора (на Сухо и Високо во Солунско) — јазична обработка —, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 113—182 и МЈ XIII—XIV, 1—2 (1962—1963) 173—276.

По краткиот увод авторот ја разработува синтаксата и коњугацијата во овие говори.

Врз теренски проучавања се задржува на именките, заменките, придавките и броевите, потоа на зборообразувањето и лексиката. Во заклучокот повторно се задржува на некои фонолошки појави што се карактеристични за овие говори.

683. Димитровски Тодор, Карактеристиките на нашата граматичка терминологија, ЛЗБ X, 1 (1963) 10—13.

Ги дава принципите врз кои се разви македонската лингвистичка терминологија. Дава повеќе примери.

Ова е дел од статијата што е објавена во зборникот „Лингвистична терминологија“ по повод V славистички конгрес во Софија.

684. Зографов Христо, Кои писатели спаѓаат во Охридската книжевна школа, ЛЗБ IX, 3—4 (1962) 14—18.

Предавање одржано на VII годишно собрание на Друштвото за македонски јазик и литература.

Се задржува главно на прашањето кои писатели освен Климент и Наум Охридски треба да се вклучат во Охридската книжевна школа.

685. Ивиќ Павле, Речник на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања. I. А—Н. Редактор Блаже Конески. Составувачи Тодор Димитровски, Благоја Корубин, Трајко Стаматоски. Скопје 1961. Стр. XII + 510. — ЈФ XXV (1961—1962) 405—412.

Приказ.

686. Илчевски Петар, За македонскиот превод на дамаскиот, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 33—51.

Авторот на статијата зборува за преводот на дамаскиот познат под името Кринински (Кичевски) дамаскин, што треба да излезе во едицијата „стари текстови“ на Институтот за македонски јазик. Овој дамаскин е откриен 1956 година во манастирот Кррино (Пречиста), Кичевско и ги содржи првите 20 дамаскинови слова. Во статијата Илчевски главно се задржува на три работи: 1) Дава податоци за Дамашкин Студит и за неговиот зборник, 2) Го разгледува прашањето кога и од кого е преведено ова дело кај нас и 3) Зборува за јазичните особености со кои се одликува македонскиот превод.

687. Илчевски Петар, За „средногорскиот“ превод на дамаскиот, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 53—71.

Во врска со македонскиот превод на дамаскиниот од епископ Григорија е и преводот познат под името „средногорски“ дамаскин, што е приближно од исто време. Поради многубројните преписи најдени во Средна Гора создадена е теорија дека таму настанал преводот. Тој е важен за споредба со македонскиот превод. Јазикот му е старословенски, но има некои типични македонски црти карактеристични за Григориевиот превод. Авторот на трудот се задржува на некои особености што го разликуваат од македонскиот. Смета дека овој превод не е „средногорски“, ами западнобугарски или источномакедонски.

688. Илчевски Петар, Прилог кон хронологијата на еден балканизам во македонскиот јазик, МЈ XIII—XIV, 1—2 (1962—1963) 67—85.

Конструкцијата со двоен објект што се среќава и во словенските и во несловенските балкански јазици често го привлекувала вниманието на научниците за проучавање. За поточно датирање на оваа појава во македонскиот јазик Илчевски прилага низа примери од Кринскиот ракопис (од втората половина на XVI век). Сите примери од текстот ги споредува со грчкиот оригинал и со употребата во современиот македонски јазик, давајќи ги сличностите и разликите во таа употреба. За потеклото на оваа конструкција се искажува дека „по секоја веројатност“ е романско.

689. Илиќ Војслав, Временско-семантичките ориентации на композитумите *лејшоска*, *есеноска*, *зимоска*, *йролејшоска*, *денеска*, *ноќеска*, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 183—201.

Земајќи повеќе примери од народниот говор и од делата на македонските писатели, авторот ги разјаснува временско-семантичките ориентации на овие композитуми.

690. Илиќ др Војслав, Малорекански говорни тип на новом, централно-македонском терену, ГФФНС VI (1962) 213—227.

Са подацима из фонетике, морфологије, синтаксе и лексике и закључком о говору.

Резиме на руском.

691. Илиќ Војслав, Језик Кирила Пејчиновића и негово стилско, уметничко ангажовање, ЈФ XXV (1961—1962) 197—226.

Резиме на англиском.

692. Илиќ Војслав, Мијачко-Брсјачке варијанте деназализације у једном микродијалекатском померању и аспект, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 103—109.

У појединим зонама македонских говора глас *ж* је „сачувао елемент своје некадашње артикулационо-акустичке вредности“, у другим је полугласничке природе, у трећим вокалске.

693. Јашар-Настева Оливера, Македонски јазик, година XI—XII, 1960—1961, кн. 1—2. — ЛЗБ X, 2 (1963) 29—32.

Приказ.

694. Јашар-Настева Оливера, Македонските калки од турскиот јазик, МЈ XIII—XIV, 1—2 (1962—1963) 109—172.

Во трудот е засегната една недоволно проучувана област, т. е. заемните односи меѓу балканските јазици. Всушност тука се анализирани поголем број калки што во

македонскиот јазик се образувани според турски обрасци. Калките ги дели на изведени, семантички и фразеолошки. За разлика од заемките калките успеале подлабоко да навлезат во македонскиот јазик и повеќето од нив се народни калки. Најмногу се калкираат именките и глаголите. Преведувањето на турските зборови и изрази зборува за тенденцијата македонскиот јазик со сопствени јазични средства да создаде нови изразни можности. Авторот заклучува дека калките се живи јазични елементи, а не петрифицирани облици, зашто некои од нив се употребуваат често паралелно со истозначните заемки.

696. Кепески Петар, Македонскиот јазик и литература на семинарот за странски слависти, С XII, 9 (1962) 781—794.

Осврт на работата и проблемите што се јавувале.

698. Коцески Блаже, За некои морфолошки пречки на фонетските промени во македонскиот јазик, МЈ XIII—XIV, 1—2 (1962—1963) 5—15.

Врз основа на некои примери од македонскиот јазик, авторот ја застапува тезата дека морфолошкиот фактор има многу важна улога во текот на фонетските процеси. Ова влијание на морфолошкиот фактор доаѓа поради потребата да се избегне омонимијата на формите, поради чувството за посебноста на определена морфема, поради чувството за етимолошка врска меѓу одделни зборови. Примери зема од губењето на *x* во македонскиот јазик, од редукцијата на неакцентираниите вокали во некои говори и сл.

697. Коцески Блаже, Крсте П. Мисирков, ЛЗБ X, 4—5 (1963) 3—8.

Истакнува дека К. П. Мисирков јазичното прашање го смета како клучно при решавањето на македонскиот проблем во минатото.

698. Коцески Кирил, Изговорот и транскрипцијата на полските имиња во македонскиот јазик, ЛЗБ IX, 1 (1962) 22—26.

Авторот главно се задржува на изговорот и транскрипцијата на самогласките, а потоа на изговорот и транскрипцијата на согласките.

699. Коцески Кирил, Принципите на изработката на правописниот речник на македонскиот литературен јазик, ЛЗБ X, 4—5 (1963) 18—22.

Општи белешки во кои ги истакнува проблемите што се јавуваат при изработката на правописниот речник.

700. Корубин Бл[агоја], Рада Угринова-Скаловска: Значењата на глаголските префикси во македонскиот јазик, Скопје 1960. — МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 231—235.

Приказ. Дава некои критички забелешки.

701. Корубин Благоја, Една појава на необично префиксирање, ЛЗБ X, 1 (1963) 21—23.

Разгледува некои случаи кога имаме префиксирање на македонски (словенски) збор со несловенски префикс: кооднос, реизбор и сл.

702. Корубин Благоја, Значаен настан во развојот на нашиот литературен јазик (По повод шеесетгодишнината од појавата на книгата „За македонските работи“ од Крсте Мисирков), ЛЗБ X, 4—5 (1963) 9—11.

Меѓу другото зборува и за влијанијата од другите словенски јазици во стремежот да создаде одделен македонски литературен јазик, што најочевидно се забележува во неговата лексика.

703. Корубин Благоја, Значењата на глаголските префикси, ЛЗБ IX, 2 (1962) 29—30.

Рецензија за книгата „Значењата на глаголските префикси“ од Рада Угринова.

704. Корубин Благоја, Порастот и ширењето на нашата јазичка култура, КЖ VII, 1—2 (1962) 35—36.

Изнесува свои забележувања во врска со ширењето на македонскиот литературен јазик во разните области од општествениот и културниот живот, давајќи и конкретни примери како треба да се шири јазичката култура сред масите.

705. Марков Борис, Македонско-руски речник. — ЛЗБ X, 4—5 (1963) 30—31.

Приказ.

706. Марков Борис, Македонско-руски речник. — С XII, 9—10 (1963) 684—687.

Оценка на речникот што излезе во Москва под редакција на Н. И. Толстој.

707. Марков Борис, Основните значења на суфиксот *-ишиџе*, МЈ XIII—XIV, 1—2 (1962—1963) 51—65.

Во врска со значењата на оваа наставка во словенските јазици, најпрвин ги изнесува мислењата на познатите слависти како што се Миклошич, Вондрак, Дорошевски, Тапишки, Руднишки и др. Понатаму ги разгледува образувањата со оваа наставка во македонскиот јазик и тоа: од именска, од придавска и од глаголска основа. Ги дава сите основни и секундарни значења. Приведува многу примери, особено за главното значење место, а и за експресивните значења аугментативно-пејоративно и диминутивно-пејоративно.

708. Миљовска Деса, Крсте Мисирков — борец за признавањето посебноста на македонскиот јазик и македонската националност, ЛЗБ X, 4—5 (1963) 1—3.

По повод шеесетгодишнината од излегувањето на книгата „За македонските работи“ од К. Мисирков го истакнува неговото значење за македонскиот јазик.

709. Минова Ј[илјана], Македонски музички фолклор — Песни II, Скопје, 1959. — МЈ XIII—XIV, 1—2 (1962—1963) 282—284.

Рецензија.

710. Михаиловиќ А. Живота, Фрагмент од македонско тетраевангелие (Ракопис во Нар. библиотека на НРС — Белград, Р—531), Весник на Македонската православна црква 2 (1963, Скопје) 46—53, 5—6, 169—172.

Палеографска и језичка анализа споменика с краја 12. в. или почетка 13. в. македонске рецензије старословенскога језика.

711. Мокров Боро, Трајко Китанчев како општественик и иницијатор за покревање на првиот македонски весник „Развитие“ во Солун, Раз, серија трета, V, 10 (1963) 832.

Го истакнува стремежот да се создаде печат на македонски јазик.

712. Најдовски Тихо, Нови ракописи на Кочо Рацин, КЖ VIII, 4 (1963) 24—26.

Зборува за два новопронајдени ракописи од Кочо Рацин на македонски јазик. Тоа е една песна „Прва ти усмевна давам“ и прозниот напис „Значењето на Илинден“. Авторот на статијата ги објавува овие текстови и дава еден факсимил.

713. Најчевска-Сидоровска Марија, За употребата и изоставувањето на помошниот глагол *быть* во рускиот јазик и неговото преведување на македонски јазик, в. бр. 67.

714. Органџева Цвета, Преводите на македонските народни песни од Зборникот на Миладиновци во Русија, С XII, 1 (1962) 29—38.

Први преводи на македонски народни песни од Зборникот на Миладиновци се јавуваат десетина години по неговото излегување, т. е. во 1870 година во руското списание „Заря“.

715. Пјанко Влаѓимјеж, Квантитетот како фонолошки фактор во македонскиот јазик, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 203—211.

Ги разгледува оние случаи во македонскиот јазик каде што поради разни фонетски процеси, на пример, губењето на *x*, *v* и сл. се добиле долги вокали: *сай* < *сахай* и сл.

716. Пјанко Владимир, Изговорот и транскрипцијата на чешките, словачките и лужичко-српските имиња во македонскиот јазик, ЛЗБ X, 3 (1963) 24—29.

Се задржува на изговорот и транскрипцијата во трите јазици најпрвин на самогласките, а потоа на согласките.

717. Поленаковиќ Х[араламџие], Константин Миладинов како преведувач на „Православни црковни братства“ од руски јазик на македонски, МЈ XIII—XIV, 1—2 (1962—1963) 17—31.

Авторот на трудот ги изнесува причините што го натерале К. Миладинов да ја преведе книгата на Јоан Флеров „О православных церковных братствах в юго-западной России“. Истакнува дека Миладинов го превел само уводниот дел од антиунијатската книга на Флеров, т. е. 23 страници од вкупно 200 во оригиналот.

Од анализата на преводот констатира дека тој задоволува, зашто предимно се служи со народниот говор. За лексиката вели дека во основата е лексиката на струшкиот говор, но дека често без потреба употребува русизми.

На крајот како прилог е дадено фототипно издание на целиот превод на К. Миладинов, што секако ќе послужи за натамошни лингвистички проучувања.

718. Поленаковиќ Х[араламџие], Панајот К. Ѓиноски — зограф, етнограф, фолклорист и лексикограф, ФЗФФС, 14 (1962) 239—277.

Дава биографски податоци за неговиот животен пат, а потоа ја разгледува неговата дејност како собирач на фолклорни и речнички материјали. Ѓиноски составил „Мијачки речник, напишао Панајот К. Ѓиновски од Галичник (од Дебарски округ) по нашем мијачком говору, 1882 године“.

719. Поленаковиќ Х[араламџие], Речниците на македонски јазик, КЖ VIII, 9—10 (1963) 28—33.

Дава опис и преглед на сите речници што се издадени досега или се зачувани како ракописи, а што имале за цел да служат како прирачници на македонското јазично подрачје. Прегледот го започнува со првиот речник од 16 век, па завршува со речниците што се издаваат денеска кај нас.

720. Поленаковиќ Хараламџие, Необичен пат на писмо од Џинот, КЖ VIII, 2 (1963) 29—30.

Дава податоци за едно писмо на Џинот, зачувано во заоставштината на Среќовиќ, а што е препратено назад во Скопје до проф. Конески од познатиот славист

Андре Вајан. Писмото е на македонски јазик и го печати во целост со современ прарис.

721. Поповски Аритон, Синонимиката и културата на говорот, КЖ VII, 5 (1962) 38—39.

Зборува за значењето на синонимите во јазичната практика и смета дека треба да се изработи синонимен речник на македонскиот јазик. Дава примери од раните видови синоними.

722. Ristovski Blaže, *Novosti v makedonski leksikografiji*. JiS VIII (1962—63) št. 5 str. 155—157.

О knjigi: B. Grujić, D. Kitanovski, B. Blagojevski in K. Tošev, *Mal francusko-makedonski rečnik*.

723. Ристовски Блаже, Поезијата на македонски во „Луч“, КЖ VIII, 7—8 (1963) 32—35.

Ја разгледува поезијата објавена на македонски јазик во списанието „Луч“ во текот на 1937—1938 година. Дава осум прилози од тие песни на македонски јазик од разни автори.

724. Саздов Томе, Теодосија Синаитски, КЖ VII, 1—2 (1962) 30—32.

Дава податоци за првата македонска печатница што ја отвори Синаитски во 1838 година во Солун. Прилага два факсимили од книги печатени во таа печатница.

725. Сталев Георги, По повод едно значајно издание (Миладиновци: Зборник) Кочо Рацин, 1962. — С XII, 8 (1962) 759—768.

Рецензија.

Меѓу другото се задржува и на прашањето за транскрипцијата на текстовите со современата македонска азбука.

726. Тошев К[рум], Дијалектолошки материјал од Струга од XIX век, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 1—11.

Трудот претставува уведен дел од студијата „Струшкиот говор според некои материјали од XIX век“. Авторот истакнува дека струшкиот говор во XIX век главно е одразен во Зборникот на Миладиновци, во песните на Константин Миладинов, во кореспонденцијата и дописките на Миладиновци, потоа во еден „Молитвеник“ од 1841 година, превод од грчки на струшки говор и во еден „Речник“ од 1839 година, во кој некој ученик учејќи грчки, текстот го преведувал и на македонски јазик служејќи се со грчката азбука. Авторот се задржува подробно на дијалектолошката вредност на сите овие материјали.

727. Тошев Крум, Предговор, МЈ XIII—XIV, 1—2 (1962—1963) 3—4.

Уводни белешки по повод десетгодишнината од постоењето на Институтот за македонски јазик. Дава оценка за постигнатите резултати и ги истакнува задачите што допрва треба да се извршат.

728. Угринова-Скаловска Рада, Две нови збирки народни песни, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 237—239.

Приказ на книгите: Малешевски народни песни. Збирка на Станко Костиќ. Редактирал Тодор Димитровски, Скопје 1959 и Народни песни од Егејска Македонија. Собрал Паскал Паскалевски, Скопје 1959. Двете книги се во издание на Институтот за македонски јазик.

729. Угринова-Скаловска Рада, Две стилски особености во нашиот говорен јазик, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 105—111.

Во врска со употребата на членот кај нашите писатели засегнува две карактеристики, што инаку се типични за говорниот јазик, а пак во литературните творба нашле одраз како стилска карактеристика на јазикот на одделни личности.

Тие особености се: 1. состав од членувана именка со соодветна или несоодветна показна замена на членот; заменката може да се согласува или да не се согласува по род со именката и 2. членувана именка — објект во реченицата — при отсуство на кратката заменска форма во акузатив или датив.

730. Finka Božidar, Rječnik najmlađeg južnoslavenskog književnog jezika, Jezik 2 (1962/63, Zagreb) 59—61.

Осврт на „Речник на македонскиот јазик“, св. I, А—Н (ћирилицом), Скопје 1961. Опција рјечника је повољна.

731. Цукески Александар, К. П. Мисирков, Приредил Благоја Корубин, „Кочо Рацин“ — Скопје, 1961. — ЛЗБ IX, 5 (1962) 31—32.

Рецензија.

732. Цукески Александар, Прилог кон проучувањето на јазикот на Кочо Рацин, ЛЗБ X, 3 (1963) 13—24.

Авторот се задржува на некои поважни одлики во јазикот на К. Рацин, земајќи примери само од неговата лирика.

По кусиот увод за времето кое создаваше Кочо Рацин на македонски јазик, тој се задржува на правописот и фонетските одлики, а потоа ги разработува и морфолошките и синтаксичките особености.

IX Словеначки јазик

733. Bajec Anton, Razvoj knjižne slovenščine po Levcu JiS VIII (1962—63) št. 4 str. 97—102.

734. Bajec Anton, Klopčič Mile in Tomšič France, Slovar sodobnega knjižnega jezika, JiS VIII (1962—63) št. 3 ovitek; NRazgl XI (1962) št. 23 str. 456—457. Načrt in načela pri izdelavi slovarja.

735. Bažec Davorin, Kdo-nekdo, kaj-nekaj. NRzagl XII (1963) št. 23 str. 464.

736. Bezljaj France, Etimološki slovar slovenskega jezika. Poskusni zvezek. Ljubljana, SAZU. 1963, 28 str. 8°.

Glej št. 815.

737. Bezljaj France, Etimološko raziskovanje slovenske leksike. JiS VII (1961—62) št. 7 str. 193—199.

O dosedanjem delu na tem področju.

738. Bezljaj France, Ob izidu poskusnega snopiča etimološkega slovarja slovenskega jezika. SR XIV (1963) št. 1—4 str. 209—210.

O svojem slovarju.

739. Bezljaj France, Slovensko imenoslovje. JiS VII (1961—62) št. 5 str. 130—135.

O stanju onomastike pri Slovencih.

740. Blaznik Pavle, Ime Puštal in njegov pomen. Loški razgledi IX (1962) str. 219.

741. Bordon Rado, avec, ivec, — alec, ilec. NRazgl XI (1962) št. 19 str. 373—374.

Glej št. 819.

742. Borko Božidar, Književno prevajanje in vprašanje stila. NRazgl XI (1962) št. 5 str. 92—93.

743. Boršnik Marja, Stilni premiki v slovenski književnosti med klasičnim in modernim realizmom. (Referat za mednarodni slavistični kongres v Sofiji 1963) SR XIV (1963) št. 1—4 str. 79—110.

Resumé v francoščini.

744. Brinar Miran, Marginalije ob gradivu za gozdarski strokovni slovar. Gozdarski vestnik XXI (1963) št. 9—10 str. 285—296.

745. Brumen Nikica, Madžarsko-slovenski besednjak. Šebjanič Franc: Madžarsko-slovenski slovar. Ljubljana, Drž. založba Slovenije 1961. — NRazgl XI (1962) št. 2 str. 39.

S pregledom dosedanjih madžarsko-slovenskih besednjakov.

746. Bunc Stanko, O nastavku, razvoju in pomenu priimkov. JiS VIII (1962—63) št. 6 str. 174—177.

747. Dougan Milan, Odnos do jezika. (Po ljubljanskem kongresu Zveze slavističnih društev.) Perspektive II (1961—62) št. 17 str. 879—884.

748. Drušković Drago, Idiom. NRazgl XI (1962) št. 23 str. 455.

O potrebi političnega slovarja.

749. Gams Ivan, glej Kraška terminologija, št. 795.

750. Gantar Kajetan, O rabi in zlorabi besede „klasičen“. Sodobnost XI (1963) št. 4 str. 377—380.

751. Glazer Janko, O ciprošu, o fratah in še o čem. (Malo jezikovnega kramljanja). Planine ob meji 1962 str. 15—18.

752. Glonar Joža, Slovenski pravopis 1935. Mlada pota X (1961—62) št. 5 str. 346—358.

Uvod iz Glonarjevega Slovarja slovenskega jezika 1963. S spremno opombo uredništva.

753. Golias Janko, Prevajanje — odkrivanje. Nekaj misli o problematiki strokovnega prevajanja. NRazgl XI (1962) št. 22 str. 435—436.

754. Goršič France, O rodbinski zadrugi kot izrazoslovnem problemu. ZČ XVI (1962) str. 209—211.

755. Goršič France, Uboj in umor ali ubojstvo. JiS VII (1961—62) št. 8 ovitek.

756. G[radišnik] J[anez], Trdinini in Detelini spisi. NRazgl XI (1962) št. 10 str. 195.

O svojilnih pridevnikih iz moških samostalnikov na -a.

757. Gradišnik Janez, Jezikoslovje in gojitev jezika. NRazgl XII (1963) št. 11 str. 222—223.

- 758. Gradišnik Janez**, Kramljanje o vsakdanjih besedah. Nova obzorja XV (1962) št. 9—10 str. 462—464.
O strokovni športni terminologiji.
- 759. Gradišnik Janez**, Lepo je slovenščini... NRazgl XII (1963) št. 7 str. 146—147.
O napakah v knjižni slovenščini.
- 760. Gradišnik Janez**, Nekaj izkušenj s slikovnim besednjakom. NRazgl XI (1962) št. 3 str. 55—56.
O svojih pripravah slikovnih besednjakov.
- 761. Gradišnik Janez**, Nekaj jezikovnih vprašanj. Nova obzorja XVI (1963) št. 1—2 str. 50—52.
O napakah v sodobni knjižni slovenščini.
- 762. Gradišnik Janez**, Ob prvem delu slovenskega tehniškega slovarja. NRazgl XII (1963) št. 4 str. 78—79.
O Splošnem tehniškem slovarju, I del A—O, Ljubljana 1962.
- 763. Gradišnik Janez**, Slovenščina, Cezar in Brut. (Po oddaji v Jezikovnih pogovorih RTV Ljubljana dne 10. maja 1963.) Nova obzorja XVI (1963) št. 7—8 str. 358—362.
O napakah v sodobni knjižni slovenščini.
- 764. Gradivo za strokovni slovar**. Gozdarski vestnik XX (1962) št. 1—2 str. 61—64, št. 3—4 str. 123—128, št. 5—6 str. 187—192, št. 7—8 str. 251—256.
Zaključek slovenske gozdarske terminologije od „renta“ dalje.
- 765. Grafenaur Bogo**, Cotsetlas — kosezi? Sodobnost XI (1963) št. 12 str. 1147—1150.
Razlaga imena kosezi.
- 766. Grafenauer Ivan**, Brezen in brezova voda. Slovenski etnograf XV (1962) str. 101—106.
O izvoru besede „brezen“ — marec.
Resumé v nemeščini.
- 767. Gapan Alfonz**, glej Zgodovina slovenskega slovstva, št. 876.
- 768. Hajnšek Milena**, France Bezljaj, Slovenska vodna imena. — JiS VIII (1962—63) št. 5 str. 153—155.
Ocenjuje I. in II. del, Ljubljana 1956, 1961.
- 769. Hajnšek Milena**, Pluskvamperfekt v slovenski knjigi. JiS VIII (1962—63) št. 8 str. 240—245.
O obravnavah pluskvamperfekta v slovenskih slovnica in o uporabi pluskvamperfekta pri slovenskih pisateljih od reformacije dalje.
- 770. Jakopin France**, Quieren hablar en esloveno? Učbenik slovenskega jezika. V španščini priredila Jolanda Kvas — Pehona. Ljubljana, Slovenska izseljenska matica. 1962, (IV)+114+(III) str. 8°.
24 lekcij s slovensko-španskim slovarčkom.

771. Jakopin France, Le slovène a votre portée. Učbenik slovenskega jezika. V francoščini priredil Viktor Jesenik. Ljubljana, Slovenska izseljenska matica. 1962, (IV) +116+(I) str. 8°.

24 lekcij s slovensko-francoskim slovarčkom.

772. Jakopin France, Möchten sie nicht slowenisch lernen? Učbenik slovenskega jezika. V nemščini priredila Dora Vodnik. Ljubljana, Slovenska izseljenska matica. 1962, (IV)+116 str. 8°.

24 lekcij s slovensko-nemškim slovarčkom.

773. Jakopin France, O glagolskih naglasnih dubletah. JiS VIII (1962—63) št. 7 str. 193—197.

774. Jakopin France, Slovene for you. Učbenik slovenskega jezika. V angleščini priredila Nada Vitorović. Ljubljana, Slovenska izseljenska matica. 1962, (IV)+114+(III) str. 8°.

24 lekcij z angleško-slovenskim slovarčkom.

775. Jalen Marija, Slovenska jezikovna vadnica za V. razred osnovne šole. Ljubljana, Zavod za napredek šolstva LRS. 1962, (VI)+175 str. 4°. Ciklostirano.

776. Jalen Marija, Spoznavajmo slovenski jezik. Jezikovna vadnica za 4. razred osnovnih šol. Napisala — s sodelovanjem Staneta Miheliča. Ljubljana, Mladinska knjiga. 1962, 156+IV str. 8°.

777. Jalen Marija, Spoznavajmo slovenski jezik. Jezikovna vadnica za 5. razred osnovnih šol. Ljubljana, Mladinska knjiga. 1963, 172 str. s sl. 8°. Glej št. 793.

778. Janežič Marija, glej Suhadolnik Stane, št. 853.

779. Jenko France, glej Kraška terminologija, št. 795.

780. Jesenovec France, Celjske slovenske novine — ob 115-letnici njihovega izhajanja. Celjski zbornik 1963 str. 249—276.

Tudi analiza jezika Celjskih slovenskih novin.

Resumé v nemščini.

781. Jesenovec France, Odmev štajersčine v slovenskem knjižnem jeziku. Celjski zbornik 1962. str. 205—224.

Resumé v nemščini.

782. Kalenič Vatroslav, Delni razgled po Toporišičevi stilistiki in stilu. JiS VIII (1962—63) št. 7 str. 221.

O razpravi: Jože Toporišič, Razgledi po stilistiki in stilu. JiS 1962—63, št. 1—2 str. 34—44. Glej št. 865.

783. Kamenik Ignac, Polletni učni testi za slovenski jezik v osnovni šoli. JiS VII (1961—62) št. 7 str. 209—216.

784. Klopčič Mile, glej Bajec Anton, Klopčič Mile in Tomšič France, št. 734.

785. Klopčič Mile, Malomarnost, vzvišenost ali ne znanje. NRazgl XI (1962) št. 1 str. 12.

O rimah v poeziji.

786. Kmetijski tehnički slovar. 1. knjiga. 4. zvezek. C: Poljedelstvo. 5. zvezek: Travnništvo in pašništvo. Uredil Vinko Sadar. Ljubljana, Univerza, fakulteta za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo. 1962, 93+(II)+ str. 8°.

787. Kocbek Edvard, Misli o jeziku. Sodobnost XI (1963) št. 6. str. 511—525.

788. Kolarič R., Problem jezikovnih srečanj v razvoju slovenskega jezika, ЈФ XXV (1961—1962) 65—73.

Резиме на српскохрватском.

789. Kolarič R., Slov. Sodražica, ЈФ XXV (1961—1962) 395—398.

Резиме на српскохрватском.

790. Kolarič R[udolf], Določni in nedoločni spolnik v slovenščini, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 170—173.

Намера аутора је да кроз изнети материјал покаже како је улога одређеног и неодређеног члана у словеначком језику увек другачија него у француском, немачком и др. језицима. Довољан доказ за то јесте да се он развио самостално и да представља потпуно стилски елемент. Отуда се он може али и не мора употребити у писању.

Резиме на немачком.

791. Kolarič Rudolf, Raziskovanje zgodovine slovenskega jezika. (Из predavanja на III. kongresu jugoslovenskih slavistov v Ljubljani.) ЈiS VII (1961—62) št. 4 str. 108—114.

О поманјканју specialnih razprav o drobnih vprašanjih in o doslej opravljenem delu.

792. Kopčavar Cene, Jezikovna vadnica. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1962, 123+(IV) str. 8°.

793. Korošec Tomo, Nova jezikovna vadnica. ЈiS VIII (1962—63) št. 6 str. 185—188.

О knjigi: Marija Jalen — Stane Mihelič, Spoznavajmo slovenski jezik. Ljubljana 1962. Glej št. 777.

794. Košir Alija, Terminološki slovarji. ЈiS VIII (1962—63) št. 5 str. 157—160, št. 6 str. 190—191.

О delu pravne, tehniške, medicinske in naravoslovne sekcije Terminološke komisije pri SAZU.

795. Kraška terminologija, Geografski vestnik XXXIV (1962) str. 115—137.

Vsebina: Ivan Gams, Terminologija večjih kraških površinskih oblik. Jurij Kunaver. Terminologija visokogorskih kraških oblik. Dušan Novak, Kraške oblike z vodno funkcijo. Franc Jenko, Kraško izrazoslovje v hidrologiji in hidrotehniki. Roman Savnik, Poimenovanje kraških jam.

Resumé v angleščini.

796. Kunaver Jurij, glej Kraška terminologija, št. 795.

797. Legiša Lino, glej Zgodovina slovenskega slovstva, št. 876.

798. Legiša Lino, Koliko se poznamo. NRazgl XII (1963) št. 16 str. 319—321, št. 17 str. 339—341.

О problemu bralec-bravec.

799. Logar Tine, Današnje stanje in naloge slovenske dialektologije, ЈiS VII (1962—63) št. 1—2 str. 1—6.

800. Logar Tine, Dialektološke študije. XI. Slovenski govori v Istri in njihova geneza. SR XIII (1961—62) št. 1—4 str. 88—97.

Resumé v francoščini.

801. Logar Tine, Osnovni momenti u istoriji slovenačkog jezika. Seminar on social and cultural problems, Ljubljana 1963 str. 345—349.

802. Logar Tine, Sistemi dolgih vokalnih fonemov v slovenskih narečjih. (Referat za mednarodni slavistični kongres v Sofiji 1963) SR XIV (1963) št. 1—4 str. 111—132.

Resumé v francoščini.

803. Mahnič Mirko, Razmišljanje o odrskem govorjenju. Gledališki list SNG — Drama XLIII (1963—64) št. 3 str. 101—103.

804. Matičetov Milko, glej Zgodovina slovenskega slovstva, št. 876.

805. Medved Mira in Francka Varl, Jezikovni pouk v srednji šoli. JiS IX (1963—64) št. 1 str. 4—14.

806. Merhar Boris, glej Zgodovina slovenskega slovstva, št. 876.

807. Mihelič Stane, glej Jalen Marija, št. 776.

808. Miškar France, Kotichek elektrotehničkoga izrazja. Elektrotehniški vestnik XXX (1962—63) št. 5—7 str. 181—182.

O Slovenskem elektrotehniškem slovarju, skupina 16.

809. Miškar France, Strokovno izrazje s področja regulacijske tehnike in avtomatike. Avtomatika III (1962) št. 1 str. 56—57, št. 2 str. 126—127, št. 3 str. 208—210, št. 4 str. 290—291, št. 5 str. 389—390, št. 6 str. 446—447; IV (1963) št. 1 str. 80, št. 2 str. 156—157, št. 3 str. 213, št. 4 str. 285—286, št. 5—6 str. 387.

810. Moder Janko, Slovenski pravopis 1962. Nekaj o pravopisih, še posebej o našem. Knjiga 62 št. 1—2 str. 5—8.

811. Murko Matija, Izabrano delo, Uredil, uvod in opombe napisal Anton Slodnjak. Prevedli Božidar Borko, Majda Križaj, Vilko Novak, Marlena Pucher-Kanc in France Vogrinc. Ljubljana, Slovenska matica. 1962, 411+(III) str. + slika. 8°.

Vsebina: Misli k Prešernovemu življenjepisu. Zaključna razmišljanja o starocerkvenoslovanskem slovstvu. Pogledi na južnoslovansko reformacijo in protireformacijo, o pojmu protireformacije. František Ladislav Čelakovský in njegov krog. O predhodnikih ilirizma. Slovanska ideja pred Kollárjem. Sto let Kollárjeve „Slovenske vzajemnosti“. Miklošičeva mladost in študijska leta. Karel Štrekelj. Vatroslav Jagić. Početak edinstvenega književnega jezika Hrvatov in Srbov. Slovenski jezik v Jugoslaviji. Nauki za Slovence. Velika zbirka slovenskih narodnih pesmi z melodijami. Zgodovinski podatki o slovenskih narodnih pesmih. Pri Meštroviću in njegovih, Ivan Meštrović kot pevec epskih narodnih pesmi. Uvod h knjigi Tragom srpsko-hrvatske narodne epike. Hiša Slovencev. Kopitar in Vuk Karadžić. Knjiga o Stanku Vrazu. Stanko Vraz v Solčavi. Matija Čop v Lvovu. Čehoslovaki in Jugoslovani. Začetek mojega pisateljevanja. Še nekaj o Prlekij. Moji spomeni in želje. Glej št. 816.

812. Naglič Vladimir, Kako je nastajala „Pomorska slovenščina“ in kako naj se razvija v bodoče. Nova proizvodnja XIV (1963) št. 2 str. 109—111.

Resumé v srbohrvaščini, nemščini, angleščini in francoščini.

813. Naglič Vladimir, Še besedo o pomorski slovenščini. JiS VII (1961—62) št. 4 str. 124—126.

Odgovor na oceno: Stane Suhadolnik, Pomorska slovenščina. Sastavili Janez Građiđnik, Ernest Kopriva in Vladimir Naglič. JiS (VII 1961—62) št. 2 str. 55—58.

814. Novak Dušan, glej Kraška terminologija, št. 795.

815. Novak France, Etimološki slovar slovenskega jezika. NRazgl XII (1963) št. 11 str. 227.

O poskusnem zvezku Franceta Bezlaja. Glej št. 736.

816. Novak France, Matija Murko, Izbrana dela. — JiS VIII (1962—63) št. 8 str. 248—249. Glej št. 811.

Ocena.

817. Novak V[ilko], Nezanesljivost naših vodnikov. NRazgl XII (1963) št. 16 str. 326.

O izvoru imena Bohinj.

818. Pivko Vladimir, Načela ali breznačelnost. NRazgl XII (1963) št. 22 str. 441—442, št. 23 str. 460—461.

O knjižnem jeziku.

819. Pivko Vladimir, Pravopisni nespোরазum. NRazgl XII (1963) št. 9 str. 179—180.

O končnicah -avec, -ivec. Glej št. 741.

820. Planina France, Zemljepisna imena in novi Pravopis. NRazgl XII (1963) št. 3 str. 60.

821. Podgornik Jovita, Dvojno pojmovanje, materinega jezika? Otrok in družina XIII (1963) št. 7 str. 194—197.

O jezikovni vzgoji otrok.

822. Pogačnik Jože, Čas v besedi. Maribor, založba Obzorja. 1963, 184+(III) str. 8°. (Razpotja, 5)

Vsebina: Zgradba in slog Metodijevega Žitija. Miselna in slogovna dinamika v starejši slovenski književnosti. O začetkih slovenske razsvetljenske misli. Predromantični elementi v pesmih Valentina Vodnika. Veličina pozabljenega pesnika (Štefan Modrinjak). Prešernovi pesniški prvenci. Pesniški svet Matije Valjavca. Idejna struktura Jenkove poezije. Literarnonazorska trenja v slovenski književnosti XIX. stoletja.

823. Pogačnik Jože, Dve tujejezični slovenistični publikaciji. JiS VII (1961—62) št. 6 str. 186—188.

O razpravah: Alojz Rebula, La divina Commedia nelle traduzioni slovene. (Ricerche slavistiche, VIII, str. 199—252); Franz Zagiba, Die bairische Slavenmission und ihre Fortsetzung durch Kyrill und Method. (Jahrbücher für Geschichte Osteuropas, 1961, str. 1—56).

824. Pogačnik Jože, O zgradbi II. Brižinskega spomenika. JiS VII(1961—62) št. 4 str. 114—117.

825. Pogačnik Jože, Problem preučevanja starejše slovenske književnosti. Nova obzorja XV (1962) št. 1—2 str. 41—49.

- 826. Pogorelec Breda**, Slovenski pravopis 1962. — NRazgl XI (1962) št. 20 str. 393—394, št. 21 str. 412—413.
Ocena.
- 827. Pogorelec Breda**, Slovenski pravopis 1962. — Problemi 1962 št. 2 str. 102—107, št. 3 str. 272—282.
Ocena.
- 828. Pogorelec Breda**, Teorija in praksa v slovenskem jeziku. NRazgl XII (1963) št. 15 str. 300.
- 829. Pogorelec Breda**, Vprašanje sistematične kritike stila. Problemi 1963 št. 5 str. 424—425.
- 830. Priročni nemško-slovenski slovar**. Deutsch-slowenisches Handwörterbuch. Sestavil France Tomšič. Maribor, založba Obzorja. 1963, 382+(II) str. 8°. (Glotta, 2)
- 831. Reisp Branko**, Leta 1499 omenjena krajevna imena v Kamniških Alpah. Kronika XI (1963) št. 2 str. 111—113.
O imenih v rokopisu, ki ga hrani Deželni arhiv v Grazu.
- 832. Rigler Jakob**, Južnonotranjski govori. Akcent in glasoslovje govorov med Snežnikom in Slavnikom. Ljubljana, SAZU. 1963, 236 str. 8°. (Dela SAZU, Razgled za filološke in literarne vede 13, Inštitut za slovenski jezik 7)
- 833. Rigler Jakob**, Pregled osnovnih razvojnih etap v slovenskem vokalizmu. (Referat za mednarodni slavistični kongres v Sofiji.) SR XVI (1963) št. 1—4 str. 25—78.
Resumé v francoščini.
- 834. Rigler Jakob**, Tendence pri razvoju 1-a. SR XIII (1961—62) št. 1—4 str. 241—252.
Resumé v francoščini.
- 835. Rupel Mirko**, glej Zgodovina slovenskega slovstva, št. 876.
- 836. Rupel Mirko**, Naš jezik — dragocena dediščina. Prešernov koledar 1963 str. 71—72.
- 837. Savnik Roman**, glej Kraška terminologija, št. 795.
- 838. Skok Svetko**, Italijanski in furlanski leksikalni elementi v sežanskem govoru. Izvestje srednjih šol s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem ozemlju za šolsko leto 1961—62, 1962 str. 3—10.
- 839. Slikovni besednjak angleški in slovenski**. Picture vocabulary english and slovene. Slovensko izdajo pripravil Janez Gradišnik. Beograd-Ljubljana, Grafos-Mladinska knjiga. [1963] XIV + 509 str. s sl. + 8 prilog. 8°. (Tuji jeziki v besedi in sliki)
- 840. Slikovni besednjak italijanski in slovenski**. Vocabulario illustrato italiano e sloveno. Slovensko izdajo pripravil Janez Gradišnik. Beograd-Ljubljana, Grafos — Mladinska knjiga. [1963] XIV + 509 str. s sl. + 8 prilog. 8°. (Tuji jeziki v besedi in sliki)
- 841. Slikovni besednjak nemški in slovenski**. Bildwörterbuch deutsch und slowenisch. Pripravil Janez Gradišnik. Beograd-Ljubljana, Grafos-Mladinska knjiga. (1963) XIV + 510 str. s sl. + 8 prilog. (Tuji jeziki v besedi in sliki)

842. Slikovni besednjak srbohrvaški in slovenski. Rečnik u slikama srpako-hrvatski i slovenački. Pripravila Branislav Grujić in Janez Gradišnik. Beograd-Ljubljana, Grafos-Mladinska knjiga. [1963] XIV+542 +(I) str. s sl. +8 prilog. 8°. (Tuji jeziki v besedi in sliki)

843. Slovar tujk. Sestavil Stanko Bunc. Maribor, založba Obzorja. 1963, 472 str. 8°. (Glotta, 1)

844. Slovenski elektrotehniški slovar. Skupina 16: Zaščitni releji. Priredila terminološka komisija Elektrotehniške zveze Slovenije s soglasjem tehniške sekcije terminološke komisije SAZU. Uredil France Mlakar. Ljubljana, Elektrotehniška zveza Slovenije. 1963, 71 +(III) str. 8°.

845. Slovenaki elektrotehniški slovar. Skupina 35: Elektromehanska uporaba električne energije. Skupina 40: Elektrometrija. Priredila terminološka komisija Elektrotehniške zveze Slovenije s soglasjem tehniške sekcije tehnološke komisije SAZU. Uredil France Mlakar. Ljubljana, Elektrotehniška zveza Slovenije. 1962, 90 +(II) str. 8°.

846. Slovenski pravopis. Uredniški odbor: Anton Bajec, Rudolf Kolarič, Lino Legiša, Janko Moder, Mirko Rupel, Anton Sovrè, Matej Šmalc, Jakob Šolar, France Tomšič. Novo izdajo je pripravila pravopisna komisija pri SAZU po Slovenskem pravopisu 1950. Ljubljana, SAZU — Državna založba Slovenije. 1962, 1054 +(II) str. 8°.

847. Slovensko-angleški slovar. Slovene-English Dictionary. Peta izpopolnjena izdaja. Sestavil Janko Kotnik. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1962, (VII) +764 +(II) str. 8°.

848. Slovensko-esperantski slovar. Slovena-esperanta vortaro. Sestavila Mica Petrič. Ljubljana, Mladinska knjiga. 1963, (XVI)+558+(II) str. 8°.

849. Splošni tehniški slovar. I. del: A—O. Sestavili člani tehniške sekcije terminološke komisije pri SAZU. Predsednik uredniškega odbora Albert Struna. Ljubljana, Zveza inženirjev in tehnikov LR Slovenije. 1962, (XII)+592+(III) str. 8°.

850. Stanonik Janez, Še o kosezih. Sodobnost XI (1963) št. 11 str. 1038—1041. O besedi kosezi.

851. Struna Lavoslav, Izšel je „Splošni tehniški slovar“. (I. del z gesli od A do O.) Strojniški vestnik VIII (1962) št. 6 str. 168.

852. Suhadolnik Stane, Problemi slovenske leksikografije. Sodobnost XI (1963) št. 10 str. 926—934.

853. Suhadolnik Stane in Janežič Marija, Plasti in pogostnost leksike. JiS VIII (1962—63) št. 1—2 str. 45—49, št. 3 str. 73—79.

854. Sušnik Lovro, „Tavčar“ in „Davčar“. (Imenoslovna študija.) Loški razgledi X (1963) str. 146—156.

Resumé v nemščini.

855. Šašel Josip, Imena Singerberg in Saualpe izhajajo iz slovenščine. Koledar slovenske Koroške 1962 str. 84—87.

856. Škerlj Stanko, „O pleonastičnih nikalnicah“ v slovenščini. JiS VIII (1962—63) št. 4 str. 102—107.

Ponatis iz zbornika Studi in onore di Ettore Lo Gatto e Giovanni Maver.

857. Schmidt Vlado, Slovenščina v naših osnovnih šolah v prvi polovici XIX. stoletja. Ljubljana, Univerzitetna založba. 1962, 132 str. 8°. (Zbornik filozofske fakultete, IV/1)

858. Tehniška beseda, Strojniški vestnik VIII (1962) št. 1—2 str. 23—25, IX (1963) št. 1—2 str. 22—25.

Slovensko-angleško-nemško-rusko-srbohrvaški strojniški slovarček za skupino DK 621. 886. 6 in 621. 884.

859. Tomšič Fr[ance], Navidezna napaka. JiS VII (1961—62) št. 6 str. 191—192. O glagolih zobniškega razreda.

860. Tomšič Fr[ance], Posebna vokalizacija polglasnika. JiS VII (1961—62) št. 6 str. 192.

O podaljšanju polglasnika pod dolgim poudarkom v *e*.

861. Tomšič France, glej Bajec Anton, Klopčič Mile in Tomšič France, št. 734.

862. Tomšič France, glej Zgodovina slovenskega slovstva, št. 876.

863. Toporišič Jože, Fonetika, fonologija in pravorečje v S[lovenskem] P[ravopisu] 1962. JiS VIII (1962—63) št. 5 str. 138—143, št. 6 str. 167—173, št. 7 str. 206—211.

864. Toporišič Jože, Povoljno raziskovanje slovenskega knjižnega jezika in njegove naloge. JiS VII (1961—62) št. 6 str. 161—170.

865. Toporišič Jože, Razgledi po stilistiki in stilu. JiS VIII (1962—63) št. 1—2 str. 34—44. Glej št. 782.

866. Toporišič Jože, Slovenska slovnica. Sastavili dr A. Bajec — dr R. Kolarič — dr M. Rupel, Ljubljana 1959. — Filologija 3 (1962, Zagreb) 278—289.

Приказ. Оцјена „Словенске слoвнице“ је неповољна. „Није писана с каквог сувременог или сувременијег лингвистичког гледишта, него је чудан конгломерат неуједначених скваћања својих аутора. Ово се најјаче огледа у поглављима о словенским гласовним елементима, о глаголу, о акценту и морфологији. Синтакса је врло застарјела, некаква логицистичка мрежа без праве функционалности. Теоретска су излагања више пута несретно беспомоћна.“

867. Toporišič Jože, Zamenjava tonemske opozicije s kvantitetno v moščanskem govoru brežiškega Posavja. SR XIV (1963) št. 1—4 str. 206—209.

868. Urbančič Boris, O kriterijih pravilnosti v knjižni slovenščini. JiS VII (1961—62) št. 7 str. 200—209.

869. Urbančič Boris, Problem „bravca“. Ob novem Slovenskem pravopisu. SR XIV (1963) št. 1—4 str. 211—228.

870. Varl Francka, glej Medved Mira, št. 805.

871. Vodušek Božo, Pomenska ureditev glagola „vzeti“, izdelana na podlagi leksikološkega materiala iz kartotečne zbirke SAZU. JiS VII (1961—62) št. 4 str. 117—121.

872. Vrtnik Jože, Logarjeva-Logarska dolina. Planinski vestnik LXIII (1963) št. 2 str. 71.

Imenoslovna črtica.

874. Vrānik Jože-Roban, Ledinska imena v Robanovem kotu. Planinski vestnik XLIII (1963) št. 6 str. 279—282, št. 7 str. 336—338.

875. Zelko Ivan, Ime Tótság in sedež belmurskega arhidiakonata. Kronika XI (1963) št. 2 str. 95—101.

Med drugim o izvoru imena Tótság — krajina Slovenov.

876. Zgodovina slovenskoga slovstva. Od začetkov do 1848. Uredil Lino Legiša. Ljubljana, Mladinska knjiga. 1963, 238+(II) str. s sl. + 8 prilog. 8° (Kozmos, 9)

Vsebina: Boris Merhar, Ljudska pesem. Milko Matičetov, Pregovori in uganke, Ljudska proza. Erance Tomšič, Pismenstvo. Mirko Rupel, Reformacija, Protireformacija in barok. Alfonz Gspan, Razsvetljenje. Lino Legiša, Romantika.

877. Žagar Franc, Razlika med orisom in opisom. JiS VII (1961—62) št. 5 str. 146—147.

878. Železnikar Iva, Terminološki slovar. Urbanizem I (1963) št. 1 str. 49—50, št. 2 str. 59—60, št. 3 str. 35—38, št. 4 —5 str. 64—67, št. 6 str. 39—42.

Slovensko-angleško-francosko-italijansko-nemški urbanistični slovarček.

879. Žigon Jože, „Lontrg.“ (Imenoslovna študija.) Loški razgledi X (1963) str. 143—145.

Resumé v nemščini.

880. Žumer Lojze, Gozdarsko-lesna terminologija. Terminološki pomenki. Les XV (1962) št. 3—4 str. 56—58.

881. Žumer Lojze, Nadaljevanje v gozdarsko-lesni terminologiji. Les XV (1962) št. 1—2 str. 10—12.

X Речници стари и нови српскохрватског језика (српскохрватског и ког страног језика)

882. Гудков Владимир, Бранислав Грујић и Никола Шубин: Речник руско-српскохрватски и српскохрватско-руски са кратком граматиком руског језика („Обод“, — Цетиње, 1961). — НЈ н. с. XII, св. 1—2 (1962) 50—56.

Критички приказ.

883. Deanović dr Mirko — Jernej dr Josip, Hrvatsko-srpsko-italijanski rječnik, II prošireno izdanje, „Školska knjiga“ (1963, Zagreb), 14 × 20, XVI + 1192.

884. Deutsch-serbocroatisches Wörterbuch. Немачко-српскохрватски речник, саставио Давидовић Сава, изд. „Матица српска“ (1961, Нови Сад) 16⁰, 1—632.

885. Drvodelić Milan, Englesko-hrvatskosrpski rječnik. Priredio za štampu Željko Bujas, „Školska knjiga“ (1962 Zagreb), 14 × 20, VIII + 1104.

886. Дурковић-Јакшић др Љубомир, *Słownik Starożytności Słowianiskich*: Encyklopedyczny zarys kultury Słowian od czasów najdawniejszych. Tom pierwszy A-E. Część pierwsza A-B. Wrocław-Warszawa-Kraków 1961, p. XII + 216, 4⁰. — Библиотекар XIV, св. 1 (1962, Београд) 92—93.

Приказ, уз посебно и опширније задржавање на чланцима који се односе на нашу земљу. Истицање важности оваквог речника за историју културе Словена уопште.

887. Englesko-srpskohrvatski rečnik. An english serbocroatian dictionary, sastavio Simić Živojin, изд. „Нолит“ (1963, Београд) 8^о, 1—XXIV + 1—376.

888. Englesko-srpskohrvatski rečnik. English-serbocroatian, sastavio Marić Svetislav, изд. Matica srpska (1962, Novi Sad) 16^о, 1—560.

889. Enciklopedijski englesko-srpskohrvatski rečnik I [An english serbocroatian dictionary I], sastavili Ristić Svetomir, Simić Živojin i Popović Vladeta, изд. „Просвета“ (1963, Београд) 8^о, 1—XXXIV + 1—844.

Са предговором С. Ристића и Ж. Симића.

890. Enciklopedijski englesko-srpskohrvatski rečnik II [An english serbocroatian dictionary II], саставили Ристић Светомир, Симић Живојин и Поповић Владета, изд. „Просвета“ (1963, Београд) 8^о, 1—1012.

891. Enciklopedijski nemačko-srpskohrvatski rečnik I i II, Enzyklopädisches deutsch-serbocroatisches Wörterbuch I—II, sastavili Ristić dr Svetomir, Kangrga Jovan, друго, знатно проширено и преправљено издање, изд. „Просвета“ (1963, Београд) 8^о, 1—813 и 1—XV + 1—773.

У две књиге (од слова А-К и L-Z). Знатно проширио, прерадио и предговор написао др Светомир Ристић.

892. Италијанско-српскохрватски и српскохрватско-италијански речник привредних, комерцијалних, политичких и правних израза, саставио Јовановић др Александар, изд. „Савремена администрација“ (1962, Београд) 16^о, 1—390.

893. Italijansko-srpskohrvatski rečnik. Vocabolario italiano serbocroato, саставио Ступчевић Никша, изд. „Матица српска“ (1961) 16^о, 1—509.

894. Jernej dr Josip, в. Deanović dr Mirko — Jernej dr Josip, бр. 883.

895. Лалевих М[водраг] С., Др Д. Франковић, др З. Преград, др П. Шимлеша, Енциклопедијски рјечник педагогије, Загреб 1963, 1146 страна, цена 5500 динара. — КњЈ 4 (1963) 61—65.

Приказ.

896. Лексикон страних речи и израза, израдио Вујаклија Милан, изд. „Просвета“ (1962, Београд) 4^о, 1—VIII + 1104.

У редакцији дра Светомира Ристића и дра Радомира Алексића. Треће, непромењено издање.

897. Maixner Rudolf, Francusko-hrvatskosrpski i hrvatskosrpsko-francuski džepni rječnik, „Školska knjiga“ (1962, Zagreb), 10×14, VIII+XXIV+804.

898. Matadova-Poljanec M. Serafima, в. Poljanec F. Radoslav — Matadova-Poljanec M. Serafima, бр. 904.

899. Madžarasko-slovenski slovar, sastavili Žebjanić F., Novak V. i Hradil J., изд. Državna Založba Slovenija (1961, Ljubljana) 8, XXIV + 1—180.

900. Muljačić Ante, Kako se pišu i štampaju „Standardni rečnici“, Jezik (1962 /63, Zagreb) 1, 20—28, i 2, 55—59.

Осврт на „Стандардни речник руско-српскохрватски и српскохрватско-руски са кратком граматицом руског језика“ (1961, Цетиње). Главни приговори су: „1) нетачност и збрка у акцентуацији, 2) омашке у ортографији, 3) несистематичност и неуједначеност у излагању неправилних именица, 4) неадекватност у значењу ријечи и грешке.“

901. Muljačić dr Žarko, M. Deanović — J. Jernej: Hrvatskosrpsko-talijanski rječnik, drugo prošireno izdanje, „Školska knjiga“, Zagreb 1963, str. 1192. — ZR XII, 3 (1963) 260—262.

Поред неких замјерки оцјена дјела је повољна.

902. Muljačić Žarko, Permanent International Committee of Linguists (C. I. P. L.), A Glossary of American Technical Usage 1925—1950, by Eric P. Hamp (University of Chicago, Publication of the Committee for Terminology, MCMLVII, Spectrum Publishers, Utrecht) Antwerp, pp. 1—62. — Filologija 4 (1963, Zagreb) 277—280.

Приказ „Глосара америчких лингвистичких термина“ младог америчког лингвисте Ерика П. Хемпа. Поред ситних замјерки оцјена је врло повољна.

903. Пешкић Митар, О речнику Српске академије наука и уметности, НЈ н. с. XIII, св. 3—5 (1963) 169—196.

904. Poljanec F. Radošlav — Matadova-Poljanec M. Serafima: Rusko-hrvatskosrpski rječnik, „Školska knjiga“ (1962, Zagreb), 14×20, XII+966.

905. Prokić Bogoljub, Enciklopedijski rječnik pedagogije u izdanju Matice hrvatske. — Pedagogija, sv. 4 (1963, Beograd) 658—668.

Приказ и позитивна оцена, са извесним замеркама.

906. Rečnik englesko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-engleski. Dictionary english-serbocroatian, serbocroatian-english, sastavio Grujić Branislav, četvrto izdanje, izd. „Prosveta“ (1962, Beograd) 8°, 1—620.

Са кратком граматицом енглеског језика.

907. Rečnik nemačko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-nemački, саставили Грујић Бранислав и Зидар Јосип, треће издање, изд. „Просвета“ (1961, Београд) 16°, 1—832.

Са кратком граматицом немачког језика и преко 100.000 речи, израза, фраза и синонима.

908. Rečnik nemačko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-nemački, sastavio Dimić Radivoj, III izdanje, izd. „Svjetlost“ (1962, Sarajevo) 8° 1+2—396.

Са кратким прегледом граматике немачког језика.

909. Rečnik nemačko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-nemački. Wörterbuch deutsch-serbocroatisch und serbocroatisch-deutsch, sastavio Dinić Radivoj Č., четврто издање (1963, Сарајево) 8°, 1—396.

Са кратким прегледом немачке граматике.

910. Речник руског и српскохрватског језика I руско-српскохрватски; II српскохрватско-руски, Словарь русского и сербскохрватского языков I,

Русско-сербскохорватскиј словарь, II Сербскохорватскиј-рускиј словарь, саставио др Милош Московљевић, изд. „Научна књига“ (1963, Београд) 8°, 1—VIII+1—753.

Са кратким прегледом граматике руског језика.

911. Речник руско-српскохрватски / српскохрватско-руски, саставили Грујић Бранислав и Шубин Никола, изд. „Просвета“ (1961, Београд) 16°, 1—709.

Са кратком граматиком руског језика и преко 100.000 речи, израза, фраза и синонима.

912. Речник руско-српскохрватски, српскохрватско-руски. Словарь русско-сербскохорватский, сербскохорватский-русский, саставил Грујић Бранислав, друго издање, изд. „Просвета“ (1962, Београд) 8°, 1—709.

Са кратком граматиком руског језика и преко 100.000 речи, израза, фраза и синонима.

913. Rečnik srpskohrvatskog i italijanskog jezika. Dizionario delle lingue serbocroata et italiana, sastavio Vilhar dr Albin, изд. „Научна књига“ (1963, Београд) 8°, 1—VIII+1—1204.

914. Речник српскохрватског књижевног и народног језика, књ. II (Богољуб-Вражогрнци) изд. САНУ, Институт за српскохрватски језик (1962) 4°, 1—XII+1—800.

915. Rečnik francusko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-francuski. Dictionnaire français-serbocroate, serbocroate-français, sastavio Grujić Branislav, četvrto izdanje, изд. Obod (1963, Cetinje) 8°, 1—631.

Са кратком граматиком француског језика и преко 100.000 речи, израза, фраза и синонима.

916. Rječnik stranih riječi, izraza i kratice, sastavio Klaić dr Bratoljub, III izdanje, изд. „Zora“ (1962, Zagreb) 8°, 1—XV+1608.

917. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika (izdanje JAZU) XVII, svez. 74 (1962, Zagreb).

Наставак Академијина рјечника од *шага* до *шај*. Обрадили: Ј. Једвај, С. Мусулин, Ј. Нађ, С. Павичић, С. Пелц, П. Рогич, М. Стојковић, С. Живковић. Уредио: С. Мусулин.

918. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika (izdanje JAZU) XVIII, svez. 75 (1962, Zagreb).

Наставак Академијина рјечника од *шај* до *шесџаменаш*. Обрадили: Ј. Једвај, С. Мусулин, С. Павешкић, С. Павичић, С. Пелц, П. Рогич, М. Стојковић. Уредио: С. Мусулин.

919. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika (izdanje JAZU) XVIII, svez. 76 (1963, Zagreb).

Наставак Академијина рјечника од *шесџаменаш* до *шојре*. Обрадили: Ј. Једвај, С. Мусулин, Ј. Нађ, С. Павешкић, С. Павичић, С. Пелц, П. Рогич, С. Живковић. Уредио: С. Мусулин.

920. Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika (izdanje JAZU) XVIII, svez. 77 (1963, Zagreb).

Наставак Академијина рјечника од *шојре* до *шрој*. Обрадили: Ј. Једвај, С. Мусулин, Ј. Нађ, С. Павешкић, С. Павичић, С. Пелц, П. Рогич, М. Стојковић, С. Живковић. Уредио: С. Мусулин.

921. Rogić Pavle, Patronimijski rječnik ili onomastikon kao krajnji cilj skupljanja i izučavanja antroponimijske građe, Jezik 2 (1962/63, Zagreb) 33—39.

Аутор је излагање подијелно у два дијела. У првом дијелу говори о антропониимији као науци и о постанку неких презимена, а у другом дијелу о развитку ономастичког истраживања у југославенској лингвистици и о лексици презимена СР Хрватске који се израђује у Институту Југославенске академије за језик.

922. Rusko-srpskohrvatski i srpskohrvatsko-ruski rečnik privrednih, komercijalnih, finansijskih, političkih i pravnih izraza, sastavio Jovanović dr Aleksandar, изд. „Савремена администрација“ (1963, Београд) 8°, 1—397.

923. Srbochorvatsko-český terminologický slovníček z dejepisu [Srpsko-hrvatsko-češki terminološki rječnik iz povijesti], sastavio Milde Vaclav, изд. Československý svaz v LRCH—Oddělení školních knih a učebnic (1962, Daruvar) 4°, 1—48.

924. Srbochorvatsko-český terminologický slovníček zeměpisu (Srpskohrvatsko-češki rečnik iz zemljopisa), sastavio Kolouch Otokar, изд. Československý svaz v LRCH. Oddělení školních knih a učebnic při Pedagogické akademii (1963, Daruvar) 8°, 1—25.

Као рукопис умножено на гештеттеру.

925. Srbochorvatsko-český terminologický slovníček z matematiky a geometrie, sastavio Bílek Miroslav, изд. Československý svaz v LRSH. Oddělení školních knih a učebnic (1963, Daruvar) 8°, 1—22.

Штампано као рукопис.

926. Srbochorvatsko-český terminologický slovníček z poznávání přírody a biologie, sastavio Danek Alois, изд. Československý svaz v LRCH — Oddělení školních knih a učebnic při Pedagogické akademii v Pakraci (1962, Daruvar) 8°, 1—71.

Умножено као рукопис.

927. Srpskohrvatsko-engleski rečnik. Serbocroatian-english, sastavio Marić Svetislav, изд. „Matica srpska“ (1962, Novi Sad) 16°, 1—512.

928. Srpskohrvatsko-italijanski rečnik. Vocabulario serbocroato-italiano, sastavio Stipčević Nikša, изд. „Matica srpska“ (1962, Нови Сад) 16°, 1—485.

929. Српскохрватско-немачки речник. Serbokroatisch-deutsches Wörterbuch, саставио Давидовић Сава, изд. Матица српска (1961, Нови Сад) 16°, 1—592.

930. Српскохрватско-руски речник. Србохорватско-русский словарь, састављен према српско-руском речнику М. Московљевића, изд. Матица српска (1962, Нови Сад) 16°, 1—668.

931. Srpskohrvatsko-francuski rečnik. Dictionnaire serbocroate-français, sastavio Živojnović Živojin, изд. Матица српска (1962, Нови Сад) 16°, 1—576.

Са око 12.500 речи.

932. Standardni rečnik italijansko-srpskohrvatski, srpskohrvatsko-italijanski. Dizionario italiano-serbocroato, serbocroato-italiano, sastavio Sjeran Nemanja, изд. „Нови дани“ (1962, Београд) 8°, 1—688.

Са кратком граматиком италијанског језика и преко 100.000 речи, израза, фраза и синонима.

933. Standardni rečnik nemačko-srpskohrvatski / srpskohrvatsko-nemački, sastavili Grujić Branislav i Zidar Josip, четврто издање, изд. „Prosveta“ (1962, Београд) 8°, 1—832.

Са кратком граматиком немачког језика и преко 100.000 речи, израза, фраза и синонима.

934. Finka Božidar, Novi bugarski etimološki rječnik. Български етимологичен речник. Sastavili Вл. Георгиев, Ив. Гълъбов, Ђ. Займов, Ст. Илчев. 1. svezak [а-бронз]. Sofija 1962, X+80 str. — Izdanje: Bugarska akademija nauka — Institut za bugarski jezik. — Filologija 4 (1963, Zagreb) 253—256.

Приказ. Оцјена повољна.

935. Francusko-srpskohrvatski rečnik. Dictionnaire français-serbocroate, sastavio Živojnović Živojin, изд. Матица српска (1962, Нови Сад) 16°, 1—592.

Са око 12.000 речи.

936. Чурчић Лазар, За српскохрватски библиотекарски термилошки речник, Библиотекар XIV, св. 3 (1962, Београд) 222—225.

Залаже се за стварање јединствене терминологије у нашем библиотекарству и издавање термилошког речника.

937. Džepni rečnik latinsko-srpskohrvatski, sastavio Grujić Branislav, изд. „Просвета“ (1962, Београд) 16°, 1—338.

Са кратким прегледом латинске граматике и око 30.000 речи.

938. Džepni rječnik stranih riječi, sastavio Filipović Marijan, изд. autor (1962, Zagreb) 16°, 1—319.

939. Džepni špansko-srpskohrvatski rečnik, sastavio Grujić Branislav, изд. „Просвета“ (1963, Београд) 16°, 1—392.

Са кратком граматиком шпанског језика.

XI Биографије, аутобиографије и сл. грађа

940. Bezlaj dr France, Objave univerze v Ljubljani 1962 št. 29 str. 3—10, 1963 št. 32 str. 3—15.

941. Bezlaj France, V spomin Maxu Vasmerju. JiS VIII (1962—63) št. 5 str. 149—150.

942. Vidmar Josip, Akademik Anton Sovre. Beseda ob krstji. NRazgl XII (1963) št. 9 str. 180.

943. Gantar K(ajetan), Milan Grošelj, ЖА XII, 1 (1962) 3—5.

Чланак на словеначком поводом шездесетогодишњице рођења.

Резиме на латинском.

944. Gantar Kajetan, Anton Sovrè. Razgl XII (1963) št. 23 str. 459—460.

945. Grad dr Anton, Objave univerze v Ljubljani 1962 št. 29 str. 10—12, št. 32 str. 24—33.

946. Grad A[nton], Dr. Stanko Škerlj sedemdesetletnik. NRazgl XII (1963) št. 4 str. 73.

947. Grošelj M., Prof. Anton Soverè, ЖА XII, 2 (1963) 406.

Некролог (на словеначком).

948. Gspan Alfonz, Mirku Ruplu v spomin. JiS IX (1963-64) št. 1 str. 1—4.

949. Dobrašinović dr Golub, Nekoliko dokumenata iz ruskih arhiva o Vuku Karadžiću, Arhivist 1—2 (1963, Beograd) 21—61.

О Вуковим односима са Русима аутор објављује неколико докумената из архива Совјетског Савеза.

950. Добрашиновић Г [олуб], Вукова путовања, Ковчежић V (1963) 75—119.

951. Живанчевић Милорад, Станко Враз, следбеник и „почитајући ученац“ Вуков, Ковчежић V (1963) 33—44.

952. In memoriam, Др Мираш Кићовић, Библиотекар XV, св. 6 (1963, Београд) 449—457.

После текста in memoriam дата је библиографија радова М. Кићовића. Библиографију је израдила Снежана Кићовић-Пејаковић. Садржи интересантне рубрике о старим рукописима.

953. Jelenović Ive, Mieczysław Małecki, Filologija 4 (1963, Zagreb) 237—242.

О животу и раду уваженог пољског слависте и балканолога Мјечислава Малецког, нарочито о његовом проучавању чакавског дијалекта. Студија садржи попис најважнијих знанствених радова М. Малецког и дијалектолошку мапу отока Крка.

954. Jonke Ljudevit, U spomen velikom znalcu, Telegram III, 92 (26. I 1962, Zagreb) 2.

Чланак написан поводом смрти проф. Стјепана Ивића.

955. Jurančić dr Janko, Objave univerze v Ljubljani 1962 št. 29 str. 16—19, 1963 št. 31 str. 24—29, št. 32 str. 48—51.

956. Kalenić V[atroslav], Stjepan Ivšić. 13. VIII. 1884. — 14. I. 1962. JiS VII (1961—62) št. 5 str. 129.

957. Kalenić Vatroslav, Objave univerze v Ljubljani 1963 št. 31 str. 49—50.

958. Kreft Bratko, Dr. Mirko Rupel. Beseda ob krsti. NRazgl XII (1963) št. 21 str. 420.

959. Logar dr Valentin, Objave univerze v Ljubljani 1962 št. 29 str. 19—23, 1963 št. 32 str. 52—55.

960. М., Prof. dr Gustav Šamšalović, ЖА XI, 2 (1962) 418.

Некролог.

961. М., Prof. dr Milan Stahuljak, ЖА XII, 2 (1963) 404—406.

Некролог.

962. Marinković Borivoje, Beleške o Dositeju Obradoviću, Savremenik XV, 2 (1962, Beograd) 149—155.

О Доситејевој преписци са Григоријем Трлајићем и другима.

963. Младеновић Живомир, Вуково писмо кнезу Милошу од 12. априла 1832, Пос. изд. САНУ, Зборник историје књижевности, књ. II (1961, Београд) 143—201.

Резиме на француском.

У прилогу дато девет страница факсимила писма.

964. Muljačić dr Žarko, Gdje se i kada rodio Klement Grubišić, ZR XII, 6 (1963, Zadar) 527—528.

Аутор чланка доказује да се филолог и археолог Клемент Грубишић родио нешто прије 24. просјанца 1725, по свој прилици у Макарској.

965. Недељковић др Душан, Његош гуслар и фолклорист, НСтв 8 (1963), 567—583.

966. Николић Берислав М., Др Стјепан Ившић (1884—1962) Прил. XXVIII, 1—2 (1962) 133—134.

Биографске напомене о познатом филологу, са кратким приказом његових радова.

967. Обрадовић Доситеј, изд. Српска књижевна задруга (1962, Београд) 8°, VIII+1—359.

Са чланцима познатих испитивача о делима, животу и језику Доситеја Обрадовића (Стојана Новаковића, Н. Банашевића, Буре Шурмина, Рудолфа Коларича, Х. Поленаковића, Т. Борђевића, В. Милићевића, П. Поповића, В. Јагића, Ј. Живановића, Д. Павловића, М. Костића, Ј. Скерлића, А. Шмауса, М. Лесковца, Д. Недељковића и др.).

968. Auty Robert, The linguistic work of Ignjat Alojzije Brlić [1795—1855], Filologija 3 (1962, Zagreb) 5—22.

Радња је написана на енглеском језику. „Аутор описује и вреднује улогу Игњата Алојзија Брлића у хрватском лингвистичком препороду прве половине XIX стољећа.“

Резиме на хрватско-српском.

969. Павловић Драгољуб, Ђирило и Методије, ЛМС 139, књ. 392, св. 4 (1963) 263—277.

Прегледно дат живот и рад Ђирила и Методија у Моравској и Панонији с освртом на културне и политичке прилике тога времена.

970. Pavlović Milenko, Saradnja Vuka Stefanovića Karadžića na Terminološkom rječniku iz 1853. god., Filologija 4 (1963, Zagreb) 129—139.

О Вукову раду на правничкој терминологији која је штампана под насловом „Juridisch-politische Terminologie für die slavischen Sprachen Oesterreich“ [Von der Commission für slavische juridisch-politische Terminologie. Deutsch-kroatische, serbische und slovenische Separat-Ausgabe. Wien. Aus der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei. 1853, XVI + 694]. Вук је био један од сарадника у одбору за израду терминологије правничких појмова.

971. Pantelić Marija, Život posvećen ćirilometodskoj problematici. Povodom 85-godišnjice života prof. dra Frana Grivca, Slovo 13 (1963, Zagreb) 177—193.

Врло исцрпан приказ живота и рада познатог љубљанског слависте проф. дра Франа Гривца поводом 85-годишњице његова живота. Ауторица дијели рад проф. Гривца у три скупине: 1. Проучавање Житија Константина и Методија, као и њихових извора; 2. Истраживање ћирилометодских трагова у старославенској књижевности (Фрижински споменици и пријеводи Светога писма); 3. Повијесна истраживања Ђирило-Методијева раздобља (Словенски кнез Коцељ, Фотиј). Чланак садржи опширну библиографију радова проф. Гривца.

Резиме на њемачком.

- 972. Петровић Теодора**, Ситни прилози о Доситеју, Ковчежић V (1963) 147—151.
- 973. Pogorelec Breda**, Objave univerze v Ljubljani 1963 št. 32 str. 96—98.
- 974. Поленаковиќ Х[аралампие]**, Андре Мазон — По повод осумдесет-годишнината од раѓањето —, МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 225—230.
Белешка за прочуениот славист А. Мазон и за неговите трудови од македонската дијалектологија и македоската литература.
- 975. Пудић И.**, Макс Фасмер, ЈФ XXV (1961—1962) 557—559.
- 976. Радојчић Ђорђе Сп.**, Константин Млађи, Књижевност књ. XXXVII, св. 9 (1963, Београд) 240—242.
- 977. Rupel Mirko**, Primož Trubar. Življenje in delo. Ljubljana, Mladinska knjiga. 1962, 321+(II) str. +19 prilog. 8°. Resumé v francoščini.
- 978. Rupel Mirko**, Trubar in Hrvati. (Ob 400-letnici ustanovitve biblijskega zavoda v Urachu.) SR XIII (1961—62) št. 1—4 str. 49—59.
Resumé v francoščini.
- 979. Rupel Mirko**, Trubar išče novega pridigarja za Ljubljano. SR XIII (1961—62) št. 1—4 str. 211—224.
Resumé v francoščini.
- 980. Smolej Viktor**, Objave univerze v Ljubljani 1963 št. 31 str. 51—55, št. 32 str. 80—83.
- 981. Стајић Васа**, Доситеј и негови савременици, Ковчежић V (1963) 53—63.
- 982. Стојановић Владимир**, Рад Вука Караџића на албанолошким проучавањима, Gjurmime Albanologjike [Албанолошка истраживања] 1 (1962, Приштина) 235—247.
- 983. Терзић Богдан**, С. П. Обнорски, ЈФ XXV (1961—1962) 553—557.
- 984. Томшић France**, Prof. Rajko Nahtigal. (Govor na III kongresu Zveze slavističnih društva FLRJ pred otkritjem spomenika.) JIS VII (1961—62) št. 4 str. 97—100.
- 985. Trifunović Đorđe**, Pesnik svetlosti, Književnost 35, 11—12 (1962, Beograd) 510—530.
О личности и делу Доментијана.
- 986. Трифузовић Ђорђе**, Ђирило и Методије, КњЈ 3 (1963) 184—193.
Најважнији моменти из живота и рада Ђирила и Методија на основу дела Г. А. Иљинскога, М. Попруженка и Франца Гривеца.
- 987. У.**, Нов податак о датуму Доситејевој смрти, Ковчежић V (1963) 147.
Према једној забелешци Доситејевога синовца Григорија, Доситеј је умро 27. марта.
- 988. Urbančič Boris**, Objave univerze v Ljubljani 1962 št. 29 str. 34—35, 1963 št. 32 str. 85—86.

- 989. Felaher Julij**, V spomin dr. Josipu Šašlu. Koledar slovenske Koroške 1962 str. 82—83.
- 990. X.**, Прослава Доситејевог стопедесетогодишњице, Ковчежић V (1963) 154—157.
- 991. Hamm Josip**, In memoriam. Stjepan Ivšić (13. VIII 1884 — 14. I 1962), Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 188—190.
- 992. Cajnkar Stanko**, Besede ob grobu. (Prelatu dr. Francu Grivcu, profesorju Ljubljanske Teološke fakultete.) Nova pot XV (1963) št. 8—10 str. 395—398.
- 993. Šimenc Stanko**, Jezik Franca Mihe Paglovca. Kamniški zbornik VIII (1962) str. 151—155.
- 994. Štefanić Vjekoslav**, Svetozar Ritig, Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 5—12. У спомен дру Светозару Ритигу (умро 21. септембра 1961). Исцрпан приказ живота и рада.

ХII Библиографија

- 995. Blažeković Tatjana**, Hrvatski prijevodi anglo-američke beletristike od 1945. do 1955, Filologija 3 (1962, Zagreb) 241—246.
Библиографија хрватских пријевода англо-америчке белетристике од 1945. до 1955.
- 996. Bulovec Štefka**, glej Logar Janez, Bulovec Štefka in Posavec Ančka št. 1002, 1003, 1004.
- 997. Велимировић Милица**, A bibliography of slavic dictionaries. Volum 2, 3 — New York, The New York Public Library, 1962, 1963, p. 366, 400; 8°. — Библиотекар XV, св. 6 (1963, Београд) 527—529.
Приказ ове америчке библиографије словенских речника са посебним освртом на део те библиографије који се односи на речнике на језицима наших народа.
- 998. Д[обрашковић] Г[олуб]**, Допуна „Прилогу библиографији радова о Вуку Караџићу“, Ковчежић V (1963) 161—178.
- 999. Каплич Јован, Naylor Kenneth**, Прилози библиографији југословенске лингвистике на страни — за период од 1958—1962. године, Зборник за филологију и лингвистику VI, изд. МС (1963, Нови Сад) 191—208.
Приложено је 366 библиографских јединица.
- 1000. Kodela Rudolf, Munda Jože in Rupel Niko**, Bibliografsko kazalo Ljubljanskega zvona 1881—1941. Ljubljana, SAZU. 1962, 420 str. + 9 prilog. 8°. (Biblioteka, 3) Str. 218—229: Jezikoslovje.
- 1001. Logar Janez**, Bibliografija slovenskega jezikoslovja za leto 1961 in 1962. JiS VIII (1962—63) št. 6 str. 191—192, št. 7 str. 222—224, št. 8 str. 253—254.
Vsebina: I. Splošno. II. Slovanski jeziki III. Slovenski jezik. 1. Besedotvorje, etimologija, slovarji. 2. Dialekti. 3. Slovenski knjižni jezik. 4. Slovenski pravopis.
- 1002. Logar Janez, Bulovec Štefka in Posavec Ančka**, Slovenska bibliografija. Časopisje in knjige. Članki in leposlovje v časopisju in zbornikih. XII/1958. Ljubljana, Državna založba Slovenije. 1963, 356 str. 4°.
Str. 79: jezikoslovje (knjige), str. 157—159: jezikoslovje (članki).

1003. Logar Janez, Bulovec Štefka in Posavec Ančka, Slovenska bibliografija. Časopisje in knjige. Članki in leposlovni prispevki v časopisju in zbornikih. XIII/1959. Ljubljana, Narodna in univerzitetna knjižnica. 1963, 351 str. 4°.

Str. 89: jezikoslovje (knjige), str. 166—168: jezikoslovje (članki).

1004. Logar Janez, Bulovec Štefka in Posavec Ančka, Slovenska bibliografija. Članki in leposlovje v časopisju in zbornikih 1945—1950. Ljubljana, SAZU. 1963, 562+ (II) str. 4°. (Biblioteka, 2).

Str. 169—173: Jezikoslovje.

1005. Лубас Владислав, Bibliografia onomastyki polskiej do roku 1958 włącznie. Opracował Witold Taszycki przy współudziale Mieczysława Karasia i Adama Turoszewicza, Kraków, 1960, str. XXVI+336. ЈФ XXV (1961—1962) 426—427.

1006. Маринковић Боривоје, Прилог библиографији радова о Доситеју Обрадовићу (III), Ковчежић V (1963) 179—196.

1007. Меденца Радосав, Један прилог славистичкој библиографији, НСтв 8 (1963), 629—630.

Нотира се библиографија славистичких радова штампаних 1945—1963. у Аустрији, Западној Немачкој и Швајцарској, изд. Минхен 1963, 246 страна.

1008. Mihevc-Gabrovac Erika, Bibliografija prof. Milana Grošlja, ЖА XII, 1 (1962) 228—229.

На словеначком.

1009. Младеновић Александар, Библиографија радова професора др Миливоја Павловића, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 369—389.

Библиографија је дата хронолошки, са коментаром аутора о интересима и научној делатности проф. М. Павловића.

1010. Munda Jože, glej Kodela Rudolf, Munda Jože in Rupel Niko, št. 1000.

1011. Никшић Љубомир, Прилози за библиографију Вукових списа, Ковчежић V (1963) 159—160.

1012. Novak France, Richard C. Lewanski, A Bibliography of Slavic Dictionaries. Volume II. The New York Public Library. New York 1962. — SR XIV (1963) št. 1—4 str. 229—236.

Оцена з допoлнитвaми иn поpвaкi.

1013. Паланчанин Сава, в. Чурчић Лазар, Тишма Соња и Паланчанин Сава, бр.1021.

1014. Posavec Ančka, glej Logar Janez, Bulovec Štefka in Posavec Ančka, št. 1002, 1003, 1004.

1015. Rupel Niko, glej Kodela Rudolf, Munda Jože in Rupel Niko št. 1000.

1016. Тишма Соња, в. Чурчић Лазар, Тишма Соња и Паланчанин Сава, бр. 1021.

1017. Филиповић Драган, Југословенска библиотекарска библиографија за 1961. годину, Библиотекар XIV, св. 5 (1962, Београд) 412—427.

Информативно поглавље; Историја књиге, штампе, рукописа и ретке књиге, стр. 424—426.

1018. Филиповић Драган, Jugoslovenska bibliotekarska bibliografija za 1962. godinu, Bibliotekar XV, sv. 5 (1963, Београд) 397—412.

Информативно поглавље: Историја књиге, штампе, рукописа и ретке књиге, стр. 408—411.

1019. Flaker Aleksandar, Bibliographije světové literárněvědné rusistiky za rok 1961. Zpracoval kolektiv Československo-sovětského institutu Československé akademie věd a Ústavu ruského jazyka a literatury při filosofické fakultě Karlovy university. V Praze 1963. — UR VII, 4 (1963) 373.

Приказ. Поред неких ситнији замјерки оцјена је повољна.

1020. Čale Frano, Talijanska književnost i jezik u Jugoslaviji od 1946. do 1955, Filologija 3 (1962, Zagreb) 247—256.

1021. Чурчић Лазар, Тимша Соња и Паланчанин Сава, Каталог дела Доситеја Обрадовића (1961, Нови Сад) 8°, 1—20.

Умножено на ротапринту Матице српске.

1022. Štefanić Vj., Josip Badalić: Jugoslavica usque ad annum MDC; Bibliographie der südslawischen Frühdrucke. Aureliae Aquensis Librairie Heitz GMBH MCMLIX — Bibliotheca bibliographica Aureliana II. — Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 225—231.

Приказ. Оцјена дјела је неповољна. „Све у свему Бадалић је овим пренагљеним дјелом у врло лошем свјетлу представи нашу библиографску дисциплину у страном свијету, а нашим је учењацима остало и даље отворено питање израдбе наше ретро-спективне библиографије. Треба већ једанпут тому озбиљно приступити, а не остављати ствар приватним покушајима.“

ХИИ О становништву

1023. Vinski dr Zdenko, в. Dimitrijević Danica, Kovačević dr Jovan, Vinski dr Zdenko, br. 1025.

1024. Grgić dr Ivan, Prva agrarna operacija na mletačkoj „Novoj stečevini“ u Dalmaciji, izd. Muzej grada Splita (1962, Split) 8°, 1—24.

О насељавању новог становништва на подручју Сплита и Клиса.

1025. Dimitrijević Danica, Kovačević dr Jovan, Vinski dr Zdenko, Seoba naroda, Arheološki nazivi jugoslovenskog Podunavlja, izd. Narodni muzej (1962, Zemun) 8°, 1—162.

Са уводом редакције и списком литературе. Уз сарадњу са Милорадом Герићем, Шандором Нађом, Радованом Радишићем, Ласлом Секерешом, Павлом Веленрајтером, Душаном Тасићем и Бориславом Јовановићем.

1026. Jankulov dr Vojislav, Pregled kolonizacije Vojvodine u XVIII i XIX veku, Посебна издања МС (1961, Нови Сад) 8°, 1—120.

1027. Klen Danilo, Fragmenti rašporskog urbara iz prve polovine XV. stoljeća, Jadranski zbornik, Prilozi za povijest Istre, Rijeke i Hrvatskog primorja IV (1960, Rijeka-Pula) 155—183.

У овом урбару, писаном на латинском језику, који се налази у Хисторијском архиву у Ријеци, за лингвистику је занимљив само попис села са рашпорске територије из времена између 1422. и 1444. године.

Резиме на немачком.

1028. Kovačević dr Jovan, в. Dimitrijević Danica, Kovačević dr Jovan, Vinski dr Zdenko, бр. 1025.

1029. Pavković Nikola F., Etnološko-folkloristička istraživanja u Imljanima, Kuća, pokustvo i privredne zgrade, Glasnik ZMS, etnologija n. s. XVII (1962) 73—97.

Интересантно за лексичка и термилошка проучавања.

Резиме на француском.

1030. Пејовић др Ђорђеје Ђоко, Исељавање Црногораца у XIX вијеку, изд. Историјски Институт Народне Републике ЦГ (1962, Титоград) 8°, 1—488.

Докторска дисертација одбрањена на Филозофско-историјском факултету Универзитета у Београду. Са речником мање познатих речи и израза и резимеом на француском језику.

1031. Petrić Mario, O migracijama stanovništva u Bosni i Hercegovini, Glasnik ZMS, Etnologija, n. s. sv. XVIII (1963) 5—16.

Струјање становништва аутор прати од X в., помиње влашке струје у предтурско доба, али се нарочито бави миграцијама из турског доба, и то у току XV и XVI в., које мијењају етничку физиономију појединих босанских области. Посебно даје састав становништва источне Херцеговине, дијелова источне Босне и, у ограниченом обиму, средишњег дијела Босне. Даје хронолошки преглед насељавања, а на крају говори и о струјама које су насељавале западне и сјеверозападне дијелове Босне.

Резиме на њемачком.

1032. Petrić Mario, Poriijeklo stanovništva, Etnološko-folkloristička istraživanja u Imljanima, Glasnik ZMS, Etnologija, n. s. sv. XVII (1962) 11—26.

Иза осврта на географски положај, ране помене и развој насеља на овом тлу, аутор утврђује средњовјековно предтурско становништво, коме су припадали стари досељеници из Црне Горе и Херцеговине, као и нешто влашког елемента из истих крајева. Ово је становништво, изгледа, успоставило контакт с досељеницима из XVII и XVIII в. из истих крајева, који су се одржали до данас. В. и бр. 415.

Резиме на француском.

1033. Hraste Mate, Nepoznate slavenske kolonije na obalama Gargana, Kolo I, 5 (1963, Zagreb) 612—617.

„У овом чланку настојат ћу изнијети колико има славенскога (хрватскога) у подручју малог полуотока Гаргано на који се путује локалном жељезницом од Сан Севера до мјеста Пескићи Гарганико на обали Јадранскога мора.“

XIV Различно

1034. Angyal Andrija, Razvitak mađarske slavistike. SR XIII (1961—62) št. 1—4 str. 278—284.

1035. Anić dr Vladimir, U čast zaslužnom naučenjaku. Zbornik u čast Stjepana Ivšića, изд. HFD, Zagreb 1963. — ZR XII, 6 (1963, Zadar) 536—538.

Повољна оцјена зборника. Аутор даје приказ појединих прилога.

1036. [Anonim], Vijest iz Staroslavenskog instituta, Slovo 11—12 1963, Zagreb 248—249.

1037. [Anonim], Pronadene moći Konstantina-Ćirila, Slovo 13 (1963, Zagreb) 254.

1038. [Anonim], Harvard Slavic Studies, Volume III (1957), IV (1957). — Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 240—242.

Приказ.

1039. **Барјактаровић Мирко**, Зашто се нерадо помињу нека имена код нашег народа, ЗбФФ VI, 2 (1962) 235—242.

1040. **Берих Душан**, Да ли је „Зорзи Браколеони“ псеудоним pjesника Јурја Бараковића, Прил XXVIII, 1—2 (1962) 59—61.

„На основу изцесеног материјала отпада тврдња да је pjesник Јурај Бараковић ... узео криво презиме Браколеони.“

1041. **Берих Душан П.**, Записи попа Силвестра из Ислама средином XVIII вијека, Прил. XXVIII, 3—4 (1962) 158—166.

Са коментаром записа попа Силвестра на празној страници ћирилског четворојеванђеља које се данас чува у Народној библиотеци у Копенхагену, и са подацима о њиховом аутору.

1042. **Bilan Ivo**, Radovi Instituta Jugoslavenske akademije znanosti u umjetnosti u Zadru, svezak IX. — ZR XII, 6 (1963) 538—540.

Приказ. „Овај IX сvezак „Радова“ Института ЈАЗУ обилује изузетно вриједним прилозима претежно из прошлости града Задра и околице. Поред радова из друштвене области, заступани су и радови из повијести умјетности, архитектуре, скулптуре и сликарства, затим из археологије и књижевности, као и из привредне области...“ Аутор приказа даје преглед прилога. Оцјена повољна.

1043. **Bogić Rafo**, Radovi Zavoda za slavensku filologiju, broj 4, Zagreb 1961. — Filologija 4 (1963, Zagreb) 249—250.

Приказ.

1044. **Brozović Dalibor**, Treći svezak „Filologije“ (Filologija 3, Zagreb, JAZU, 1960, 296 str.; za Jugoslavensku akademiju znanosti i umjetnosti i Hrvatsko filološko društvo uređuju Mirko Deanović, Mate Hraste, Josip Torbarina). — ZR XII, 3 (1963, Zadar) 262—266.

Приказ и оцјена прилога.

1045. **Budal Andrej**, O slovenistiki v Italiji po drugi svetovni vojni. SR XIII (1961—62) št. 1—4 str. 267—275.

1046. **B. F.**, Istraživanje opatije sv. Lucije u Jurandvoru, Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 249.

1047. **Vasih Павле**, Изложба српске књиге XVIII века, Библиотекар XV, св. 6 (1963, Београд) 506—508.

Предавање одржано приликом отварања (14. XII 1963) са низом корисних информација.

1048. **Vego Marko**, Patarenstvo u Hercegovini u svjetlu arheoloških spomenika, Glasnik ZMS, Arheologija, n. s. sv. XVIII (1963) 195—215.

Разматрајући тезу да су босански стећци патаренски остаци, аутор долази до закључка да ове некрополе немају генетичку везу с појавом патарена на Балканском полуострву, него да припадају ортодоксним кршћанима.

Резиме на француском.

1049. Велимировић др М[илутин], „Горски вијеснац“ на чешком језику, Превод Јозефа Хишла и Отона Беркопеца. — КњЈ 4 (1963) 60.

Приказ.

1050. V. Ž., Proučavanje staroslavenskog crkvenog pjevanja, Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 250.

1051. Vidović dr Radovan, Prilozi naših slavista i romanista u talijanskom zborniku, Delo IX, 12 (1963, Beograd) 1591—1596.

О зборнику „Studi in onore di Ettore Lo Gatto e Giovanni Maver“ Collana di Ricerche slavistiche, Roma 1962.

1052. Vince Zlatko, Pogledi Božidara Petranovića na književni jezik, Zbornik za filologiju i lingvistiku IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 357—361.

1053. V[erčon] dr B[ranko], Mednarodni kongres prevajalcev. NRazgl XII (1963) št. 18 str. 362.

31. 8. — 7. 9. 1963 v Dubrovniku.

1054. Гавела Бранко, О проблему порекла и јединства Индоевропљана, ЗБФФ VI, 2 (1962) 55—69.

1055. Golias Janko, Mednarodna „Temeljna listina prevajalcev“. NRazgl XII (1963) št. 11 str. 224.

О listini, ki jo bodo sprejeli na IV. kongresu Mednarodne zveze prevajalcev 11. 9. 1963 v Dubrovniku.

1056. Грцкат Ирена, Radovi, sveska 1. godina I. Prvi razdio lingvističko-filološki, br. 1, god. 1959/1960. Izdaje Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet — Zadar. Str. 272. — Прил. XXVIII, 1—2 (1962) 121—123.

Кратак приказ лингвистичких радова Р. Мјкуша, Д. Брозовића, М. Крвара, Б. Главичића и З. Винца.

1057. Deanović Mirko, Prilog o Stefanu Urošu III Dečanskom iz 1642. godine, Zbornik za filologiju i lingvistiku IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 58—64.

Из архива Sacra Congregatio de propaganda fide аутор је узео извештај архиђакона Франа Леонардија из Трогира (написан 1642. год.), у коме се износе исцрпни подаци о приликама у нашим крајевима, и после коментара дао га је у оригиналу на латинском језику.

1058. Deanović Mirko, Problem višejezičnih atlasa (Mediteran, Balkan) изд. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (1962, Zagreb) 8°, 1—17.

Предавања одржана у Југославенској академији знаности и умјетности.

1059. Димитријевић Наум Р., О једном предлогу за међународни језик, Настава и васпитање XI, 1—2 (1962) 76—80.

1060. Драгићевић Ристо, Неколико старих печата, Старине Црне Горе, Годишњак Завода за заштиту споменика културе СР Црне Горе I, изд. Завод за заштиту споменика културе СР Црне Горе (1963, Цетиње) 67—80.

Са текстовима печата и коментаром.

Резиме на француском.

1061. Ђорђевић М., Die Welt der Slaven. Vierteljahrschrift für Slavistik. Jahrgang III (1958). Heft 1—4. Otto Harrasowitz, Wiesbaden. — Прил. XXVIII, 1—2 (1962) 124—128.

Преглед, са кратким приказом појединих чланака.

1062. Ђорђевић Нада, Вук Ст. Караџић: Животи српских војвода и других знаменитих Срба (Просвета, Београд, 1961, стр. 299). — Књ J 2 (1962) 170—171.

Приказ.

1063. Žumer L[o]že, Večjezična gozdarsko-lesna terminologija. Gozdarski vestnik XXI (1963) št. 9—10 str. 308—310.

О приправих на међнародно gozdarsko-lesno terminologijo.

1064. Зборник Константина Јиречека, II изд. Посебна издања САНУ CCCLVI. Одељење друштвених наука. Нова серија, 42 (1962, Београд) 8°, 1—7 +1—366.

Садржи преведен чланак К. Јиречека. Романи у градовима Далмације током средњег века. (Die Romanen in den Städten Dalmatiens während des Mittelalters).

1065. Илчевски П[етар] Хр., Kadmos, Zeitschrift für vor- und frühgriechische Epigraphik, Walter de Gruyter & Co/Berlin, Bd. I, Heft 1—2, 1962, pp. 171, 8°. — ЖА XII 2 (1963) 417—421.

Приказ на македонском. У часопису има чланака из области филологије.

1066. Jonke Ljudevit, Zbornik u čast Stjepana Ivšića, Jezik 5 (1962/63, Zagreb) 159—160.

1067. Jonke Ljudevit, Kongres jugoslavenskih slavista u Ohridu, Jezik 2 (1962/63, Zagreb) 63—64.

1068. Jonke Ljudevit, Peti Međunarodni slavistički kongres u Sofiji, Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 247—248.

1069. Jonke Ljudevit, Četvrti kongres jugoslavenskih slavista u Ohridu, Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 246—247.

1070. Jurak Mirko, Moderni tuji jeziki in zahteve našega časa. NRazgl XI (1962) št. 12 str. 226—227.

О VIII. међнародном конгресу нефилологов 24. — 28. 4. 1962 на Дунају.

1071. J. H., Oxford Slavonic Papers, Volume VII (1957), VIII (1958), IX (1960). — Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 242—243.

Приказ.

1072. Kalenić Vatroslav, Srbohrvatske jezikovne revije v letu 1963. JiS VIII (1962—63) št. 6 str. 184—185.

О часописих Jezik (1961—62). Naš jezik (1962), Filologija (1962) in Umjetnost riječi (1962).

1073. **Kastelic Jože**, Salzburški slovanaki kongres. NRazgl XII (1963) št. 16 str. 315.

1074. Катедра за јужнословенске језике и општу лингвистику, у зборнику: Сто година филозофског факултета, Београд 1963.

Историја ове катедре.

1075. **Којић Љубица**, Развој српске издавачке делатности од XV до краја XIX века, Годишњак 1960, Народна библиотека НР Србије (Београд) 170—193. Аутор наводи штампарије и дела штампана у њима.

Резиме на енглеском и руском језику.

1076. **Корубин Благоја**, Славистичкиот конгрес во Софија, КЖ VII, 7—8 (1963) 36—37.

Информација.

1077. **Костић Мита**, Књиге, књижарство и књижнице, Српска штампана књига 18. века — каталог, изд. Матица српска — Нови Сад и Народна библиотека Србије — Београд (1963) 8°, 13—26.

Кратак али садржајан преглед, дат на основу стручне литературе и нових архивских података.

1078. **Kreft Bratko**, Zapisek o IV. slavističnem kongresu. Ohrid od 24. 5. — 28. 5. 1963. NRazgl XII (1963) št. 12 str. 232—233.

1079. **Лазих Ксенија Б.**, Леонтије Павловић: Прилог изучавању Хаџи-Рувимове библиотеке и његове уметничке делатности. Београд. Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, 1961, књ. 27, св. 1—2, стр. 83—87. — Библиотекар XIV, св. 2 (1962, Београд) 175—176.

Приказ чланка.

1080. **L[alević] M[iodrag] S.**, Dr inž. K. Petrović, Uprošćavanje latinice, Subotica, 1963. — Књ. I (1963) 71—72.

Образлаже зашто се не могу прихватити предложени упрошћени знаци К. Петровића за латиничка слова *lj, nj, dž, dj*. В. и бр. 368.

1081. **Lehr Sławiański Tadeusz**, Z dziejów slawistyki w Polsce — filologia południowosłowiańska u uniwersytecie Jagiellońskim, Зборник за филологију и лингвистику IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 189—193.

1082. **Лубас Владислав**, Ономастика у Пољака, ЈФ XXV (1961—1962) 365—384.

Резиме на пољском.

1083. **Majetić Miljenko**, Studia romanica et anglica zagabiensia, Filologija 4 (1963, Zagreb) 281—286.

Аутор чланка даје приказ садржаја појединих бројева.

1084. **Martinet André**, Slovničarji ubijajo jezik. NRazgl XII (1963) št. 12 str. 242—243.

1085. **Мартиновић др Нико С.**, Рвалася из хрисовуље Ивана Црнојевића, НСтв I (1962), 15—18.

1086. **Мартиновић др Нико С.**, Стари књижни фонд у Црној Гори, Старице Црне Горе — Годишњак Завода за заштиту споменика културе СР Црне

Горе I, изд. Завод за заштиту споменика културе СР Црне Горе (1963, Цетиње) 7—23.

Дат је најпре кратак увод о судбини црногорских штампарија, затим у поглављу „Најстарије ћирилске књиге на територији Црне Горе“ списак низа најстаријих књига са најважнијим библиографским подацима. У поглављу „Најстарије библиотеке у Црној Гори“ дао је за 18 већих библиотека стање њиховог књижног фонда, наводећи углавном важнија дела.

Резиме на француском.

1067. Матарих Мирјана Н., Библиотеке у Народној Републици Румунији, *Libraries [The] in the Rumanian People's Republic*. [Sa 7 1. pril.]. — Bucharest, Meridians, 1961; p. 67 + [1]; 8°. — Библиотекар XV, св. 6 (1963, Београд) 519—520.

Приказ. Корисне уводне напомене о рукописним књигама и манастирским библиотекама.

1068. Милисавец Ж[иван], Од бечког до новосадског Књижевног договора, ЛМС 139, кв. 391, св. 4 (1963) 313—323.

Преглед свих настојања, почев од Вука па до 1953. г. за увођење заједничког књижевног језика (Чланак је, у ствари, резиме већег реферата одржаног на свечаној седници Матице српске 16. фебруара 1963).

1069. Михаиловић Живота А., Српска геолошка књига XVIII века, Српска штампана књига 18. века — каталог, изд. Матица српска — Нови Сад и Народна библиотека Србије — Београд (1963) 8°, 115—129.

Са општим подацима о геолошким књигама 18. века и њиховом значају и са библиографијом на крају чланка. Нема посебних података о језику.

1070. Морачић Д[амјан], Четврти конгрес слависта Југославије у Охриду, КњЈ 3 (1963) 247—249.

1071. Мулјаčić prof. dr Žarko, Anali Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, sv. VIII—IX, 1960—1961, Dubrovnik 1962, str. 652 s 45 tabli. — ZR XII, 1 (1963, Zadar) 69—73.

Приказ чланака и расправа.

1072. Nazor A., Peti međunarodni slavistički kongres u Sofiji, Slovo 13 (1963, Zagreb) 252—254.

1073. Nazor A., Treći kongres Saveza slavističkih društava FNRJ u Ljubljani, Slovo 11—12 (1962, Zagreb) 244—246.

1074. Nazor A., IV kongres Saveza slavističkih društava SFR Jugoslavije, Slovo 13 (1963, Zagreb) 245.

Преглед рада и реферата на IV конгресу Југославенских слависта у Охриду.

1075. Николић Берислав М., Трећи конгрес Савеза славистичких друштава ФНРЈ (18. IX — 23. IX 1961, Љубљана), ЈФ XXV (1961—1962) 433—436.

1076. Николић Маргита Љ., Византијске библиотеке, Библиотекар XIV, св. 1 (1962, Београд) 45—52, св. 2, 148—160, св. 3, 251—259.

1077. Павловић Мил., Jaroslav Stuhlik. — 1) Les kenoglossies. Contributions à la psychopathologie du langage (*Philologica Pragensia*, 1962, číslo 3). 2) Sulle druze verbali („II Pisani“, *Giornale di Patologia nervosa e mentale*, vol. LXXXIV fasc. II). — ЈФ XXV (1961—1962) 428—432.

Приказ.

1098. Peco A[sim], Zlatko Vince: Stav Zore dalmatinske u Zadru prema težnjama iliraca za jedinstvenom grafijom u hrvatskoj književnosti. — КњЈ 2 (1962) 171—172.

Приказ.

1099. Pomianovaka W[anda], Metody mapowania w atlasie ogólnosłowiańskim, Zbornik za filologiju i lingvistiku IV—V, изд. МС (1961—1962, Нови Сад) 264—272.

1100. P[redan] V[asja], Vrednotenje vrednot. NRazgl XI (1962) št. 27 str. 333.

О зборovanju slovenskih slavistov na Bledu.

1101. Putanec Valentin, Problem predsenjskih tiskara u Hrvatakoj (1482—1493), Jadranski zbornik, Prilozi za povijest Istre, Rijeke i Hrvatskog primorja IV, изд. Povijesno društvo Hrvatske, podružnice u Rijeci i Puli (1960, Rijeka—Pula) 51—97.

Рад има ова поглавља: I Увод; II Предсењске инкунабуле од 1483. и 1491.; III Записи у Новакову мисалу, запис Жакна Јурја и остали записи; IV Главанићева визитација из 1696; V Запис NOEMIL на примјерку R 313B; VI Издавачи инкунабула од 1483. и 1491., писмо Фрање Главанића из 1626; VII Сухи тисак на инкунабули од 1483; VIII Календари инкунабула од 1483. и 1491, с пописом глагољских календара, редакција календара на инкунабули од 1483., редакција календара на инкунабули од 1491; IX Одрас Хрватске повијести у календарима инкунабула од 1483. и 1491; X Тискари наших инкунабула од 1483. и 1491; XI Закључак. Са текстом појединих записа, њиховим палеографским и језичким тумачењима.

Резиме на француском.

1102. Радовановић Витомир, Још две књиге из личне библиотеке Хаџи-Рувима, Прил. XXVIII, 1—2 (1962) 70—71.

Напомене, са нешто библиографских података, о два књигама нађеним у рушевинама цркве у Купинову, које су некада припадале личној библиотеци Хаџи-Рувима. Књиге садрже беседе Јована Златоуста, а штампане су на преко 2500 страница великог формата 1767. године у Москви.

Нема података о језику.

1103. R[adović Đuza], Novi časopis posvećen književnosti i jezicima, КњЈ 4 (1963) 70.

Приказ часописа Филолошки преглед.

1104. Радојчић Сп. Ђ., Кинамов Γουρδέσης, Зборник радова Византолошког института VIII, 255—259.

Аутор идентификује личност Жупана Грда (Грдеше).

Дат је факсимил Грдовог надгробног натписа.

Резиме на немачком.

1105. Радојковић др Бојана, Ризница Пивског манастира, Старине Црне Горе, Годишњак Завода за заштиту споменика културе СР Црне Горе I, изд. Завод за заштиту споменика културе СР Црне Горе (1963, Цетиње) 49—65.

Између осталог дати су текстови углавном досада необјављених натписа са разних предмета који представљају богату ризницу манастира (са јеванђеља, крстова, путира, дискаса и сл.).

Резиме на француском.

1106. Радојчић Светозар, Минхенски српски псалтир, ЗбФФ VII, 1 (1963) 277—285.

О минијатурном сликарству овог рукописа, узгред и о времену и месту постанка псалтира.

1107. Рашовић Ђорђе, О прикупљању ономастичке грађе у Црној Гори, Огледи, Билтен завода за унапређење школства СР Црне Горе 3 (1963, Титоград) 158—164.

1108. Rode Matej, Pogled na bolgarsko slavistiko. JiS VIII (1962—63) št. 6 str. 188—190.

1109. Sekulić dr Ante, Dva priloga našoj kulturnoj povijesti, izd. autor (1961, Subotica) 8°, 1—30.

О Ловру Брачуљевићу, правописцу, са четири инкунабуле. Са напоменом о писцу од А. Тиквицког.

1110. Ст. И., Библиотекарство у свету, Библиотекар XIV, св. 4 (1962, Београд) 365—367.

Информација о централном каталогу инкунабула које се налазе у Румунији, а који води Централна државна библиотека у Букурешту од 1959. г.

1111. Стошић Душица, Штампарије српских књига у XVIII веку, Српска штампана књига 18. века — каталог, изд. Матица српска — Нови Сад и Народна библиотека Србије — Београд — Београд (1963) 8°, 173—186.

Са списком литературе.

1112. Strgačić dr M. Ante, Dr Viktor Novak: Pojava i proširenje karolinške minuskule u Dalmaciji. Glas CCLV, knj. 11 Odeljenja društvenih nauka Srpske akademije nauka i umetnosti, Beograd 1963. — Posebni otisak, str. 1—63 + 28 tabl [+ 12 f (ima a + b), 13 b (ima a + b), 15 b (ima a + b), 20. b (ima a + b), 26 b (ima a + b). Zapravo + 5 = 28 + 5 = 33 table]. — ZR XII, 4 (1963) 332—340.

Оцјена повољна.

1113. Угринова-Скаловска Рада, Поглед на класификацијата на јазиците и на понижувањето на писмото, ЛЗБ IX, 2 (1962) 19—25.

Во првиот дел од статијата дава преглед на класификацијата на јазиците. Во вториот дел го опишува историјскиот развој на појавата на писмото, а особено се задржува на словенското писмо.

1114. Haden Ernest Faber, Lingvistika u Sjedinjenim Američkim Državama. Seminar on social and cultural problems, Ljubljana 1963, str. 307—313.

Na str. 91—98 razprava v angleščini: Linguistic in USA.

1115. Cestarić Vesna, Radovi Filozofskog fakulteta, Zadar, I razdio lingvističko-filološki, 1959/60, svezak 1, god. 1. — ZR XII, 1 (1963) 66—69.

Кратак приказ расправа и чланака.

1116. Čoljak Todej, Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, knjiga 27, sv. 3—4, 1961. — КњЈ 1 (1962) 82.

Приказ.

1117. Чурчић Лазар, Српске повремене публикације XVIII века, Српска штампана књига 18. века — каталог, изд. Матица српска — Нови Сад и Народна библиотека Србије — Београд — Београд (1963) 8°, 131—152.

Углавном о овим публикацијама: Славено-сербски магазин, Славено-сербскија вједомости, затим о календарима и др. и са литературом о њима.

Нема података о језику.

1118. Цукески Ал[ександар], Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду — књига III, 1958; књига IV, 1959. — МЈ XI—XII, 1—2 (1960—1961) 241—249.
Приказ на прилозите со тематика од науката за јазикот.

1119. Шонтрајанов др Георги, Механографската граматичка анализа и проблемите на лингвистиката, FP I—II (1963) 59—82.

О раду центра за изучавање лексике универзитета у Безансону у Француској.
Резиме на француском.

1120. Š[tefanić] V[jekoslav], Prvi sastanak Internacionalne komisije za crkvenoslavenski (općoslavenski) rječnik, Slovo 13 (1963, Zagreb) 250—251.

1121. Š[tefanić] V[jekoslav], Sastanci Jugoslavenske komisije za rječnik crkvenoslavenskog jezika, Slovo 13 (1963, Zagreb) 251—252.

PROF. DR STJEPAN IVŠIĆ

(13. VIII 1884 — 14. I 1962)

Dana 14. I 1962. zaklopio je svoje umorne oči najstariji od živih slavista ne samo u Hrvatskoj nego i u Jugoslaviji.

Njegovom smrću nestalo je jedne od najmarkantnijih ličnosti jugoslavenske slavistike, kakvih je bilo malo ne samo na slavenskom jugu nego uopće u slavenskom svijetu. On je bio između dva rata član uredništva Južnoslavenskog filologa i štampao je u njemu nekoliko radova.

To nas, pored neobičnog poštovanja prema njemu kao naučnom radniku, obavezuje da ga se sjetimo na stranicama ovoga časopisa.

Rođen je 13. VIII 1884. u Orahovici (Slavonija). Gimnaziju je učio i završio 1904. u Slavonskoj Požegi. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu studirao je slavensku filologiju, hrvatskosrpski jezik i klasičnu filologiju. Dva semestra je studirao u Krakovu. Godine 1913. položio je u Zagrebu doktorski ispit iz slavenske filologije. Po završenom studiju postaje najprije gimnazijski profesor u Zagrebu. God. 1915. imenovan je izvanrednim, a 1918. redovitim profesorom slavenske filologije na sveučilištu u Zagrebu. Naukom se počeo baviti još kao student. Prve godine studija sabrao je i predao Jugoslavenškoj akademiji znanosti i umjetnosti poveću zbirku riječi iz Hrvatske i Slavonije za njezin Rječnik, što je zabilježeno u A. Rj., VI, 958. Kao student druge godine napisao je i dvije naučne rasprave „Nešto o riječima složenim s nadri“, *Nast. vjesnik* 15 (1906-7) i „Šapinovačko narječje“, koja je štampana 1907. godine u 168. knjizi Rada JA, str. 113—162. Otada do svoje smrti napisao je i štampao oko 140 rasprava, prikaza i ocjena. Pored toga bio je urednik ili suurednik u 18 časopisa, naučnih i stručnih edicija ili posebnih knjiga¹.

Ivšić je bio od prirode nadaren za rad na slavistici, lingvistici i filologiji. Rođen u kraju gdje se govori Vukov jezik, ponio je sa sobom iz rodnog mjesta solidnu jezičnu podlogu. U klasičnoj gimnaziji u Požegi usavršio je

¹ Popis svih Ivšićevih naučnih i stručnih radova nalazi se u Ivšićevu zborniku, Zagreb 1963, str. XIII—XXII.

svoje poznavanje našega jezika i dobro naučio klasične jezike. Studij u Zagrebu kod prof. Maretića, Musića i Golika usavršio ga je u slavistici i klasičnoj filologiji. Poljski jezik učio je u Krakovu, češki u Pragu, a ruski poslije habilitacije u Lenjingradu, Moskvi i Kijevu. U Lenjingradu je slušao tada najpoznatije slaviste: F. F. Fortunatova i A. A. Šahmatova.

Njegov naučni rad je višestruk. Njegovu pažnju najviše su privlačili dijalekti hrvatskosrpskoga jezika, a posebno štokavski i kajkavski, zatim povijest jezika, suvremeni književni jezik, pravopisna pitanja, staroslavenski jezik i glagoljska književnost. Njegovu naročitu pažnju privlačila je problematika razvoja slavenskog akcenta. Sve je svoje radove pisao na komparativnoj osnovi. U svakom od spomenutih područja dao je po nekoliko odličnih radova. Najpoznatiji su mu: Prilog za slavenski akcent, Današnji posavski govor, Jezik Hrvata kajkavaca, Akcent u gramatici Matije Antuna Reljkovića, Akcent u gramatici Ignjata Alojzija Brlića, Iz naše akcentatske i dijalekatske problematike, Srpskohrvatski jezik na pločama, Etimologija i fonetika u našem pravopisu, Sredovječna hrvatska glagoljska književnost, Dosad nepoznati hrvatski glagoljski prijevodi iz staročeškoga jezika, Etimologija i fonetika u našem pravopisu, Naš izgovor kroz rime. Posebnu zaslugu je stekao što je prvi pronašao i protumačio prirodu tzv. petog hrvatskosrpskog akcenta, novog praslavenskog akuta, i na osnovi toga utvrdio da je prahrvatski ili prasrpski jezik imao sistem od tri akcenta. Njegova je zasluga što je radeći trideset godina na terenu dao podjelu kajkavskog dijalekta prema akcentuaciji (konzervativnoj i revolucionarnoj), koju je prije dao A. Belić u Stanojevićevoj „Narodnoj enciklopediji srpsko-hrvatsko-slovenačkoj“, knj. II, ali prema refleksu praslavenskih glasovnih skupova *tj, dj*.

Njegova velika briga bio je hrvatskosrpski književni jezik i njegova pravilnost. Najveću brigu za nj pokazao je upravo u času kad je prijetila opasnost da ga drugi faktori naruše i odvedu u neželjene vode. Rođen i odgojen u štokavskom kraju hercegovačkog tipa bio je sljedbenik Vukova jezika. Još prije Banovine Hrvatske bilo je u Hrvatskoj ljudi koji su htjeli stvoriti poseban hrvatski jezik i uvesti etimološki pravopis. Prof. Ivšić tome se usprotivio i poradio na osnivanju društva „Hrvatski jezik“ sa sjedištem u Zagrebu. Društvo je imalo svoj časopis „Hrvatski jezik“, koji izlazi 1938/1939. pod njegovim uredništvom. Mnoge je članke sam napisao. U člancima ostalih suradnika budno je pazio na jezičnu čistoću i pravilnost u smjeru Vukovih načela o jeziku i pravopisu. U tom pravcu napisan je i njegov prvi članak u „Jeziku“ „Etimologija i fonetika u našem pravopisu“, u kome brani fonetski pravopis. Njega je beskompromisno branio i za vrijeme okupacije u članku „Naš izgovor kroz rime“, Alma mater Croatica, Zagreb 1942. U to se doba pisalo etimološki, štaviše bilo je ljudi koji su htjeli da se etimo-

loški ne samo piše nego i govori. Na početku članka Ivšić piše: „... jer treba da osobito istaknem da mi možemo *pisati* kako hoćemo, *etimološki* ili *fonetski*, ali u obadva slučaja izgovor naš mora ostati, tj. onaj koji odgovara prirodnom svojstvu hrvatskoga jezika; nametanje drugoga kojega izgovora bilo bi nasilje na našem jeziku.“ Članak završava riječima: „Mi možemo *pisati ovako* ili *onako*, jer se pismo i pravopis mogu za svaki jezik po volji birati i mijenjati, ali izgovarati moramo samo na *jedan* način koji odgovara biću našega jezika.“

Za zasluge na naučnom polju doživeo je mnoga zaslužena priznanja. Godine 1920. izabran je za dopisnog, a 1925. za pravog člana Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Kasnije je postao dopisni član Srpske akademije nauka i umjetnosti, član Češkog učenog društva u Pragu, Slavenskog instituta u Pragu i Slavenskog društva u Sofiji. Kao istaknuti član fakulteta bio je dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu i rektor Sveučilišta.

Kao nastavnik odgojio je mnoge generacije jer je pet decenija djelovao na fakultetu. Njegovi studenti zahvalni su mu za mnogo zrno znanja iz slavistike i hrvatskosrpskog jezika koje im je pružio na svojim predavanjima i na seminarskim vježbama.

M. Hraste

РЕГИСТАР РЕЧИ

Српскохрватски језик

- а, фонет. 314, 417, 418, 585; а, везн. 31, 32, 45, 625; -а, у зав. пад. 493, 522, 594; а: и 46; а > а 534
абацијин: абацијна, абацијно и абацијин, -а, -о 78
абацијински 78
ава и др. (из јевр., грч. и лат.) 403
агински и сл., акц. 396, 397
-ад 493
ађутант 551
-ае- 312, 331
аждаински 325
аждаха и др., тур. 402
-ај 667
ајд/ајде и сл. 314
аје: заедно и сл. 298
ако 459—461
(ако) могбудем 36
акшамлучити, акц. 350
алат и др. 491
алва и др. 489
али 28, 29, 31
-алија (-ајлија) 534
алџинџ, алиџ и сл., граф. 298
-ам 493
-ама 95
аметист 408
-ап, -апи 662
анамо (онамо) и др. 490
ангел м. анђел 295
анђелски, акц. 397
-ане 666
-ао 158, 304, 310, 311, 327, 332
-ар 667
-аре 666
-арија 644
армински 332
Атињанин и сл. 408
-аха- > -а- 312
-ахија (-аија) 534
-ац 96, 534, 552, 667
-ач 96, 411, 534, 667
Аџић 78
-ашњи 308
Б + ј 592, 594; б + је > бље 317, 318
-ба 667
бабалџк 417
бавити и сл. 165
бадава и др., тур. 403
бајатити, акц. 350
Бајгора 652
бакамити, акц. 350
бакар 310
бакрен и сл., акц. 392, 394, 395
Бања Лука — Банова Лука 643
бањати се, акц. 343
Багом, Багомов и сл. 389
Бачевци 493
Бачка, функц. 371
baġut 625
бацит м. бачен и сл. 600
baciti loptu: igrati (se) lopte 624
бацџити и сл. 300
бахнути, акц. 340
Башка 666
бапча и сл. 300; бапча/бапта (тур. baġçe, baġça) 318

- башчене културе и др., акц. 391
 беарати 503
 бегати и др. 485
 бедрени и сл., акц. 391
 беж- 332
 бежати, изг. 328, 332, 475, 482, 486,
 487, 490; акц. 263
 беж нас 417
 безидити (беседити) и др. 499
 бејо (бели) и др. 515
 бек (бех) и др. 514
 бекута 503
 бела (кафа) и сл., акц. 386
 бела (коса) исл., акц. 386
 бела (рада) и сл., функц. 371
 белети: белити 554
 белеца м. белица 498
 бели (дечак) и сл., функц. 371
 бели (лук) и сл., функц. 371
 Бели (Поток), функц. 371
 белица и др. 602
 бело грло и сл., акц. 385, 386
 бело (лице) и сл., функц. 371
 белоцрквански и сл., акц. 397
 бео, функц. и акц. 371, 381
 Београд и др. 485
 Београђанин: Београђани 551
 берем, акц. 163, 166, 167
 бесан и сл., акц. 381
 бесида и др. 484
 бесједа 202
 Бесни фок, акц. 382
 бес посла 181, 215
 бесрамност 406, 409, 410
 бех и др. 515
 би 165, 167, 316, 327, 622
 библиотека 697
 бивши, обл. мн. 193
 биде/буде и сл. 310
 бјело 617
 биж и др. 484; биж- 332
 бижати и др. 479—489
 бијак и др. 211
 бијах 498
 бијаше и др. 307
 бијсда и др. 188
 бијел(и) 187, 193, 197
 бијесан (пас) и сл., акц. 387
 бије се (mresti se): кърша се 628
 билег-биљег 618
 билежити и др. 479, 480
 било, фонет. 474
 билъаче и др. 480
 бисерие 300
 бискати и др., през. 328
 бистар: бистри, акц. 378, 380, 382,
 384, 388
 бистра сабља и сл., акц. 384
 бити 46, 100, 217, 327, 332, 597
 бити гологлаву 494
 бич 494
 бје 208
 бјеж- 332
 бјелило и др. 186, 206, 414
 бјелина и бјелина 209
 бјелица и др. 207
 бјеше и бјеше и др. 207, 419
 бк: обкладити (се) 301
 благ: благи и сл., акц. 371, 379, 380,
 382—384
 блато и др. 492
 блѣде^ан 511, 517
 ближи 127
 блудити, акц. 349
 блъ 77, 207, 419
 бљежати и др. 207
 богиња 406, 409, 410
 бог^к 215
 богоборац 54, 402
 боговска љубав и сл., акц. 397
 боговски, акц. 397
 богомрзац 54
 бодило 405, 409, 410
 божанствен 404
 божество/величество 622
 бојађи 503
 бојати се + ген. 444; бојати се + од +
 ген. 443, 444, 446, 453, 457
 боје м. боље 419
 бојсе 503
 бокельска капа 15
 боле ме м. боли ме 473
 болес 512; болест, пром. 164
 больй е, больн е 299
 bolēti 642
 Борач 432, 433, 436

- Борачко језеро 433
 Борча 433
 босан-ски 432
 боси, акц. 376, 378
 бости, акц. 217, 352
 Бошњане 666, 667
 бравиње 493
 брати и др., акц. 169
 братио 620
 братја 183, 420
 братољубије 402; братољубље 54
 братњо 620
 брашнена индустрија и др., акц. 391
 бргљоч 503
 Брда, лок. 419
 брѐг и др. 480, 486, 488, 552
 брез 321; брез ништа 330
 бреза и др. 189, 332, 486
 Бреца 652
 брже и сл., акц. 160
 бржи, обл. мн. 198
 бриг и др. 482
 бриза и др. 483, 485
 бризак и др. 480
 бризовина и др. 486
 бријати се, акц. 342
 brnјica 535
 бројително 94
 бс: зебсти 302
 бубна опна и сл., акц. 390
 бува и др. 211
 бугарски, обл. мн. 195
 бугарштица 645, 653
 буде / биде и сл. 310
 будимски, акц. 397
 буднемо 622
 будући, обл. мн. 195
 будући да (пошто) 41
 bukaга, bukaса: бука се 628
 буљити, акц. 349
 бунарски, акц. 397
 бундива 489
 быти и сл. 300
 бѣ 332; бѣ > бје 208
 бѣгати и сл. 308
 бѣл 209
 бѣлопчеланинь и сл. 616
 в, фонет. 159, 317, 492, 619;
 в + ј 592, 594; в + је > вље 317, 318
 в: чоек (човјек) 619
 ва 666
 ва вијек 228
 ваденица (воденица) и др. 490, 491, 503
 вазмени понедељак, акц. 391
 вако и др. 314
 вала (тур. vallah), фонет. 317, 474;
 вала: фала 159
 ваљда м. ваљда и сл. 297
 ваљда 314
 ваљушкати се, акц. 346
 вами 597
 вамилија (фамилија) и сл. 159
 варош 512
 ватати и др. 317, 332
 ватрен и сл. акц. 392, 396
 ваш у зав. пад. 194—196
 вашер 493
 вашим — вашијем 232
 -вд-: овде 319
 ве 596
 веденица (воденица) и др. 490, 491
 ведло м. видело 498, 503
 веднем м. видим 498
 Вела Лука 553
 Веле Брдо 553
 велеград 553
 велесила 553
 Вели до 553
 вели јад 553
 Вели Јоже 553
 велик, функц. 371
 великачки 503
 велики у зав. пад. 196, 198
 великосила 553
 величати 403
 веља благородност 553
 веље гумно 553
 вељи дажд 553
 венац, акц. 161, 166, 167, 174
 венчан, акц. 396
 Венчани м. Венчане 667
 венчати и др. 484
 вера и др. 414, 511, 517
 верати се, акц. 342
 веровати 330

- вес (фес) 159
 вести, акц. 352
 вѣте^{ар} 511
 ветки 403
 вечерас 643
 ви м. вам 592, 596
 vid, акц. 563
 видети — видим и др. 40, 306, 499,
 3. л. мн. през. 326; видети / видјати
 331
 видѣх: видѣт 159
 видио и сл., акц. 160
 видјати и др. 156, 171, 229, 306, 327,
 328, 472, 488
 видјело 49; видјело: свјетлост 241
 видрица (ведрица) и др. 498
 видѣти 156
 виђео — видио 232
 виђети и др. 191, 202
 виђо и др., аор. 327
 викач и др. 54, 402—404, 411
 вила, акц. 668
 Виландов, обл. мн. 197
 виловски и др. 326
 виноград, акц. 492
 виноградар 404
 виноградарски, акц. 397
 винчавати и др. 482
 вира и др. 420
 вирил 408
 вировати и др. 479
 висити 554
 висок, обл. мн. 196
 високопочитаније 94
 висоци 418
 вита ребра и сл., акц. 383
 витки и сл., акц. 381
 витрењача и др. 481
 виш пут 493
 вишеклија (фишеклија) 159
 вје 208
 вјера, вљера 206—209, 419
 вјетрењача 153
 вјечит 206
 влажан, акц. 384
 Влалија 652
 властел: властео 551
 властела: властелин: властелини 551
 вљ / вј 77, 419; -вљ-: постављен 319
 -ви- > -ми- 318, 319, 321
 во и др., лок. мн. 472
 вода, акц. 668
 воден, акц. 396
 воденица: веден, вада 491
 водитељ 96
 возакати се, акц. 345
 vozaг i vozač 671
 војевати, акц. 342
 волем м. волим и сл. 473, 601
 волети 670, акц. 170, 171, през. 328
 волјати и др. 191, 213, 498
 вол-јети и др. 201
 волови и др. 485
 вољ (воља) 314
 volја, акц. 559
 вољети 586
 воображавати 55
 воткар 503
 вођија (вође) 419, 493
 вођка 548
 воштан: воштани, акц. 393
 врата, акц. 162, лок. 493
 вратарица 411
 врбовати, акц. 342
 вребац м. врабац 420, 594
 вребач 404, 411
 вреди и др. 484
 време 153; време < вријеме 515
 вриједан — достојан 235
 вриме и др. 480
 вришко 329
 врлудати, акц. 345
 vrlj-, frlj- 647
 врстан 503
 вртар 404, 411
 врућа ракија и сл., акц. 369, 386,
 398
 врући, акц. 370, 380
 врући хлеб, акц. 369, 386
 врућо 333
 врћети 187, 201, 414
 врџ и сл. 301
 вудгоре 503
 vužgati, акц. 567
 вукодлак и сл. 316
 вунен, акц. 394

- вућ 420
 вући, акц. 352; вући и др., 3. л. мн.
 през. и имп. 326, 333
 -вш-: овштина 321
 вѣ 332
- г, фонет. 416, 417; г > з 214, 334, 414,
 418
 -га 214
 гадни и сл., акц. 381
 гајбун 503
 гајити, акц. 349
 галамити, акц. 351
 Галилејац и сл. 408
 гарав и др., акц. 161, 168, 171
 гаснути (се): гасити (се) 646
 гаталац и др. 324
 гацати, акц. 346
 Гацко, функц. 371, 666
 гвозден: гвоздени, акц. 389, 394
 гвозден клин, акц. 395
 гд-: гди и сл. 319
 где, гди 153, 199, 306, 482
 гдишто 229
 ге м. гдје 418, 419; ге / ги 511—513,
 517
 Германи 503
 гиздати се, акц. 344
 гинути, акц. 161, 168, 171
 глава, зав. пад. 414, 498; акц. 668
 глад 324, 512
 гладак, акц. 381
 gliznu se, kliznu se: гльсна се 628
 глухи и сл., акц. 390
 глухнути, акц. 340
 -гн-: дигнути и сл. 320
 гњецав, гњетав, гњецован, гњецаван
 643
 гњиздо и др. 479
 Гњилане 667
 гњити, акц. 261
 говоријо и др. 213
 говорити 40; говорит 620
 говоркати, акц. 346
 година 493
 голи, акц. 376
 голу^б / п 215
 гонати 503
- говчитель и др. 54, 95, 402
 горак: горки, акц. 382, 383
 горакнути, акц. 341
 горамо 503
 Горанско 666
 гори (= горе) и др. 485, 488
 горка со и сл., акц. 382—384
 горки и сл., акц. 381, 382
 горњи, обл. мн. 194
 господа: господин 551
 госпоја и др. 321, 492
 гостовати, акц. 342
 гостољубивост 54, 411
 гоћ м. год 215
 гра и др. 155, 184
 грабљив 404, 411
 грабов и сл., акц. 397
 град, акц. 161, 168, 171; град и др.,
 ген. и лок. мн. 420
 граден м. грађен и сл. 512
 градитељ 96
 Градишка 666
 грађанство 407, 409, 410
 гракнути (се) 679
 гргутати, акц. 342
 грдан: грдни, акц. 386
 гроб м. гроб и сл. 420, 586
 гробати, акц. 342
 гребе ме у грлу 664
 грејати и др. 307
 грепсти, акц. 352
 гријешни 154
 гристи, акц. 352, 566
 грјехота и др. 192; гриота и др.
 479, 485
 Грк, акуз. мн. 512, 517
 грка трешња и сл., акц. 383
 грмјети, грмљети 77, 183, 206—208
 грмље 208
 гробље 208
 грожђе 208, 209; грожђом, обл. 166
 грозити се, акц. 348
 гроп 215
 грум 596
 Грчић 549
 грчки 549
 Гршковић 549
 гугутати, акц. 342

- гудач 404, 411
 Гуњаци 493
 гурнути, акц. 341
 густе, акц. 380
 гч: другчје 302
- д + j > ђ 201; д + је (< ђ) 178, 183,
 201—205, 209, 317, 618; д + ђ > ђе
 186; д > ђ 414
 да, везн. 32, 134, 135, 147, 459—462;
 да + през. 512, 513, 517; да + инф.
 624
- Дабар 435
 дадбога (да од бога) 491
 дадбудем 110
 дайдемъ (да идем) 299
 дајем, акц. 163
 дакле 234, 622
 дан, пром. 164
 данас 540, 643
 дао и др. 311
 дателни 94
 дати, през. 329; дати + ген. 330
 дахтати, дашћем, дахћем 665
 -дв-: надвладати 320
 два, две, пром. 74, 94
 два брата, акц. 169, 171
 два пут(а) и др. 315
 двадесет, акц. 160
 дванаест и др. 215
 двеста и др. 487
 дви и др. 482, 484, 488
 двизати, 1. л. јд. през. 511
 двије 154, 514
 -двј-: међед 320
 двоје и др. 326; двоје крмак 493
 двојица и др. 326
 двор, обл. мн. 324, 552
 Дворане 667
 дд: оддѣлити и сл. 301
 -де (туде), парт. 329
 дебљати 641
 Дебрц 434, 436
 девојка и др. 305, 306, 332—334,
 414, 485
 дегенечити, акц. 350
 Делиград, ген. 35
 делија 330
- deset, акц. 558
 десити се, акц. 348
 деца и др. 178, 487, 601
 дечански, акц. 397
 дечији, дечји 300
 ди (= где) и др. 485, 677
 д'идемо и др. 314
 диван, обл. мн. 198
 дивити се 47
 дигнути, 1. л. јд. през. 511
 дијете 154, 304, 482; дјете 617; дјета
 и др. 178, 202, 208, 414
 дијо — дио 232
 дилеко 503
 дипломирани 669
 диригент 551
 дите и др. 474, 481; дитићи и др.
 479, 484
 дителина и др. 486
 дићу се, фут. 592
 дица, акц. 492
 дј, фонет. 205, 415
 дјевојаштво 404, 411
 дјевојка и др. 180, 183, 187, 204—206;
 дјевојка : ђевојка 52
 дјед 414
 дјело и др. 187, 205
 -дк 301—303, 318
 -дм-: одма 320
 -дн-: падне и др. 320
 дн' > ^нн, ^нн' 655
 до 663
 до толика 622
 доба 551, акц. 160
 добар, обл. мн. 79, 196—198, инстр.
 јд. 198
 добити, акц. 217
 добавити, акц. 342
 Добрацъ 434
 добри, акц. 376
 добриј — праведниј 235
 Добра 435
 доброитро 491
 доброљубив 404
 довео и др. 179
 довече и сл. 329
 довући — довучу и др. 165
 доге, доде (дође) 620

- дођох и др. 159, 211, 215
 доиде 620
 доиста / заисто 622
 дојадити, акц. 347
 доје (дође) 594
 дојкара 503
 долав / долаф / долап 317
 долазити и др. 165; долазу, обл. 166,
 167
 доламо 503
 долеко (далеко) 490
 доликовати, акц. 343
 долмити, акц. 348
 домашати, акц. 343
 домашити, акц. 347
 дOMETУТИ 230
 донети (донешен) 165; акц. 169
 донџиџла: донџиџла 154
 донијо, донијела и сл. 213
 допасти 670
 допушћати и др. 318
 доспљет и др. 207
 дости 494
 достојан, обл. мн. 195
 дотаћи се; дохватити се 49
 доћ 620
 доћеш ми 592
 доћи 40; акц. 169
 доћу, фут. 327
 дохаберити, акц. 350
 дохакати, акц. 346
 доходити и др. 211
 дош'о и др. 158, 180
 -дп: одпратити и сл. 301
 Драгин, акц. 160
 Драго, пром. 164, 167, 175
 дрвен : дрвени, акц. 392, 394, 396
 дрвеност 411
 дремати и др. 481
 дренови клин и сл., акц. 391
 држати, акц. 263
 дријен и др. 188
 Дрина 430
 Дробњак, Дромјак, Дромњак, Дровњак
 468
 друг^к 215
 други, обл. мн. 194—195
 друго, инстр. јд. 194
 дружевски, акц. 397
 друство (друштво) 492
 дрхтати, обл. 665; акц. 255
 -дс: надсвирати и сл. 301, кадсити
 (кад си ти) и сл. 303
 -дт: отуда и сл. 302, одъ трешнѣ и
 сл. 303
 -дћ : сад ћу и сл. 303
 Дубоко 434
 дуг и сл. акц. 388
 дуги, акц. 378; дуга, акц. 493
 дугмета, акц. 162, 166, 174
 дужати 641
 дужд 552
 думанити, акц. 351
 дуплијер м. дуплир и др. 491
 дурати, акц. 343
 духовни 403
 духовник : дуовник 159
 -дц : срце 302
 дѣбрь >* dhubbýti 434
 дѣн 417
 дѣвоика и девоика и др. 297, 298
 ђ, граф. 295—297, 331, 335, 535,
 689, фонет. 203, 492, 655
 ђаволски, акц. 397
 ђаконија / ђеконија 310
 ђе (гдје) и др. 153, 231, 306
 ђевојка и др. 178, 182, 187, 202—206,
 209, 305, 332, 333, 618
 ђед 201
 ђекоји, обл. мн. 194, 195
 ђин м. цин 295
 ђњ > дњ > дн 468
 ђонити, акц. 348
 е, фонет. 505, 508, 509; ě 189, 539;
 е (< ѣ) 490, 583; -е покретно 314; 315;
 е > о : а > о : а > е ('е) 625;
 -е- м. -ае- 312; е, граф. 297, 298;
 е = је 304, 305, 617
 -еви 324; -еви: -ови 333
 -evlje 534
 ево 312
 езести м. изести 498
 езијетити, акц. 350
 -ем 333

- ен, епа, епо 540
 -ен, -епі 662
 -епје 534
 -ео > -о (изво, појо и сл.) 158, 311, 327
 -ер 667
 Ериње 493
 ерцеговачки, обл. мн. 194
 еспап, еспапъ 298
 ест (јест) 492
 -ети, -ити 498
 ето 312
 -ец 552
- ж > р (морем и др.) 159, 166, 321, 332
 Жабљак — Жабјак 207
 жалостив 669
 жгати, акц. 261
 ждребе и др. 488
 ж ђаком 181
 желети, акц. 171; желити и др. 473,
 498; жељети 554
 жена, зав. пад. 307, 420; акц. 492
 женин 552
 женити (се) и др., 3. л. мн. през. 326
 женик : женик 158
 женски, акц. 390; женски, зав. пад.
 195, 196
 жетелац 493
 жећи, акц. 352
 живети, акц. 171
 живили 156
 живјети 77, 145, 149, 206; живљети
 77, 145, 149, 183, 208; живити 498
 живљење 207
 Живоротка 503
 живѣти : носити = живим : носим 156
 жидак и сл., акц. 381, 388
 жл 418
 жли 417
 жмири (жми, жмије): жъмка, жмерка
 628
 жн 418
 жнати 417, 423
 -жск: мушко и сл. 303
 жуборкати, акц. 346
 жуљати, акц. 344; жуљити, акц. 349
 журити (се), акц. 170, 349
 журљив 503
- жути, обл. мн. 197
 жутиџ и жутијем и др. 193
 жуч 512
- з, фонет. 201, 202, 204, 417, 418,
 592, 618; з + је > з'е 317, 318
 з богом 181, 215; з Боснмъ 621; з братом
 181
 за 540, 639; за + ген. 121, 148, 150,
 494, 597; за + акуз. 124, 234, 446—
 —449, 453, 455—457
 забезекнути се, акц. 341
 забели и др. 515
 заборављати, акц. 346
 забрећи и сл., акц. 353
 завоз 503
 загаламити, акц. 351
 Zagrad 643
 загризен, загрижен 670
 загрцнути се, акц. 341
 Задар < Ядро 431
 задесити, акц. 348
 задобити, акц. 217
 задовољити, акц. 349
 задоцнити се 143
 заџдруга и др. 490
 задуманити, акц. 351
 зажмирити, имп. 327
 зазвиждукати, акц. 342
 (за)зејтинити, акц. 350
 зазирати + од + ген. 443, 444, 453,
 457
 заиграти 346, 670
 заигуманити, акц. 351
 заискати + од (у) + ген. 120, 121
 zgi, ski 655
 зајац, зајец, заје^ац 511, 513, 517
 заједничан 404, 409, 411
 заједничар 406, 409, 410
 за којег (м. за чијег) 35
 законодавац 407, 409, 410
 закопати и др., трп. прид. 327
 закрајница 503
 закржљати, акц. 343; закржљавати,
 акц. 350
 закрмачити, акц. 350
 закрпа 408, 409
 зактевати 229, 622
 замерачити, акц. 351

- зао, обл. мн. 196, 198; > зо 311
западни, обл. мн. 195
запаметит (запамтити) 512, 513
запасти 670
запахнути 341
(за)питати + ген. 494
заповес 512
заприсшта 617
заради + ген. 439, 456
за сватови и сл. 603
за собом: за себом 164, 333
Затке, Заткари 642
затражити + од (у) + ген. 121
заћи 242
заћорити, акц. 351
захвалити и др. 212
захтевати и др. 179
зацакати, акц. 344
зашто 29, 127, 128, 145, 149, 231,
232; зашто: јер 55, 231
због + ген. 437—439, 442, 445, 446,
453—457
зборница 411; зборнички 411
звателни 94
звати, акц. 217
звскара 503
звиждукати, акц. 342
Звизда и др. 474
звонцати, акц. 345
зготовити + ген. 330
здрави, акц. 162, 166, 167, 378, 382,
383
здравити и др. 473
здравље 208, 209
здраво: веома, јако 55
зе 203
зелен : зџлѣн 553
зелени, обл. мн. 197
зељан и сл., акц. 392, 393
зељѝја (ном. мн.) 419
земаљски 397, 432
земља 319, 333, 419, 512; земља —
небо 541, 633
земљан : земљани и сл., акц. 393
зеница 206
зепсти, акц. 352
зец (вок. јд.) и др. 324
зи, парт. 329, 333, 418, 493
зибати, акц. 343
зид 552
зимљив 669
зимница 56
zimus 540, 643
z + j 202, 203
-зк : изкопати > ископати и сл.
302, 303
златан, зав. пад. 196, 198
Златни Праг, акц. 382
злато, акц. 169, 171, 563
златорук и др. 325
зло и др. 492
злосретница 468, 469
злоставити, акц. 351
зљ, жљ 302, 318, 333
знадбудем 110
знамење 94
зна се да . . . 664
знатан, обл. мн. 194, 195
знати 329, 493
зњ, жњ 303, 318, 333
зоба (= зова) 503
зовнути 319, 341; зомнути и др. 333,
492
зора 418
-зп: изъпричати, изпричати > испри-
чати и сл. 302
зс 302, 318
-зт: изтрчати > истрчати и сл. 302
зуб и др. 81, 82, 324, 418
Zuvela, Žuvela, Zuvelic 689
зуцнути 56
-зц : разцепити > расцепити и сл. 302
-зч 302, 303, 318
зџ 332
ж, фонет. 313, 490, 491, 583—585,
618; и, граф. 297, 299; и, возн. 31,
32, 45, 625, 666; -и, у зав. пад.
213, 214, 493, 552; -й, губљење
313; i, граф. 297, 299, 331
Ибар 427—430
ибо 228
-ив 669
iva 666
-ivo 671
иг 214

- игди 153
 иглени рад, акц. 391
 играти, акц. 344, 346
 игуман 310
 иди и др. 313
 -ић- < њћ 677
 џе 189, 208
 из + ген. 437, 445, 446, 454, 456, 457
 изабраник 411
 изаћи и сл., акц. 163, 353; изаћи / изи-
 ћи и др. 309, 332, 555
 избавитељ 407, 409, 410
 избављање 411
 избезумити се, акц. 349
 избити, акц. 217
 избрати / разабрати 622
 извадак 697
 извести (извежене) и сл. 165
 извитоперити, акц. 350
 извод 697
 извршење 411
 извршетак 405, 409, 410
 изгореду 622
 изгубен м. изгубљен и сл. 512, 513
 издалека — из далека 232
 издурати, акц. 343
 изђе / изиђе и др. 313
 изеде 298
 изелица 203, 204, 206
 изести 305, 592; изјести 203
 изитра 491
 изићи, акц. 166, 492
 изланути, акц. 340
 између 125, 126, 148, 150
 изменују 153
 измјерити и др. 489
 измести, акц. 352
 измишљач 404, 411
 изобилувати 403
 изобилје 404
 изриком 602
 -иј- 299, 300
 -ије 94, 95, 187—189, 192, 193, 197,
 298, 299, 515, 517, 583
 -ијем 79, 193, 195, 197, 198, 200
 -ијех 79, 149, 193, 195, 197, 198
 -ији 78, 299, 312
 -ијо 327
 ик (их) и др. 316; -ик 667
 икаки, обл. мн. 194
 или 30; или — или 46
 Илијин-дан 78
 Илић и др. 312
 им 213
 -им 193—195, 197, 200, 594
 -има 79, 81—83
 имадбудем 110, 111
 имадошмо, имадоште 492
 имати 311, 329, 492; имати јаку веру :
 немати вере 624
 именителни 94
 имо и др. 310, 311
 -ин 88, 324
 -ински 325, 332
 -иње 493, 534
 -мо 158, 311, 327, 677
 иоштџ (и јошт) 304
 иродовац 408
 ис- < из 639
 -ист 667
 -исати : -ирати : -овати 555
 искати, акц. 255; искате + у (од) —
 ген. 118, 121
 искустурити се 503
 искушење 54, 228, 402, 410; иску-
 шање 405
 исоп 408
 инспексинити, акц. 350
 испећи, акц. 171, 174
 исповидити 503
 ispod 540, 639
 ispravak 671
 испратити 40
 истерати се 36
 истина, везн. 28, 29
 истјерати и др. 202
 истолковати 56
 источни, обл. мн. 194, 195
 -ити, -ети 498
 ићи и др. 170, 171, 174, 249, 327, 330,
 353, 511; ић (= ићи) 620
 ифтарити, акц. 351
 их 213, 214
 -их 79, 193—195, 473, 594
 -ица 322, 593, 667
 -иште 639

- ј, фонет. 78, 213, 320, 549, 620; ј,
 граф. 295, 297, 304, 682, 687; -ј-
 секундарно 321; ј м. њ 505; ј м. љ
 589, 590, 619
 ја 307, 522
 ја : јдна и сл. 298
 јагмити, акц. 348
 јагње: јагњићи: јагњад 551; јагњат 215
 јагњећи и сл., акц. 397
 Јадар 431, 432, 436
 Јадеръ — Јадера 431
 Јадранин, Јадранка 432
 јадрански 432
 јазик м. језик 420
 јаксинт 408
 јаље 535
 јамчити, акц. 347
 Јанковић, акц. 550
 јарка 503
 јаспис 408
 јати 503
 јаукнути, акц. 341
 јахати и јашити и сл. 328
 је (< ђ) 187—189, 192, 193, 583; је,
 граф.: перђ и сл. 298, бисерие 300;
 -је (-ovlje, -evlje, -inje, -enje) 534
 је (јесте), енкл. обл. 140
 јеванђелист 408
 јеверица (веверица) 492, 503
 један, INSTR. јд. 193, 194; акц. 160
 јединство 403
 једно (прасе) 324
 јеђаху и сл. 232
 Језеране 667
 језикоградитељ, језикоправитељ 95
 јелечад 493
 јењати, акц. 344
 јео 677
 јер и др. 314, 315
 јеребица м. јаребица и сл. 475
 Јеремиић 78
 јеретик 408
 јесам, акц. 160
 јесенас 540, 643
 јест(е) 315
 јђт vās 535
 јето (љето) 594
 јечмен : јечмени и сл., акц. 391
 јечмик 503
 ји, енкл. обл. ген. и ак. мн. зам. он
 213, 214, 591
 (-)ји: кой и сл. 299
 јиг 214
 јим 213, 214
 Јово 81, 297, 322, 333
 јој, јој, ој 304
 јошт 230
 ју: јунак и сл. 299
 јуди (људи) 594
 јужни обл. мн. 194
 јулар (улар) 302, 322
 јунак, акц. 668
 јунач(с)ки, јунашки 549
 Јунгов, обл. мн. 197
 јурити, акц. 349
 јутре, јутру 494
 јутрос 643
 к, фонет. 214, 333, 334, 414, 418;
 к(а), предл. 126, 127, 146, 149, 309,
 540, 669
 -ка 214, 329, 333, 663, 667
 кавена кашчица и др., акц. 391
 кавенисати 503
 кад 17, 18, 314; кад: одма(х), онда
 17, 18; кад: опет 18; кад: пошто 41
 када и сл., акц. 160
 кадива и сл. 310, 317
 кађење 405, 409, 410, 412
 кађуја (кад ћу ја) 296
 казати, I. л. јд. през. 511
 казивати, акц. 217
 каица 15
 каишђ и сл. 297
 какав и сл. 160, 325
 каки, -а, -о 84, 194
 какогод пре : тако сад 28
 како гођ 305
 калемити, акц. 350
 камен, акц. 394
 каменит, обл. мн. 194
 ками 596
 камијон и др. 213
 канути, акц. 340
 као, ко 311
 капла 512

- каравлашки, обл. мн. 195
 карач 404, 411
 картати се, акц. 345
 Кате 418
 каткад/т и др. 215
 качњак 503
 кашљив 669
 кашљуцати, акц. 345
 квочка 548
 кек (geck) 645
 ки м. који 420
 кипјети 77
 китњаст, акц. 161, 171
 клети, акц. 353
 клонити, акц. 348
 -клопити, акц. 266
 клочка 516
 кључана рупа, акц. 392
 кључеви, акц. 171
 -кн-: рекне 320
 кнез-Аксентијин 78
 књига 464
 књижевност 404
 књижница 697
 ко 35, 85, 141, 197
 кованцијка 78
 ковати, акц. 248, 569
 кога 34, 160, 232, 315
 когод и др. 315
 код + ген. 118, 120, 148, 150, 597
 кожле 417
 кожух (кожу, кожув, кожут) 155, 159,
 316, 333
 кожух, акуз. мн. 414
 коза, акц. 668
 кози 592
 којасити се 503
 кози 592
 којег м. чији 35
 којекаки, -а, -о 83, 84, 193
 који, -а, -е 34, 121—123, 127, 128,
 146, 149, 194, 196, 552; који: што
 34, 55, 627
 којигођ — којигод 232
 кокошији, акц. 397
 кола 420, 473, 493, 549
 колеба м. колиба и сл. 475, 487
 колџик 330; колико и др. 314, 662, 670;
 колџо 491
 -колиџи, акц. 266
 колодвор 555
 коље 419
 кољено 201, 202, 414
 командант 551
 Комарница 467—469
 коме и др. 315
 комидба 125
 комшија — сусјед 235
 кона м. коња и сл. 296
 коњ 81—83, 146, 322, 323
 коњица : коњаник : коњик 54
 Коњско 666
 коњушница 56
 копати (копам), акц. 163, 167, 344
 Копљари м. Копљаре 667
 копно: море 541, 633
 кога, акц. 559
 корат 14, 15
 коричити, акц. 350
 косин 322, 323
 косити, акц. 266
 костију и сл., акц. 160
 котал 420
 кот куће 181
 кот'о 158, 179
 Кошља 493
 кошчан : кошчани, акц. 393
 крабри (храбри) 159
 крајеви, акц. 161, 166, 167
 красти, акц. 352
 кр'ати 622
 краћати 641
 крв 512, 594
 kredo 535
 кречити, акц. 348
 крџља, крца : кържав 628
 крин — љиљан 235
 кристал 408
 Кристос (Христос) 159
 кричати, акц. 277
 крмак 503
 кроз + ак. 456
 крстити 318
 кружат 14
 крупни : ситни и сл., акц. 382

- крух 420
 крушкама, акц. 161, 168, 171
 кршити, акц. 348
 -кт- 317, 319
 ктети (хтети) 229, 317
 -кћ-: кћи и сл. 319, 324
 куглати се, акц. 344
 кудеља 153, 484; кудиља и др. 480,
 485, 487, 492, 503; кудија 492
 куџелј 535
 куповати, 1. л. јд. през. 511
 купуват м. куповати и сл. 512, 513, 517
 курјачији, акц. 397
 kusegva 535
 кућа, лок. мн. 420
 кућни: кутњи 468
 кучки, обл. мн. 195
 Кучи, лок. 419
 куцукати, акц. 346
 кушач 404, 411
 кџд 417
- л, фонет. 310, 420, 474, 475, 485, 489,
 490, 491, 505, 549, 619; л: о 310,
 549, 619; л > љ 414; л + ј > љ 201;
 л + је 317; л > љо 589; -л(биљ
 и сл.) 619
 лагати, акц. 255; рекц. 670
 лад и др. 209
 ладоница 622
 ладна, акц. 162, 166, 167
 ладна ракија, акц. 369
 лака страна, акц. 369
 лаки, акц. 370, 399
 лакшати 641
 ланен, акц. 394
 ланути, акц. 340
 лармати, акц. 345
 ласније 493
 лахнути, акц. 340
 лацка 549
 -ле: лешникъ и сл. 297
 леб и др. 490; лебац (хлебац) 159
 лебдити 229
 levo — desno 541
 ледГ 215
 леден, акц. 394
 лежати, акц. 263
- ленија и др. 485—488, 491
 леп и др. 305; леп, комп. 325; лип и
 др. 473, 483
 Лесина 642
 Лесковица 493
 летети и др. 414; летјети 586; летити
 и др. 414, 498; лећети и др. 202
 летос 540, 643; летоска 703
 лећи, акц. 353; рекц. 670
 лецати се, акц. 344
 лешњик и сл. 321
 либити се, акц. 349
 ливада, лок. мн. 420
 ливан 408
 лјјјџо 154
 лјјјџп, зав. пад. 185, 194, 195, 198
 лик и др. 492
 лити, акц. 217
 лицемјер 54; лицемјерје 54
 лишајив 669
 Lovćen 627
 logičan-logičnost 526
 ложим, акц. 348
 ломити и др., акц. 216
 лопата и др. 475, 476, 491
 лопов — лупеж 234
 лошо и др. 325, 333
 луд, инстр. јд. 194
 лудити, акц. 349
 лукави 228
 лула и др. 492
 лџжеш 417
 іѣ 201, 202, 297
 лџто : љето 616
- љ, фонет. 207, 492; љ, граф. 295—
 297, 331; љ > ј 419, 585; љ + њ >
 ље 186
 -ља-: умеля и др. 296, 298
 ље, граф. 201, 296, 297
 љеб — хљеб и др. 231; љебац : ле-
 бац 153
 љи : гљива и др. 296
 -љив 669
 љо 296
 -љу-, граф. 296, 299
 љубазница 404
 љубезни 310

- љубити 669
љубов 56
људи, зав. пад. 81—83, 232, 323
људови (људи) 493
људокрадица 411
љуљушкати се, акц. 346
љута (гуја) и сл., акц. 386
љути, акц. 371, 380
- м, фонет. 492; м > н 418, 420; м + ј
> мљ 317, 318, 592, 954; м-н > н-м
321; м, граф. 535
- ма м. моја 420
-ма 81—83, 146, 196
Маја 627
мајка, зав. пад. 323, 333
мајстор 643
Максим Горки, акц. 382
Mal 627
мал' (= умало) 622
мали, зав. пад. 196, 198
малко 329
манастир 321; манастир : намастир 333
манит, обл. мн. 198
манути и др. 209
маовина и др. 209
марвен(и), акц. 396
Маре 418
марити, акц. 349
Марков 552
маст, инстр. јд. 164, 166, 167, 322;
ма̑ст 512
- мати 324; матере и сл., акц. 160
Матија — Матеј 235
матурант 550, 551
маћеха / маћија 310
маћи и сл., акц. 255, 353
маукнути, акц. 340
маховина : маовина и сл. 159
мачван-ски 432
мачка, ген. мн. 333; ма-чка 549
машити се живота 503
ме и др., енкл. 325
мегарон-мегара 642
меден, акц. 396
med'u 540
међњик, медњик, медник 468
међо и др., вок. 323
- међу, предл. 125, 126, 141, 148, 150
међудневца 125
међутим 29
меки, акц. 370, 375, 399
меки сир, акц. 369, 398
меко (малко) 494, 503
mejja, акц. 559
мемљив 669
мене и сл., акц. 160, 162, 166, 167,
216, 600, 601; мене : код мене, акц.
167, 169, 171, 173
- мени 498
мезо, акц. 563; месја (месо, ном.
мн.) 419
месојеђе 125
мести, акц. 352
метно 180, 311
метнути (метн-/мет-) 328
мечка 549
мешкољити се, акц. 350
мијег, мије(х) 155
милинкуша 503
Милисавец 552
милостив 669
mipouti, акц. 569
миње 493
миро 408, 409
мислити, акц. 161, 168, 171; мислети
м. мислити 499
митар — царинар 235
миш и др., обл. мн. 323
мишана 503
мишиње 493
мишлим 417
мј 77
мје 208
мјењач 404, 411
мјесец и др. 207
мјестја (мјесто, ном. мн.) 418
мл м. мн 214
млада 666
mlado (neženjeno, neudato) 522
младост и др. 215
млаз 552
млѣко 511, 517; мљико и др. 481
млоги, обл. мн. 193
млого — много 230, 232, 319
мљ 77; -мљ- > -мъ- 319; мљ/мј 419

- мљесто 208
 мн- > мл- 319, 332
 многи, обл. мн. 194
 много 332; много : млого и др. 214
 множество 56
 мога и др. 179
 могбуде — буде могао 111
 могбудем 110, 111, 147
 мог'о и др. 179
 могу : морем (< можем) 333
 мој 138, 139; мој, зав. пад. 194—196, 312
 мокар, акц. 384
 мокри и сл., акц. 377
 моле/молу 332, 601
 молил 420
 молити 670; молит 420; молити — мо-
 лити се 231
 мољакати, акц. 345
 момак, акц. 162, 166, 167
 момков, акц. 160, 166, 167, 174
 момчад 551
 Морава, пост. 427—430, 436; дат. и
 лок. 414
 Моравица 429
 море, акц. 550
 море м. може 166, 321
 моћи, акц. 353; употр. 37, 442, 455;
 обл. през. 165, 166, 326, 327, 329, 332
 поџи, акц. 566
 мочило 503
 мрав, ген. мн. 473
 мргодити се, акц. 350
 мрзост 57
 мријети, акц. 353
 мрк, мрки, акц. 378, 379, 381, 493
 мрс 493
 мрсни, акц. 370, 399
 мрсно јело, акц. 369
 мртав, обл. мн. 196
 мртвоглавце 622
 мртвост 411
 мрштина 406, 409
 мрштити се, акц. 347
 мудар, обл. мн. 193
 музика 330
 мука ми је 664
 муљати, акц. 344
 мумољити, акц. 350
 муруз 503
 мусти, акц. 352
 мухабетити, акц. 350
 мучати, акц. 277
 мучитељ 404
 мучнице 503
 мучно 549
 мушки, акц. 390
 мље > мље 208
 мљ 206, 332
 в, фонет. 201, 414; -н (ондан и др.),
 парт. 329, 333; н + је 317; н + љ >
 ње 186
 на, предл. 449, 450, 452, 456, 457,
 663, 664, 668
 -на, парт. 329
 набакамити, акц. 350
 набашка 503
 набрекнути, акц. 341
 набубрити, акц. 347
 навести, акц. 217, 352
 на врата, акц. 166, 174
 на врати 498
 нагао и сл., акц. 381
 над са ак. 114
 надговорљив 404
 надежда 55
 надимати се, акц. 345
 надмашити, акц. 347
 надолмити, акц. 348
 нађикати, акц. 344
 нажуљати, акц. 344
 надох : надбог 159
 најђе (наиђе) и сл. 299
 најбољи, обл. мн. 197
 најмлађиј и сл. 299
 најстари и др. 312
 нака (некака) 491
 наказатељ 95
 накастити, акц. 348
 наки (онаки) и др. 314
 на коли 498
 накопати, акц. 344
 нами 597
 намјештати, акц. 343
 намргодити се, акц. 350

- намрштити се, акц. 347; намрштен,
 инстр. јд. 197
 на небеси, морф. 228
 нанијети, акц. 350
 наљуштити, акц. 348
 напасти, акц. 352
 напецати, акц. 343
 наполичити, акц. 351
 на премер и сл. 485, 486
 напрати, акц. 348
 наређати, акц. 345
 народ 47, 141, 142
 народни, обл. мн. 193, 194
 насамарити, акц. 351
 насјећи, акц. 352
 насмијати се, акц. 342
 наступљив 503
 насуо 180
 натјерати и др. 204, 205
 на то, на што 17
 натраг — на траг 232
 натуштити се, акц. 347
 наћи, акц. 169, 171; наћи, 1. л. јд. през.
 511
 наћи се, пас. 36
 наћу м. наћи ћу 592
 началник 622
 начинити, имп. 327; начинен, акц. 163
 наш, зав. пад. 79, 138, 139, 194 —197
 наштампати, акц. 345
 -нд-: онда 320
 не (неко и др.) 297
 не, префикс 648
 невјерје 54, 57
 невјеровање 405, 409, 410, 412
 негди 153
 него и др. 314, 315
 недело м. недељо и др. 296
 недеља и др. 485
 недељн (< ниједан) 515, 517
 нећелни м. нећелни 297
 незнабоштво 404, 411
 неиспитљив, неистражљив и сл. 411
 некаки, -а, -о 84, 193
 неки и сл. 306
 неко 85, 200
 неколика мјесеца: неколико месеци 35
 неколико, неколике, употр. 91, 148, 150
 нељубаван 404
 нема га 664
 немати 312
 необазрив 669
 непослушање 411
 непрестани 403
 (не)радница: нерадни 324
 не разуму и сл. 603
 нераспадљивост 411
 несретница 468
 несрећница, вок. јд. 322
 нетјак 183
 не наше — не шћадјаше 232
 неучтиво је 664
 не хтети 37
 нештеђење 405, 409, 410, 412
 ни м. ми 596
 ни (нити) 13
 ни м. ну (кренио м. кренуо и сл.)
 600
 -ни 390
 ни без чега 330
 нигди 153
 ниж ливаде 417
 низ, низа 665
 низ(а), предл. 309
 низак, обл. мн. 196
 нијеси 616
 -ник 534, 626
 никаки, -а, -о 83, 84
 неки м. неки 473, 498
 нико 85
 неколико м. неколико 473, 498
 нисам и др. 307, 473
 нитко 83, 85
 нишавити, акц. 349
 ништа / ништо 622
 н-јеговати и др. 201
 но (него) 29, 231
 nobл 645
 нов и др., акц. 169, 171, 378, 384;
 обл. 193—195
 Нови, функц. 371
 Нови (Сад), функц. 371
 новокрштен, новорођен 54
 новчани завод и др., акц. 391
 нож и др., акц. 168
 нојца 585

- носијах 498
ноћ, пром. 164, 512
поћас, прил. 329, 643; акц. 160
поћом 329, 332, 622
нумијем м. не умијем 314
нѣ < не-, ни- 602
- њ, граф. 295—297, 300, 331
ња, граф. 296, 298
ње, граф. 201, 202, 296, 297, 498;
-ње (-ни- је) 94
ње м. њих 597; ње м. њен 418, 419
ње : не (неко) 585
њага (њага) 493
њев 325
његов, обл. 138, 194—197; акц. 160
њеско, њески 200, 586
њесколик и др. 185
њи (књига, нива и др.), граф. 296
њизи (њих) 493
њихов и сл. 193, 195—197, 210, 211,
325, 622
њиха (њих) 493
њо: с њоме и др. 296
њу, граф. 296, 299
њушити, акц. 348
- о, фонет. 311, 314, 327, 490, 589, 601,
691
о, предл. 234, 456
оба, обадва 326
обазрети и сл. 309
обазрив 669
обајатити, акц. 350
обезновчити 503
обезобразити (се) 56, 143
обиље 404
обичај, акц. 161
обједовати, акц. 343
обладати (= овладати) 143
облакшати (= олакшати) 143
оближњи, обл. мн. 193
обље-обје 207
обновљење 411
образ 56, 215
образователь 95
обред 404
обријати се, акц. 342
- обурвати, акц. 343
-ов 88, 391, 552; -ов-: -ев- 323, 666
овај, обл. 193—198; акц. 162, 166,
167, 175, 216
оваки, -а, -о 84, 194
оваков, -а, -о 35, 85, 194
оваковац 622
-овати 555
овде 153
овди и др. 190, 191, 484
ови, обл. мн. 194; ови м. овај 493,
592, 596
-ови, -еви 323, 552
овизи 493
овије(г) 155, 184
ових 498
-ovlje 534
ово м. ево 312
-ово/-ево 666
овој м. ово 619
оволики, обл. мн. 197, 198
огледати 242
огребати, акц. 342
огрејати 670
огрив и др. 486
огријах 498
оглухнути, акц. 340
огњен, обл. мн. 196
огњиште 420, 594
од, предл. 116—118, 149, 437, 440—444,
446, 453—457
од-, префикс 301, 302, 322
одавде < од + овде 301; одавде(н)
и др. 329
одакле < одъкле 301
одалачити, акц. 349
одатле < одътле 301
одвркнути 503
оде — отиде 232
од зла — ода зла 232
одахнути, акц. 340
одма(х) 17, 209, 210, 229
однети, акц. 169, 171
одно и сл. 304
одобровољити, акц. 350
одонуда, онуда 314
од тебе 180
одтићи и сл. 302

- одуд м. отуд и сл. 322
 ођутурумити, акц. 351
 оживети — оживи 555; оживјети 233
 озго 302, 329
 оздравити 498
 озепсти, акц. 163, 352
 озловољити, акц. 349
 озтрагъ и сл. 302
 оје: мос и др. 298
 окамењење 411
 оклизнути се, акц. 341
 околни, обл. мн. 193, 194
 окречити, акц. 348
 окрчити (= прокрчити) 143
 -ом 164, 333, 522, 601
 оматорити 498
 omužditi, omužden 647
 он, снкл. обл. акуз. 83, 86, 87, 148
 онај 139, 193—198
 онакви 35; онаки, -а, -о 84; онаков, -а,
 -о 83
 онда, ондај 329, 333
 ондашњи, обл. мн. 196
 онде и сл. 306
 ондье 153
 они (пок. зам.) 115, 493, 592, 596
 оније 155
 опіос (он јој је) 304
 они тријем = оног тренутка 13
 оних 498
 опадљив 411
 опажати, акц. 343
 опанак, акуз. мн. 414
 опет : сад 28
 опкорачити, акц. 349
 оплести, акц. 171
 оправдање 411
 опренут (прионуті > пријенуті > оп-
 ренут) 515
 опсихирити 350
 опустошити, акц. 351
 опутцом м. опутицом 313
 опушћење 411
 ораг и сл. 211
 орао, акц. 162
 орати, акц. 569
 орах, акуз. мн. 414, 512; орах : ора 158
 осветник 411
 освећење 405, 409
 осевапити се, акц. 351
 осетити се 637
 осилити (се) 143
 осјенити 403
 ослободити 56
 особит, обл. мн. 194
 остали, обл. мн. 193—195
 остати живу 494
 острићи, акц. 352
 осуђење 411
 от + ген. 452
 отац, вок. јд. 324
 отачанство 57, 404
 отврдоглавити 404
 отелио и др. 311, 312
 отерати 153, 328, 480
 отимице (хотимице) 229
 отићи (одошмо) 165—167
 отићу 592
 откривање 57
 ото м. ето 312
 отпад 57, 404
 отпукнути, акц. 341
 отровати и др., акц. 173
 оћу и сл. 315, 316
 офурсатити, акц. 351
 очајање, очајаније 94
 очев, акц. 160, 166, 167, 174
 очевина — достојање 235
 очин 622
 очишћење 411
 ош ли дој? 549
 оштампати, акц. 345
 ошурити, акц. 348
 ш, фонет. 492; п + је > пље 317, 318,
 592, 594
 па, 31, 32, 45, 46, 666
 падати, акц. 161, 168, 171
 палити 40
 памет 164, 512
 паметни, INSTR. јд. 194
 пандај (па онда) 491
 пантити и др. 492
 па онда, па посліје 32
 папрен, акц. 396
 рагенјџа 535

- пасти, акц. 352, 566
 пасха 408, 409
 патка и др. (ген. мн.) 323
пашовати, акц. 342
 пашчад 318
 пашчиње 493
 певачица 503
 пексинити, акц. 350
 Перо и сл. 476
 перџ и сл. 298
 петак, петок и сл. 207
 петеро 492, 586; петерица 586
 пети 467
 пети се, акц. 353
 петнес 312, 326, 331, 332
 Петница, Петњица 463—469
 Петње Брдо 467
 петрахил 212
 Петровдан и сл., акц. 397
 Петров син и сл., акц. 389
 петък 417
 пећи и др., акц. 163, 166, 170, 174,
 216, 352, 620
 Пећница 467
 печу 167
 печати, акц. 343
 Пецка 548, 549
 печнути 548, 549
 пехризити се, акц. 351
 пешт 467
 пиџе 208
 пијевац и др. 188
 пијесак и др. 187
 пијучати, акц. 345
 пилити, акц. 349
 пирити, акц. 349
 пировати, акц. 342
 писат 420
 писатељ 95, 96
 писати, морф. 171
 писац 96
 писмени, обл. мн. 194
 pistopoša 526
 питати, акц. 170; питати + ген. 330,
 332, 494
 пити, акц. 170, 171, 217; 1. л. јд. през.
 511
 пиштити и др. 306
 пј, плъ 77, 207, 419, 423
 пје 208
 пјевати 206
 пјесма и др. 207—209
пљавити, акц. 347
 плам 596
 пландовати, акц. 343
 планина 493
 плаш — плашта 215
 плашити се + од + ген. 443, 444, 453,
 457
 Плевље, Пљевље (Плевља, Пљевља)
 648
 плести, акц. 217, 352
 плећка 548
 пљевати 208
 пљесма и др. 206—208
 пљеснивити се, акц. 350
 по, употр. 32, 311; по + лок. 451, 452,
 456, 457
 победити и др. 514
 побећи 165
 побиге и др. 484
 побилжити 618
 побискати, имп. 327
 побити 40, 492
 побјећи / побљећи 208, 419
 поборавити 503
 побрзо 56
 повесмо и др. 488
 повјереност (поверење) 56
 поводник 503
 погледати и др., обл. 165, 328
 под(а) 309
 поде (па оде) и др. 312
 подигнути 40, 47
 подјела и др. 187, 201
 подручник (поданик) 56
 пођонити, акц. 348
 позаборављати, акц. 346
 позвати (позовем), акц. 163, 166, 174
 позелењети и др. 187, 201, 414
 познање 411
 познат, обл. мн. 197
 појаьс и сл. 298
 пој 585
 појаман 503
 појас 14

- појати, 3. л. јд. през. 328
 поје (пође) 594
 појефтинити, акц. 350
 појо / појео и др. 311
 показати 233
 покајање 404, 411
 поклизнути се, акц. 341
 покра (покрај) и др. 320
 покретни, INSTR. јд. 194
 покривало 405
 покујство 585
 полијевати и др. 192
 положителни 94
 помагати 670
 помазање 411
 поменути, обл. мн. 194
 Poterigio 643
 помиловање 54
 помирење 411
 помози бог 313
 помоћи 670; помоћи : спасти 242
 помћи (помоћи) 491
 помустити, акц. 217
 понаденик (понедељник > понеде-
 оник > понедејеник > понаденик)
 515, 517
 понајештати, акц. 343
 понижење 404, 411
 поод (поход) 312
 поље 667
 пољја (поље, ном. мн.) 419
 пољски миш и сл., акц. 390
 пољубити — цјеливати 235
 поп 322
 попаливши и др. 180
 попети се, акц. 353
 попечитељ 95
 поплавити 40, 347
 поргачак 671
 поправитељ 95
 по природи 157
 попрснути, акц. 340
 рорип 535
 поредити, акц. 349
 порејати, акц. 344
 порекло 241
 порекнути, акц. 340
 Пореч 35, 432, 433, 436
 поречје 432; Поречка река 433
 порфира 408, 409
 посвећење 411
 поселамити, акц. 351
 посијах 498
 посинаштво 411
 посињење 411
 после 153
 последњача 504
 последње 153
 посленик — виноградар 235
 послушање 404, 411
 послушност 406, 409
 последак — пошљедак 232
 посни, акц. 370, 399
 посни дан и сл., акц. 386
 посно јело, акц. 369, 398
 поспати 233
 поспјешити, акц. 347
 посредник 403
 пост 125, 493
 поставити (се), употр. 36, 40; акц. 492
 постати + INSTR. 330
 постити, акц. 266
 постићи мир : немати мира : имати мир
 : наћи (неког) мира 624
 постојан 194, 403
 постуља 56
 поступ 407, 410
 потаћи, акц. 255
 потврђење 404, 411
 потећи, IMP. 330
 пот крушком 181
 потлачити, акц. 348
 потле 494
 потом, употр. 31
 пот појатом и др. 215
 потурчити, акц. 347
 поћерати 153, 156
 поћи и др., акц. 217, 353, 620
 поучење 404; поучљив 411
 почети и сл., акц. 353
 почешљати, акц. 344
 почитатељ 95
 почме : узме 321
 похајванити, акц. 351
 похарчити, акц. 347
 похођење 411

- пошаљем / пошљем 309
 пошље : после 153, 305
 пошто 17, 18, 128—130, 146, 149
 поштовати, акц. 343
 пошћење 405, 409, 410, 412
 правдати, акц. 345
 праведан, обл. мн. 193
 прав(и), обл. мн. 194, 195; акц. 378
 право м. правилно 56
 правцом и сл., акц. 160
 празан, инстр. јд. 197
 празноговорљив 411
 празност 406, 410
 прама (= према) 622
 прародитељ 407, 409, 410
 пратилци (ном. мн.) м. пратиоци и др. 310
 праћ 625
 праштати 228
 првењача 504
 први, обл. мн. 194
 пре, прије 157, 308
 пре- 157, 158, 307, 308, 331; пре- (< прѣ-) 157; пре- : при- 157, 307, 491, 601
 пребавити и сл. 157
 пребацити 157
 пребелешка (прибелешка) и др. 488, 489
 пребити и прибити 473
 преварљив 404, 411
 превелики, обл. мн. 194
 превести и др. 307, 473
 привилегија и сл. 601
 преводилац 96
 преводител 95, 96
 превремен (= привремен) и сл. 485
 преглавци м. приглавци 498
 прегртати 157
 пред 308, 309
 пред : прид 157, 333, 334
 предати се, пас. 36
 предошње 157
 пресједатељ 95
 предчислитељ 95
 през + акуз. 456
 преко 308
 преко : прико 157, 333, 334
 прекопати 157
 прекуче (прекјуче) и др. 492, 494
 прељуботворни 411; прељубочинац, прељубочиница, прељубочинство 411
 према, предл. 115, 116, 126, 146, 148, 150, 540, 597, 669; према : прима 157, 308
 премашати, акц. 343
 премашити, акц. 347
 премда 28, 29
 премјештати, акц. 343
 премноги, обл. мн. 194
 премноштво 407, 409, 410
 пренеразити се, акц. 351
 пренети и принети 473
 пренут < пријенут 517
 преобразити, акц. 349
 препирач 404, 411
 преписати : пописати 242
 преписиватељ, преписивач 95, 96
 препорука и др., дат. јд. 214
 преправио — приправио (припремио) 232
 препуцати 484
 прерођење 405, 409, 410
 пресавити, акц. 217
 пресадити 157
 пресалдумити, акц. 349
 преслава м. прислава 498
 преставити (приставити) 307, 484, 489, 498
 преставденије 94
 прести, акц. 352
 преступљење 405, 409, 410
 преступница 411
 прет кућом 181, 215
 пре тобом 181
 претући, акц. 352
 прећи 40
 при-, пре- 307, 489, 491, 498
 прибацити 157
 приварити 498
 привеза 504
 приготовљење 411
 прид 473, 498, 589
 придоћи и др., акц. 217
 придошњи 504
 признање 404, 411

- пријатан 404
 пријатељ 95, 96, 157, 491
 пријатељски, акц. 397
 пријати 54
 пријашњи 308
 прије 154
 пријеки, INSTR. ЈД. 198
 пријесан : испечен (хлеб) 241
 пријети — приџти (пријати) 617
 прико 157, 473, 481, 498, 589
 прикучити се 241, 242
 прилагателни, обл. мн. 194
 прилагателно 94
 примакнути (се) и др. 307
 примати 157
 примирење 411
 примљење 405, 409, 410
 приморски, обл. мн. 194
 приноћити и др. 307
 Приображење 157
 припремити, акц. 347
 приповиједати 192
 приправност 406, 409, 410
 природа 403
 присабурити, акц. 350
 приселембетити, акц. 350
 присретнути 157
 рђит vás 535
 притеслимити, акц. 351
 приуз 504
 приузбити, акц. 217
 прицијепити 404
 прича се да . . . 664
 причати 157; причат 620
 причешћивати 157
 приш, пришт 215
 пришћ 420
 проваљушкати се, акц. 346
 провиђење 404
 долинина 504
 прождрети, аор. 328
 проклети, акц. 353
 proletos 540, 643
 пролетни, пролетњи, пролећни 468
 промашити, акц. 347
 пропадљивост 411
 проповједник 403
 пророчица 403
 пророштво 54, 404
 проситдба 303
 простити, акц. 266
 просуо и др. 179
 противљење 54, 404
 протреси, акц. 352
 проћеран, обл. мн. 193
 проће то 592
 прочитати 56
 прошеније 94
 прснути, акц. 340
 прт 512
 пртиште 504
 прђити, акц. 348
 прут и др. (обл. мн.) 324
 прутје 420; пруће 209
 прхнути, акц. 340
 пршњак 504
 прште : пршће 318
 прѣ 589
 прѣ- 491, 498; прѣ-: при- 166, 167,
 172, 602
 прђатељ и др. 499
 пс-: песто и др. 319
 пт-: птица и др. 319
 птрше 144
 пуни, акц. 378
 пунина 406, 410; пуност 407, 409, 410
 пуштају и др., акц. 171
 пустити и др. 313, 318
 пустошити, акц. 351
 пут 323, 333, 473, 491, 552
 путујући и др. 313
 пуцад 493
 пуштеница 188
 пушћати 328, 492
 пчела 319
 пш- 319, 321
 пѣ 208, 332
 р 80, 81, 300, 301, 491
 -р (озгор), парт. 333
 раван, обл. мн. 193
 ради + ген. 437, 439, 440, 446, 456
 ради се о 668
 радит (супин) и сл. 620
 радништво 551
 Радов и сл., акц. 160
 радост, акц. 160

- ражан : ражани, акц. 393
 ражань (ражањ) и сл. 297
 ражљутити и др. 318
 разабрати / избрати 622
 разбољети се и др. 187
 раздати се, пас. 36
 раздрешити 622
 различни, обл. мн. 194
 размахнитати се, акц. 346
 размислити 302
 разумети 153, 206
 Раисав 504
 рамазан 125
 Rapana, Ranina, Ragnina (Ravena) 644
 рановача 504
 Рањина (не : Равењанин) 644
 расијан, обл. мн. 196
 раскорачити, акц. 349
 распадљив, распадљивост 411
 распекмезити се, акц. 350
 распорте и др. 313
 распространити, акц. 349
 распусна 404
 растерати 40
 рести м. расти 420
 растовина 622
 рат 125
 Рашка 666
 -ре- м. -ра- 594
 ревнител 95
 редител 96
 redica 535
 редуша 504
 ређати, акц. 344
 река и др. 481
 рекал 420
 рек'о 158
 реку < рѣкѣтъ 320
 Ресава, дат. и лок. јд. 414
 ресавски, обл. мн. 194
 ретки, акц. 370
 рѣтко и др. 486
 ретко сито, акц. 369
 рећи, аор. 46; акц. 353
 рѣч (ек.) 511, 517; обл. мн. 81—83
 Речка 663
 решеније, решење 94
 ржиште 504
 Рибаре 666
 ријеч 49, 414
 ријешити и др. 192
 ринтати, акц. 345
 ритати се, акц. 344
 рје 192
 рјечитост 404
 рјечник и др. 191, 192
 -ро 327
 рог, акуз. мн. 414
 рогуље 504
 род — плод 236
 родител 95, 96
 родница 604
 рођак 586
 рођакати се, акц. 345
 рожан : рожани и сл., акц. 393
 ронити, акц. 266
 ропство 407, 409, 410
 ругач 404, 411
 рудети (: руд) 646
 Рудо 666
 рујан 642, 646; рујан, рујеван 641
 гујно vino 641, 642
 ружионица 504
 руковати (се), акц. 342
 руку, акц. 169, 171
 Rumeno Jele 654
 Руњани, акц. 160
 рус (: руд) 646
 ручак 56, 535
 ручица 504
 ручка и др., дат. јд. 214
 рш 512
 с, фонет. 201, 202, 204, 309, 417, 418,
 592, 618; с-ј 202; с + је > с'е 317,
 318, 618,
 с, са, предл. 148, 309, 446, 451,
 455—457, 668, 687
 сабаилце 504
 сабиратељ 95
 сабор — синагога — зборница 231
 сав, зав. пад. 193—197
 саветовати 670
 савити, акц. 217
 савјет 408—410
 савршенство 54

- сагнуо : сагао (се) 555
сагријешити 233
сад 17, 18
сад већ (према томе) 18
сад ће (м. сад ће) 296
садити се, пас. 36
сађести 153, 156
сажимати, акц. 345
сазвати и др. 309
са зубима 330
сазујо и др. 213
сакрити се, пас. 36
сам, зав. пад. 193—195; сам (јесам) 553
Самарјанка и сл. 408
сами ови : ови сами 40
самоликница 504
санице 504
сањкати се, акц. 345
сапфир 408
сард, сардоникс 408
сасвим 194
са свиралом 330
сат и др. 312
са тебом (тобом) 164, 166, 167
Sativapas 534
сб : с брда и сл. 303
свагдашњи 228
свадбен, акц. 396
свадљив 404, 411
свак 83, 85, 86, 148, 150
сваки, INSTR. ЈД. 196
сваки и сл. 299
свашто, INSTR. ЈД. 194
све, INSTR. ЈД. 194
све, сво 325
све грожђа и др., конгруенција 330
сведочити, акц. 170
сведржитељ 95, 96
свежите и др. 313
свети, обл. мн. 196
свети Сава 322
светост 404, 411
свечан : свечани и сл., акц. 392
свештенство 404
свилен, акц. 395
свиснути, акц. 341
свиће 664
свој 138, 193—197, 232, 552
својакати 345
своји (својих) 622
својим — својијем 232
својој 687
свом и др. 315
своме — својему 232
свратити се 143
сврбјети 77, 206
сврбљети 77, 183, 206, 208
свршени 669
сршители 57, 95
сг : сгазити и сл. 302
с десну страну 114
сд : с дрвета 303
се, ENCL. 39, 312, 540, 688
себе, употр. 232, акц. 600
себи 498
Седларе 667
седити 153, 156
седница 204
сејати и др. 307
секира и сл. 308
селија (село, ном. мн.) 418
село, пром. 420, 667
сельакати се, акц. 345
сельаштво 551
сенеца м. сеница 498
seino, акц. 563
сести 203, 206, 670
сестрин, акц. 160, 166, 167, 174
сетити се 637
сечџањ 511
сечу м. секу 167
сио 677
сијати и др., фонет. 187, 414; акц. 346
сијач 404, 411
сијџено 154
сџџи, акц. 352
сијџи 616
син и др., обл. мн. 324
синагога — зборница 234
Синђелијћ 78
сино 474
sinhronija — dijahronija 541
сићи 618
сје 202, 203, 332
сјевнери, обл. мн. 194, 195

- сједити 156
 сјекира и др. 203
 сјена и др. 202
 сјео 677
 с(ј)ећати се 541
 сјутра — ђутра 203
 -ска, -ско 666
 -ski, -zgi 655
 скакалец 516
 скеле 504
 -ски 390, 552, 666
 skorova(j)ta, skaragua(i)ta, scarakaita 645
 скот 230
 скрушен 54, 244
 скупитељ 95, 96
 скупити и др. 309
 скупљач 96
 слаби, акц. 378
 слаба вајда и сл., акц. 384
 сладак, акц. 384
 сламен, акц. 395
 слапшији 493
 слатки, акц. 370
 слатко 666
 слатко вино, акц. 369
 слегнути, акц. 340
 с леву страну 113
 слиеп, обл. мн. 198
 словенство 551
 sloга, акц. 559
 сломити, през. 328
 слуга и др., дат. јд. 214, 232
 слушац 404, 411
 смарагд 408
 смедбуде и сл. 110, 111
 смео и сл. 306
 смети 153, 442, 455
 смиџрати, акц. 343
 смијати се, акц. 342
 смијерити се (= смирити се) и др. 489,
 491, 498
 смиловати се 49
 смјео и др. 213
 смјерност 404, 411
 смјештати, акц. 343
 с'мрвити и сл. 304
 смркава се 664
 смрт 512
 смрчити (се) и смрчити се 328
 smužđiti, smužđen 647
 смушити се, акц. 347
 снајй (снаји) и сл. 299
 снаја (снаха) и др. 159, 316, 333
 снежан : снежани, акц. 393
 снијег и др. 188
 сниматељ 96
 сновати, акц. 217
 с номъ м. с њом и сл. 296
 сноплъе — снопје 207—209, 419
 с њ- > ш њ- 318, 332
 сь: с њоме и сл. 303
 с њим 180
 со' 304
 совршителни 94
 с ову (ону) страну и др. 113, 114
 соколац 549
 сомун / самун 310
 с отим ражњом и сл. 603
 соф (со) 512
 спава ми се 664
 спајински 78
 спасеније 94
 спаситељ 54, 94, 95, 403
 спати, акц. 261
 списатељ 95
 сподбити 504
 спрдати, акц. 344
 спрема + ген. 116
 sputnik 626
 сравнителни 94
 срамити се, акц. 349
 Србин и Србљин 324
 срвски (српски) и др. 492
 срдачан 404
 сребрн, акц. 395
 среброљубац, среброљубље 54
 средње и др. 325
 Сремац, Сремец 552
 сремачки, обл. мн. 194
 сретни, акц. 493
 сретница < срести (срет) 467
 срећни: сретњи, срећница 468
 Срећко 548, 549
 срећно 549
 српски, обл. мн. 193, 195, 197
 српство 551

- срчан: срчани, акц. 393
 ст 214, 215, 317, 320, 669
 стадо 551
 стајати 670
 стаклен, акц. 395; стаклен: стаклени
 и сл., акц. 392
 стамнити се 504
 стан 504
 стар и др., комп. и суперл. 307
 стар(и), обл. мн. 193—195
 старији и др. 498
 старити 498
 Старо (Село), функц. 371
 стасати, акц. 343
 стаћи, акц. 255
 -ств-: царство 320
 ствар, дат., INSTR. и лок. мн. 81—83
 створилац, створитељ 96
 стејо 311
 stelja, акц. 559
 стенеца м. стеница 498
 стети (хтети) 492
 стиђети се 187
 стимати, акц. 343
 стл: расло и сл. 303
 стн: болестна и сл. 303
 стогодина 493
 Столац 549
 стоциљати се, акц. 345
 стрићи, акц. 352
 строг, обл. мн. 197
 студа 504
 студен(а)т 555
 стурити (с поставе) 504
 стушити се, акц. 347
 сћ > шћ 318
 су 140
 судијин: судијна, судијно и судијин,
 -а, -о 78
 суђе 586
 сужањ 244
 сузбити се, пас. 36
 сујевјерје 54
 сујета 54
 сукнен, акц. 395
 сунашљедник и сл. 407, 409, 410
 сунчани систем и др., акц. 392
 сунчати, акц. 345
 сунчевњак 504
 супротивити се : супротставити се 55
 сут- 690
 сутјелесник 405, 409, 410
 сутра и сл. 81, 202, 321, 592
 сутре, сутредан 494
 сух 194, 198
 сухи: суви 158
 сухо 666
 схарчити, акц. 347
 сч : с чобанима 303; сч > шч 318
 съд 417
 т + ј 201, 205, 317, 414, 415; т + је
 183, 201—205, 209, 618; т + љ >
 ће 186, 202; -т у трп. прид. 600
 та (тај) 493; та : тај 592, 596; тај 139,
 194, 195, 197, 198, 307
 такав, обл. мн. 194, 197; такви 35
 такси, -а, -о 83—85, 193, 194, 230, 492
 таков, -а, -о 83, 85
 такши (лакши) 493
 талијански, обл. мн. 194
 Тамник и сл., акц. 397
 тамница и др. 214
 тамо, там и др. 314
 тарпаш 15
 тагџ 535
 таћи и сл., акц. 353
 тачка 548, 549
 тачно 549
 тб: свадба 303
 твица (птица) 492
 твој, промена 196
 тврди, обл. мн. 194; акц. 370, 371
 тврди сир, акц. 369
 те, везн. 32, 666
 тебе, акц. 600
 теби 498
 тевсија (тур. tepsi) 322
 тежак, акц. 384, 385
 текем 494
 телад, дат., INSTR. и лок. мн. 81, 82
 -тељ 95, 96, 409, 534, 662
 топли, акц. 376
 терат и др. 515
 терати / ћерати 332
 теџсто, акц. 563

- теферичити, акц. 351
 тешитель 54
 тешка страна, акц. 369
 тешки, акц. 370, 376, 399, 493
 тешки топ и сл. 371
 ти и др., инстр. јд. 325
 тизи 193, 493
 тијело 190
 Тиодор и сл. 474
 титрати се, акц. 343
 тја 403
 тјеме и др. 187, 201, 202
 тјерати 52, 180, 183, 187, 204—206
 тјеснота 407, 410
 тјешитель 95
 тк-: ко и сл. 319
 тлачити, акц. 348
 тмор 504
 -тн- > -н-: мете 320
 -тн- : сретну и др. 320
 то, инстр. јд. 196
 толики, обл. мн. 194
 толковати 56, 235
 толмач 56
 топаз 408
 топал : топао 549
 топола 504
 тогај 535
 точити, акц. 266
 тр > цр 492
 траг 552
 тражијо и др. 311, 321
 тражити + од (у) + ген. 121, 330
 тракнути (се) 679
 трампити, акц. 351
 треба + за + ген. 494
 trebati 665
 тревимо : тrefимо 159
 тресигађа 504
 трести, акц. 168, 169, 171, 217, 352
 трновача 504
 Трњане 667
 троје прасаца 324
 трпити и др. 191
 трпјети 77, 206, 207
 трпљење 207
 трпљети 77, 145, 183, 206, 208
 трубач 54, 404, 411
 трудан : трудни, акц. 386
 трчати / тркати 328
 тћ : убићу и сл. 303
 ту 329
 тувити, акц. 347
 туда и сл. 329
 тудгоре 504
 туђе дете, акц. 369, 398
 туђи, зав. пад. 194, 197; акц. 370
 туј 619
 туне 504
 турски, обл. мн. 193, 194
 Турчин, акуз. мн. 414, 512, 517;
 Турци 35, 493
 турчити, акц. 347
 туткар 504
 тући, акц. 352
 тучу, обл. 166
 туштени радин 504
 тц : отца и сл. 303
 ђ, фонет. 203, 549, 655; ђ, граф.
 295—297, 331, 335; ђ = ђ (калуђеръ
 и др.) 295; ђђ > ђ 313, 320
 ђарлијати, акц. 345
 ђаскати, акц. 344
 ђе 39, 203
 ђепало 203
 ђерати 183, 187, 203—206, 208, 209,
 618; ђерати / терати 332; ђерат и
 др. 514
 ђеретати, акц. 345
 ђерий и сл. 299
 Ђетко 206
 ђешити и др. 205
 ђилимарски 411
 -ђн- > -тњ- 469
 ђоса, ђосо и сл. 296
 ђосо и др. 322
 ђурити, акц. 349
 ђурлижкати, акц. 342
 ђурчијин : ђурчијна, ђурчијно и ђур-
 чијин, -а, -о 78
 у, фонет. 540, 589, 691
 у + ген. 118—121, 148, 150, 597; у +
 лок. 142, 453, 456, 457
 -у у 1. л. јд. през. 511—513, 517

- убих : убит 159
 убози 418
 убости и др., акц. 353
 у ваздуху, акц. 550
 увезла се болест 504
 уверити 165
 уво и др. 316
 увући, акц. 352
 углед 408—410
 угледати + ген. 330
 угљен, акц. 558
 угодност 407, 409, 410
 у гости 322
 угријати и др. 307
 угристи, акц. 352
 угужвати, акц. 343
 ударити / удрити 309
 удезба 504
 удесити, акц. 348
 ужити, акц. 261
 уз + акуз. 124, 125, 148, 150
 уз- 110—113, 147
 уз(а) 309
 узасеб 504
 узбити (= сузбити) 143
 узбрати 309
 узданути 622
 уздржање 404
 узо 180
 у зо час и сл. 311
 ујагмити, акц. 348
 ује м. уље 419
 -ује: омилуе и др. 298
 ујутру и сл. 329
 у Карловци 498
 укоричити, акц. 350
 украј — у крај 232
 ulica 535
 умазлумити, акц. 351
 умеду 622
 умети, акц. 261
 умјети 206
 умрети 153, 174, 311
 умрети + од + ген. 444, 446
 умрјети, акц. 353
 умро 80, 301
 умусти, акц. 352
 унићи 321, 622
 унутра 329
 -уо 311, 327; -уо > о (погино) 157
 упитати + ген. 330
 уплеснивити се, акц. 350
 у погледу, акц. 550
 упоредити, акц. 349
 управитељ 95—97
 управљач 97
 усахнути 242
 усијати, акц. 346
 усијећи 616
 усићи 618
 уски, акц. 376
 услитити, акц. 347
 упитати 598
 уставити (= зауставити) 143
 уставити се 242
 утврђење 411
 утећи 646
 утјешити, утјешитељ и др. 95, 204—206
 утрица 504
 утувити, акц. 347
 ући, акц. 169
 ућу (ући ћу) 313, 320, 333
 уфитиљити, акц. 351
 ухелаћити, акц. 351
 учени, зав. пад. 194, 197
 ученички 404
 учинити, акц. 174, 492
 учинити се + инстр. 330
 учинити се заспо 330
 учињена, акц. 166
 учитељ 95, 96
 учити 670
 ф, фонет. 159, 183, 315, 317, 332, 655;
 ф > в 332; ф : в 592, 593
 фала (< хвала) 318, 332; фала / вала 317
 фамелија и сл. 489
 фесеви 333
 философија, филозофија 664
 фистан 310
 фишек, акуз. мн. 512
 француски и др., фонет. 317, фран-
 цуски, обл. мн. 195
 frlj-, vrlj- 647

- фушер 56
fčaći 535
- ж**, фонет. 158, 159, 179, 182, 183, 186, 209—212, 312, 315, 332, 415—417, 420, 423, 592, 619, 655, 661, 704; **ж**, граф. 316; **ж** > **в** 211, 316; **ж** > **г** 211, 212; **ж** > **ј** 211, 316; **ж** > **к** 211, 316; **ж** > **с** 414
- Хајдучка планина 435, 436
хајкати, акц. 344, 345
халкидон 408
харчити, акц. 347
хв > ф / в 317, 332
херувим 408, 409
хиладити се, акц. 349
химба 555
хинити 555
хладни, акц. 370
хоћу : оћу 158, 159
храбар и сл., акц. 381
хрисолит 408
хрисопрас 408
Христос : Ристос 158
-хт- 317, 318, 332
хтео и сл. 308, 311
хтети и др. 165, 210, 211, 316—318, 326, 328, 332
хтједбудем 110, 147
хтједбуду 111
хћ > шћ 318
хулити, акц. 347
- ц**, фонет. 201—203, 205, 549; **ц** + **је** > **ће** 317, 318
цар 552
Сараев Laz : лозор 628
цветан, акц. 390
цветје, цвеће 549; цвијеће и др. 188
целиват 516
цео и др. 190
церити се, акц. 347
-ци(-) 300
циједј 154
цијелост 407, 409, 410
цијена и др. 188
цимет 408, 409
cio, čitav, sav 671
- цичати, акц. 277
цје 202, 203
цјепаница 202, 203
цк > ск 585
цмиздрити, акц. 348
црв, ген. мн. 473
црвени, обл. мн. 193, 197
црвљив 669
црвови (црви) 493
цришња (трешња) 492
црква 491, 594
црквени миш и др., акц. 392
црн, функц. 371
Црна река, и сл., акц. 386
Црни врх и сл., акц. 371, 385
црни (петак) и сл., функц. и акц. 371
црногорски, обл. мн. 194
цуњати, акц. 344
цх 420
- ч**, фонет. 655; **ч** > **ћ** 585
ча 420
чабрена мера и сл., акц. 391
чајати 56
чамити, акц. 351
чамљети и др. 207
чаршију, чаршию и сл. 298
час м. част и сл. 215
частан, часни, обл. мн. 198; акц. 390
чатити 56
чворковљи и сл., акц. 396
чврчати, акц. 277
челяд 512; челядма својим — челяди својом 232
чек — чека м. човек — човека 619
чеса, ген. 597
чест 56
чести, акц. 370, 380
честитати — поздравити се 236
често сито, акц. 369, 398
чета 551
четверо м. четворо и сл. 475, 492
четвртник 411
четрес, акц. 492
чешљати, акц. 170, 171, 344
Чивутин 236, 324
чивутство 407, 410
чији 74, 121—123, 146, 149, 552

- чинијо и др. 213
 чинио, чиниола 213
 чист, акц. 384
 чисти, обл. мн. 198
 читалац 96
 читао и др. 179, 180
 читатељ 95, 96, 404
 читати, акц. 173, 550
 чован (чохан) 159; чован : човани,
 акц. 393
 човек (човјек) и др. 189, 190, 232
 човеков 552
 човекољубље 54
 чоек (човјек) 13, 153, 188
 чопор 551
 чорапа 504
 чоче 619
 чр > цр 590
 чрез + акуз. 456
 чувати — стражити 235
 чувати се — пазити се 231
 чуо 311
- џ**, фонет. 315, 655; џ, граф. 295—297,
 331, 335
 џакати, акц. 344
 џевердан 322
 џилитнути се, акц. 341
- Шаља** 652
 шанац, ген. 35
 шантати, акц. 345
 ша(п)нути, акц. 340
 шаптати, акц. 255
 шаптач 404, 411
 шарлатан 56
 шест и др. 326
 шестеро и др. 492
 шип 504
 школа и др. 491
 шкргутати, акц. 342
 шл 418
 шлика 423
 шн 418
 шнијет 417
 ш њим 181, ш њоме и сл. 318, ш њега
 621
- шс- : каљешпг се и сл. 303
 -шт- 214, 215, 300, 318, 320, 492
 шта, што 92, 93, 146, 670; инстр.
 јд. 197
 штампан, инстр. јд. 194
 штампати, акц. 345
 штв > ств 492
 штета 504
 штета је 664
 штиркати, акц. 344, 345
 што : који 127, 128, 231, 627
 штовати, акц. 248
 штогод и сл. 305
 шћ 317, 505, 586, 590
 шћап и др. 420, 594
 Шћепан, Шћепа 617
 шћети и сл. 318
 Шумади(ј)нац, Шумади(ј)нка 78
 шумад(ј)ски 78, 549
 шуњати се, акц. 344
 шурити, акц. 348
 шуровати, акц. 342
 шушкетати, акц. 346
 шутити 307
 -шч- 318, 320
- щ** (= шч), граф. 297, 300; граф.
 у глагољ. 535
 њ, граф. 297, 300, 331; њ, фонет. вредн.
 300, 301; -њ у ном. јд. 522
 ы, граф. 297, 300, 331
 њ, граф. и употр. 297, 300, 331; њ,
 рефлекси 417, 423
 -ња : божија и сл. 299, 300
 -ње 299, 300
 -њи 299, 300
 њ, фонет. 77, 79, 80, 145, 149, 156,
 178, 185—209, 297, 298, 304, 306,
 413—416, 420, 422, 423, 472—475,
 479—490, 497—499, 501, 502, 505—509,
 511, 512, 514—516, 542, 583, 588,
 589, 594, 595, 602, 603, 615—618,
 655, 677; њ, граф. 305, 331
 -њдњ- 677
 -њј- 589; њј > иј 307, 331
 -њл; -њљ- 589
 -њлњ- 677
 њо > њео > ио 677

- ѣти 156
ю, граф. 297, 299
юраи 620
я, граф. 297, 298; я, фонет. вредн. 298
ж, фонет. 703
- Остали словенски језици
а) *ћиримица*
- а, наст. мн. м. р. у рус. 522
'а < ґ, рус. 540
автомобиль 522
- бара (quaege), мак. 638
берат, берет, мак. 612
бука се, буг.: bukaга, bukaса, сх 628
быть 625, 639
- в, фонет. 706; въ > у 610; -в у 3. л.
мн. през. 611, 612
викат 612
вук, мак. 610
- г', фонет. 612
гльсна се, буг.: gliznu se, kliznu se, сх
628
голод-ух-(а) 541
градоначалъникъ 401
гу 611
- да 525
добар (коњ), пром. у мак. 611
добра, пром. у мак. 610
дома 522
денеска 703
длъго 610
дубас 527
- е, фонет. 610; -е у ном. мн., мак. 610;
-е у 3. л. мн. през. 612
есеноска 703
- жена, пром. у мак. 610
жуто, мак. 610
жъмка, жмерка, буг.: жмири, жми,
жмије, сх 628
- запомнить 626
зелье 625
- зелье, мак. 610
зимоска 703
- з, фонет. 521
- й, фонет. 521
ижнејат 612
изогодидце 536
имав, имамо, имасмо, мак. 611
искати у слов. језицима 638
-иште 705
- ја, наст. у мак. 611
језик, мак. 610
јеш 610
- ж', фонет., 612
кпловам, буг.: kljoknuti, сх 628
кое-кто : кто-либо 626
који, мак. 611
коље, мак. 610
коњ, мак. 611
коња̀та, мак. 627; ко̀ња̀тога и сл. 612
кооднос, мак. 704
кто-то : кто-нибудь и сл. 626
кържав, буг.: kržlja, krdža, сх 628
кърша се, буг.: bije se, сх 628
- л, фонет. 610
лазор, буг.: Carev Laz, сх 628
лј, фонет. у мак. 610
-м у 1. л. јд. през. 523, 612
-мо, мак. 611
муслак, буг.: mus(l)av, сх 628
- на (< нж) 612
ничьтоже 522
ноќеска 703
носит, мак. 612
няры 527
- њ, фонет. 610
њега и др., мак. 610, 611
нѣс — несла 522
- Ѧ у 1. л. през. 523
Ѧ у 1. л. през. 523
-ога, мак. 611

площадь 541, 644

попáта, мак. 627

порох 625

пролетоска 703

пыль 625

реизбор, мак. 704

рекја, рекъја, рекаше, мак. 611

са / су 612

сака (velle), мак. 638

сат < сахат, мак. 706

свакакъв, свакојак 611

свој, мак. 611

слугата 627

слуза 610

смиреномъдрѣ 401

-смо, наст. у мак. 611

снопјата 627

срѣвроковачъ 401

-сте, наст. у мак. 611

сѣданнопрѣемница 401

сырътъ 527

-т у 3. л. мн. през. 612

трся 638

-у у 1. л. јд. през. 611; -у у 3. мн. през.

612

улезе, мак. 610

у меня естъ 640

унутра, мак. 610

ж, фонет. 610, 706

хъгѣти, у стсл. 638

цесаръ (> царъ) 645

черкán 527

-ше, наст. у мак. 611

ъ, ъ, фонет. 610

ъ, фонет. 542, 610

б) лашиница

а, везн. у чеш. 524

-а < -а^m < -ам 523

-aiä → ä 521

-alec 709

-avec 709, 714

bārati, општесл. 648

bez času, bez čísla, стчеш. 528

białny : czarny 541

bimi bi 623

bodnout 523

Bohinj 714

bralec — bravec 712

brezen 710

býti 526

ch', фонет. у буг. 521

chce, chce 627

chořť + инф. 624

chtě, чеш. 627

-ci / -ovci, јсл. 527

d' → dz 521

dát 523

dať na krásu и сл. 528

Davčar 716

dělat 527

Domaslavъ 526

*drevje 648

dwoje studentów przyszło 627

dъnъn- → denný 521

-č у лок. јд. 527

-h-, експрес. 541, 640

-i, суф. 527

-i / -aci 526

ilec 709

-ivec 709, 714

*jěti, прасл. *ječ, поль. 541, 640

kadъ 639

kaj — nekaј 708

karno < krdъno 535

kdo — nekdo 708

klasičen 709

kmitnout 523

kmoch / kmocha 541

- koristъ 648
 košel -ila 523
 kosezi 710, 716
 kravin, словач. 527
 křiknout : zakřiknout 523
 kw, фонет. 639
- l, фонет. 523
 Lažansko 527
 -lŭ 623
- m 624
 meġkъ- → mākkŷ 521
 mladŷ : mlád 627
 my 522
- maďъ 540
 narogŷdzi, словач., narogŷzi, чеш. 528
 Neriواني 536
 nic 526
- oblāt (oplāt) — oblāta (oplāta) < лат.
 oblata, стсл. oplātŷ : ствн. *oplāt 625
- oboje rodzice byli mlodzi 627
 obotāvljati se 648
 obrŷ 526
 -omŷ, -ŷmŷ 624
 oтъ-lĕkъ 541
 -ov / -in 527
 ovĉi 526
 -ozi 527
- paпъna → panna 521
 pel pŷla, piol pŷla 523
 *perďъ 540, 539
 po- 527, 639
 po ĉesku 527
 poďъ 540, 639
 poďъdati → poddati 521
 pojd, pŷjdu 527
 pones, ponesu 527
 ponesi, ponesem 527
 ponesó (3. мн.) 523
 popod 540, 639
 po ruce 528
 povinovati < vinŷti, vinovati 527, 528
 prās / prāz 540
 prĕzъ 321
 pŷfjemnost — nepŷfjemnost 526
- Prodanъ 526
 psov, словач. 527
 Puštal 709
- ř, фонет. 520
 řĕka 535
 řici 523
 robel robila, robjol-ila, robiĉu-robou
 523
- řĕt, рефлексии у слов. језицима 541, 637
 -sko 527
 skorova(j)ta 541
 slaboch 541
 Slavъ 526
 stfelit 523
- t' > ě 521
 ta, ta, to 540
 távati 648
 Tavĉar 716
 tel'aci 526
 tuĕne 648
 tuřka 520
 tvrdost — meġkost 526
 ty 522
- uboj : umor : ubojstvo 709
- varel, -ila 523
 Verizane 536
 Vŷlkъ 526
 vy 522
 winować 527
- zakřičet 523
 zdvihnout 523
 Zdzych : Zdzisław 541
 Zeriواني 536
 zhruba 527
 ziele — proh, pyĭ 625
- žzľъ, žzľo 648
- ŷia → -iā 521
- y у ген. јд. 522, 539, 640
- Несловенски језици
 а) латиница
 (a) bher- / (a) bhel 648
 ai : ija 528

<a)-lebh- / (a)- rebh 648
argosy < Aragouse < Ragusa 535

beatniks 626

bisedë = бесѣда 511

Bitianus (Bitus) 642

Brusilas 642

Caesar 628

can 652

fjalë 540

gn 536

*hag 625

Hag-no'-s, грч. ἀμνο'ς, лат. agnus 625

iele 541

jarba 625

kaputniks 626

kélmu : sūnumi 624

Ko-pi-na = Kórvín(n)a = Kórinna 646

lujpa, алб. lojbë 655

lunnik 626

mai- / mija, *mei 528

Maritanus 642

may 652

Mestianos (Mestos) 642

mn 536

mousenik 626

mrezhë = мрѣжа 511, 516

Mucaroris 642

Mucianus (Muca) 642

muttnik 626

n (n), фонет. 536

nozull 540

nudenik 626

patet — videt 645

Pelso 540

por- (par) / per 527

rekë / reké = рѣка 511, 516

roggio 642

să 525

sân 540

sanctus 690

shuplakë / shëplakë 540

sémti 541

-si 652

sputterniks 626

stenë = стѣна 511

strinë 540

Surius 642

sweetnik 626

Tarsinius 642

të 525

thän 540

Tótság 718

trevë 540

u < úo 624

*upa, úpa 527

Vitalis 642

-winūt

Wo-no-qo-so (: voinoq- + orsos) = vo-
inokorsos 646

wo-no-wa-ti-si (: Voinova-Oinoë, Oi-
noatës) 646

yankniks 626

zot ≤ διαίρος 649

б) грчки

αχελωος 647

αχερων 647

δρόμος 468

Δρουμενίτις и сл. 541, 643

ἔγω 628

Ἰω 628

καί 625

να 525

ὕπὸ 527

χελωνή 647

χερωις

РЕГИСТАР ИМЕНА

- Adamec Přemysl 524
 Аделунг Фридрих 8, 426
 Азис Осман 112
 Ajeti Idriz 538, 540, 641, 648, 652, 686
 Eisenhaut Werner 654
 Алауповић Т. 114
 Алексић Радомир Б. 322, 421, 659, 687, 719
 Angyal Andrija 730
 Андесиљих Милован 466
 Андоновски Христо 701
 Андрић И. 86, 89, 92, 93, 99, 121, 126, 554
 Анић Vladimir 730
 Antić Vinko 698
 Ančić Ivan 540, 688
 Appendini F. 654
 Аристотел 642, 645
 Арсенијевић Нада 694
 Atawy Ahmed Ali El 694—697
 Атанацковић Б. 122
 Атанацковић Платон 26, 51
 Auty Robert 529, 535, 625, 660, 725
- Бабић Милица 285
 Babić Vladimir 662, 671
 Babić Stjepan 632, 656, 661, 662, 697
 Badalić Josip 729
 Bažec Davorin 708
 Базала А. 92
 Bajec Anton 708, 716, 717
 Бајрактаревић Фехим 648, 654
 Bajrami R. 649
 Бакотић Ј. 54
 Bally Charles 2, 3, 634
 Banašević Nikola 628
- Бандулавић М. 224
 Банковић-Тодоровић Олга 230, 631, 686
 Бановић Г. 125
 Baratyński E. A. 535
 Barić Henrik 581, 648, 655
 Барјактаревић Данило 538, 541, 632, 641, 662, 673, 678, 687
 Barjaktari D. 648
 Барјактаровић Мирко 731
 Barnet Vladimir 520
 Barnetová Vilma 520
 Бартнер П. 429
 Bartolić Ljerka 649
 Басотова Љубинка 649
 Bauer Jaroslav 523
 Беговић М. 84
 Bezlaž France 642, 645, 647, 714, 723
 Bezruč Petar 532
 Белић Александар 1, 3, 40, 49—54, 75, 84, 87, 88, 90, 110, 112, 120, 122, 126, 130, 143, 173, 181—183, 185, 192, 200, 203, 206, 208, 213, 241, 242, 266, 375—377, 380, 398, 401, 404, 415, 416, 419—421, 477, 499—501, 504, 506, 512, 532, 545, 548, 549, 552, 553, 581, 584, 585, 588, 590, 603, 618, 620, 639, 666, 670, 687, 740
 Bělič Jaromír 530, 538, 542, 637
 Белостенец 415
 Белчев Ташко 701
 Beritić Lukša 681
 Берић Душан 639, 731
 Берић Ј. 20
 Bernard Roger 627

- Бернардин Сплићанин 224
 Бернекер Ерих 693
 Bernolák 529
 Бернштейн С. Б. 451, 523
 Bertoša Miroslav 674
 Bečković Matija 691
 Bečka Josef V. 531
 Beševliev Veselin 642
 Bidwell Charles E. 538, 542, 637
 Bielfeldt Hans Holm 659
 Bilan Ivo 731
 Bilek Miroslav 722
 Bitor Mišel 692
 Бифон 3
 Blagojevski B. 707
 Blažeković Tatjana 727
 Blaznik Pavle 709
 Blanár Vincent 528
 Bloomfield Leonard 634, 636
 Боало 3
 Bogatyrev Petr G. 532
 Богдановић М. 120, 121
 Bogišić Rafo 583, 687, 731
 Boeglin Yves Edouard 538, 540, 632, 641,
 642, 687
 Божих М. 90, 99, 130
 Boissin Henri 628
 Боранић Д. 237, 238, 242, 243
 Bordon Rado 709
 Borko Božidar 709, 713
 Борковский В. 524, 536
 Boršnik Marja 709
 Bosáka C. 522
 Бошковић Ј. 555
 Бошковић Р. 197, 416—418
 Bošković-Stulli Maja 699
 Бошњак 130
 Брабец Иван 129, 449, 585, 586, 587,
 662, 664, 670
 Бранковић Ђорђе 679, 683
 Бранковић Ђурађ 683
 Bratulić Vjekoslav 642
 Braun Maximilian 524, 536—538, 632
 Bréal 553
 Brezovački 536, 689
 Брендал Виктор 633
 Brinar Miran 709
 Brlić Ignat Alojzije 534
 Brodowska-Honowska M. 640
 Броз Иван 546
 Brozović Dalibor 175, 534, 538, 542,
 637, 656, 658, 662, 674, 731, 732
 Brumen Nikica 709
 Budal Andrej 731
 Будимир Милан 642, 649
 Будинић Шимун 688
 Будмани Перо 197, 202, 419
 Budovičová Viera 529
 Бујас Ђелјко 637, 718
 Bulovec Štefka 727, 728
 Bulcsú Laszló 671, 673
 Bunc Stanko 709, 716
 Buttman Philipus 46
 Buturović Đemana 698
 Бучић М. 224
 Vaillant André 35, 527, 535, 538, 541,
 552, 581, 623—625, 627—629, 642, 707
 Валде А. 430
 Ваљанец М. 253, 375, 376
 Ван Вејк Н. 250, 259, 264, 265, 282
 Van den Berk Christian Alphons 582,
 585, 588, 687, 689, 690
 Varl Francka 713, 717
 Васиљевић В. 42
 Васиљевић Ј. 56
 Васић Павле 731
 Васић Томо 294, 296
 Vachek Jos. 519
 Vaclav Milde 722
 Vašek Antonín 525
 Vero Марко 614, 615, 678, 679, 731
 Weingarten von A. 425, 428, 431
 Vey Marc 528, 627
 Veurgens Jaques 626
 Веленрајтер Павле 729
 Велимировић Милица 727
 Велимировић Милутин 732
 Венцловић Гаврило Стеф. 621, 689
 Verdon Branko 732
 Веселинов Иванка 679
 Веселиновић Ј. 84, 87, 112, 125, 129,
 143
 Веселиновић Рајко 679
 Ветрановић М. 687
 Vettorij Pier 537

- Видаковић Милован 6, 10, 19—21, 43,
 155, 156, 164, 165
 Vidmar Josip 723
 Видовић Радован 691, 732
 Видоески Божо 538, 542, 608—610,
 612—614, 701
 Vilhar Albin 721
 Винавер Ст. 87, 693
 Виноградов В. В. 555, 625, 639
 Vinski Zdenko 729, 730
 Vince Zlatko 535, 538, 543, 689, 732
 Vinja Vojmir 633, 649, 655
 Висарин (даскал) 683
 Vitorović Nada 711
 Wyrzens Günther 535
 Вишњић Филип 42
 Vlček Jos. 528
 Vogrinc France 713
 Vodička Felix 531, 532
 Vodnik Dora 711
 Vodušek Vožo 717
 Војновић И. 86
 Волоцкая З. М. 637
 Вондрак 705
 Voráč Jaroslav 530
 Worth Dean Stoddart 637
 Ворф Бенцамен 636
 Vrana Josip 637, 656—658, 679
 Вранеш Василије 694
 Врчевић Вук 13
 Vršnik Jože-Roban 717, 718
 Вујаклија Милан 719
 Вујић Јоаким 463
 Vujkov Balint 698
 Вујовић Лука 413—423, 511—517; 631
 Вукаловић Лука 596, 597
 Вукановић Т. П. 697
 Вукелић Иван 685
 Вуковић Виценц 688
 Вуковић Л. Јован 101, 110, 153, 168,
 169, 177, 179, 183, 184, 188, 190—
 192, 203, 205, 210, 212—216, 247,
 311, 312, 327, 337, 339, 340, 343,
 355, 359, 363, 364, 374, 384, 386,
 600, 655, 662, 674, 691, 692, 695,
 698
 Vuković Маја 687
 Вукмановић Славко 663
 Vukotinić Ljudevit 537
 Вукчевић Јован 679
 Vuletić Branko 633, 671
 Vučić Hrvoje 660
 Вушовић Данило 101, 168, 177, 188,
 198, 207, 209, 210, 213—216, 232,
 341, 342, 344—346, 348, 386, 387
 Gavazzi Milovan 535
 Гавела Бранко 732
 Гавриловић Андро 61
 Гај Људевит 688
 Галис А. 35
 Gams Ivan 709, 712
 Gantar Kajetan 642, 643, 709, 723
 Гарашанин И. 111, 122
 Гарашанин Милутин В. 643
 Garde Paul 623
 Gašević Branko 663
 Гелб И. 657
 Георгиев Влад. И. 431, 536, 538, 541,
 625, 638, 643, 651, 656, 723
 Георгијевић Крешимир 536, 687
 Гершић 54
 Гильфердинг А. Ф. 429
 Ѓиноски Панајот К. 629, 706
 Гирић Милорад 729
 Gjokaj M. P. 649
 Glavić Bald 699
 Glavičić Ante 698
 Glavičić B[ranimir] 649, 732
 Glazer Janko 709
 Глишић М. 84, 85, 112, 125, 126, 143
 Glonar Joža 709
 Глумац Д. 224
 Gojčaj Mirash 633, 649
 Golias Janko 709, 732
 Голомб Збигњев 702
 Голубовић-Станојчић Зорица 631
 Gortan Veljko 140, 536
 Гортан-Премк Даринка 234, 285,
 437—457, 631, 663
 Goršič France 709
 Горшкова О. В. 658
 Grabowski T. S. 537
 Grad Anton 723
 Gradišnik Janez 709, 710, 714—716
 Grafenauer Bogo 710
 Grafenauer Ivan 710

- Гргић Б. 112
 Grgić Ivan 729
 Grep! Mir. 525
 Grivec Fran 657, 725, 726
 Григорије (епископ) 703
 Грим Јаксб 19, 58, 415, 421
 Грицкат Ирена 219—245, 284, 538, 541,
 604—608, 621—623, 633, 637, 663,
 664, 679, 732
 Грмек М. Д. 680
 Грол М. 121
 Grošelj Milan 723, 728
 Грубановић Данијел 13
 Грубишић Клемент 725
 Грубор Ђ. 250
 Grujić Branislav 707, 716, 718, 720—723
 Грујић Владимир 680
 Грујић Никанор 22, 114, 120, 121, 220,
 221, 235—239, 241, 242, 244
 Грујић Рад. 682
 Грујовић Мих. 20
 Grčević Franjo 692
 Грчић Ј. 113
 Gspan Alfonz 710, 718, 724
 Губерина П. 247
 Гудзий Н. К. 639
 Гудков Владимир 718
 Gulak N. J. 639
 Gulbranssen Trygve 673
 Gundulić Ivan 537
 Gundulić Dživo Marin 537
 Гълъбов Ив. 723
- Давидовић Д. 226, 429
 Давидовић Сава 718, 722
 Далматин А. 224
 Danek Alois 722
 Daneš Fr. 522
 Данило (биограф) 607
 Данић Михаило 643
 Даничић Ђура 22, 37, 44, 74, 77, 84,
 94, 98, 101, 109—111, 113, 116, 119,
 124, 126, 128, 129, 142, 160—163,
 168, 170, 174, 178, 182, 206, 215—
 217, 220, 230, 235—244, 247—292,
 337—399, 432, 433, 440, 446, 455,
 456, 539, 545, 553, 607, 668, 677
 Dante 691
- Daňhelka Jiří 531
 Deanović Mirko 536, 538, 543, 628, 649,
 718, 720, 732
 Дедијер Ј. 113
 Десаух Étienne 627
 Делабела 415
 Делбрик Бертолд 693
 Delorko Olinko 691, 698
 Демокрит 643
 Деретић Јован 680
 Derooy Louis 649
 Derossi Julije 695
 Detschew Dimitar 651
 Дешић Милорад 661, 664
 Dimitrijević Danica 729, 730
 Димитријевић Р. Наум 732
 Dimitrijević Radmilo 695
 Димитровић Н. 687
 Димитровски Годор 702, 707
 Dinić Č. Radivoj 720
 Дмитриев П. А. 240, 664, 687
 Добрашиновић Голуб 61, 226, 463, 692,
 693, 724, 727
 Dobričević Dobrić 681
 Добровски 27
 Dokulil Miloš 526
 Dolanský Julius 537
 Doležel Lubomír 531
 Домановић Р. 92, 124, 554
 Доментијан 606, 607
 Donat Branimir 693
 Dončetović V[ojslav] 649
 Doroszewski Witold 538, 541, 626, 633,
 705
 Dostál Antonín 531, 624, 657
 Достанић Душан 675
 Dougan Milan 709
 Драгић М. 114
 Драгићевић Ристо 733
 Драшковић Владо 649
 Drvodelić Milan 718
 Drini Sulejman 633, 650
 Držić Džore 544, 687
 Drušković Drago 709
 Дубљевић Босилка 695
 Дурковић-Јакшић Љубомир 643, 680,
 718

- Дучић Ј. 84, 87, 114, 120, 124, 551
 Душанић Светозар 680
- Балски К. Ш. 92, 98, 105
 Đamić Antun 664, 687
 Башић Стеван 643
 Борђевић Драг. М. 680
 Борђевић М. 733
 Борђевић Нада 733
 Борђевић Пера 36, 138, 233, 693
 Борђић Петар 1, 50, 54, 55, 221, 236, 241, 538, 544, 657, 681, 687
 Букановић Марија 650
 Đurđević Ignjat 536
 Бурић Војислав 683, 698, 699
 Бурић Ј. 678
 Бурић-Козић Обрен 595
 Бурић Милентије 294—296
 Бурић Милош Н. 664, 699
 Бурковић Миро 466
 Đurović L'ubomír 529
- Ekl Vanda 643
 Eckhardt Thorvi 657
 Епифаније Премудри 607
 Ердельановић 512
 Hermitte Paul 625
 Essen (von) Otto 636
 Еурипид 650
- Žagar Franc 718
 Жганец Винко 699
 Žebjanić F. 719
 Železnikar Iva 718
 Живадиновић Ст. 93
 Живановић Јован 238, 401
 Живанчевић Милорад 724
 Живковић Благоје 681
 Живковић Драгиша 691, 693
 Živković Sreten 129, 449, 533, 662, 664, 670
 Живковић Станимир 7, 196
 Живојиновић Масука В. 126
 Živojnović Živojin 722, 723
 Žigon Jože 718
 Johannet José 626
 Жујовић Ј. 126
 Žumer Lojze 718, 733
- Závodský Artur 532
 Заимов Ђ. 723
 Zareba Alfred 538, 541, 637
 Zatonkaňuk M. 522
 Зебић Мијат 294—296
 Zelić-Bučan Benedikta 688
 Zelko Ivan 718
 Зечевић М. 92
 Зидар Јосип 720, 722
 Zimek R. 526
 Zlatarić Dominko 623
 Змај Ј. Ј. 86, 553
 Зографов Христо 702
 Зоџмтос А. Н. 643
- Иванишевић Р. 678
 Ivanišin Nikola 536
 Ivanová-Šalingová Mária 530
 Иванчић 658
 Ивковић 546
 Ивић Милка 1, 31, 40, 55, 75, 76, 80, 81, 83, 89, 97, 102, 115, 120, 121, 123—125, 130, 131, 133, 135, 140—143, 181, 233, 234, 240, 301, 321, 322, 437, 440, 451, 538, 543, 633, 634, 637, 638, 664, 671, 675
 Ивић Павле 191, 306, 310, 419, 478, 482, 490, 500, 502, 504, 506, 538, 542, 556, 582, 601, 602, 638, 661, 675, 676, 702
 Ивковић Ф. 111
 Ivković 539
 Ившић Стјепац 375, 384, 501, 532—534, 537, 559, 581, 587, 591, 678, 693, 727, 739—741
 Игњатовић Душанка 285, 537, 540, 631, 643, 664
 Игњатовић Јаков 686, 687
 Игњатовић Светомир 695
 Иларион (Кијевски) 606
 Илневски Петар Хр. 650, 651, 656, 702, 703, 733
 Илић Војислав 112, 693
 Илић др Војислав 538, 542, 693, 703
 Илић Стеван 294—296
 Иллич Свитыч В. М. 563
 Илчев Ст. 723
 Иљински А. 726

- Ionesko Eugène 633
 Исаченко А. В. 520
- Јаварек Вера 537
 Јагић В. 122, 223, 225, 235, 532, 554, 581, 658, 682
 Јакић Бланка 650, 653
 Јакобсон Роман 536, 538, 544, 634, 636, 657, 681
 Јаков (Серски) 683
 Јаковљевић С. 87, 120
 Јакопин Франце 638, 710, 711
 Јакшић Бура 98, 112, 121, 129, 143, 691
 Јален Марија 711, 713
 Јамбрешић 415
 Јанежић Марија 711, 716
 Јанковић М. 554
 Јанковић Пињо 466
 Јанковић Срђан 650
 Јанкулов Војислав 729
 Јанčić Павел 530
 Јањић Војислав 243
 Јарцева В. Н. 520
 Јацимирски 681
 Јашар-Настева Оливера 665, 703
 Једвај Јосип 247, 556—558, 563, 721
 Једлиčka Alois 526
 Јеленовић Иве 724
 Јелинек Милан 531
 Јенко Франце 711, 712
 Јеремић Драгољуб Д. 631, 643, 665
 Јерковић Иван 638
 Јернеј Јосип 533, 538, 544, 650, 665, 718—720
 Јесеник Виктор 711
 Јесеновек Франце 711
 Јефимије Трновски 605, 607, 608
 Јиречек Константин 468, 696, 733
 Јовановић Александар 719, 722
 Јовановић-Батут М. 85
 Јовановић Борислав 729
 Јовановић Д. К. 435
 Јовановић Евг. 22
 Јовановић С. 16
 Јовић Душан 537, 540, 665, 676
 Јовићевић А. 92, 511
 Елкина Н. М. 658
- Јонке Лјудевит 533, 638, 643, 644, 661, 665, 666, 671, 672, 688, 693, 724, 733
 Јосифовић Стеван 538, 544, 650
 Југовић Иван 687
 Јунковић З. 556
 Југанчић Јанко 724
 Јуришић Блаж 96, 534
 Јурјетиновић М. 224
 Јурковић Ј. 112, 119
- Kabashi Xhafer 650
 Калеб Вј. 86, 99, 105—107
 Каленић Ватрослав 693, 711, 733
 Каленчић Ватрослав 724
 Калодера Дамир 634, 650
 Камел El Din 694—697
 Каменик Игнац 711
 Камшић Адолф 529
 Кангрга Јован 719
 Каниžлић 687
 Кантакузин Димитрије 686
 Сантиneau Жан 653
 Карусин Гргур 536
 Карановић Вукосава 681
 Караџић Андрија 465, 466
 Караџић Барјо 463, 465
 Караџић Лазар 467
 Караџић Митар 467
 Караџић Рашо 466
 Караџић Стеф. Вук 1—175, 177—245, 247—292, 337—399, 504, 506, 539, 545—547, 550, 554, 555, 591—593, 597, 621—623, 627, 668, 677, 681, 682, 687, 689, 693, 699, 700
 Караџић Урош 467
 Караџић Шујо 464
 Караџ Мицзуслав 537, 538, 634
 Карић Вл. 474, 504—506
 Карпук Марија 639
 Kastelic Jože 734
 Kastropil Stjepan 681
 Катаџић П. М. 223, 225
 Катичић Радослав 634, 638, 644, 651, 656, 688
 Kahlo G. 650
 Каџић Миошић Андрија 537, 628, 689
 Капанин М. 86, 120, 121
 Кашић Б. 224, 225

- Кашић Јован 225, 666, 676, 727
 Каштелан Ј. 694
 Kvas Jolanda 710
 Kelemendi Ahmet 651
 Кепен 6, 8, 25
 Кепески Петар 704
 Кикић Хасан 647
 Kilibarda Novak 701
 Kirarski Valentin 535, 626
 Кипријан Рачанин 679
 Кипријан (руски) 607
 Кирил Туровски 606
 Kisić Ćedo 693
 Kitanovski D. 707
 Китанчев Трајко 705
 Кићовић Мираш 681
 Кићовић-Пејаковић Снежана 724
 Klaić Bratoljub 534, 666, 721
 Klajn Ivan 651
 Klen Danilo 729
 Климент (Охридски) 607, 702
 Klorčić Mile 708, 711
 Knežević Anton 690, 691
 Kovačević Jovan 729, 730
 Kovačević Slobodan 666
 Ковачек Божидар 683
 Kovačec August 651
 Ковачић И. Горан 99, 691
 Ковијанић Р. 644
 Kodela Rudolf 727
 Козарац Ј. 105
 Козарчанин И. 130
 Cosegiu Eugenio 645, 653
 Којић Љубица 734
 Kolaric Rudolf 519—532, 535, 537—544,
 676, 712, 716, 717
 Колендић Петар 681
 Kolouch Otokar 722
 Komárek M. 519
 Комарчић Л. 84, 143
 Конески Блаже 627, 702, 704, 706
 Конески Кирил 704
 Конеска D. 523
 Конесзна Halina 537, 539, 638
 Конзул Стј. 224
 Константин Порфиригенит 24
 Константинова Тамара 527
 Kontelj Josip 688
 Концино Ж. 143
 Копецки Леонтий 529
 Корешу František 523, 638
 Копитар Јернеј 5, 6, 19, 21, 24, 38, 58,
 194, 221, 420, 425, 463
 Korpriva Ernest 714
 Корџавар Сене 712
 Corbert Charles 626
 Korgasová K. 521
 Корвин Матија 499
 Korkut Besim 651, 654
 Когоџес Томо 712
 Корубин Благоја 702, 704, 705, 734
 Косовић Живко 465
 Косор Ј. 74
 Костић Ђорђе 661
 Костић Лаза 85, 92, 143, 552, 693
 Костић Мита 734
 Костић Станко 707
 Костић Т. 93
 Kotnik Janko 716
 Couto Ribeiro 634
 Kosbek Edvard 712
 Кочич П. 86, 90, 98, 112
 Košir Alija 712
 Кошмидер Е. 657
 Kravar Miroslav 534, 732
 Кравцов Николай 699
 Крајчовић Р. 521
 Králík Oldřich 532
 Králík Stanislav 530
 Крањчевић Стј. 120
 Kranzmayr Eberhard 642
 Krasniqi Naxhi 652
 Krahe Hans 651
 Krest Bratko 724, 734
 Крешић Стј. 120
 Križaj Majda 713
 Križanić J. 691
 Křížková H. 526
 Крлежа Мирослав 89, 99, 105, 554,
 636, 693, 694
 Croce Benedetto 3
 Кузмановић Младен 631
 Kuzmić Rikard 534, 634
 Кукуљевић 581
 Кулаковский Пл. 182, 222, 226
 Кумичић Е. 98

- Куна Херта 631, 676
 Kunaver Jurij 712
 Kuryłowicz J. 537, 539, 624, 634
 Kurkowska Halina 641
 Kurz Josef 522, 535, 625
- Лавров П. 607
 Ladika Ivo 691
 Лазаревић Л. 84, 98, 122
 Лазаревић Стефан (деспот) 682, 684, 685
 Лазић Ксенија 734
 Лазић В. 235, 236, 239, 241
 Лалевић Миодраг С. 666, 671, 672, 688, 695, 719, 734
 Лалић М. 99, 121, 129
 Lamprecht A. 521
 Lunt Horace 538, 541, 644
 Лапчевић Д. 119
 Ластавица Б. 202, 206
 Латковић Видо 691
 Lafon René 537, 540, 652
 Лашванин Никола 311, 328
 Legiša Lino 712, 716, 718
 Lekov Ivan 527, 533
 Leonardi Fran 543
 Lépiessier Jaques 624
 Lehr-Splawiński Tadeusz 527, 536, 538, 544, 660, 734
 Лескин А. 250, 265, 690
 Leskogar Elma 695, 696
 Лесковац М. 230
 Lehiste Ilse 661
 Leška O. 522
 Linarić Nevenka 657
 Lira Jiří 532
 Лихачев Д. С. 605, 639
 Logar Valentin 724
 Logar Janez 727, 728
 Logar Tine 712, 713
 Лопичић Јанко 699
 Lochner-Hüttenbach F. 644
 Лубас Владислав 728, 734
 Лубурић Андрија 465
 Луканчић Сигисмунд Јосип 685
 Lukačević Janoš 695
 Luria S[alomo] 652
 Лутер Мартин 221
- Lutfiu Mojsi 652
 Lucić Petar 542, 682, 689
- Љубибратић Тома 7, 28, 196
 Љубиша Стјепан Митров 44, 86, 98, 142, 554
 Ljuština Vikentije 544, 650
- Mažuranić 16, 537, 685
 Mazon André 623, 682, 726
 Majetić Miljenko 734
 Mayer Anton 651
 Majksner Rudolf 629, 719
 Majnarić Nikola 535, 652
 Максимовић Д. 86, 120
 Malecki Mieczysław 417, 418, 676, 724
 Malić Zdravko 693
 Malmberg Bertil 635, 636
 Maloku Ahmet 652
 Maljevac Juraj 536
 Мамузић Илија 695, 696
 Mára Karel 531
 Marvan Jiří 523
 Maretić Toma 2, 37, 54, 74, 92, 93, 102, 109, 110, 122, 128, 129, 132, 133, 142, 180, 182, 183, 189, 192, 193, 201, 208, 213, 233, 240, 449, 532, 545, 546, 551, 553, 554, 670, 693
 Маринковић Боровоје 61, 294, 691, 699, 724, 728
 Маринковић Радмила 682, 688
 Маринковић Ранко 90, 105—107
 Марић Д. 220, 221, 231
 Марић Светислав 719, 722
 Марјановић Лазар 12
 Марјановић М. 130
 Марков Борис 633, 636, 638, 639, 644, 705
 Марковић Адамов П. 119
 Марковић Д. 84, 98
 Marcovich M. 645
 Марковић Марко 696
 Марковић Мијаило 294—296
 Marković Svetozar 537, 540, 672, 688
 Марковић Фр. 98, 553
 Marouzeau J. 3
 Martinet André 635, 636, 734
 Мартиновић Нико С. 682, 686, 734

- Marulić Marko 536, 542, 682, 687, 689, 690
 Матавуљ С. 85, 87, 98, 119, 553, 692, 693
 Matadova-Poljanec M. Serafima 719, 720
 Матарих Мирјана 735
 Matešić Josip 677
 Матијашић Фахра 337—368, 631, 639
 Матијевић Жељко 666
 Матић П. 222
 Матић Светозар 699
 Matić Tamo 536
 Matičetov Milko 713, 718
 Матош Г. А. 84, 130
 Machek Václav 430, 434, 527, 537, 540, 639
 Mahnič Mirko 713
 Mahnken Irmgard 581, 588—590
 Medved Mira 713
 Меденица Радосав 728
 Meillet A. 555
 Menac Antica 534, 639
 Менчетић III. 687
 Merhar Boris 713, 718
 Metodije 625, 657, 659, 660, 681
 Механџић Грујо 12
 Мџатовић Чед. 113
 Мујушковић Д. 429
 Миклошић Франђо 221, 421, 682, 705
 Микуш Р. 732
 Миладинов Константин 706, 707
 Милаковић Д. 212
 Милановић Бранислав 666, 667, 677
 Милас Матеј 337, 345, 355, 358, 359
 Милачић Бајо 465
 Милев Ал. 652
 Millet Ives 627
 Милетић Б. 198, 238, 418, 515
 Милисавец Живан 735
 Миличевић Алекса 294, 296
 Милићевић В. 143
 Милићевић Ђ. Милан 10, 98, 113, 125, 129, 142, 429, 473, 474, 490, 491, 504—506
 Милићевић Ж. 84
 Милованов Лука 9, 11, 57—60, 71, 179
 Миловановић Б. 298
 Милојевић Ж. Боривоје 151, 152, 172, 464, 465
 Милошевић Нада 699
 Милутиновић Марија 681
 Милутиновић Сима Сарајлија 21, 37, 463, 681, 683
 Миљанов Марко 128
 Migliorini Bruno 654
 Миљовска Деса 705
 Миндеровић Ч. 85, 554
 Минова Лилјана 705
 Minović Milivoje 672
 Миочиновић Мирјана 692
 Мисирков Крсте 701, 704, 705
 Mitrović Živan 694
 Митровић М. 120
 Михаиловић Божо 682
 Михаиловић Живота 688, 705, 735
 Михаиловић Е. 57
 Mihailović Ljubomir 652
 Михајловић Евстатије 429, 430
 Michálek E. 528
 Michálkova Vera 526
 Mihevc-Gabrovec Erika 728
 Mihelič Stane 711—713
 Младеновић Александар 293—336, 538, 542, 544, 621, 622, 677, 682, 728
 Младеновић Живомир 700, 724
 Младеновић Оливера 645
 Mlakar France 713, 716
 Moder Janko 713, 716
 Moguš Milan 53
 Мокров Боро 705
 Moravec Jaroslav 530
 Moravcsik Gy. 645
 Морачић Дамјан 735
 Morović Hrvoje 689
 Moskalenko A. E. 639
 Московљевић Милош С. 161—165, 168—170, 173, 247, 306, 314, 321, 322, 325, 329, 341, 355, 364, 373, 376, 379, 380, 384, 471—509, 583, 584, 600, 689, 721, 722
 Mošin Vladimir 535, 605, 608, 639, 682, 683, 689
 Moszyński L. 658
 Mrázek R. 525
 Мразовић А. 153, 622

- Мркаљ С. 58
 Мuić Mira 694—697
 Mulaku Latif 652
 Мулић Малиж 604—608
 Мулјаџић Ante 720
 Мулјаџић Žarko 538, 541, 645, 652, 653,
 661, 677, 689, 697, 720, 725, 735
 Munda Jože 631, 728
 Murko Matija 713, 714
 Мусић А. 99, 102, 649
 Мусулин С. 721
 Muftić Teufik 645
 Мушицки Лукијан 4, 12, 21, 24, 38,
 39, 42, 43, 54, 62, 226, 230
 Naglič Vladimir 713, 714
 Нађ Ј. 721
 Нађ Шандор 729
 Назикова Е. А. 449
 Nazor Anica 656, 658, 735
 Nazor Ante 700
 Назор Вл. 98, 120, 553
 Најдовски Тихо 705
 Најчевска-Сидоровска Марија 639, 706
 Nametak Alija 697
 Nandriš Gr. 628, 659, 660
 Настасијевић М. 114
 Невесињски Перовић Р. 125
 Nachtigal Rajko 726
 Наум (Охридски) 657, 702
 Невесињски Перовић Р. 125
 Недељковић Душан 700, 725
 Nedeljковић Olga 659
 Недић Владан 683, 700
 Недић Љ. 86, 692
 Недовић Обрад 696
 Немања (Стефан) 684, 685, 690
 Ненадовић Љ. 84, 119, 124, 126
 Ненадовић Матија 84, 111—113, 124,
 131
 Никић Љубомир 728
 Николајевић Б. 93
 Николић М. Берислав 80, 89, 97, 128,
 151—175, 178, 179, 191, 193, 197,
 201, 206, 214, 253, 285, 293, 304—
 326, 328—331, 334, 356, 374, 537,
 539, 550, 599—603, 667, 672, 677,
 725, 735
 Николић Илија 683
 Николић Љ. Маргита 735
 Novak Viktor 737
 Novak Vilko 713, 714, 719
 Новак Вјенцеслав 84, 98, 105
 Новак Грга 202
 Novak Dušan 712, 714
 Novák Pavel 519
 Novak France 714, 728
 Новаковић Јуре 681
 Новаковић Стефан 226
 Новаковић Стојан 85, 119, 125, 129,
 182, 490, 504, 545, 678
 Nodije Šarl 629
 Nolit Fan 652
 Нушић Б. 84, 93, 119, 126
 Његош П. П. 38, 68, 86, 101, 122, 126,
 133, 464, 465, 643, 652, 653, 679,
 680, 683, 694
 Nĕmes Igor 523
 Њемцова Б. 671
 Oblak Vatroslav 535, 581, 583, 585, 586
 Обрадовић Доситеј 19, 20, 230, 306,
 307, 537, 621, 622, 680, 682, 683,
 725
 Обреновић Михаило 12
 Ondráčková J. 520
 Ondruš Šimon 528
 Органџиева Цвета 706
 Orlandi Roberto 689
 Orožen Martina 640
 Орфелин З. 306, 621, 622, 679
 Остојић Т. 113
 Pavešić Ljubo 700
 Павић Армин 77, 178, 179, 181, 182,
 185, 199, 206, 213, 215
 Павичић Стј. 478, 499—502, 504, 506,
 721
 Павишић Марко 681
 Pavković Nikola F. 697
 Павловић Драгољуб 536, 725
 Павловић Ж. 129
 Павловић Љ. 474, 476—478, 482, 484,
 490, 497, 499, 500, 505—507
 Pavlović Milenko 725

- Pavlović Milivoj 1—72, 522, 537, 544—
 556, 623—629, 634, 645, 656, 667,
 689, 694, 728, 735
 Павловић Михаило 672
 Павловић-Стамедковић Звездана 425
 —436, 631
 Пајић-Грозданић М. 682, 683
 Пајсије 684
 Паланчанин Сава 728, 729
 Palek В. 521
 Панавтеску П. 681
 Панић 52
 Панић-Суреп Милорад 700
 Pantelić Marija 725
 Панчић 552
 Папић Марко 653
 Parolek Radegast 531
 Parolková Olga 531
 Paskal Pierre 623
 Паскалевски Паскал 707
 Pastrnkov František 535
 Патачић Адам 688
 Patridge Monica 535
 Pauliny E. 521
 Пејовић Ђорђе 730
 Пејчиновић Кирил 703
 Пекмезовић Алија 489, 495
 Pellegrini G. В. 538, 541, 645
 Пелц С. 721
 Penavin Olga 537, 539, 635, 653
 Pertuisier Charles 629
 Petr Jan 525, 537, 539, 640
 Petranović Božidar 543
 Petrić Mario 730
 Petrić Mica 716
 Petrić-Holmquist Lena 645
 Петровић Вељко 61, 89, 93, 99, 120,
 124, 554
 Petrović Konstantin 668
 Петровић Петар I 131
 Petrović Svetozar 696
 Petrović Stevo 691
 Петровић Теодора 726
 Petrovici E. 520
 Петроњијевић Б. 84
 Петрушевски Михаил 645, 646
 Пецо Асим 101, 177—218, 312, 314,
 323, 338, 339, 355, 357, 374, 389,
 391, 537, 539, 549, 581—599, 614—
 621, 640, 642, 646, 661, 662, 668,
 672, 677, 696, 736
 Пешипкан Митар 247—292, 389, 556—
 580, 659, 720
 Pivko Vladimir 714
 Пизани 644
 Пирх Ото Дубислав 429, 433, 435
 Пјанко Владимир 706
 Плавшић Лазар 688
 Planina France 714
 Pleteršnik 247, 523
 Pletikosa Jakov 536
 Plohl Marija 650, 653
 Pogačnik Jože 714
 Pogorelec Breda 715, 726
 Podgornik Jovita 714
 Подруговић Тешан 12
 Poldauf Ivan 525
 Поленаковић Харалдимпе 629, 706, 726
 Polić Branko 689
 Половина-Деспотовић Милка 285
 Половина Пера 635
 Poljanec F. Radoslav 719, 720
 Pomianovska Wanda 538, 543, 736
 Popel J. 521
 Поповић Богдан 60, 692
 Popović Vladeta 719
 Поповић Вук 13, 16, 92, 133, 464
 Поповић Димитрије 681
 Поповић Драгомир 696
 Поповић Душан 125
 Поповић Ђ. 111
 Поповић Иван 86, 87, 306, 511, 512,
 515—517, 688, 689
 Поповић Ивко 10
 Поповић Јован Стерија 11, 60, 122
 Popović Jovan 656
 Поповић Лале 464
 Поповић Милан 653
 Popović Milko 343
 Поповић Миодраг 691, 700
 Поповић П. 119
 Поповић Ср. 125
 Popović Stojanka 537, 539, 640
 Поповски Аритон 707
 Попружен М. 726
 Porák Jaroslav 527

- Posavec Ančka 727, 728
 Pöschel Hans 654
 Прајс Петар 61
 Pranjić Krunoslav 635, 694—696
 Преград З. 719
 Predan Vasja 736
 Prešern 537
 Прица Душан 646
 Продановић Јаша 9, 19, 20
 Prokić Bogoljub 720
 Прокопије 643
 Протић М. 243
 Procházka Fr. 532
 Пудић И. 654, 726
 Puljevski 629
 Puratić Željko 654, 683
 Putanec Valentin 534, 659, 689, 690, 736
 Pucher-Kanc Marlena 713
 Puchmajer A. J. 532
- Радић Д. 125
 Радичевић Бранко 101, 693
 Радишић Радован 729
 Радовановић Витомир 736
 Radović Đuza 736
 Радовић Јоксим 700
 Радојевић В. 129
 Радојичић Ђорђе Сп. 538, 544, 646,
 680, 683—685, 726, 736
 Радојковић Бојана 736
 Радојчић Никола 499, 685
 Радојчић Светозар 737
 Радонић Ј. 222
 Радуловић Јован 337, 366
 Радченко 607
 Рајић Јован 24, 300, 301, 304, 307,
 310, 432, 434, 621, 622, 623, 679,
 682
- Ракић Вићентије 139
 Ранке Л. 23, 429
 Ранковић Светозар 123, 554
 Ratković Milan 536
 Рацин Кочо 705, 707
 Рашовић Ђорђе С. 673, 737
 Reisp Branko 715
 Rejес А. 639
 Reljković Matija Antun 19, 534, 686
 Řeháček L. 519
- Решетар Милан 122, 164, 180, 182, 185,
 197, 201, 222, 228, 230, 232, 235,
 247, 250, 372, 375, 380, 385, 398,
 417, 418, 421, 500, 501, 505, 506,
 532, 581, 582, 586, 588—590, 603,
 620, 677
 Rexha Ali 654
 Rigler Jakob 715
 Riesel E. G. 530, 531
 Рингхајм 682
 Ристић-Цвијић Олга 401—412, 631,
 646, 647
 Ристић Светомир 389, 719
 Ристовски Блаже 707
 Ритиг Светозар 727
 Riffer-Maček Dora 654
 Rušánek Fr. 528
 Robert Claude 626
 Rogić Pavle 277, 285, 647, 685, 721, 722
 Rode Matej 737
 Рожић Стјепан 224, 375
 Розвадовски Јан 2
 Romportl M. 520
 Rosetti A. 537, 539, 654
 Rohlfс Gerhard 538, 541, 647
 Rončević N. 647
 Руварац Д. 223
 Руднички 705
 Ружић Жарко 691, 694
 Ружићић Гојко 168, 188, 210, 247,
 357, 373, 386, 388, 538, 544, 600, 685
 Ružička J. 522
 Rupel Mirko 715, 716, 718, 726, 728
 Русо 20
- Sabljak Tomislav 694
 Сава (свети) 684
 Савић Момчило Д. 654
 Savnik Roman 712, 715
 Sadar Vinko 711
 Саздов Томе 707
 Samilov Michael 639
 Самоковлија И. 90
 Sandfeld 514
 Safarewicz Jan 649
 Safarewiczowa Halina 522
 Svoboda Jan 526
 Svoboda K. 524

- Sgall Petr 519
 Sedláček Jan 524, 525
 Sekelj Antonije 654
 Секереш Ласло 729
 Sekereš Stjepan 677
 Sekulina Josef 530
 Sekulić Ante 698, 737
 Секулић И. 99, 113, 129, 554
 Селищев 516, 612
 Сепир Едвард 634, 636
 Sertić Mira 700
 Сијарић Ђ. 120, 121, 125
 Sikirić Sačir 648, 654
 Silić Josip 668
 Simeon Rikard 635
 Симеоновић Милентије 687
 Simić Živojin 719
 Симић Н. 120, 125
 Синаитски Теодосија 707
 Sjeran Nemanja 722
 Skalička VI. 521
 Скарин Владислав 433
 Skenderbeg 628
 Скерлић Јован 84, 87, 226, 236, 554
 Скок Петар 2, 9, 14, 26, 41, 44, 421, 434, 581
 Skok Svetko 715
 Скорина Фр. 223
 Skogupka Stanisław 641
 Slawski Franciszek 538, 541, 647
 Сладојевић Петар 233, 256, 285, 459—462, 631
 Slamnig Ivan 700
 Slodnjak Anton 537, 713
 Smailović Ismet 647
 Smerdel T. 654
 Smolej Viktor 726
 Смотрици М. 622
 Soave Francesco 537
 Соболевский 607
 Sovrè Anton 716
 Somborac Marin 533
 Saussure Ferdinand 624, 633, 634,
 Spalatin Leonardo 654
 Срдановић Мирко 465, 466
 Срезневский И. 4—6, 61, 62
 Срековић 706
 Сремац С. 85, 87, 93, 98, 126, 129, 143
 Стајић Васа 726
 Сталев Георги 707
 Стаматоски Трајко 702
 Stang Christian 253, 266
 Stang Charles 624
 Станић Милија 188, 198, 207, 210, 255, 668, 673, 696, 700
 Stankiewicz Edward 538, 541, 635, 640
 Станковић Б. 87, 98
 Станојевић Ст. 224, 465
 Станојевић-Црепајац Љиљана 647
 Станојичић Живојин 665, 694
 Stanonik Janez 716
 Stachovski Stanislav 665
 Стевановић Михаило 1, 25, 35, 73—150, 197, 198, 207, 232, 234, 250, 251, 310, 423, 438, 453, 512, 513, 533, 537, 540, 545—550, 552, 553, 555, 556, 582, 590—603, 608—614, 635, 669, 670, 672, 673, 696
 Стеворић И. 369—399
 Стејић Јован 404
 Стефан (Првовенчани) 606, 684, 690
 Стефановић Дим. 54
 Стефановић Драгутин 697
 Стефоска Василев Љупка 685, 686
 Stieber Zdzisław 530, 535, 537, 539, 551, 641
 Стипчевић Биљана 686
 Стипчевић Никша 719, 722
 Стојадиновић Милица Српкиња 12
 Стојановић Владимир 726
 Стојановић Исидор 681
 Stoјanović K. Radmilo 670
 Стојановић Љубомир 4, 10, 14, 16, 19—22, 24, 25, 40, 43—45, 50, 52, 57, 58, 60, 61, 75, 132, 133, 151, 152, 177, 178, 182, 184, 199, 206, 208, 221, 226, 235, 465
 Стојановић Радмила 698
 Стојићевић А. 97
 Stojkov Stojko 521, 640
 Стојковић Атанасије 20, 222, 230, 721
 Stojčević Slavko 694—697
 Стошић Душица 686, 737
 Стратимировић Ст. 8, 21, 156, 226, 227
 Strgačić Ante 737
 Struna Albert 716

- Struna Lavoslav 716
 Ступић 415
 Stuchlík Jaroslav 537, 538, 635, 735
 Суботић Јован 60
 Suhadolnik Stane 714, 716
 Сухотин В. П. 449, 451, 452
 Сучевић М. 230
 Sušnik Lovro 716
- Tabak Josip 673
 Taranovski Kiril 537
 Тасић Душан 729
 Tazyski Witold 538, 541, 640, 705
 Tekavčić Ravao 635, 654, 656
 Текелија Сава 26
 Теодосије 606, 607, 684
 Терзић Богдан 726
 Тершаковец М. 227
 Tešitelová M. 522
 Tibul 683
 Тикара 684, 685
 Тирка Д. 38
 Тихомиров М. Н. 659
 Тихорадић Дивош 678
 Тишма Соња 728, 729
 Тодоровић Коста 537, 538, 636
 Томановић Васо 247, 421, 636, 647, 654, 692
 Томин Тома Павле 644
 Tomić Josip 662
 Томић М. Божидар 11, 42
 Томић Светозар 465
 Томљеновић Гр. 247, 341, 357, 359
 Tomšič France 708, 715—718, 726
 Topolińska Zuzana 640
 Toporišič Jože 711, 717
 Torbarina Josip 537
 Tordeanu Émile 628
 Тошев Крум 707
 Trávníček František 536
 Trdina Silva 636
 Тресић-Павичић А. 113
 Трифуновић Ђорђе 686, 690, 726
 Трински И. 98
 Troicki S. 659
 Trost P. 524
 Трубецкој Николај 548, 634, 636
 Трухелка 617
- Турић Ј. 92
 Тхачи Хилми 631
- Вишико И. 87, 98, 112, 143
 Ђирило 625, 657, 659, 660, 681
 Ђопић Бранко 84, 86—88, 121, 125, 143
 Ђоровић Владимир 337
 Ђоровић Св. 86, 92, 119
 Ђосић Б. 120
 Ђосић Добрица 92, 99, 551, 694
 Ђупић Драго 678
- Угринова-Скаловска Рада 659, 704, 705, 706, 708, 737
 Ујевић Т. 114, 694
 Улдак Х. Ј. 634
 Unbegaun V. O. 625
 Untermann J. 644
 Urbančić Boris 717, 726
 Urbańczyk Stanisław 529
 Urošević Atanasije 656
 Ускоковић М. 87, 93, 193
 Ускоковић Павле 466
 Utešený Slavomir 530
 Ушаков Д. Н. 449
- Фанцев Фр. 223
 Vasmer Max 535
 Фекеге Егон 631, 670
 Felaher Julij 727
 Filipce Jos. 528
 Филиповић 130
 Филиповић Драган 728, 729
 Filipović Ivica 636
 Filipović Marijan 723
 Filipović Rudolf 535, 636, 655
 Филиповић С. Миленко 505, 680
 Finka Božidar 587, 647, 671, 673, 678, 694, 708, 723
 Flaker Aleksandar 729
 Флашар Мирон 631, 655
 Флеров Јоан 706
 Flora Radu 537, 538, 655, 678
 Фортис 10
 Фортунатов Ф. Ф. 532
 Фотије (патријарх) 657
 Frangeš Ivo 537, 694

- Франковић Д. 719
 Frant 527
 Francić Vilim 534, 662
 Fraenkel E. 541
 Fučić Branko 690
- Habdelić Juraj 536
 Habovštiaková Katarína 529
 Haden Ernest Faber 737
 Hadlich Roger Lee 661
 Hajnšek Milena 710
 Hàla B. 520
 Halle Moris 636
 Hamm Josip 247, 522, 534, 658—660, 690, 727
- Хамартол Георгије 544
 Hanka Václav 537
 Harrassowitz Otto 688
 Harvánek Bohuslav 519, 520
 Harisijadis Mara 660, 678, 690
 Haas Otto 656
 Hausenblas K. 522
 Hafner Stanislaus 690
 Хаџић Јован (Светић Милош) 21, 22, 26, 41, 56, 90, 156, 472
 Хашек Ј. 671
 Hektorović Petar 536
 Helmut Christmann Hans 632
 Hamp Eric 720
 Хераклит 643, 645
 Heřman Sáva 529
 Hidža 683
 Hysa Bedri 655
 Hirt Hermann 475, 479, 480—484, 486—488, 490, 491, 497, 502, 505, 506
 Hjelmslev Louis 634, 636
 Chloupek Jan 525
 Хмелевская Т. А. 658
 Ходова К. И. 451
 Horák G. 526
 Horálek Karel 519, 531 537, 538, 543, 629, 692, 700
 Ногасије 683
 Хорга Дамир 637
 Horecký Ján 522
 Хофман Ј. Б. 430
 Hrabák Josef 531
 Храбар (чрноризац) 657
- Hrabe Vl. 524
 Hradil J. 719
 Храсте Мате 129, 247, 449, 534, 582, 584, 641, 662, 664, 670, 671, 673, 678, 690, 691, 730, 739—741
- Hronek J. 523
 Хумо Х. 114
 Hunjadi Janko 628
 Huzsvik György 679
- Sajnkár Stanko 727
 Цветковић Георгије 679
 Цвијић Јован 152, 476, 477, 498, 499, 505, 506, 554, 627
 Цермановић-Кузмановић Александрина 656
 Цесарец А. 99
 Цесарић Д. 124, 694
 Cestarić Vesna 737
 Црепајац Љиљана 648
 Црнојевић Иван 684
 Црњански М. 98
 Cuřin 527
 Cabei Eqrem 648
- Чабић Димитрије 12
 Chadwick John 650
 Čale Frano 729
 Čapek Karel 531, 671
 Cernessa Domenico 655
 Чокорило Прокопије 211, 212
 Čolak Tode 737
 Čop Vojan 648
 Čremošnik Gregor 660
 Črnja Zvane 660, 700
 Čubelić Tvrtko 701
 Чубриловић В. 697
 Чурчић Лазар 723, 728, 729, 737
 Чустовић Ђенана 677
- Džaković Vukoman 701
 Дунески Александар 631, 708, 738
- Шантић А. 86, 691, 693
 Шапчанин М. 98, 111, 112, 122
 Chataigneau Ives 627
 Шаулић Аница 463—469, 648, 700, 701
 Шаулић Новица 61, 463, 465, 466

- Šafarik Pavel Jos. 427, 429, 430, 434, 678
 Шахматов А. А. 532
 Šašel Josip 716
 Švagelj Dionizije 686
 Schwarz Ernest 654
 Švelec Franjo 536
 Šebjanič Franc 709
 Shevelov George 625
 Šegedin Petar 636
 Шеноа Август 86, 98, 105, 105, 119,
 123, 124, 129
 Šimenc Stanko 727
 Шимлеша П. 719
 Шимуновић Д. 84, 90, 92, 98, 105
 Šipka Milan 671
 Škaljić Abdulah 648
 Škerlj Stanko 716
 Škreb Zdenko 636
 Шљивић-Шимшић Биљана 697
 Šmalc Matej 716
 Schmaus Alois 537, 540, 641, 671, 691
 Schmidt Vlado 717
 Шмилауер Владимир 693
 Шобајић Петар 465
 Šojat Olga 537
 Šolar Jakov 716
 Шоптрајанов Георги 738
 Španjol Nikola 671
 Steinitz Wolfgang 527
 Štefan Rozka 641
 Štefanić Vjekoslav 659, 650, 727, 729, 738
 Штипкаловић 22
 Štolc Joz. 523
 Шубин Никола 718, 721
 Шубић З. 143
 Шулек 24
 Шурмин Ђуро 595
 Щепкин 689

